

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

ROČENKA 2022

Evropsky významná lokalita Velký vrch – Černodoly
foto Jiří Bělohoubek

Vydala: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Editoři: Pavel Pešout, Karolína Šúlová
Autoři textů: zaměstnanci AOPK ČR
Titulní fotografie: Hnízdní kolonie kvakošů nočních
v CHKO Třeboňsko, foto Jiří Neudert
Grafické zpracování: Jan Mastný
Tisk: TNM PRINT s.r.o.
Náklad: 300 ks
Počet stran: 116
Místo a rok vydání: Praha 2023
Vydání: 1. vydání

ISBN: 978-80-7620-132-3

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
[Ročenka (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR)]
Ročenka 2022 / Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. –
Praha : Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2023. –
119 stran

Částečně latinský text
ISBN 978-80-7620-132-3 (brožováno)

* 502.14:061 * 502.17 * 502.17:502.5 * (437.3) * (058)
– Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – 2022 – ekologické
instituce a organizace – Česko – 21. století – ochrana přírody
– Česko – ochrana krajiny – Česko – ročenky

502 - Životní prostředí a jeho ochrana [2]

Prstnatec bezový v CHKO Broumovsko, foto Lucie Berkovcová

Obsah

Seznam boxů	5
Úvodem	7
1. O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR Pavel Pešout, Karolína Šůlová	9
2. Ochrana přírody a krajiny Pavel Pešout	11
2.1 Územní ochrana přírody	15
2.2 Obecná ochrana druhů	22
2.3 Zvláště chráněné druhy	23
2.4 Ochrana krajiny	33
2.5 Památné stromy	37
2.6 Ochrana neživé přírody	37
3. Péče o přírodu a krajinu Pavel Štěrba	43
3.1 Metodická podpora péče o přírodu a krajinu	43
3.2 Péče o chráněná území ve správě AOPK ČR	45
3.3 Poskytování dotací	60
3.4 Administrace dalších dotačních programů v oblasti péče o přírodu a krajinu	62
4. Výzkum a monitoring biodiverzity Karel Chobot.	69
4.1 Sledování stavu biotopů.	71
4.2 Sledování stavu druhů	71
4.3 Hodnocení péče o přírodu a krajinu	77
4.4 Studie	77
4.5 Projekty TA ČR	77
5. Správa a poskytování dat Jan Zárybnický.	85
5.1 Ústřední seznam ochrany přírody	85
5.2 Informační systém ochrany přírody	86
5.3 Poskytování informací a dat	88
6. Práce s veřejností Tomáš Růžička	91
6.1 Média	91
6.2 Publikační činnost	91
6.3 Akce pro veřejnost	94
6.4 Odborné konference a semináře	94
6.5 Knihovna AOPK ČR	94
6.6 Návštěvnická infrastruktura	94
6.7 Stráž přírody	95
6.8 Monitoring návštěvnosti	98
6.9 Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO	98
7. Mezinárodní spolupráce Jan Plesník	101
7.1 Mezinárodní závazky	101
7.2 Vědecký orgán CITES	101
8. Hospodaření a provoz Jan Zohorna	105
8.1 Rozpočet AOPK ČR	105
8.2 Zadávání veřejných zakázek	106
8.3 Personální zajištění	106
8.4 Správa majetku a materiálně-technické zajištění	107
8.5 Správa a podpora ICT	108
Rada AOPK ČR	113
Organizační schéma AOPK ČR.	114
Kontakty	116
Kontakty – regionální pracoviště	117
Územní působnost regionálních pracovišť AOPK ČR.	118

Hnědásek jitrocelový v CHKO Český les, foto Zuzana Blažková

Seznam boxů

Vybrané aktivity prezentované v ročence jsou také představeny na příkladech formou stránkových boxů

1. Návrh nového seznamu ZCHD	12
2. Zpracování plánu péče o CHKO Broumovsko	13
3. Zpracování podkladů pro národní park Křivoklátsko	16
4. Nová přírodní památka Rudice-Seč	17
5. Doplněný návrh národního seznamu EVL předložen MŽP.	20
6. Projekt LIFE Ze života hmyzu úspěšně dokončen	21
7. Stanovení bližších podmínek uplatňování Zásad regulace pro pajasan žláznatý v CHKO Pálava	24
8. Likvidace křídlatky v EVL Niva Morávky	25
9. Spolupráce s distribuční společností pomůže sýčkům	28
10. Nový záchranný program pro krasce dubového	29
11. Regionální akční plán pro vstavač kukačku v CHKO České středohoří	34
12. Cena AOPK ČR v soutěži Česká cena za architekturu	35
13. Zpracování plánu ÚSES v CHKO RP Jižní Morava	38
14. Aktualizace registrovaných VKP v Olomouckém kraji	39
15. Zajištění péče o Lukasovu „Zpívající“ lípu, Strom roku 2021	41
16. Standard PPK „Opatření v rámci prevence kolize ptáků s transparentními a reflexními materiály“	48
17. Bagry pro masožravky	49
18. Dílčí rekonstrukce Horního rybníka v přírodní rezervaci Rybníčky u Podbořánek	50
19. Opatření v lesích LČR, s. p., v CHKO Křivoklátsko	51
20. Odolický vrch v CHKO České středohoří	52
21. Výsadba experimentálního polního sadu Vilémovice	53
22. Pryč s vrbami z bažin	54
23. Péče o přírodní rezervaci Kovašínské louky	55
24. Zviditelnění lesnických oplocenek kvůli tetřívku obecnému v CHKO Jizerské hory.	56
25. Péče o lokality koniklece otevřeného na Zvoníčkově	57
26. Elektronický formulář podání dotace	58
27. Obnovy tůň Lesy ČR, s. p., napříč republikou	59
28. O stavu některých travinných společenstev v EVL Beskydy	80
29. Zajímavé nálezy fytofágního hmyzu z CHKO Bílé Karpaty	81
30. Studie spojené s inventarizačními průzkumy suchozemských měkkýšů v okrajových částech Prahy	82
31. Nový web je vizuálně atraktivní a přehledný	92
32. Atlas rozšíření hmyzožravců České republiky.	93
33. Pivovar a profesor: ceny AOPK ČR udělovány počtvrté	96
34. CHKO Český kras padesátiletá	97
35. Oprava zemních schodů a zábradlí ve Vlčí roklí v NPR Adršpašsko-teplické skály	99
36. Zapojení AOPK ČR do předsednictví ČR v Radě Evropské unie	103

Úvodem

Vážené čtenářky a čtenáři, přátelé,

Ročenka Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) za rok 2022 shrnuje jako obvykle široké spektrum našich činností. Na konkrétních příkladech ukazuje, co, jak a proč naše instituce pro přírodu dělá. V úvodu bohužel nemohu vynechat událost, která s ochranou přírody zdánlivě souvisí jen okrajově. Válka, kterou Rusko v únoru 2022 rozpoutalo na Ukrajině, trvá dodnes a podle odhadů přinesla stovky tisíc mrtvých na obou stranách a utrpení milionům lidí. Dopady na tamní životní prostředí jsou nevyčísitelné. Válka už trvá více než rok, přesto stále věřím, že konflikt v dohledné době skončí a agresor prosazující zcela zvrhlé hodnoty bude poražen a odsouzen. Nejen kvůli lidskému utrpení, ale také proto, aby se společnost intenzivněji zabývala dalšími neodkladnými problémy, jako je ekologická a klimatická krize.

Pro AOPK ČR byl rok 2022 pracovním bohatý. Po dlouhodobém a systematickém úsilí byly v projektovém schématu Operačního programu Životní prostředí zavedeny tzv. zjednodušené metody vykazování výdajů. Zejména na menší projekty bylo pro žadatele získání financí z OPŽP nepřiměřeně složité a dá se tedy předpokládat, že nyní bude o tuto podporu mnohem větší zájem. AOPK ČR bude postupně do roku 2029 administrovat 3,15 mld. Kč. Místo důrazu na formální detaily se v terénu budou posuzovat správnost realizovaného opatření. Podařilo se také zahájit čerpání z Národního plánu obnovy pro drobná ekostabilizační opatření investičního charakteru v krajině (do 250 tis. Kč), kdy je k dispozici 1 mld. Kč. Spustili jsme i nový web, který srozumitelnou formou žadatele o dotace provází. Po velkém úsilí se nám podařilo prosadit ve spolupráci s Asociací soukromých zemědělců další ekonomicky nástroj (náhrada za ztížené hospodaření) k podpoře farmářů a jimi prováděných preventivních opatření k snížení konfliktů v oblastech s výskytem vlka.

V roce 2022 se trochu zpomalila kůrovcová kalamita, která likviduje nestabilní smrkové monokultury, zpravidla mimo ekologické optimum výskytu. To se nevyhýbá ani některým chráněným krajinným oblastem, zejména Jeseníkům a Lužickým horám. Problém je možné vnímat z mnoha úhlů, ale určitě je šancí a výzvou k obnově a pěstování vhodnějších druhově i prostorově pestřejších lesů s větším využitím přírodních procesů a to v mnohem větší míře než dosud.

I v tomto roce AOPK ČR zajišťovala systematický monitoring druhů a stanovišť a hlavně díky naší práci mohu bez nadsázky prezentovat, že v této oblasti patříme v EU k samotné špičce. Po dlouhých přípravách a diskusích s partnery jsme dokončili návrh změny konceptu druhové ochrany v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Jedná se o zásadní krok, který – pokud bude přijat – povede k větší ochraně biotopů a umožní zacílení aktivní péče na ty nejohroženější druhy. Je zmiňován i v programovém prohlášení vlády ČR.

Zahájen byl i proces vzniku národního parku Křivoklátsko v souladu s programovým prohlášením vlády a postupem dle zákona. Projednávání není jednoduché, ne všechny obavy a nepodložená tvrzení se podařilo na desítkách jednání vysvětlit a rozptýlit. Probíhají i předjednávání se samosprávami k záměru zřízení chráněné krajinné oblasti Soutok a byly zahájeny přípravné práce na podkladech pro možné vyhlášení CHKO Krušné hory. AOPK ČR zde působí jako expertní podpora MŽP.

Děkuji kolegyním a kolegům za práci, díky patří také všem, kteří nás v ní podporují. A přeji zajímavé čtení.

František Pelc
ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR

Páchník hnědý v evropsky významné lokalitě Kochánovické rybníky a tůně, foto Milan Růžička

1. O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR

Pavel Pešout, Karolína Šúlová

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) je organizační složkou státu. Je zřízena s účinností od 1. 1. 2015 zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Je správním úřadem ve smyslu čl. 79 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky. Její územní působnost se vztahuje na celou Českou republiku. Sídlem AOPK ČR je Praha a v jejím čele stojí ředitel jmenovaný ministrem životního prostředí. Základní rozsah činností zajišťovaných AOPK ČR je vymezen zákonem. Další činnosti zajišťuje AOPK ČR v rámci poskytování odborné podpory veřejné správy v rozsahu určeném pověřením MŽP.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR je zapsána do II. oddílu seznamu znaleckých ústavů podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb.

AOPK ČR se dělí na tyto organizační útvary:

- sekce, v jejichž čele stojí ředitelé sekcí;
- odborní skupiny, které vedou ředitelé odborů. Regionální pracoviště jsou na úrovni odborů, v jejich čele je ředitel regionálního pracoviště;
- oddělení, která vedou vedoucí oddělení.

Organizační struktura je přehledně zobrazena v příloze ročenky na [straně 114](#).

Vize AOPK ČR

Příroda a krajina dlouhodobě v příznivém stavu, přispívající ke kvalitnímu životu obyvatel České republiky.

Poslání AOPK ČR

Posláním AOPK ČR je uchovat přírodu a krajinu České republiky – součást našeho společného dědictví. Tuto veřejnou službu naplňujeme pestrou škálou činností:

- Sledujeme stav biodiverzity a krajiny na území celé České republiky. Spolupracujeme s akademickými pracovišti na výzkumu. Výsledky sledování a výzkumu interpretujeme, využíváme v praktické ochraně přírody a krajiny a publikujeme. Vydáváme vlastní odborná periodika a publikace.
- Spravujeme 24 chráněných krajinných oblastí a téměř 800 národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a dalších zvláště chráněných území, o tato území

také pečujeme s cílem zachovat a zlepšit stav zdejších předmětů ochrany. Péči plánujeme zpravidla na deset let.

- Chráníme ohrožené druhy. Vydáváme červené seznamy druhů. Pro neohroženější rostliny a živočichy zpracováváme a realizujeme záchranné programy, programy péče a regionální akční plány na území celé České republiky.
- Provozujeme Ústřední seznam ochrany přírody a celostátní Informační systém ochrany přírody, data poskytujeme všem zájemcům zdarma.
- Vytváříme oborové metodiky a standardy, zpracováváme odborné posudky a zajišťujeme odbornou podporu veřejné správy.
- Pomáháme zlepšovat stav přírody a krajiny v České republice administrací dotačních programů i přímou realizací praktických opatření (zlepšování druhové a věkové skladby a prostorové struktury lesů, vodního režimu, revitalizace a renaturace toků, péče o ohrožené biotopy a druhy, obnova nelesní a intravilánové zeleně).
- Veřejnosti ukazujeme krásy přírody a informujeme o potřebě jejich ochrany pro uchování pro další generace. Programy pro veřejnost organizujeme přímo v terénu a budujeme naučné stezky, pozorovatelné, informační a návštěvnická střediska – Domy přírody. Provozujeme také veřejnou přírodovědnou knihovnu s více než 20 000 svazky. Spolupracujeme s médii.
- Při naší činnosti se neobejdeme bez spolupráce s vlastníky a hospodáři, obcemi a kraji, odbornými institucemi a neziskovými organizacemi.
- Spolupracujeme na společných projektech a vyměňujeme si informace se zahraničními a mezinárodními organizacemi.
- Při naší práci se kromě platné legislativy řídíme etickým kodexem organizace.

Rada AOPK ČR

Poradním orgánem ředitele je Rada AOPK ČR. Jejím cílem je otevřít profesionální ochranu přírody zainteresované veřejnosti z řad uznávaných osobností zejména z oblasti vědy, veřejné správy, z řad zákonodárců, hospodářů a neziskového sektoru. Rada diskutuje strategická rozhodnutí a přináší podněty k činnosti AOPK ČR, je platformou pro výměnu názorů, znalostí a zkušeností. Členství v Radě je čestné, bez nároku na odměnu. Seznam jejích členů je uveden na [straně 113](#) ročenky.

2. Ochrana přírody a krajiny | Pavel Pešout

AOPK ČR vykonává jí svěřené působnosti na úseku ochrany přírody a krajiny podle § 78 zákona č. 114/1992Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (dále jen „ZOPK“). Ve vybraných oblastech ochrany přírody a krajiny má celostátní působnost (např. odborná podpora státní správy, koordinace záchranných programů a programů péče, registrace invazních druhů v chovech, administrace újmny za ztížení hospodaření atd.) na území NPP a NPR v České republice a všech CHKO s výjimkou CHKO Labské pískovce a Šumava a v chráněných územích na pozemcích sloužících pro obranu státu ležících mimo vojenské újezdy. Počty vydaných správních aktů podle jednotlivých kompetencí uvádí [tabulka 1](#).

Tabulka 1 Počet vydaných správních aktů dle jednotlivých kompetencí

Typ správního aktu	n
§ 4 odst. 2 – ochrana významných krajinných prvků	152
§ 4 odst. 3 – schválení LHP a LHO	180
§ 5b – odchylný postup při ochraně ptáků	36
§ 6 – registrace významných krajinných prvků	2
§ 8 odst. 1 – povolení ke kácení dřevin	142
§ 10 odst. 2 – výjimky ze zákazů poškozování či upravování jeskyně	22
§ 12 odst. 2 – ochrana krajinného rázu – závazné stanovisko	3 739
§ 12 odst. 2 – ochrana krajinného rázu – rozhodnutí	47
§ 43 odst. 1 podle § 26 – výjimky ze zákazů v CHKO	676
§ 43 podle § 29, 34, 35, 36 – výjimky ze zákazů v MZCHÚ	209
§ 44 odst. 1 – závazné stanovisko	4 868
§ 44 odst. 3 – souhlasy k činnostem v BOP	132
§ 45e odst. 2 – souhlasy k činnostem v ptačích oblastech	24
§ 45i odst. 1 – stanovisko k vlivu na území soustavy Natura 2000	627
§ 46 odst. 2 – ošetření památného stromu	39
§ 56 – výjimky ze zákazů u zvláště chráněných druhů	185
§ 56 – výjimky ze zákazů u památných stromů	20
§ 64 – omezení nebo zákaz vstupu z důvodu ochrany přírody	2
§ 66 – omezení a zákazy činnosti	10
§ 78 odst. 1 a § 77a odst. 4 písm. z) – stanoviska a vyjádření k územním plánům	360
§ 86 – odstranění následků neoprávněných zásahů	5
§ 87 – přestupky fyzických osob	989
§ 88 – přestupky právnických osob a fyzických osob podnikajících	116

Návrh nového seznamu ZCHD

David Lacina, Karel Chobot

AOPK ČR v roce 2022 dokončovala návrh změny konceptu druhové ochrany v ZOPK, jehož součástí byla i příprava nových seznamů zvláště chráněných druhů. Návrh byl projednáván se zástupci odborných institucí, správ národních parků a nevládních organizací, především odborných společností. Návrh konceptu, včetně seznamu ZCHD, byl poté odevzdán MŽP k dalšímu projednávání a zveřejněn na webových stránkách. Hlavní principy výběru druhů a zařazení do tří kategorií byly následující:

Kritéria pro zařazení mezi ZCHD obecně:

Druhy z přílohy IV směrnice o stanovištích, vyžadující přísnou ochranu, včetně ochrany jedinců jsou zařazeny v kategoriích 1 nebo 2, i pokud nejsou v ČR ohroženy.

Mezi chráněné druhy jsou řazeny druhy hodnocené v červeném seznamu v kategoriích ohrožení (CR, EN, VU), popř. blízký ohrožení (NT), vymřelý (EX, pouze pokud jsou k dispozici nové poznatky vyžadující změnu kategorizace) nebo datově nedostatečný (DD).

V případě početných taxonomických skupin jsou vybrány druhy:

- vlajkové
- indikační pro vybrané typy biotopů,
- atraktivní,
- druhy ohrožené sběrem mimovědeckého účelu,
- druhy ochranně prostřednictvím zákonných zákazů (nástroji druhové ochrany)

Mezi zvláště chráněné druhy nejsou zahrnuty:

- druhy nehnědí, příp. dlouhodobě nezvěstné (tj. kategorie EX je platná),
- druhy s nejasným taxonomickým postavením,

Zařazení do jednotlivých kategorií proběhlo podle následujícího klíče

Kategorie 1: Druhy z kategorie CR nebo EN.

Kategorie 2: Druhy splňující kritéria kategorie 1, ale s nutným managementem lokalit

Počty druhů v jednotlivých kategoriích

skupina	I.	II.	III.	celkem	platná vyhláška	Červené seznamy
cévnaté rostliny	175	307	171	653	594	1608
houby	25	12	50	87	48	840
lišejníky	0	16	13	29	0	1317
mechorosty	0	13	54	67	0	411
bezobratlí	13	44	231	288	225	5703
obratlovci	67	97	17	181	243	302

Kategorie 3: Druhy kategorie VU nebo NT; nebo druhy splňující kritéria vyšších kategorií, ale nevyžadující ochranu jedinců.

V případě jednotlivých skupin byla vždy specifická situace. Například u bezobratlých je současný seznam zvláště chráněných druhů neuspokojivý, zejména proto, že jeho podoba je odrazem situace počátku devadesátých let 20. stol. s pouze minimální aktualizací. Informace o výskytu bezobratlých v té době byly pouze velmi kusé, bez zásadních podkladů typu centrální databáze o výskytu druhů. To vedlo k tomu, že řada typů stanovišť je pokryta chráněnými druhy velmi početně, zatímco jiné, i výrazně ohrožené biotopy, nejsou v současném seznamu ZCHD reprezentovány vůbec. Zároveň vzhledem k dynamice hmyzu jsou mezi současnými ZCHD i některé druhy hojně a plošně rozšířené, což výrazně komplikuje samotnou aplikaci zvláštní druhové ochrany. Výběr bezobratlých do navrhovaného seznamu měl tyto cíle: reprezentativnost ohrožených biotopů, reakce na příčiny ohrožení (i u vzácných druhů není nutné vždy uvažovat o statusu ZCHD, pokud je ohrožují primárně přírodní procesy) a volbu nutnosti ochrany na úrovni místní populace či na jedince.

Lišejníky a mechorosty dosud mezi ZCHD nebyly zastoupeny vůbec. Odborníci tedy navrhli do seznamu neohroženější druhy (kategorie CR a EN červeného seznamu), které zároveň reprezentují hlavní ohrožené či výrazně ubývající typy biotopů (včetně kulturních) a které by tak mohly sloužit jako deštníkové druhy pro tato stanoviště. Zároveň byly při výběru upřednostňovány nápadnější a pokud možno snadno určitelné druhy. Mechorosty a lišejníky nejsou ohroženy likvidací jedinců a populací, ale především ničením biotopů.

Houby jsou naopak v seznamu ZCHD již od roku 1992, ale tento seznam už neodpovídá současným poznatkům (v taxonomii i rozšíření). Současný návrh s 87 druhy hub obsahuje z dnešního platného seznamu ZCHD 28 druhů. Kritéria byla obdobná jako lišejníků a hub, vzhledem ke kulturní oblíbenosti hub bylo navíc přihlédnuto k jejich využitelnosti a také kladen větší důraz na jejich nápadnost. Důkazem toho je např. zařazení lanýže letního (*Tuber aestivum*) do seznamu, přestože není v červeném seznamu zařazen do žádné kategorie ohrožení. ■

Zpracování plánu péče o CHKO Broumovsko

Hana Heinzlová, Miroslav Dort

V roce 2022 byl zpracován a MŽP odevzdán návrh plánu péče o CHKO Broumovsko na období 2023–2032. Navazuje na předchozí plán, jehož platnost skončila v roce 2022.

Základem je analýza stavu předmětů ochrany CHKO, které jsou upřesněny a konkretizovány až na úroveň konkrétních přírodních biotopů či druhů. Dřívější členění dle oborů lidské činnosti se promítá jen do stanovení zásad pro hospodaření. Dodržování těchto zásad hospodařícími subjekty by mělo zajistit minimálně udržení dosavadního stavu krajiny a jejich přírodních hodnot, případně vést k jeho zlepšení. Rozhodující část plánu nyní představuje návrh péče o jednotlivé předměty ochrany, kterou bude přímo zajišťovat AOPK ČR jako orgán ochrany přírody. K opatřením jsou pak také stanoveny indikátory dosažení cílů stanovených na období platnosti plánu péče. Závěrečný přehled prioritních úkolů pak shrnuje klíčové problémy oblasti.

Nový plán péče definuje jako předměty ochrany krajinný ráz a přírodní funkce krajiny. Zatímco návrhy péče o udržení typického krajinného rázu oblasti kontinuálně navazují na předchozí dokumenty, nově je pozornost věnována také zachování a zlepšování přírodních funkcí krajiny (ekologické stability, migrační prostupnosti a retence vody) a dřevinám rostoucím mimo les. Plán navrhuje také zajištění obvyklé i speciální péče o přírodní ekosystémy. V rámci CHKO Broumovsko byly jako předměty ochrany CHKO identifikovány následující přírodní ekosystémy: E1 – skalní města, skály a droliny, reliktní bory, E2 – přirozené horské smrčiny a jedliny s významným zastoupením smrku (rašelinné, podmáčené, horské papratkové a horské třtinové smrčiny), E3 – listnaté lesy středních a vyšších poloh (květnaté a acidofilní bučiny, suťové lesy, hercynské dubohabřiny), E4 – přirozené nebo uměle vytvořené mokřady, rašelinné louky, rašelinště, prameniště, umělé, polopřirozené a přirozené stojaté vody a tůňe, E5 – vodní toky s přirozenou morfologií jejich koryta a s funkční údolní nivou, olšiny a potoční luhy, E6 – mezofilní a vlhké luční porosty, zejména mezofilní ovsíkové louky, pcháčové a bezkolencové louky a tužebníková lada, E7 – smilkové trávníky, poháňkové pastviny, širokolisté suché trávníky a sekundární vřesoviště, E8 – rané sukcesní stádia antropogenně vzniklých stanovišť se specifickou biodiverzitou, a to vždy včetně v nich se vyskytujících zvláště chráněných a vzácných druhů. Z živočišných druhů byly v rámci konkretizace mezi předměty ochrany CHKO zařazeny: sokol stěhovavý, kterému je v CHKO dlouhodobě věnována zvláštní pozornost, koroptev polní, která má v Broumovské kotlině místní populaci komunikující s populací v Polsku, a velké šelmy. Z těch pak především vlk obecný, který se v oblasti vyskytuje trvale a místními zemědělskými hospodáři a myslivci je vnímán rozporuplně. Předmětem ochrany CHKO jsou také pro Broumovsko typické geomorfologické jevy, zejména skalní města a další skalní útvary křídového stáří.

Plán péče byl na MŽP odevzdán koncem roku 2022, k oznámení bude připraven po vypořádání připomínek MŽP. Následný proces schvalování plánu po projednání s dotčenými obcemi, kraji a dalšími subjekty bude zřejmě dokončen během prvního pololetí roku 2023. ■

1

2

3

1. Koruna v národní přírodní rezervaci Broumovské stěny, foto Zuzana Růžičková
2. Skalní útvary v národní přírodní rezervaci Adršpaško-teplické skály, foto Zuzana Růžičková
3. Sokol stěhovavý je nově zařazen mezi předměty ochrany CHKO Broumovsko, foto Petr Kafka

Odborná podpora při přípravě legislativy

Paula Filipová, Miroslav Dort, Lenka Tomášková

AOPK ČR se v uplynulém roce podílela na tvorbě či připomínkování řady právních předpisů v oblastech napříč svými kompetencemi.

Příprava novely druhové ochrany v rámci zákona o ochraně přírody a krajiny

AOPK ČR připravila a předjednávala návrh změny koncepce druhové ochrany v ZOPK se zástupci odborných institucí, správ národních parků, ČIŽP a NGO. Mezi základní východiska navrhované úpravy patří záměr založit ochranu druhů především na ochraně biotopů a místních populací zvláště chráněných rostlin a živočichů a vytvořit vhodnější právní podmínky pro vymahatelnost této ochrany; upravit kategorizaci zvláště chráněných druhů tak, aby reflektovala odlišnosti v charakteru ohrožení a potřebné intenzitě ochrany jednotlivých druhů; či odděleně upravit prioritizaci péče o ohrožené druhy. AOPK ČR zároveň připravila návrh nových seznamu zvláště chráněných druhů pro nově navrhované kategorie (box 1).

Poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

AOPK ČR se spolu s Ministerstvem životního prostředí v roce 2022 podílela na přípravě paragrafového znění komplexní novely zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy.

Poskytování újm za ztížení zemědělského a lesnického hospodaření

AOPK ČR ve spolupráci se zemědělskými a lesnickými profesními sdruženími připravila pro MŽP návrh novelizace vyhlášky č. 432/2005 Sb., která upravuje postup při uplatňování náhrady za újmu vzniklou omezením zemědělského hospodaření a hospodaření na rybnících, a vyhlášky č. 335/2006 Sb. upravující postup při uplatňování náhrady za újmu vzniklou omezením lesního hospodaření. V průběhu roku 2022 se AOPK ČR účastnila vypořádávání připomínek. Obě vyhlášky byly na konci roku 2022 schváleny s účinností od 1. 1. 2023.

Znalecký ústav

Paula Filipová

AOPK ČR je zapsána do seznamu znaleckých ústavů ve smyslu zákona č. 254/2019 Sb. pro obory ekonomika a životní prostředí včetně přírody a krajiny (odvětví a specializace: botanika, dendrologie a arboristika, ekologie suchozemských systémů, ekologie vodních a na vodu vázaných ekosystémů, hydrobiologie, krajinná ekologie, ochrana přírody a krajiny, zoologie, oceňování lesa, rostlinstva a nerostů, oceňování zvířat a zvěře vč. určování hodnoty exotických zvířat). V roce 2022 v rámci své činnosti vydala celkem 3 znalecké posudky pro soudy a správní orgány.

Vyplácení náhrady újmy za ztížení hospodaření

Miroslav Dort

AOPK ČR je dle ust. § 78 odst. 4 ZOPK na celém území České republiky, mimo území národních parků, CHKO Šumava, CHKO Labské pískovce a vojenských újezdů, příslušná k posuzování žádostí a k vyplácení náhrady újmy za ztížení zemědělského a lesního hospodaření dle ust. § 58 ZOPK.

V roce 2022 obdržela AOPK ČR celkem téměř 386 žádostí o náhradu újmy, z toho 378 žádostí za újmu, která vznikla v roce 2021, a 8 žádostí o náhradu újmy vzniklé v roce 2022. Celkový požadavek na náhradu újmy podle obdržených žádostí činil 486,1 mil. Kč. Požadovaná výše náhrady se průběžně rok od roku zvyšuje, v roce 2021 došlo ke skokovému nárůstu objemu žádostí o náhradu újmy za ztížení zemědělského hospodaření v důsledku nemožnosti aplikovat při přemnožení hraboše rodenticidy v lokalitách s výskytem zvláště chráněných druhů. V roce 2022 se celková požadovaná výše náhrady oproti roku 2021 (351 mil. Kč) opět skokově zvedla. Bylo to způsobeno především nárůstem požadovaných náhrad za omezení lesnického hospodaření, zejména za ponechání stojících stromů a ležícího dřeva do fyzického rozpadu. Požadavky na náhrady na rybnících se téměř nezměnily, na ZPF požadované náhrady celkově mírně poklesly (objemem náhrady dominují žádosti v souvislosti s aplikací rodenticidů proti hrabošovi).

V roce 2022 bylo v rámci náhrad újmy za omezení zemědělského a lesnického hospodaření celkově vyplaceno 200,033 mil. Kč. Byly propláceny nejen žádosti za rok 2021 přijaté v roce 2022, ale také žádosti za újmu vzniklou v roce 2022 a žádosti z předchozích let, jejichž posuzování si z různých důvodů vyžádalo delší čas. Celková výše vyplacených náhrad sice oproti roku 2021 poklesla (v roce 2021 vyplaceno 273,2 mil. Kč), ale to nebylo způsobeno tím, že by klesla požadovaná výše náhrad, ale tím, že se během roku podařilo posoudit a vyplatit menší procento požadovaných náhrad, resp. se nepodařilo posoudit některé složité žádosti.

Přehled o požadovaných a vyplacených náhradách újmy v posledních pěti letech je uveden v tabulce 2.

Rok	Zažádáno (mil. Kč) *	Vyplaceno (mil. Kč) **
2018	128,8	120,7
2019	141,8	131,0
2020	217,1	179,9
2021	351,3	273,2
2022	486,1	200,3

* zahrnuje žádosti v daném roce přijaté (za rok 2020 a 2021)

** jde o souhrnné číslo obsahující v daném roce vyplacené náhrady administrované z předchozího účetního období

2.1 Územní ochrana přírody

David Lacina, Eva Knižátková, Miroslav Dort

V České republice existují dvě kategorie tzv. velkoplošných zvláště chráněných území: národní parky (NP) a chráněné krajinné oblasti (CHKO), a čtyři kategorie tzv. maloplošných zvláště chráněných území: národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP). Celkem zvláště chráněná území zaujímají k 31. 12. 2022 1 324 944 ha (překryvy více ZCHÚ jsou započítány jen jednou), což představuje 16,8 % rozlohy ČR. AOPK ČR pečuje o 1 036 554 ha ZCHÚ, tedy o 78,2 % jejich celkové rozlohy. 53 lokalit (celkem 47 410 ha) je chráněno prostřednictvím smluvní ochrany. Mezi chráněná území patří také evropsky významné lokality (EVL) a ptačí oblasti (PO) soustavy chráněných území evropského významu Natura 2000. Tato soustava zaujímá 1 115 358 ha, tj. 14,1 % rozlohy ČR. Většina soustavy Natura 2000 se překrývá se zvláště chráněnými územími. Státní ochrana přírody spravuje tato chráněná území jako jednu ucelenou soustavu. Přehled je uveden v tabulce 3.

2.1.1 Chráněné krajinné oblasti

Miroslav Dort

AOPK ČR zajišťuje péči o 24 CHKO, tedy o všechny CHKO v ČR kromě CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce. Výkon státní správy je blíže popsán v kap. 2.1, péče o území CHKO v kap. 3.2.

V roce 2022 AOPK ČR pokračovala v práci na novém vyhlášení CHKO Blanský les, která pak byla k 1. 7. 2022 nově vyhlášena nařízením vlády č. 172/2022 a její zónce vyhláškou MŽP č. 173/2022.

K návrhu na nové vyhlášení CHKO Litovelské Pomoraví v průběhu roku 2022 pokračovalo tzv. předjednávání v regionu. RP Olomoucko pro MŽP zpracovalo shrnutí jeho výsledků, ale návrh nebyl dokončen do finální podoby záměru na vyhlášení. Naopak po proběhlém předjednání přicházely na MŽP různé dopisy s žádostmi o vysvětlení či stanovisko k různým problémům, zejména ze strany obcí či vlastníků pozemků do CHKO nově zařazených.

Zpracování plánů péče o CHKO, které MŽP následně projednává a schvaluje, probíhá podle dlouhodobého harmonogramu s předstihem před koncem platnosti dosavadního plánu péče. V roce 2022 byly plány péče opět zpracovávány podle metodického pokynu MŽP z roku 2019, který obsah plánů péče o CHKO zaměřuje především na předměty ochrany CHKO konkretizované až na úroveň ekosystémů (příp. druhů). V roce 2022 byl v únoru na MŽP odevzdán plán péče o CHKO Železné hory, který byl v říjnu schválen. Plán péče o CHKO Bílé Karpaty, odevzdaný na MŽP koncem roku 2021, byl schválen v červnu 2022. V CHKO Broumovsko se plán péče s platností 2023-2032 podařilo dokončit a na MŽP odevzdat v prosinci 2022 (box 2). Během roku 2022 probíhaly dále práce na zpracování plánů péče o CHKO Kokořínsko – Máchův kraj, CHKO Jeseníky a CHKO Český ráj. Jejich dokončení a odevzdání na MŽP lze očekávat během I. čtvrtletí, příp. II. čtvrtletí roku 2023.

Koncem roku 2021 si MŽP vyžádalo zpracování tezí k návrhu NP Křivoklátsko. Vyhlášení tohoto národního parku se v lednu 2022 objevilo jako jeden z cílů v Programovém prohlášení vlády ČR. MŽP tedy zadalo AOPK ČR úkol pracovat na podkladech pro vyhlášení NP (box 3).

V roce 2022 AOPK ČR na základě úkolu MŽP aktualizovala návrh CHKO Soutok. Velkoplošná ochrana této oblasti se také stala součástí Programového prohlášení vlády ČR.

Tabulka 3 Chráněná území ČR v číslech k 31. 12. 2022

Typ územní ochrany	Kategorie CHÚ	Počet v ČR	Výměra v ČR (ha)	Výměra v péči AOPK ČR (ha; % z celkové rozlohy dané kategorie CHÚ)
Zvláště chráněná území	Národní parky	4	119 019	0 (0%)
	Chráněné krajinné oblasti	26	1 138 174	1 014 392 (89,1%)
	Národní přírodní rezervace	110	30 441	28 809 (94,6%)
	Národní přírodní památky	126	8 274	7 675 (92,8%)
	Přírodní rezervace	820	43 677	16 839 (38,6%)
	Přírodní památky	1597	33 902	2 886 (8,5%)
Natura 2000	Ptačí oblasti	41	703 437	259 779 (36,9%)
	Evropsky významné lokality	1112	795 640	296 617 (37,3%)

Zpracování podkladů pro národní park Křivoklátsko

Jaroslav Obermajer, Miroslav Dort

Možnost vyhlášení národního parku na Křivoklátsku byla v odborných kruzích diskutována dlouho, v roce 1998 byla zakotvena ve Státním programu ochrany přírody a krajiny ČR (SPOPK). Po posouzení různých variant připravila AOPK ČR návrh záměru na vyhlášení NP Křivoklátsko v souladu s aktualizovaným SPOPK z roku 2009, který MŽP v březnu 2010 oznámilo podle tehdy platné právní úpravy. Námitky k předloženému záměru (s rozlohou NP 102 km²) byly vypořádány a návrh zákona o vyhlášení národního parku Křivoklátsko byl březnu 2013 odeslán do meziresortního připomínkového řízení, ale vládou nebyl projednán a v jeho přípravě se dále nepokračovalo.

Závazek vyhlásit NP Křivoklátsko je však aktuálně součástí Programového prohlášení vlády ČR z ledna 2022. Příprava záměru na vyhlášení národního parku je v souladu se Strategií ochrany biologické rozmanitosti ČR (2016–2025) a SPOPK (2020–2025). Navrhovaný NP Křivoklátsko leží většinou na území Středočeského kraje, který v koncepci z roku 2019 zařadil vyhlášení NP mezi své prioritní cíle. Prakticky celý národní park se nachází na pozemcích v majetku státu. NP Křivoklátsko je navrhován na rozloze 115 km², zasahuje do krajů Středočeského a Plzeňského, působnosti 4 ORP (Kladno, Beroun, Rakovník, Rokycany) a 19 obcí.

Předmětem ochrany NP Křivoklátsko je rozsáhlý vnitrozemský komplex převážně listnatého lesa nižších poloh s velkým podílem přirozených či lidskou činností málo ovlivněných ekosystémů, s výrazně vyvinutým údolním a vrcholovým fenoménem řeky Berounky a jejích přítoků v různých podobách a mimořádně vysokou rozmanitostí živé i neživé přírody na všech hierarchických úrovních.

Od začátku roku 2022 probíhaly práce na přípravě záměru na vyhlášení NP. Souběžně MŽP a AOPK ČR vedly intenzivní jednání s obcemi, jejichž cílem bylo nejen seznámit obce s tím, že na návrhu NP Křivoklátsko se opět pracuje, ale také vysvětlit důvody vyhlášení a podat k němu objektivní informace. V květnu 2022 byl záměr na vyhlášení NP připraven ke zveřejnění, ale na základě požadavků obcí jej MŽP oznámilo v září 2022, aby své stanovisko k záměru mohly dávat nově zvolené orgány obcí vzešlé z podzimních komunálních voleb.

AOPK ČR zpracovala klasifikaci přirozenosti lesních porostů, která je zásadní pro vymezení zón NP. Významnou pomocí v terénu byla mobilní aplikace. Následně byl vytvořen první návrh vymezení zón NP. Na základě připomínek MŽP jsou návrh zonace NP a další podklady (návrh klidových území, návrh arondovaných území, základní cestní síť) dále upravovány.

Po oznámení záměru mohou podle §40 ZOPK kraje, obce a vlastníci nemovitých věcí dotčených navrhovanou ochranou uplatnit do 90 dnů své námitky. Ty podaly všechny obce dotčené návrhem NP Křivoklátsko, státní podniky Lesy ČR a Vojenské lesy a statky i občané. Z cca 150 došlých podání je však relativně velký podíl námitek občanů, kteří v navrhovaném území NP žádné nemovitosti nevlastní. V současné době AOPK ČR k jednotlivým námitkám zpracovává odborná stanoviska. O námitkách rozhoduje MŽP ve správním řízení a odborná stanoviska AOPK ČR budou jedním z podkladů pro tato rozhodnutí.

1. Přírodní rezervace Čertova skála
2. Údolí Berounky
3. Mlok skvrnitý

Všechna foto Petr Hůla

Nová přírodní památka Rudice-Seč

Dominik Franc

CHKO Moravský kras je spojována především s jeskyněmi, propastí Macochou a hlubokými krasovými kaňony (žleby). Tyto fenomény ale ani zdaleka nepostihují ohromnou pestrost tohoto území. Jednou ze zajímavostí, které si běžný návštěvník většinou při procházce střední částí Moravského krasu nevšimne, jsou pestré vrstvy druhohorních písků s výskytem geod a zkamenělin. Jediné místo, kde lze tyto vrstvy pestrých písků obdivovat, je dnes již opuštěná pískovna nedaleko obce Rudice, která se považuje za geografický střed Moravského krasu. Nejen pro nesporný geologický význam lokality tak v minulém roce do kolekce maloplošných zvláště chráněných území přibyla první přírodní památka na území CHKO Moravský kras, přírodní památka Rudice-Seč.

Jámový lom (200 × 400 × 50 m) založený v tzv. rudických vrstvách představuje pozůstatek po těžbě sklářských a slévárenských písků. Pískovna je od roku 1993 aktivně netěžená. Jedná se o jedinečný odkryv spodnokřídových sedimentů tvořených až 80 m mocným souvrstvím kaolinických křemenných písků, pestře zbarvených železitých pískovců a kaolinických jíílů, četný je obsah rohovcového materiálu. Typickým doprovodem jsou tzv. rudické koule – křemité geody tvořené chalcedonem a různými formami křemene, často v jeho krystalovaných varietách. Lom byl zrušen obvodním báňským úřadem v roce 2018.

Lokalita je významná také ze zoologického hlediska. Nikde jinde v této CHKO se nevyskytuje srovnatelně velké vegetací jen řídké zarostlé území, které je biotopem řady psammofil-

ních druhů hmyzu, např. hojného svižníka zvrhlého. Velké i menší tůně jsou pak biotopem největšího druhového spektra obojživelníků v CHKO Moravský kras. Nejvýznamnější z nich je silně ohrožená kuňka obecná, v roce 2019 zde byly nalezeny larvy silně ohroženého čolka velkého. Jde v současné době o jediné známé lokality těchto druhů v CHKO.

Z dalších organismů vázaných na toto specifické prostředí můžeme zmínit vzácný drobnolistek nahý (*Discelium nudum*), pionýrský druh mechu, který vyžaduje obnažené vlhké jílly a kaolín v nejranějším stupni sukcese vegetace.

Tento kousek krajiny, který jako by byl vystřižen ze starých westernů, láká velké množství turistů k návštěvě a v létě k vykoupaní. Přírodní památka Rudice-Seč byla vyhlášena v červnu 2022. Využití území k procházkám není ani vyhlášením přírodní památky nijak omezeno, pouze pořádání hromadných akcí je vázáno na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody.

1. Přírodní památka Rudice-Seč, foto Jan Miklín
2. Pískovna Rudice-Seč, foto Dominik Franc
3. Geoda tzv. rudická koule, foto Dominik Franc
4. Mech drobnolistek nahý, foto Zdeněk Musil

2.1.2 Maloplošná zvláště chráněná území

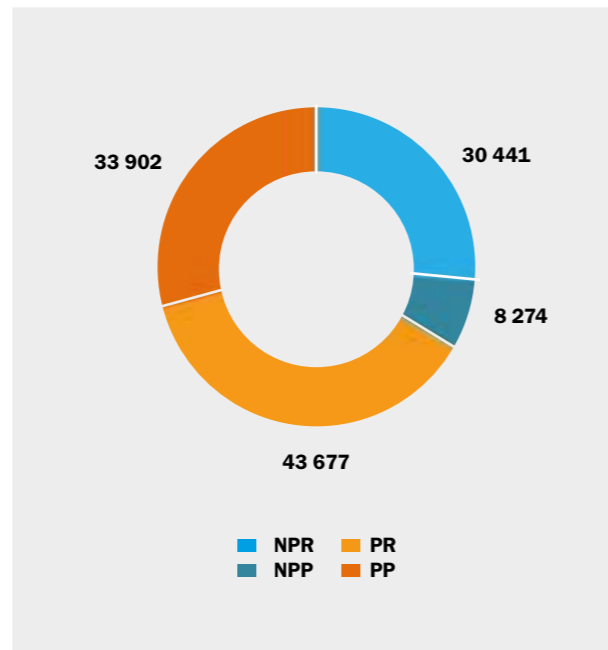
Alena Hadravová

V České republice se k 31. 12. 2022 nachází 2 653 maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ). Jejich celková rozloha je 116 294 ha, což představuje 1,5% celkové rozlohy státu (graf 1).

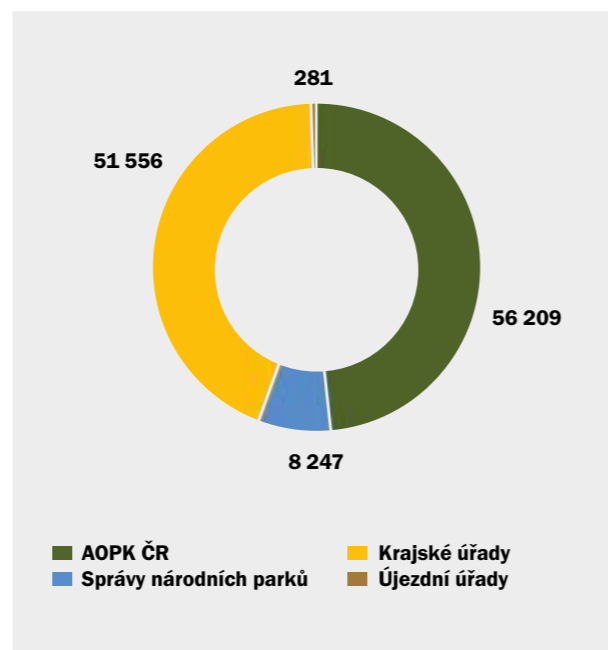
AOPK ČR pečuje o 799 MZCHÚ, což je početně necelá třetina všech MZCHÚ v ČR, avšak z hlediska plochy se jedná téměř o polovinu (56 209 ha) z jejich celkové rozlohy (graf 2). Do správy a péče AOPK ČR patří všechny národní přírodní rezervace (104) a národní přírodní památky (122), s výjimkou těch, které se nacházejí v národních parcích, CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce. MZCHÚ v kategoriích PR a PP v těchto dvou CHKO též spadají do správy národních parků. O péči v ostatních CHKO se již stará AOPK ČR. Jedná se o 279 přírodních rezervací a 280 přírodních památek, kdy vedle péče o tato území patří do kompetence AOPK ČR i jejich vyhlášení. Zároveň AOPK ČR pečuje o 14 MZCHÚ, která se nacházejí na pozemcích a stavbách tvořících součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újezdy. Péče o MZCHÚ v gesci AOPK ČR je blíže popsána v kap. 3.

Péče o MZCHÚ je prováděna na základě plánů péče. Jedná se o odborné a koncepční dokumenty, v nichž se na základě souhrnu poznatků o dosavadním vývoji v MZCHÚ navrhuje opatření pro další období. Plány péče pro národní přírodní rezervace a národní přírodní památky projednává a schvaluje MŽP. V roce 2022 AOPK ČR připravila a předala k projednání na MŽP 23 kompletních plánů péče v těchto kategoriích. Dále AOPK ČR připravila a na MŽP předala podklady ke změně plánu péče o dvě NPR, konkrétně NPR Polanská niva a NPR Žofínský prales. Důvodem ke změně plánu péče o NPR Polanská niva byla potřeba do něj začlenit šetrné odbahnění rybníka Malý Váček, které se v době vzniku původního dokumentu nepředpokládalo, nicméně kvůli nadměrnému hromadění materiálu na dně rybníka v důsledku přechodu na extenzivnější způsob hospodaření se ukázalo jako nutné. V případě NPR Žofínský prales bylo důvodem změny prodloužení platnosti plánu péče do roku 2025. Důvodem je připravované sloučení současné NPR Žofínský prales a PR Pivonické skály. Do vyhlášení nové NPR bude postupováno podle současné platného plánu péče o NPR Žofínský prales. Pro MZCHÚ, která AOPK ČR přímo spravuje, bylo za rok 2022 vyhotoveno 65 plánů péče o PR a PP.

V roce 2022 AOPK ČR vyhlásila 7 maloplošných zvláště chráněných území (tab. 4) – čtyři v kategorii přírodní rezervace, 3 v kategorii přírodní památka, byla zrušena jedna přírodní památka. Zcela nově byla vyhlášena PR Karlův hvozd v CHKO Slavkovský les. Důvodem vyhlášení této PR byla ochrana cenných zchovalých starých lesních porostů s převahou buku s množstvím mrtvého dřeva a na ně vázaných zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Další nově vyhlášenou přírodní rezervací byla PR Klobouček v CHKO Brdy. Tato PR byla vyhlášena pro ochranu přírodních hodnot a biotopů suťového svahu a skalního srubu s navazujícími lesními porosty. Chráněn je komplex zchovalých suťových lesů a bučin a lesní loučky s podhorským smilkovým tráv-

Graf 1 Kategorie MZCHÚ a jejich rozloha (ha)

Graf 2 Rozdělení péče o MZCHÚ mezi orgány ochrany přírody podle rozlohy (ha)

Nově vyhlášená MZCHÚ	Rozloha (ha)	CHKO
PR Karlův hvozd	126,74	Slavkovský les
PR Klobouček	26,20	Brdy
PR Hubský	14,98	Železné hory
PR Dlouhý vrch	21,84	Český les
PP Rudice-Seč	6,96	Moravský kras
PP Vystrkov	55,24	Brdy
PP Úpolíný u Kamenice	2,00	Železné hory

Tabulka 4

níkem a vzácnou mykoflórou. V CHKO Železné hory byla znovu vyhlášena PR Hubský kvůli jejím dříve nesprávně prostorově vymezeným hranicím. Chrání ekosystém rybníka Hubský s navazujícími mokřadními společenstvy a populace skokana ostronosého. Další znovu vyhlášenou přírodní rezervací byla PR Dlouhý vrch v CHKO Český les. Důvodem bylo přesnější vymezení jednoznačné hranice stávající rezervace a jejího ochranného pásma přispívající k zachování či zlepšení dochovaného stavu lesního ekosystému typického pro svahové partie Českého lesa. V CHKO Moravský kras byla zcela nově vyhlášena PP Rudice-Seč (box 4). Zcela nově byla vyhlášena také PP Vystrkov v CHKO Brdy. Jedná se o paleontologicky významnou lokalitu s výskytem původních lesních společenstev a společenstev suchých acidofilních a mezofilních trávníků. Dalším znovu vyhlášeným územím byla PP Úpolíný u Kamenice v CHKO Železné hory. Důvodem bylo především vyhlášení ochranného pásma, které ji chrání před nepříznivými vlivy. V roce 2022 byla v CHKO Třeboňsko zrušena PP Lhota u Dynína z důvodu zániku předmětu ochrany, přičemž cenné rašelinné louky se vzácnými a chráněnými druhy rostlin se zde již v době vyhlášení vyskytovaly ve zhoršené kvalitě.

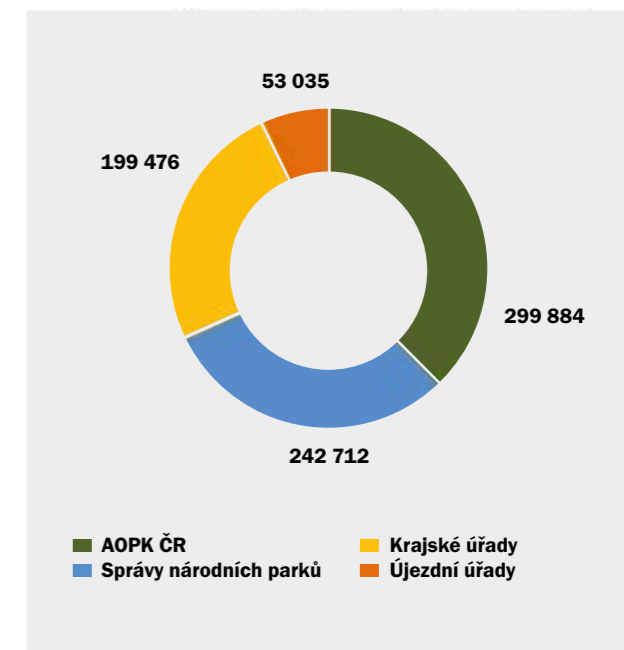
AOPK ČR také připravuje pro MŽP odborné podklady pro vyhlášení NPR a NPP. V roce 2022 to byly především podklady a stanoviska pro probíhající procesy vyhlášení nNPR Soutok, nNPP Lanžhotské pralesy a nNPR Obírka.

2.1.3 Soustava Natura 2000

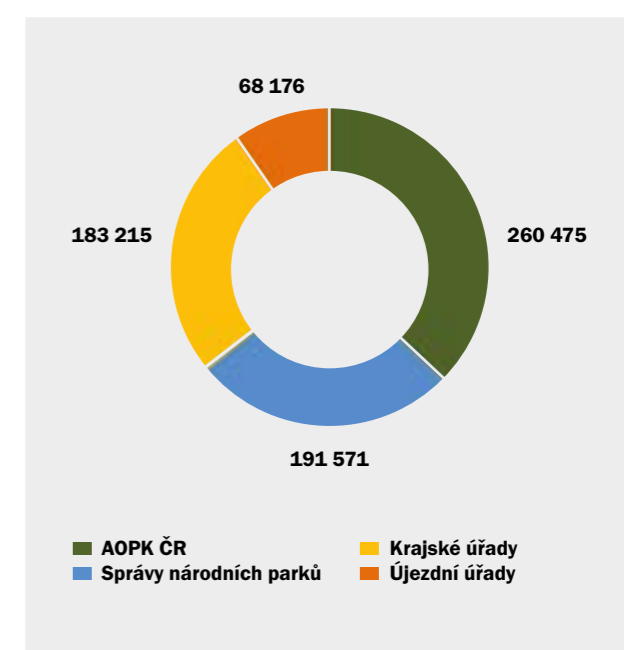
Tereza Kušnířová

Natura 2000 je soustava chráněných území evropského významu, kterou vytvářejí na svém území všechny státy EU. Tvoří ji ptačí oblasti (PO) a evropsky významné lokality (EVL). Ty jsou vyhlášeny podle směrnice č. 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích), a směrnice č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích). V roce 2022 soustava nedoznala žádných změn, nicméně AOPK ČR předložila MŽP návrh budoucí novelizace národního seznamu EVL, který se zabývá primárně doplněním předmětů ochrany do již existujících lokalit v souladu se závěry hodnocení dostatečnosti soustavy Natura 2000 zpracovaného Evropskou komisí. Návrh kromě uvedeného řeší i vybrané nefunkční lokality a pokračuje v dlouhodobé snaze o zpřesnění hranic EVL (box 5).

Na území ČR je tak nadále vyhlášeno 1 112 EVL v celkové rozloze 795 640 ha (10,1% rozlohy státu). Péči o některé z nich popisuje box 6. Ptačí oblasti jsou z hlediska rozlohy stabilní již od roku 2009 v počtu 41 a jejich území pokrývá celkem 703 437 ha (8,9% rozlohy státu). Přehledně jsou údaje o EVL a PO v ČR uvedeny v tabulce č. 5, grafy č. 3 a č. 4 pak shrnují, jaká plocha EVL, resp. PO spadá do působnosti jednotlivých orgánů ochrany přírody.

Graf 3 Působnost orgánů ochrany přírody v EVL podle rozlohy (ha)

Graf 4 Působnost orgánů ochrany přírody v PO podle rozlohy (ha)

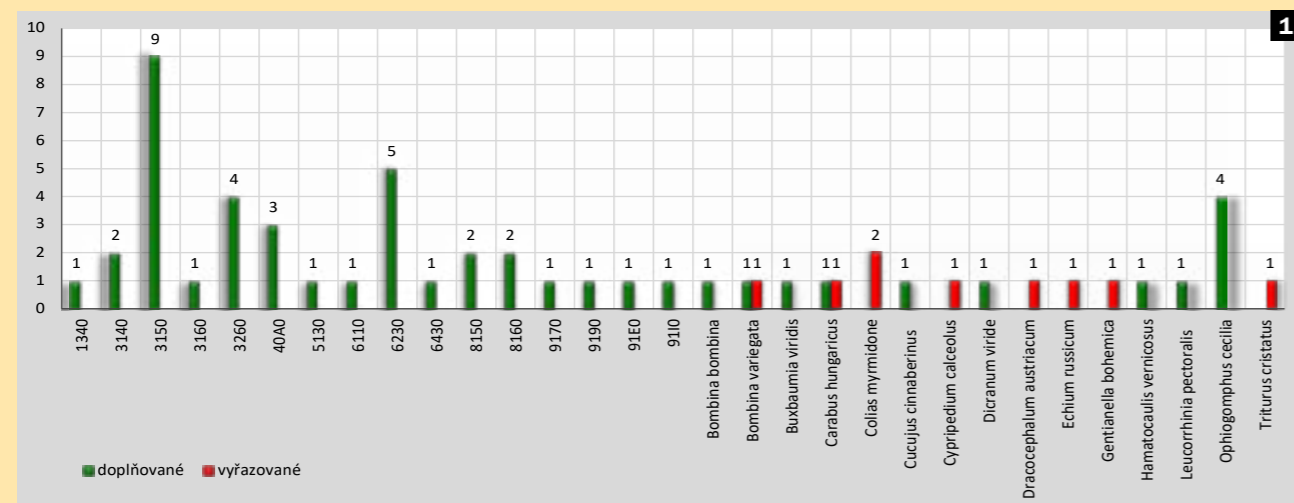
Souhrny doporučených opatření

Souhrny doporučených opatření (SDO) pro EVL a PO jsou odborné a koncepční dokumenty popisující ekologické nároky, aktuální stav a důvody ohrožení předmětů ochrany, pro které byla území vyhlášena. Definují rovněž optimální opatření a způsoby hospodaření k udržení či dosažení příznivého stavu předmětů ochrany na konkrétních lokalitách.

AOPK ČR v rámci projektu „Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu v České republice“ (realizace 2016–2023, OPŽP 2014–2020) pokračovala

Doplňný návrh národního seznamu EVL předložen MŽP

Martin Šíkola

Přestože první národní seznam evropsky významných lokalit (EVL) pochází z roku 2005, nebylo dosud Evropskou komisí (EK) uzavřeno, zda je soustava Natura 2000 v ČR vymezena dostatečně. Na jednáních s EK v roce 2021 bylo konstatováno, že po aktuálně řešené vlně doplnění bude česká soustava Natura 2000 uznána jako dostatečná ve vazbě na aktuální znalosti. Celou historii podrobně popisuje článek v Ochráně přírody č. 5/2022 s názvem „Natura 2000 se opět rozroste“ autorů T. Kušnírové a M. Šíkoly.

Průběh příprav

V říjnu 2021 byla AOPK ČR Ministerstvem životního prostředí (MŽP) pověřena přípravou návrhu novelizace národního seznamu (NS) EVL. Zároveň měly být vyřešeny i dlouhodobější deficity, jako např. zarovnání hranic nebo problematické lokality, ve kterých je dlouhodobě evidována nepřítomnost předmětu ochrany. AOPK ČR navrhla také vyhlášení dvou EVL pro hlevík vycpálka okrouhlá (*Notothylas orbicularis*).

Během první poloviny roku 2022 vytvořila AOPK ČR expertní návrh změn předmětů ochrany a nového vymezení pro téměř 180 EVL v podobě karet lokalit, resp. příloh návrhu nařízení vlády. Připravila souhrnné zdůvodnění, pro lokality nové a lokality s doplňovaným předmětem ochrany zpracovala průvodní listy s odůvodněním změn a jejich dopadem na péči o území. Ty sloužily AOPK ČR pro předjednání návrhu s dotčenými subjekty. AOPK ČR připravovala i podklady pro vyřazení některých předmětů ochrany či zrušení lokalit. V těchto případech bylo nezbytné zpracovat rozsáhlé odůvodnění pro Evropskou komisi, stejně jako v případě změn hranic.

Začátkem července 2022 odeslala AOPK ČR na MŽP kompletní návrh novely NS EVL. Pokud budou změny schváleny

Evropskou komisí, zanikne 5 problematických lokalit. Konkrétně se jedná o EVL Bezděkovský lom, EVL Čábuz, EVL Držovice rodinný dům, EVL Kladrubská hora a EVL Rybník Spáleníště. Na druhou stranu je navrženo pět zcela nových lokalit. Jejich přehled i s předměty ochrany naleznete v tabulce níže.

Podstatnější (i z pohledu EK) jsou ovšem změny v předmětech ochrany na jednotlivých lokalitách. Vzhledem k jejich počtu by nebylo přehledné ani účelné zde vypisovat všechny. Počty změn pro jednotlivé předměty ochrany jsou souhrnně uvedeny v grafu. Do tohoto přehledu nejsou započítány rušené a nově vyhlášené lokality.

Součástí návrhu novely NS je i zarovnání hranic lokalit. Konkrétně se jedná o 133 EVL. Návrh celkově znamená rozšíření o téměř 550 ha. V naprosté většině se jedná o technické změny, tj. zarovnání na chráněná území zajišťující ochranu daných lokalit, hranice pozemků apod. Jsou mezi nimi ale tři výjimky, kdy je navržena významnější změna. U EVL Kozlov-Tábor a EVL Východní Krušnohoří je navrženo relativně významné rozšíření. Významnější zmenšení je navrženo pouze u EVL U Hamrů.

MŽP dále zajistí přípravu legislativního materiálu a předjednání s dalšími klíčovými subjekty. Následovat bude mezirezortní připomínkové řízení. Předpokládá se, že novelizace by měla být dokončena v roce 2023. Pokud bude EK s naším návrhem souhlasit, bude česká soustava Natura 2000 vymezena dostatečně. ■

1. Souhrn změn v předmětech ochrany
2. Názvy a předměty ochrany nově navržených EVL

Název EVL	Předměty ochrany
Lichkov	vycpálka okrouhlá (<i>Notothylas orbicularis</i>)
Milešov pod Milešovkou - kostel	netopýr velký (<i>Myotis myotis</i>)
Nové Pole	vycpálka okrouhlá (<i>Notothylas orbicularis</i>)
Paseky	střevíčník pantoflíček (<i>Cypripedium calceolus</i>), stanoviště 6210 a 6210*
Strážkovice	modrásek bahenní (<i>Maculinea nausithous</i>)

Projekt LIFE Ze života hmyzu úspěšně dokončen

Veronika Havlíčková

Ze života hmyzu

V ochraně přírody jsou časté problémy, které vznikají lidskou činností. Projekt „Ze života hmyzu“, podpořený z programu LIFE Evropské komise, však řešil spíše nedostatky způsobené lidskou nečinností. Zarůstání krajiny novými lesy by se v kontextu aktuálních globálních problémů mohlo jevit pozitivně, nicméně ne všem takové změny vyhovují. Původní pastviny a louky, jež byly v minulosti využívány drobnými hospodáři, postupem času zarostly, až se z nich mnohdy stal zapojený les. V evropsky významných lokalitách Bílých Karpat na české a slovenské straně a v Beskydech se projekt pokusil suplovat téměř vymizelé činnosti a za intenzivní komunikace s vlastníky a nájemci půdy tak obnovit drobné hospodaření pomocí pastvy různých druhů hospodářských zvířat, kosením a výřezy náletových dřevin.

Od července roku 2017 do konce roku 2022 projekt zasáhl bezmála 600 hektarů. Šlo o pozemky, které ležely ladem desítky let, na Slovensku došlo též k rozvolnění intenzivně pasených ploch pomocí volnější pastvy či rozdělení rozsáhlých lánů výsadbou původních stromů a keřů, a to na téměř 100 hektarech zemědělské půdy. Realizujícími partnery byly kromě AOPK ČR Bratislavské regionální ochranné sdružení, ZO ČSOP Bílé Karpaty, ČSOP SALAMANDR, Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o. p. s., a infinity - progress z.s.

Zásahy v krajině byly zaměřeny na obnovu vhodných prostředí pro vybrané druhy hmyzu evropského významu, kterými jsou největší evropský brok roháč obecný a motýli jasoň dymnivkový, modrásek černoskvrný, bahenní a očkovaný, ale i pro velkou škálu dalších druhů, jež ke svému životu potřebují obdobné podmínky. Cílovými prostředími neboli habitaty byly suché tepломilné pastviny, vlhké louky a světlé lesy.

Právě světlé lesy se staly nejvýznamnějším biotopem k obnově. Tento typ lesa napříč Evropou téměř vymizel kvůli změně v lesním hospodaření v posledních dekáдах, intenzivnímu využívání hospodářských lesů a absenci dříve běžných forem hospodaření. Již od dob Marie Terezie, tedy více než 200 let, je v českých i slovenských lesích zakázána lesní pastva. Ta vedla v minulosti k prosvětlování lesů, kdy spásáním výhonků dostaly větší prostor k životu vzrostlé stromy. Rovněž změna druhové skladby lesů a potřeba rychle rostoucího „rovňového“ dřeva zapříčinily vymizení specifického hospodaření v lese, které sloužilo k získávání dřeva na otop. Listnaté stromy se postupně ořezávaly, protože mají schopnost znovu zmlazovat a rychleji tak vyprodukovat další větve vhodné k ořezu v mnohem kratší době, než by trvalo novému semenáčku vyrůst. Roháč obecný a jasoň dymnivkový jsou druhy, které světlé lesy pro svou reprodukci potřebují.

Ač obnova cílových forem hmyzích stanovišť bude trvat ještě nějaký čas, již nyní se potvrdilo, že projektové činnosti měly pozitivní vliv na biologickou bohatost v daném regionu. ■

1. V logu projektu je roháč obecný.
2. Modrásek černoskvrný, foto Bohumil Jagoš
3. Jasoň dymnivkový, foto Aleš Moravec
4. Výřezy náletu v Beskydech, foto Martin Pícha

v roce 2022 stejně jako v předchozích letech v přípravě nových a aktualizovaných SDO. V průběhu roku 2022 AOPK ČR připravila a na MŽP odevzdala celkem 15 SDO pro EVL a 3 SDO pro PO. Tento nízký počet je dán tím, že SDO pro většinu lokalit jsou již hotové. Schválené SDO lze dohledat v Ústředním seznamu ochrany přírody.

Již třetím rokem se v rámci výše zmíněného projektu AOPK ČR rovněž zabývá monitoringem a hodnocením toho, do jaké míry jsou SDO v praxi naplňovány a jak realizace, nebo naopak neprovádění navržené péče ovlivňuje stav předmětů ochrany. Rok 2022 byl závěrečným rokem této pilotní aktivity, v roce 2023 proto budou všechna za tři roky nasbíraná data zpracována a vyhodnocena.

2.2 Obecná ochrana druhů

David Lacina

AOPK ČR má svoji roli i v obecné ochraně druhů (§ 5 ZOPK), tedy v ochraně všech druhů živočichů i rostlin před zničením, poškozováním, sběrem či odchycem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí.

V posledních letech byly zintenzivněny práce v oblasti zajištění konektivity krajiny, kde se AOPK ČR podílela hned na několika mezinárodních projektech. Prioritou je rovněž zprostupňování vodních toků. Za zmínku stojí i aktivity týkající se invazních druhů představujících riziko pro původní druhy a ekosystémy.

2.2.1 Konektivita krajiny

Martin Strnad, Jitka Uhlíková

V roce 2022 začala realizace projektu s názvem „Průchodnost dopravní infrastruktury pro faunu jako podmínka bezpečné a udržitelné dopravy“, který byl podpořen v rámci programu Doprava 2020+ Technické agentury ČR. AOPK ČR na něm spolupracuje s firmami HBH Projekt spol. s r.o. a CDV, v.v.i. Řešily se tři hlavní tematické okruhy: průchody pro faunu, umělé odpuzovače fauny a podklady pro revizi technických podmínek pro migrační objekty pro zajištění průchodnosti dálnic a silnic pro volně žijící živočichy.

V rámci aktivity „průchody pro faunu“ bylo vybráno 32 objektů po celé ČR a proběhl jejich prvotní screening. Tyto objekty budou dále hodnoceny z hlediska využitelnosti živočichy. Na několik ekoduktů, které leží na biotopu vybraných zvláště chráněných druhů velkých savců, již byly instalovány fotopasti s cílem monitorovat výskyt živočichů. Cílem aktivity je vyhodnotit účinnost vybraných ekoduktů a zavedení zásad hodnocení účinnosti významných průchodů pro faunu a zásad optimalizačních opatření.

V rámci aktivity „umělé odpuzovače fauny“ začal pravidelný týdenní monitoring mortality živočichů na vybraných úsecích silnic I. a II. třídy na Vysočině. Celková délka těchto úseků je 120 km. Na konci roku budou na sedmi sledovaných úsecích v délce 19 km instalovány dva typy kombinovaných odpuzovačů (opticko-akustický a opticko-pachový). Cílem jejich aktivity je ověření účinnosti těchto odpuzovačů a zavedení jednotného systému hodnocení účinnosti a stanovení zásad používání. Získané údaje přispějí k omezení fragmentace prostředí jako základního negativního dopadu dopravy na životní prostředí.

2.2.2 Zprostupňování vodních toků

Zdenek Vogl, Pavel Marek

Problematika migrační propustnosti vodních toků ČR byla v uplynulém roce ovlivněna dvěma okolnostmi; očekáváním nových výzev Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) pro období 2021+ a chystaným nařízením Evropské unie o obnově přírody (Nature Restoration Law). Obě tyto události představují velkou příležitost k posílení konektivity našich řek, ať už alokací evropských finančních prostředků, či vymezením právního rámce a závazků členských států EU pro další roky. Proto AOPK ČR vyvíjela zvýšenou informační činnost pro cílové skupiny – přednášky na setkání České společnosti krajinných inženýrů, celodenní blok přednášek u příležitosti Světového dne migrace ryb, mnohé regionální prezentace k dotační podpoře v rámci OPŽP či prezentaci o stavu problematiky v ČR na setkání Nature and Biodiversity Directors Meeting v rámci českého předsednictví Radě EU.

Bylo vydáno 20 odborných posudků pro chystané projekty zprostupňování vodních toků a pokračovala spolupráce s partnerskými organizacemi na dlouhodobých projektech. Za všechny lze jmenovat Povodí Ohře, s. p., a projekční přípravu akce „Bílina po Ervěnickém koridoru – revitalizace“, tedy odtrubnění významné severočeské řeky v délce několika km ve složitém profilu (sousedství lomu ČSA a prostředí technicky pozměněné krajiny).

V roce 2022 byla zahájena spolupráce s ČVUT Praha, Fakultou stavební a Povodím Vltavy, s. p., na projektu „Fyzikální modelový výzkum rybního přechodu“. Díky možnostem vědeckého pracoviště katedry hydrotechniky lze simulovat optimální prostředí na experimentálním modelu trati rybního přechodu v téměř realistickém měřítku a mj. ověřovat skutečně naměřené fyzikální hodnoty při variantním provedení modelu trati s dosud používanými matematicky statistickými simulacemi. Prozatím slibné výsledky snad pomohou do budoucna snížit míru nejistoty simulací a zpřístupnit je širšímu využití při projekční přípravě dalších rybních přechodů.

2.2.3 Invazní druhy

Tomáš Görner

Od počátku roku 2022 platí nová právní úprava k invazním druhům, konkrétně zákon č. 364/2021 Sb., kterým se mění zejména zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon na ochranu zvířat proti týrání, zákon o myslivosti, rybářství, vodách a rostlinolékařský zákon. Tyto předpisy nyní implementují evropské nařízení č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlečení či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů a nařízení č. 708/2007 o používání cizích a místně se nevyskytujících druhů v akvakultuře. V souvislosti s tím se začaly vytvářet strategické dokumenty (zajišťuje MŽP) pro druhy z unijního seznamu – konkrétně zásady regulace a Akční plán pro řešení problematiky prioritních způsobů šíření invazních nepůvodních druhů v ČR na období 2023–2028. AOPK ČR se podílela na utváření a připomínkování zásad regulace pro pajasan žláznatý a bolševník velkolepý a také Akčního plánu. K zásadám regulace se vztahuje zpracování podrobnějších opatření obecné povahy (box 7). Byly vydány nové metodické listy AOPK ČR pro invazní a nepůvodní druhy a k invazním druhům byla založena nová odborná skupina.

Od dubna 2022 byl na webu AOPK ČR spuštěn registrační formulář pro registraci živočichů z unijního seznamu, které chtějí jejich majitelé nadále držet s podmínkou zamezení rozmnožování a úniku. Do konce roku 2022 se registrovalo necelých 900 majitelů těchto zvířat, v drtivé většině šlo o želvy nádherné. V srpnu 2022 byl aktualizován unijní seznam invazních druhů, nově jich přibýlo 22, z toho tři s odloženou účinností. Z nich se v ČR vyskytují sumec černý, babelka řezanovitá, rdesno mnohoklasé a jesenec okrouhlolistý.

Z druhů unijního seznamu byl v roce 2022 řešen první nález stolítku vodního v PP Skalka u Velimi, nyní je řešena jeho izolace/eradikace v lokalitě. Jako kuriozitu lze uvést nález lysichitonu amerického v Krkonoších (1 trs), po domluvě se Správou KRMAP došlo k okamžité eliminaci.

O likvidaci křídlatky v EVL Niva Morávky více v boxu 8.

2.2.4 Zajištění péče o zraněné a handicapované živočichy

Lenka Tomášková

AOPK ČR se na zajištění péče o handicapované živočichy podílí administrací PPK C, jehož cílem je podpora sítě záchranných stanic pro ohrožené a handicapované živočichy s celorepublikovou působností. Podporuje se péče o zraněné a handicapované živočichy a jejich návrat do přírody, péče o trvalé handicap, které jsou určeny k odchovným a osvětovým účelům, a osvětová činnost ve vztahu k veřejnosti v oblasti ochrany druhů a omezování působení ohrožujících faktorů.

S Národní sítí záchranných stanic (NSZS) AOPK ČR aktivně řešila problematiku vybraných zvláště chráněných druhů, které se do stanic dostávají (např. velké šelmy, vydra, bobr), zároveň má svého zástupce v Radě NSZS.

2.3 Zvláště chráněné druhy

Eliška Blažejová, Jindřiška Jelínková, Helena Neuwithrová, Jarmila Kostiuková, Petr Vít, Jitka Uhlíková, Václav John, Martin Strnad, Lenka Tomášková, Jana Hronková, Lenka Čolobentičová, Kateřina Římalová

AOPK ČR v roce 2022 dokončovala návrh změny konceptu druhové ochrany v ZOPK, který spočívá v úpravě kategorií zvláště chráněných druhů podle stupně jejich ohroženosti dle červených seznamů a formy jejich ochrany a nastavení možnosti aktivních nástrojů ochrany druhů tam, kde je to nutné, bez vazby na kategorii ZCHD (box 1). Návrh byl projednáván se zástupci odborných institucí, národních parků a nestátních neziskových organizací. Zároveň proběhla v rámci projektu DivLand příprava aktualizace Konceptu záchranných programů a programů péče, kdy byla upravena kritéria pro výběr druhů, nově jsou definovány regionální akční plány a kritéria pro jejich zpracování. Upravená koncepte tak nově pokrývá celou oblast aktivních nástrojů druhové ochrany, kterou jsou záchranné programy, programy péče a regionální akční plány.

2.3.1 Záchranné programy

Eliška Blažejová, Lenka Čolobentičová, Václav John, Jarmila Kostiuková, Helena Neuwithrová, Lenka Tomášková, Petr Vít

V roce 2022 AOPK ČR realizovala opatření na podporu druhů dvanácti schválených záchranných programů (ZP) ohrožených rostlin a živočichů. Zároveň připravovala záchranné programy pro další čtyři druhy. Aktuální informace o realizaci jednotlivých ZP jsou zveřejňovány na internetových stránkách www.zachranneprogramy.cz a na profilu www.facebook.com/zachranneprogramy.

Tabulka 5 Území soustavy Natura 2000 k 31. 12. 2022

	Počet EVL	Rozloha EVL (ha)	Pokryvnost EVL (%)	Počet PO	Rozloha PO (ha)	Pokryvnost PO (%)	Rozloha Natura 2000 (ha)	Pokryvnost Natura 2000 (%)
Celkem ČR	1 112	795 640	10,1	41	703 437	8,9	1 115 358	14,1
Kontinentální oblast	1 003	763 407	10,1	34	667 586	8,9	1 063 334	14,1
Panonská oblast	128	32 233	9,5	8	35 851	10,5	52 024	15,3

Pozn. Některé lokality zasahují zároveň do kontinentální i panonské oblasti, součet EVL (PO) v těchto oblastech je proto vyšší než celkový počet EVL (PO) v ČR. V případě rozlohy Natura 2000 je území současně v překryvu s EVL i PO započítáno pouze jedenkrát.

Stanovení bližších podmínek uplatňování Zásad regulace pro pajasan žláznatý v CHKO Pálava

Jiří Matuška, Tomáš Görner

Pro značně rozšířené invazní nepůvodní druhy jsou členské státy EU povinny zavést regulační opatření, která jsou zpracovaná v dokumentech nazvaných zásady regulace. Na regionální úrovni pak následně bližší podmínky uplatňování zásad regulace stanoví opatřeními obecné povahy příslušné orgány ochrany přírody. Těmi jsou v obvodu své územní působnosti krajské úřady, AOPK ČR, správy národních parků a újezdni úřady. Proces projednávání opatření obecné povahy stanovený správním řádem zajišťuje dostatečnou informovanost všech zúčastněných. Opatření obecné povahy budou současně zveřejněna na internetových stránkách příslušných orgánů ochrany přírody a na webových stránkách všech dotčených obcí.

Jako pilotní území k vytvoření opatření obecné povahy byla vytipována CHKO Pálava, a to z důvodu letitého výskytu pajasanů a taktéž vhodně malého území. Byl vytvořen

návrh výrokové části opatření obecné povahy, a zaslán na MŽP. Pracovníci AOPK ČR se v prosinci 2022 sešli na informační schůzce se zástupci Správy železniční dopravní cesty, Ředitelství silnic a dálnic a Správy a údržby silnic Jihomoravského kraje, kde byl oznámen záměr řešit invazní chování pajasanu vydáním opatření obecné povahy a diskutována možnost využití k tomu zpracovaných metodických materiálů (zásady regulace). Závěrem schůzky bylo mimo jiné to, že další kroky ohledně eliminace pajasanu budou řešeny v koordinaci s Krajským úřadem Jihomoravského kraje a Správou NP Podyjí. ■

1. Pajasan žláznatý na Svatém kopečku, foto Helena Prokešová

Likvidace křídlatky v EVL Niva Morávky

Alena Dohnalová

Evropsky významná lokalita Niva Morávky zahrnuje úsek řeky Morávky a část její údolní nivy jihovýchodně od Frýdku-Místku. Údolí Morávky je průlomové, vzniklé v důsledku kontinentálního zalednění, leží v nadmořské výšce 296–434 m n. m. Řeka Morávka představuje typický beskydský šterkonosný tok, protékající širokou nivou, vodní tok je částečně regulovaný.

Nejvýznamnějšími typy biotopů na tomto území jsou jasanovo-olšové luhy, západo-karpatské dubohabřiny a šterkové náplavy s židovínkem německým (*Myricaria germanica*).

Území je velmi významné výskytem sarančat marše Tůrkovy (*Tetrix tuerki*) a saranče (*Chorthippus pullus*). Marše Tůrkova, která žije na šterkových náplavech, je v celé ČR známa pouze z tohoto místa.

Biotopy jsou ohroženy rychlým zarůstáním křídlatkou (*Reynoutria* sp.). Ta se šíří na šterkové náplavy bez vegetace, ale i na ty s židovínkem, dále mezi vrbové křoviny a vytlačuje bylinné patro v jasanovo-olšových luzích.

V roce 2022 byla provedena chemická likvidace křídlatky a bolševníku velkolepého na ploše cca 2 ha pomocí roztoku totálního herbicidu. Okolní vegetace byla zasahována v nejmenší možné míře a bylo vyloučeno zasažení vodní hladiny.

Opatření na lokalitě bylo provedeno v rámci projektu LIFE „Jedna příroda“ a bylo financováno z programu PPK A částkou 145 200 Kč. ■

1. Židovínkem německý, foto Martin Hanzl
2. Křídlatka v EVL Niva Morávky, foto Alena Dohnalová
3. Křídlatka v EVL Niva Morávky, foto Alena Dohnalová
4. Křídlatka v EVL Niva Morávky, foto Alena Dohnalová

Financování realizace ZP bylo zajišťováno především prostřednictvím dotačních titulů NPO-POPFK, POPFK a PPK. Jednalo se o tyto záchranné programy:

Sysel obecný

Rok 2022 neměl na početnost sysla v ČR významný vliv. Pravidelným letním monitoringem všech známých lokalit bylo oproti loňskému roku zjištěno o 30 jedinců více, celkem jich u nás tedy žije asi 6 030. Díky chovům v ZOO Hluboká nad Vltavou, ZOO Brno a ZS Vlašim byla posílena PP Syslí louky u Loděnice (celkem zde bylo vypuštěno 34 syslů). Mezi úspěchy roku 2022 patří i spolupráce se zahraničím – celkem 32 syslů pocházejících z chovů v Německu a Švédsku bylo vypuštěno na lokalitě Hliniště v Českém středohoří.

Z výzkumných aktivit pokračovala posledním rokem realizace tříletého projektu společnosti ALKA Wildlife, o. p. s., „Sysel obecný a zemědělství – vzájemné interakce, využití výsledků k minimalizaci škod a k podpoře sysla obecného“. Projekt proběhl na několika lokalitách jižní Moravy a byl zaměřen na studium ekologie sysla v prostředí zemědělské krajiny s cílem získat poznatky dále využitelné jak pro udržitelné zemědělství a případnou prevenci škod způsobovaných system, tak pro konkrétní podporu syslích populací v tomto prostředí. Další výzkum proběhl na známé „syslí louce“ na Radouči v Mladé Boleslavi, kde se zdejší kolonie dlouhodobě potýká s nežádoucím přikrmováním návštěvníky. Zde pokračovala dále studie „Zhodnocení dopadů nekontrolovaného přikrmování veřejností na populaci sysla obecného a vhodnosti takových populací pro repatriační účely“, který realizovala Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy. Výsledná zjištění pomohou při dalším nastavování managementu a aktivit na lokalitách sysla obecného a při hledání vhodných zdrojových lokalit pro repatriace tohoto chráněného druhu.

V rámci realizace záchranného programu sysla obecného byla již tradičně zajištěna podpora vykonávání aktivního managementu (kosení, pastva) na vybraných lokalitách. Management proběhl většinou dle plánu, jen na několika místech bylo problematictější vhodně načasovat a naplánovat pastvu či seč – především kvůli proměnlivému počasí, které v loňském roce panovalo.

V roce 2022 od června do srpna pokračoval projekt tzv. Syslích hlídek na lokalitě Radouč v Mladé Boleslavi. Ve spolupráci s Českým svazem ochránců přírody byly na lokalitě osloveny téměř dva tisíce návštěvníků. Hlídky informovaly návštěvníky o záchranném programu a o tom, jaká rizika jsou spojená s intenzivním přikrmováním, které na Radouči dramaticky mění chování syslů.

Užovka stromová

Pro užovku stromovou byla v roce 2022 zajištěna potřebná péče o líhniště a důležité biotopy (především v Poohří a v Bílých Karpatech), ve všech oblastech známého výskytu druhu byl také prováděn důkladný monitoring. Na všech lokalitách byl oproti předchozím rokům pozorován nízký počet hadů, ale důvodem bylo zřejmě jen mimořádně nepříznivé počasí, které nutí hady být v úkrytech. Pokračoval také monitoring

mimo tradiční místa výskytu, konkrétně v oblasti PP Želinský meandr a středního Povltaví. Další aktivity na podporu užovky stromové zahrnovaly např. výřezy vegetace v NP Podyjí, likvidaci nepůvodních predátorů, odchyty hadů před sekáním v příkopech podél hlavní silnice v Poohří či pravidelné osvětové akce pro veřejnost.

Hnědásek osikový

Protože v PR Dománovický les nebylo v roce 2021 nalezeno již žádné hnízdo housenek, přikročilo se v roce 2022 k re-introdukcí, a to za využití housenek ze záchranného chovu. Housenky byly na lokalitě vysazeny ve dnech 21. 3. 2022 (3 600 kusů) a 31. 3. 2022 (2 200 kusů). Během pravidelného monitoringu bylo zjištěno po výsadku celkem 31 larválních hnízd. Hnízda byla rozmístěna především tam, kde byl jejich největší výskyt soustředěn i před populačním propadem v letech 2016–2018, naopak v nedávno prosvětleném porostu překvapivě nebyla nalezena žádná. Reintrodukce pokračovala i v PP Žiželický les (vysazeno 800 housenek dne 21. 3. 2022), kde bylo nalezeno celkem 7 larválních hnízd. V NPR Libický luh reintrodukce poprvé neproběhla a bylo zde zjištěno jediné hnízdo housenek. Celkově lze zhodnotit první rok reintrodukce v PR Dománovický les jako slibný, naopak počty v Žiželickém lese a Libickém luhu výrazně zaostávají za očekáváním a podmínky zde zatím evidentně nejsou dostačující. V Žiželickém lese a Libickém luhu proběhly další managementové zásahy, především dosadby jasanů na vhodná místa. Nejsilnější populace se však nyní vyskytuje v lese u Dobré na Frýdecko-Místecku, kde bylo v roce 2022 zjištěno přes 100 hnízd housenek. Výskyt je zde nicméně koncentrován na poměrně malé ploše a v okolí se nevyskytují další vhodné biotopy, kam by se motýl případně mohl šířit.

V roce 2022 byla zadána ke zpracování genetická studie. Cílem je srovnáním historických a recentních materiálů z chovu zjistit, jestli a k jakému poklesu genetické diverzity došlo. Dále by se měla soustředit na populaci u Frýdku-Místku a její genetické porovnání s dalšími populacemi ve střední Evropě, aby bylo možné odhadnout, zda je populace autochtonní nebo introdukovaná, a určit její původ. Výsledky budou dodány v první polovině roku 2023 a budou použity pro chystané vyhodnocení ZP pro hnědáska osikového.

Perlorodka říční

Na lokalitách s výskytem perlorodky říční v působnosti RP Jižní Čechy probíhal nadále monitoring povodí na Zlatém potoce a na Malši, hrazený z POPFK. AOPK ČR zajišťovala v NPP Bystřina – Lužní potok technické práce a luční management, zdrojem financí byl také POPFK. V roce 2022 proběhla bioindikace mladých perlorodek v klíčcích pro plánované vypuštění jedinců pro posílení populace na Malši v rámci udržitelnosti již ukončeného projektu Interreg (ATCZ37 – Malsemuschel). Mladé perlorodky budou do toku vysazeny v roce 2023. Na Malši byla ve spolupráci s rakouskými partnery řešena možnost refugia a také byly diskutovány otázky soužití perlorodky s působením bobra evropského.

V oblasti Šumavy v roce 2022 skončil projekt OPŽP, Správy národního parku a CHKO Šumava „Posílení a ochrana populace

perlorodky říční v NP Šumava“, ve kterém se podařilo odchovat 101 000 exemplářů perlorodek stáří 0+. Během května 2022 bylo do Teplé Vltavy vysazeno 1 042 exemplářů juvenilních perlorodek stáří 8+ a 9+. Spolu s loňským výsadkem tak bylo do Teplé Vltavy vysazeno celkem 2 109 mladých exemplářů. Perlorodky pocházejí z projektu „Soužití člověka a perlorodky říční ve Vltavském luhu“, který předcházel současnému projektu. Byl podán navazující projekt „Podpora populace perlorodky říční na Šumavě“ v dotačním titulu OPŽP na období 5 let, který má za cíl posílení a ochranu populace perlorodky říční s použitím vypuštění invadovaných pstruhů do Vltavy.

Sýček obecný

Rok 2022 byl třetím rokem realizace záchranného programu. AOPK ČR uzavřela smlouvu o spolupráci se společností EG.D, a.s., která umožňuje instalaci budek pro sýčky na podpěrné body ve správě této společnosti (**box 9**). V návaznosti na smlouvu bylo v oblasti Znojma a Hodonína instalováno prvních 20 budek. V tomto roce byla dokončena „Metodika repatriace v rámci záchranného programu pro sýčka obecného v ČR“, která vznikala tři roky ve spolupráci s ČSO, zástupci zoologických zahrad a vědeckých institucí. Dále byla finančně podpořena studie, která instalací tzv. chytrých budek přinesla detailní informace o potravním spektru sýčků v období hnízdění. K realizaci záchranného programu přispěl projekt České společnosti ornitologické „Zachraňme sýčky“, který je finančně podpořen z Norských fondů pro období 2021–2024. Aktivity projektu (např. eliminace antropogenních pastí, instalace hnízdních budek, monitoring hnízdní populace, vyhodnocení úživnosti mikrohabitátů v teritoriích sýčků, osvětová činnost) jsou implementací jednotlivých opatření záchranného programu. V roce 2022 byl také vydán leták „Sýček obecný“, který informuje veřejnost o biologii, příčinách ohrožení této drobné sovy a o záchranném programu.

Hvozdík písečný český

V roce 2022 bylo provedeno každoroční fytoocenologické snímkování a v omezené míře sledování mikroklimatických hodnot. Pokračoval sběr dat pro populační studii, jejíž součástí je sledování vlivu hmyzích fytofágů na fitness hvozdíku. Na obou lokalitách byl proveden každoroční management, spočívající v kosení, narušování drnu a odstraňování invazních a expanzivních rostlin. V souvislosti s přítomností širokého spektra zvláště chráněných druhů hmyzu vázaných na písčiny a kvůli plánované změně managementu byly v roce 2022 dokončeny dvě inventarizační studie zaměřené na výskyt skupin hmyzu citlivých na pastvu (motýli a blanokřídlí). Výstupy ze studií poskytnou metodický rámec pro přípravu experimentální realizace pastvy v NPP Kleneč.

Rdest dlouholistý

Obnova populace rdestu dlouholistého po revitalizaci poslední původní lokality u Hradce Králové probíhá pozvolna z výsadeb předchozích let. Stabilizaci lokality po odbahnění zhoršuje zvýšený zákal vody, zejména v horní části ramene, občasné vypouštění odpadních vod z nedalekých chatek a vliv invazní nutrie říční. Snaha o obnovení zdejší populace

pomocí výsadeb pokračuje – na jaře 2022 byla vyzkoušena nová experimentální metoda, při které byl využit čerstvě odzimovaný substrát s oddenky rdestu ze záchranné kultivace v BÚ AV ČR v Třeboni. Ten byl ve speciálních jutových vacích spuštěn na 15 vytipovaných vhodných stanovišť do hloubky 60–100 cm. Při podzemním monitoringu těchto výsadeb byla bohužel nízká průhlednost vody, která neumožnila ověřit jejich úspěšnost. V letních měsících roku 2022 proběhl terénní průzkum míst pro potenciální (re)introdukcí rdestu – toky Labe a Ohře ve středních Čechách a tůně a jezera v těžební pánvi na Mostecku. Vybrané lokality na Labi a Ohři byly vhodné z hlediska parametrů pro růst rdestu, hrozí zde však problém v podobě býložravých amurů. Na Mostecku bylo prozkoumáno celkem 23 menších tůní a 3 velká jezera, z nichž bylo vybráno 6 lokalit, které se pro výsadbu jeví jako nejvhodnější.

Matizna bahenní

V roce 2022 byl na poslední lokalitě matizny bahenní v NPP Hrdibořické rybníky zajištěn management 2x ročně, v sušších částech lokality formou strojového sečení a formou ručního kosení ve vlhčích částech. Místa dřívějšího výskytu populace matizny bahenní byla silně zarostlá sadcem konopáčem, který byl ručně odstraněn počátkem května. Na těchto plochách se koncem května podařilo dohledat 39 rostlin matizny bahenní. Do srpna přežilo jen 28 jedinců, z toho 14 již kvetlo. Vzhledem k špatné kvalitě biotopu druhu byly realizovány pouze velkoplošné výsevy a ochrana stávajících rostlin pomocí moluskocidu. Výsadby bude vhodné realizovat až poté, co se podaří zlepšit stav lučních porostů na lokalitě. Jedním z hlavních faktorů, který limituje obnovu populace matizny, je totiž velmi špatná kvalita vlhkomilných luk.

Hořeček mnohotvarý český

Záchranný program pro hořeček mnohotvarý český probíhá od roku 2011 a patří mezi starší záchranné programy. Zadavatelé prací a stejně tak i řada zhotovitelů managementové práce provádí řadu let a péče o lokality v naprosté většině případů probíhá adekvátním způsobem. Zajištění vhodné péče je základem celého záchranného programu. Stejně jako v předchozích letech byla převažujícím typem managementu seč, v menší míře pastva, na několika lokalitách jejich kombinace. Na většině lokalit jsou tato opatření doplňována o bránování, ruční výhrab, vertikutaci a jiné způsoby odstraňování mechorostů a stařiny. Tím se vytvářejí volné plošky obnažené půdy, které jsou vhodné pro vzházení semen hořečků. Monitoring populací hořečků byl v loňském roce proveden v ČR na 57 lokalitách. Celkem bylo spočteno 14 961 kvetoucích hořečků. Nejbohatší byla lokalita č. 54 Dobrá Voda u hájovny Pustina s počtem 3773 jedinců. Zároveň se jedná o místo, na které se za dobu realizace záchranného programu podařilo početnost hořečků navýšit nejvíce. Dle počtu kvetoucích hořečků lze celkově loňský rok považovat v porovnání s lety předchozími za mírně nadprůměrný. Na 26 lokalitách hořečky zaznamenány nebyly. Celkově je nyní v ČR 46 živých populací, tzn. populací, kde byly kvetoucí rostliny zaznamenány alespoň 1x v předchozích deseti letech.

Nadále také pokračoval projekt repatriace hořečků na lokalitě Boletice, vrch Olymp, zahájený v roce 2012. Již šestý rok jsou

Spolupráce s distribuční společností pomůže sýčkům

Jitka Uhlíková

1

Sýček obecný je druhem, který je v České republice reálně ohrožen vyhynutím. Od roku 2020 je pro tuto sovu realizován záchranný program (www.zachranneprogramy.cz), jehož cílem je snížit vliv faktorů, které sýčky ohrožují. Mezi tyto faktory patří technické pasti a nedostatek bezpečných hnízdišť. Tyto příčiny ohrožení jsou bezprostředně spjaty s vazbou sýčků na lidská stavení a zemědělské objekty, ve kterých hnízdí.

Jedním ze způsobů, jak negativní vliv těchto faktorů omezit, je vytvořit podmínky pro hnízdění této drobné sovy mimo zástavbu vesnic a měst. K naplnění tohoto záměru přispěje smlouva s distribuční společností EG.D, a. s., o spolupráci při realizaci záchranného programu. Smlouva byla připravována dva roky a jsou v ní uvedena pravidla pro instalaci budek z hlediska ochrany sýčka a z hlediska provozních požadavků EG.D, a.s. Ve smlouvě je dále popsán proces schvalování instalace budek a jejich evidence. Smlouva je zatím uzavřena pro dvě regionální správy EG.D, a.s., konkrétně správu Hodonín a Znojmo, na jejichž území se v rámci distribuční oblasti této společnosti vyskytuje nejvíce sýčků. V návaznosti na tuto smlouvu bylo v roce 2022 instalováno 20 budek pro sýčky. V následujícím období budou budky monitorovány, aby se ověřilo, zda tuto novou nabídku bezpečného hnízdění sýčci využijí. ■

1. Sýček obecný, foto Jiří Hronek
2. Budka pro sýčky instalovaná na sloupu elektrického vedení VN na pastvině u města Drnholec v okrese Břeclav, foto Libor Opluštil

2

Nový záchranný program pro krasce dubového

Václav John, Luděk Čech

Na sklonku roku 2022 byl schválen záchranný program pro krasce dubového (*Eurythyrea quercus*). Po již schváleném ZP pro hnědáka osikového jde o druhý ohrožený druh hmyzu, pro který v současné době v České republice existuje záchranný program. Krasce dubový je ideálním kandidátem – jde o reliktní druh vázaný na mohutné osluněné duby, který je ohrožen prakticky v celé Evropě. Současně jde o modelový příklad deštníkového druhu, jehož ochrana pomůže zajistit ochranu biotopu mnoha dalších ohrožených druhů hmyzu.

V České republice je výskyt krasce dubového doložen z několika oblastí. Nejrozšířenější metapopulace obývá oblast jihomoravských lužních lesů, dosud prakticky spojitý výskyt zahrnuje EVL Soutok Podluží, EVL Tvrdonicko a EVL Niva Dyje. Výskyt je dále doložen z Bořího lesa a izolovaná malá populace přežívá v zámeckém parku ve Veselí nad Moravou. Další populace jsou známé v Moravském krasu (NPR Býčí skála), okolí Náměšti nad Oslavou (NPR Divoká Oslava a PP Náměšťská obora) a ve velmi malém počtu přežívá i v jižních Čechách na Třeboňsku (hráz rybníka Rožmberk a NPR Stará a Nová Řeka).

Příčinou ohrožení krasce dubového není jen úbytek starých vzrostlých stromů, ale i zastínění stávajících lesních porostů. Krasce se v našich podmínkách vyvíjí téměř výhradně na dubech (dub letní, dub zimní, dub cer), vyžaduje staré stromy se strženou kůrou, které však musí být dostatečně osvětlené, stinné lesní porosty mu nevyhovují (což obecně platí pro většinu ohrožených lesních druhů hmyzu). Ideální podmínky nachází proto na soliterních mohutných dubech v oblasti Soutoku, případně i v některých starých zámeckých parcích, oborách a na hrázích rybníků, naopak čistě lesní populace jsou už vzácné. Celkové zahoustnutí lesních porostů tak vedlo k paradoxní situaci, kdy se tomuto lesnímu druhu daří mnohem lépe mimo les než v lese. Pro záchranu krasce je tak potřeba

především prosvětlovat stávající nevhodné zastíněné lesní porosty a uvolňovat tak perspektivní duby. Toto opatření je zcela klíčové, bez něho by záchranný program ztrácel smysl. Do budoucna je však potřeba řešit i další opatření, jak jsou výsadby dubových alejí v místech výskytu a nový náhradních solitérů. Početně slabé a vymírající populace lze podpořit i strháváním kůry na vybraných mladších stromech, případně instalací dubových klád, na kterých se brouk také vyvíjí.

Už vloni bylo realizováno první významnější opatření v části rezervace NPR Divoká Oslava na Náměšťsku. Krasce se zde vyvíjí na mohutných dubech letních, výskyt je však celkově poměrně slabý a nepřilíší početný. Ještě v polovině 20. století byl přitom zdejší porost mnohem světlejší, jak je vidět z historických leteckých snímků. Dnes jsou staré duby až na výjimky těsně obklopeny hustou spodní etáží listnáčů. V rámci managementového opatření byly proto v nejbližším okolí vybraných mohutných starých dubů nebo jejich skupin výběrově smýceny mladší habry, lípy a výjimečně i duby zimní (celkem cca 150 stromů) a tím vytvořeny podmínky pro vývoj krasce na místech dosud příliš zastíněných. Zásah byl proveden na celkem 12 místech, ovlivněná plocha činí zhruba 2 ha. V dalších letech bude podrobně sledována účinnost zásahu a chystá se jeho rozšíření na další část rezervace, kde je v plánu péče ustanoven management světlého lesa. V rezervaci se vyskytují i další ohrožené druhy vázané na světlé listnaté lesy, které budou ze zásahů profitovat, mj. jde o jasoně dymnivkového (*Parnassius mnemosyne*) nebo tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*). Podobný zásah je nyní plánován i v NPR Stará a Nová řeka na Třeboňsku, kde se krasce dubový dosud vyskytuje, avšak v kriticky nízkém počtu. ■

1. Krasce dubový, foto Marek Hučín

1

zde pravidelně zaznamenávány kvetoucí rostliny. Loni jich bylo 131, což představuje dosavadní maximum.

Hořeček nahořklý a hořeček drsný Sturmův

Od zahájení realizace záchranného programu pro hořeček nahořklý a hořeček drsný Sturmův uběhly 2 roky. Záchranný program je tedy spíše v začátcích, ale již se podařilo zahájit popř. dojednat péči o naprostou většinu recentních populací obou taxonů. V řadě případů se jedná o lokality, které byly dlouhodobě neobhospodařovány a nepodléhají žádné územní ochraně. Obdobně jako je tomu u záchranného programu pro hořeček mnohotvarý český, i v tomto případě je zajištění vhodného managementu klíčové. AOPK ČR převzala péči o 6 lokalit hořečku drsného Sturmova a 33 lokalit hořečku nahořklého. Převažujícím typem opatření byla seč, pouze výjimečně pastva, často doplněná o výhrab, který zbavuje travní porost zbytků stařiny a mechrostů a vytváří vhodné podmínky pro vzházení semen a následný růst hořečků.

Vloni také proběhl celorepublikový monitoring lokalit obou taxonů. Monitoring hořečku nahořklého proběhl na šedesáti lokalitách, přičemž na 11 hořečky zaznamenány nebyly. Nejbohatší lokalitou byla lokalita č. 17 Kněžičky, Žehuňská obora, NPP Kopicčácký rybník, slatinná louka nad Kopicčáckým rybníkem s celkovým počtem 25 607 kvetoucích rostlin. Tento údaj také představuje historicky nejvyšší počet zaznamenaných rostlin na jedné lokalitě. Svého maxima dosáhly i další lokality a celkově lze loňský rok hodnotit pro hořeček nahořklý jako nadprůměrný. Zároveň byla objevena nová lokalita ve sjezdařském areálu na Červenohorském sedle na horní části černé sjezdovky označená č. 72. Bylo zde zaznamenáno 105 rostlin. Zajímavý je také loňský nález 5 exemplářů na lokalitě č. 7 Mělnická Vrutice, NPP Polabská černava, v mokřadní slatinné louce po osmiletém období bez nálezů. V současné době se v ČR eviduje 57 živých lokalit druhu, tzn. lokalit, kde byly kvetoucí hořečky zaznamenány alespoň 1x za uplynulých 10 let. Monitoring hořečku drsného Sturmova proběhl na 9 lokalitách, ale pouze na 3 byly zaznamenány kvetoucí rostliny. Tradičně nejvíce hořečků kvetlo na lokalitě č. 7 Kocelovice, NPP Kocelovické pastviny, a to 759. Na zbývajících dvou lokalitách bylo zaznamenáno jen 14 a 6 rostlin.

Zvonovec lililolistý

Populace zvonovce lililolistého jsou díky záchrannému programu stabilní. Pozitivně se projevil vliv oplocení lokalit proti okusu a sešlapu spárkatou zvěří a všechna realizovaná managementová opatření – prosvětlení a redukce expanzních druhů. Při letním monitoringu bylo dohromady na všech lokalitách opět sečteno přes 500 trsů zvonovce. V roce 2022 se AOPK ČR zaměřila na posílení nejmenší populace zvonovce v PP Žehuňsko-Báň. Ze semen sebraných na podzim 2021 byla v průhonické botanické zahradě založena ex situ kultivace. Z vypěstovaných 50 sazenic jich bylo 16 vysazeno v botanické zahradě jako záložní populace, 12 sazenic bylo vysazeno na podzim do oplocenky na lokalitě a další výsadba na lokalitě bude pokračovat v roce 2023. Rovněž byla zahájena spolupráce na ochraně druhu s veřejností prostřednictvím programu Patronáty Skautského institutu. Děti ze skautského střediska Miloše Seiferta Beroun se střídají v péči o oplocenku v PR

Karlické údolí (kontrola, drobné opravy, reporting případného většího poškození pracovníkům SCHKO Český kras) a provádějí zde drobný management.

Koniklec otevřený

V roce 2022 byl proveden monitoring všech lokalit konikleců otevřených a zhodnocení managementu. V této souvislosti byly navrženy změny managementu či jeho intenzity u pěti lokalit. Díky průběhu vegetační sezóny byl počet nalezených jedinců oproti roku 2021 o cca 10% vyšší, navýšení se ale neprojeví rovnoměrně na všech lokalitách, u některých byl zaznamenán i mírný pokles. Na nejohroženější lokalitě (nedaleko obce Líšnice u Prahy) byla ve spolupráci s Krajským úřadem Středočeského kraje po dlouhé době realizována adekvátní péče o biotop, tj. seč, vyhrabání a odstranění náletových dřevin. Podařilo se navázat úzkou spolupráci s pěti botanickými zahradami, které pokračují nebo v roce 2022 začaly s ex situ kultivacemi konikleců otevřených. Díky této aktivitě mohly být vysazeny rostliny původem z líšnické lokality a vytvořeny dvě záložní populace (v Praze a Českém krasu) pro případ kolapsu původní lokality. Monitoring loňských výsadeb a další kolo výsadeb proběhlo na podzim také v Českém středohoří – v PR Holý vrch u Hlinné a v PP Hradiště.

V roce 2022 pokračovala příprava nových záchranných programů pro následující druhy:

- krasec dubový (na konci roku byl tento ZP schválen MŽP, [box č. 10](#))
- ropucha krátkonohá
- rak kamenáč
- snědek pyrenejský kulatoplodý

2.3.2 Programy péče

Jindřiška Jelínková, Martin Strnad, Jitka Uhlíková, Lenka Tomášková

AOPK ČR v roce 2022 koordinovala tři programy péče (PP). Informace o jejich realizaci poskytují pravidelně internetové stránky www.zachranneprogramy.cz a profil na www.facebook.com/zachranneprogramy. Zároveň probíhala příprava programů péče pro rysa a medvěda. Při přípravě novely zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy byly zohledněny nejnovější poznatky o výskytu těchto druhů a problémech, které působí hospodářům v krajině.

Financování realizace PP bylo zajišťováno především prostřednictvím dotačních titulů POPFK a NPO-POPFK. Jednalo se o tyto programy péče:

Vydra říční

V roce 2022 pokračoval sběr a analýza kadáverů vyder a byl dokončen Standard PPK E 02 003 „Opatření k zajištění dostupnosti komunikací pro vydry a další drobné savce“. Pokračovala spolupráce s Národní sítí záchranných stanic ohledně vyhodnocení kapacit při péči o hendikepované jedince vydry říční a problematiky vypouštění osířelých mláďat do volné přírody.

Bobr evropský

Při implementaci programu péče v roce 2022 byla pozornost zaměřena na spolupráci s dotčenými orgány ochrany přírody při řešení konfliktních situací zapříčiněnými životními projevy bobrů. Na základě analýzy ČZU v Praze byl stanoven odhad početnosti bobří populace v ČR k 1. 7. 2020, který činí přibližně 15 000 jedinců. Pro jednodušší stanovení výše škod způsobených bobrem na dřevinách mimo lesní porost byl vytvořen „Návod k stanovení ceny dřevin podle tzv. oceňovací vyhlášky č. 441/2013 Sb.“ Tento návod je k dispozici ke stažení na webových stránkách programu péče. Návazně na aktivity předchozího roku byly připravovány podklady pro novelizaci právních předpisů definujících systém náhrad škod, které bobr působí. V tomto roce pokračovalo testování funkčnosti vybraných opatření pro řešení konfliktních situací, zejména drénování bobřích hrází. V roce 2022 byly vyvíjeny snahy o získání informací o pozitivním vlivu bobřích hrází na retenci vody v krajině, na ekologický a morfologický stav toků a na druhovou rozmanitost. Nedílnou součástí implementace programu péče byla osvětová činnost.

Vlk obecný

V průběhu třetího roku realizace Programu péče o vlka obecného byla připravena jeho aktualizace, která definuje přístup pro hodnocení příznivého stavu druhu z pohledu směrnice o stanovištích. Jádrové zóny biotopu velkých savců byly stanoveny jako referenční areál – minimum, které musí být vlky do určité míry obsazeno, aby bylo možné hodnotit stav vlka v ČR jako příznivý. Probíhalo definování podmínek do Pravidel pro žadatele a příjemce podpory z Operačního programu Životní prostředí, aby bylo možné nadále čerpat podporu na realizaci preventivních opatření před útoky vlka obecného na hospodářská zvířata. Byla prosazena hranice 50 000 Kč jako spodní hranice pro tyto typy projektů a zjednodušené metody vykazování, které u projektů do výše 200 000 EUR výrazně sníží administraci. Podkladem pro projekty je Standard péče o přírodu a krajinu 02 006 „Ochrana hospodářských zvířat před útoky velkých šelem“, který AOPK ČR aktualizovala v úzké spolupráci se svazy chovatelů hospodářských zvířat. Pokračovala úprava definování sazby pro výpočet výše újmý za ztížení pastvy v oblasti opakovaného výskytu vlka pro vlastníky a pachtýře pozemků pro novelu vyhlášky č. 432/2005 Sb. Újma představuje kompenzaci nákladů, které hospodářům vznikají v souvislosti s náročnější péčí o pasená zvířata, oplocení, se změnou organizace pastvy a chovu v důsledku výskytu vlka v pasených oblastech. Pokračovala příprava novely zákona č. 115/2000 Sb. k náhradám škod, kde dojde k řadě změn, včetně navrhované změny administrace (blíže viz [str. 14](#)). Nadále probíhala aktualizace webu www.navratvlku.cz,

kde jsou uveřejňovány statistiky ke škodám na základě protokolů z místních šetření a byly průběžně dodávány nové aktuální informace.

Rys ostrovid

V roce 2022 započala intenzivní příprava pro finalizaci návrhu Programu péče se zapojením klíčových odborníků zapojených do realizace výzkumu a monitoringu rýsa ostrovida na území ČR. V CHKO Blanský les, Český les, Slavkovský les a Brdy pokračoval monitoring za pomoci fotopastí pořízených v rámci projektu 3Lynx a monitoring rýsa probíhá společně s monitoringem vlka obecného také ve vybraných kvadrátech.

2.3.3 Regionální akční plány

Václav John, Eliška Blažejová, Vít Slezák, Jana Hronková, Jarmila Kostiuková, Jana Matrková, Václav Tomášek

Pro ohrožené druhy, které vyžadují kromě péče o biotopy i aktivní opatření na podporu druhů, AOPK ČR připravuje a realizuje regionální akční plány (RAP). V roce 2021 probíhaly následující:

RAP pro mihuli ukrajinskou – monitoring mihulí v roce 2022 prokázal, že mihule se stále vyskytují na relativně dlouhém úseku Račinky mezi ř. km 0,2 a 1,7, avšak v kriticky nízké početnosti a abundanci larev (uloveno 33 minoh, z toho 5 metamorfujících jedinců). V populaci stále přetrvává vysoký podíl nejstarších ročníků larev. Věková struktura populace je nepřírozená, řada ročníků v populaci chybí v důsledku absence reprodukce. Výskyt tohoto ročníků larev nebyl v roce 2022 zaznamenán a reprodukce zde zřejmě neproběhla. Aktuální velikost zbytkové populace mihulí v Račince je ke konci roku 2022 odhadována na pouhých 100 až 200 larev. Situaci tak lze označit stále jako kritickou.

RAP pro okáče menšího – po mírné zimě 2021/22 se očekával pokles početnosti obzvláště u okáče horského. Pesimistická očekávání se nenaplnila a početnosti v roce 2022 byly srovnatelné s početnostmi v roce 2021. Lze tedy konstatovat, že populace je relativně stabilní. Příznivě byla hodnocena místa s probíhající pastvou a po odstranění kleče a borůvky. V těchto zásazích je potřeba pokračovat i v dalších letech, čímž bude zajištěno zachování dostatečné rozlohy vhodného biotopu, a to nejen pro okáče menšího, ale i pro další druhy vázané na alpské bezlesí.

RAP pro tetřeva hlušce – pokračovaly aktivity spojené s úpravami biotopu, omezování negativních faktorů v tetřevím prostředí a vypouštění odchovaných mláďat do vhodných porostů v Beskydech. Právě odchov a vypouštění tetřevů probíhal v roce 2022 poprvé s novým vedením chovného zařízení Řepčonka, spadající pod Lesy ČR, s. p., kterého se ujala Mgr. Jonáková. I přes nový tým lidí bylo odchováno a do volné přírody vypuštěno 14 mláďat tetřeva hlušce, z toho 6 kohoutků a 8 slepic a byly výrazně upraveny a doplněny voliery k chovu i k vypouštění. Při úpravách prostředí bylo přistoupeno k prosvětlení starších porostů a prořezávkám mladých lesů v katastrech obcí Krásná, Ostravice a Staré Hamry. Byly prove-

deny speciální prořezávky mladších smrkových porostů, vždy tak, aby došlo k uvolnění bobulonosných dřevin – bříza, jeřáb a k propojení stávajících vhodných porostů ve vrcholových partiích hor. Všechna opatření prováděná pilou vedou také k podpoře růstu borůvky, která je zcela zásadní jako potravní zdroj pro tetřevy po celý rok. V roce 2022 byly provedeny speciální prořezávky na téměř 50 ha potenciálně vhodných porostů pro tetřeva v Beskydech.

Bylo započato s vyplétáním pletivových oplocenek, které představují nebezpečný aspekt pro letící tetřevy. Cílem je omezit kolize velkých druhů ptáků s neviditelnými dráty, což platí nejen pro tetřeva, ale i pro další druhy (loni byl např. nalezen mrtvý jedinec krahujce na jedné z oplocenek). Ze zahraničí je známo, že kolize ptáků s oplocenkami mohou zapříčinit mortalitu i více než 50% tetřevů v závislosti na rozmístění oplocenek v území a na aktuálním stavu počasí. V okolí Lysé hory byla aplikována ochrana kmenů starších jedlí proti vytloukání paroží rákosovými nebo bambusovými rohožemi. Podpora jedle je důležitá pro zachování této stěžejní dřeviny v primárním biotopu tetřeva. Jedle na většině území Beskyd má poslední desetiletí problémy se zmlazením i odrůstáním a existuje reálná hrozba jejího vymizení. AOPK ČR také pokračuje v usměrňování turistického ruchu a monitoringu turistů v rámci Beskyd. V roce 2022 bylo 36 závodů upraveno tak, aby trasy těchto sportovních aktivit neprotínaly jádrové plochy tetřeva hlušce, a na 2 lokalitách byly upraveny turistické chodníky tak, aby nedocházelo ke zkracování cest právě vhodnými biotopy tetřeva. Pro další možnosti usměrňování turismu je nezbytná spolupráce mezi Policií ČR a stráží přírody. S ohledem na dobrovolnickou bázi stráže přírody v Beskydech je nutné co nejrychleji přistoupit k profesionalizaci alespoň několika strážců, aby byly činnosti na ochranu klidovosti území lépe koordinované a intenzivnější.

RAP pro okáče skalního – reintrodukce byla v roce 2022 realizována na lokalitách Církvice (3. 5. 2022 vypuštěno 400 housenek, následně ve dnech 14. 7. a 21. 7. 2022 ještě 51 označených motýlů), perspektiva lokality je z hlediska druhu příznivá. Mimo oblast Českého středohoří probíhají reintrodukce aktuálně v Českém krasu (PR Radotínské údolí) a na jižní Moravě (NPR Mohelenská hadcová step; zde jde o linii původem z Rakouska). Monitoring populací v Českém středohoří odhalil v roce 2022 relativně příznivé stavy okáčů skalních na lokalitě Radobýl a Dlouhá hora, počty na Čičově byly oproti předchozím letům poměrně nízké. Jednotliví motýli byli zjištěni i na Písečném vrchu, Oblíku a Církvicích. Mimo České středohoří bylo zjištěno a označeno 37 motýlů na lokalitě Třesina v Českém krasu a okolo 10 motýlů v Radotínském údolí. V Českém středohoří je v příštích letech v plánu intenzivněji se věnovat lokalitám Církvice, Kalvárie, Vraníky a Oblík. V Českém středohoří probíhala na většině lokalit okáče skalního extenzivní pastva, cílenější zásahy (snížení vegetace a následné vyhrabávání stařiny pro vytvoření optimálních ploch pro kladení) proběhly na Rané (0,2 ha), na Oblíku (0,1 ha), na Církvicích (0,1 ha) a na Dlouhé hoře (0,85 ha).

RAP pro okáče metlicového – v roce 2022 nebyla vzhledem k problémům s financováním z dotačního programu NPO-POPFK realizována žádná opatření týkající se RAP, jejich realizace je plánována na rok 2023.

RAP pro modráška ligrusového – v roce 2022 nebyl bohužel přes veškerou snahu výskyt druhu potvrzen. Znamená to tedy, že s výjimkou ojedinělého pozorování samičky ze dne 13. 8. 2021 nebyl v letech 2020–2022 výskyt druhu již jinak doložen a modráška ligrusového tak nově považujeme za vymřelý druh. Bezprostřední příčinou vymření byla mimořádná sucha v letech 2015–2018, která dočasně snížila početnosti i mnohem běžnějších druhů modrášek. AOPK ČR proto uvažuje o ukončení regionálního akčního plánu.

RAP pro střevlí potoční – v roce 2022 pokračovalo sledování stavu střevle a kontrola vybraných lokalit. Jednou z nich je i Ranský potok v CHKO Žďárské vrchy, kde žije izolovaná populace střevle. Ten v srpnu opět vyschl, v suchém korytě zůstaly jen ojedinělé tůně. Podle předchozích zkušeností z této i dalších lokalit jsou střevle po takových epizodách po obnovení průtoků schopné znovuosídlit toky i v délce několika kilometrů. Návrat střevlí může být rychlý – hejníka střevlí se na několika místech objevila jen šest dní poté, co byl potok ještě suchý.

Pokračovala péče o přírodní památku Rybníček u Starých Hutí, která je ve správě AOPK ČR a je klíčovým biotopem střevle v tomto povodí. Část lesa v okolí rybníčka podlehla větrné kalamitě a v souvislosti se suchem a expanzí lýkožrouta lze očekávat pokračování plošného rozpadu porostů. Proto hrozí pokles vydatnosti pramenů sytících rybníček a rychlejší zanášení rybníčka sedimenty z povodí. Tím ještě narůstá význam celkovým, který do rybníčku přivádí vodou z potoka. Na podzim 2022 náhon zcela vyschl kvůli únikům vody netěstnostmi mezi kořeny. Nutné proto byly průběžné kontroly a drobné opravy náhonu i rozdělovacího objektu pracovníky AOPK ČR. Při příležitosti přípravy nového plánu péče proběhlo jednání s vlastníkem lesních pozemků (LČR) o významu a potřebě péče lokalitu. Zároveň bylo s Krajským úřadem Kraje Vysočina domluveno zahrnutí hráze rybníčka do hranic přírodní památky.

RAP pro pastarček dlouholistý moravský – v roce 2022 byla většina lokalit pastarčku obhospodařována sečí. Lokality jsou sečeny až v červenci po odkvetení pastarčku, aby měly rostliny čas se vysemenit. Obecně byl rok 2022 pro pastarček nepříznivý, velké a dlouhé sucho se projevilo nižším celkovým počtem jedinců i menším množstvím kvetoucích rostlin, např. na jedné ze dvou bohatších lokalit, Hrušovské dolině bylo nalezeno téměř o polovinu méně rostlin než v roce 2021 (180 rostlin oproti 346 rostlinám v roce 2021).

RAP pro přesličku různobarvou – v roce 2022 proběhl terénní průzkum většiny známých lokalit přesličky různobarvé na Olomoucku a rovněž zhodnocení potenciálních lokalit pro možnou další výsadbu. V PP Zátřeže na starém náplavu přežívá druh z původních výsadeb, ale vzhledem k postupující sukcesi už stanoviště pro druh není vhodné. Na novém aktivním náplavu populace přesličky relativně prosperuje, ale i zde sukcese postupuje a lokalita zarůstá olšemi, což zhoršuje podmínky pro dlouhodobé přežívání druhu. Na lokalitě Náklo byly potvrzeny dvě relativně prosperující populace. Jako lokalita potenciálně vhodná pro výsadby se jeví štěrkopískovna Grygov.

RAP pro rozchodník huňatý – populaci rozchodníku huňatého v NPP Stročov je nadále věnována náležitá managementová péče. Lokalita je pravidelně ručně sečena, v případě potřeby je zapojený drn ručně protrhán, dochází k čištění stružek a regulaci protékající vody. V roce 2022 proběhlo sčítání rostlin

v tradičním termínu na konci června, ovšem po vlně veder byla většina rostlin již odkvetlých nebo odkvétala. Tomu odpovídají zjištěné nižší počty rostlin: přes 500 kvetoucích a 9000 sterilních. Náhradní populace v PP Jezdovické rašeliniště a PR Podlesí byly na jaře 2022 podpořeny výsadbou celkem 100 trsů rozchodníku. Cílem této je otestovat přežívání vysazených rostlin na mírně sušších stanovištích. Výsadby z loňských let totiž příliš neprosperují, nejspíše kvůli přeplavování rostlin, které je spojeno s povrchovou erozí urychlenou tvorbou jehlového ledu v předjarním a jarním období.

RAP pro včelník rakouský – druhý rok regionálního akčního plánu přinesl mírný pokles v počtu nalezených kvetoucích jedinců. Průběh vegetační sezony nebyl zřejmě pro zdárný růst včelníků ideální. Během roku byly provedeny další výřezy zastíňujících dřevin, zejména na lokalitě Na Vanovicích. Pokračovaly cílené výsevy semen k posílení stávajících lokalit. V průběhu monitoringu však byly semenáčky nalezeny pouze zřídka. V roce 2022 byla navázána spolupráce s pěti botanickými zahradami. Na podzim proběhl monitoring výsadeb včelníků za posledních deset let v okolí obce Hostim. Překvapivě byli nalezeni téměř všichni původně vysazení jedinci. To ukazuje, že dobře provedené ex situ kultivace a následné repatriace či posilování stávajících lokalit mají pro zlepšení stavu populace včelníků smysl.

Byl připraven nový RAP pro vstavač kukačku (box 11).

2.3.4 Vyplácení náhrad za škody způsobené vybranými ZCHD živočichů

Jindřiška Jelínková, Lenka Tomášková

Role AOPK ČR ve vyplácení náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy dle zákona č. 115/2000 Sb. spočívá zejména v tom, že její pracoviště jsou ve své územní působnosti místně příslušným orgánem ochrany přírody, který po ohlášení vzniku škody provádí neprodleně místní šetření a sepíše protokol. Cílem šetření je prověřit, zda byla škoda skutečně způsobena vybraným živočichem, a jsou shromážděny důkazy. Protokol z místního šetření je pak jedním z podkladů žádosti o náhradu škody, kterou poškozený podává na příslušný krajský úřad. Pracoviště AOPK ČR také poskytují hospodařícím subjektům poradenství, jak nejlépe předcházet vzniku škod a kde a jak je možné získat dotaci na preventivní opatření k předcházení škod.

Pro účely šetření škod způsobených velkými šelmami ve dnech pracovního volna nadále fungovala při AOPK ČR pohotovost, a to i na území mimo CHKO (na území národních parků jsou místní šetření k ohledání škod řešena příslušnou správou NP).

Na základě analýzy zákona, kterou AOPK ČR zpracovala v roce 2019, v roce 2022 společně s MŽP pokračovaly práce na přípravě novely, která bude rozšiřovat a zpřesňovat rozsah náhrady škod a nastaví jednodušší systém administrace škod. Konkrétně byl návrh novely předjednan se zástupci všech dotčených subjektů a ke konci roku 2022 se začalo připravovat

paragrafové znění zákona a RIA. Zákon je jedním z legislativních nástrojů, kterým lze snížit konfliktnost vybraných ZCHD vůči určitým skupinám hospodařících subjektů.

2.4 Ochrana krajiny

Jaromír Kosejk

Ochrana krajiny, jako jeden z hlavních předmětů ochrany v CHKO, patří k základním činnostem Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky. V ochraně krajiny se podle zákona o ochraně přírody a krajiny uplatňuje především krajinný ráz, územní systém ekologické stability, významné krajinné prvky a v širším měřítku také dřeviny rostoucí mimo les. Jedním z hlavních pilířů ochrany krajiny jsou nástroje územního a krajinného plánování.

AOPK ČR v oblasti ochrany krajiny dlouhodobě rozvíjí konstruktivní spolupráci s řadou partnerů. Jedním z nejdůležitějších je Národní památkový ústav, s jehož pracovníky proběhlo v roce 2022 již VI. společné setkání. Tématem byla ochrana struktur dokumentujících vývoj kulturní krajiny z pohledu památkové péče a péče o krajinu. Diskutovány byly například historické plučiny či přístup ochrany krajiny a památkové péče k rozvoji obnovitelných zdrojů energie.

Architektonická komise AOPK ČR se jako poradní orgán ředitele sekce ochrany přírody a krajiny zabývala záměry, které se charakterem i rozsahem vymykaly záměrům obvykle předkládaným na území CHKO. Jednalo se např. o realizaci velkého rekreačního areálu na území bývalých brownfieldů v krajinářsky cenném území, o realizaci rekreačního resortu na rozsáhlé zastavitelné ploše vymezené územním plánem či realizaci objektu na exponovaném vrcholu horské CHKO. Architektonické komise při regionálních pracovištích jako poradní orgány ředitelů RP průběžně odborně projednávaly netradiční a složitější záměry k výstavbě na území CHKO.

AOPK ČR byla již tradičním partnerem České ceny za architekturu, pořádané Českou komorou architektů (box 12) a udělila ocenění, které má popularizovat citlivý přístup k výstavbě v krajině. S Českou komorou architektů vede AOPK ČR diskusi o společném postupu při ochraně krajiny a udržitelném rozvoji výstavby.

V roce 2022 vykonávala AOPK ČR omezenou odbornou podporu výkonu státní správy v oblasti ochrany krajiny pro ostatní orgány státní správy v rámci svých kapacitních možností.

2.4.1 Krajinný ráz

Vladimír Mikeš

V roce 2022 AOPK ČR zohlednila aktuální změny legislativy, zejména stavebního zákona a souvisejících předpisů včetně ZOPK, v aktualizaci metodických listů 3.7 „Doporučený postup pro ochranu krajinného rázu v souvislosti se stavební činností územním plánováním“. Metodické listy akcentují řešení

Regionální akční plán pro vstavač kukačku v CHKO České středohoří

Michal Forejt

Vstavač kukačka (*Anacamptis morio*) patří mezi kriticky ohrožené druhy našich květeny. Mezi našimi orchiděmi je druhem s poměrně širokou ekologickou amplitudou, s čímž úzce souvisí někdejší hojně rozšíření. Optimem vstavače kukačky je travní společenstvo s mezernatým charakterem a dostatkem volné či lehce narušené půdy, což souvisí se skutečností, že jde o konkurenčně slabší druh. Na území Česka je jeho výskyt evidován na asi 170 lokalitách. Jsou to zejména Bílé Karpaty a Vizovické vrchy, dále jižní, západní a střední Čechy a horní Podyjí. V Ústeckém kraji a CHKO České středohoří se nyní nachází jediná lokalita, přírodní rezervace Bohyňská lada, kde se vstavač kukačka vyskytuje v počtu desítek jedinců. V roce 2017 zde dokonce nebyl nalezen ani jeden exemplář. Příčinou úbytku vstavače kukačky v České republice je zejména upuštění od tradiční extenzivní pastvy a seče, hnojení a nadměrný tlak zvěře (rytí, okus). V Českém středohoří má jeho populaci posílit regionální akční plán.

Dlouhodobým cílem regionálního akčního plánu jsou populace o početnosti alespoň sto exemplářů vstavače kukačky na čtyřech lokalitách v CHKO České středohoří. Nutné proto bude vytvořit a udržet vhodné biotopy a introdukovat do nich jedince na třech nových lokalitách.

Biotop na všech lokalitách bude udržován ručním kosením, důkladným výhrabem, popř. extenzivním přepasením. Výsadbový materiál je zajištěn odebráním semen vstavačů kukaček z PR Bohyňská lada a jejich kultivací ex-situ. Při vý-

sadbě bude kladen důraz na oplocování plochy kvůli ochraně před rozrytím a okusem. Výsadba hlíz by měla začít již v roce 2025. Součástí regionálního akčního plánu je i pravidelný monitoring a výzkum druhu. ■

1. Vstavač kukačka, foto František Jaskula
2. Vstavač kukačka v PR Bohyňská lada, foto Petr Bauer
3. Vstavač kukačka se vstavačem osmahlým v PR Bohyňská lada, foto Petr Bauer
4. Lokalita vstavače kukačky, foto Pavla Žáčková

Cena AOPK ČR v soutěži Česká cena za architekturu

Vladimír Mikeš

Soutěž Česká cena za architekturu každoročně pořádá Česká komora architektů. Již po šesté navrhovala AOPK ČR v rámci soutěže vlastní Mimořádnou cenu, tentokrát vybrala realizaci „Lihovar s pěstitelskou pálenicí“ od kanceláře OBJEKTOR ARCHITEKTI, autorů Jakuba Červenky, Václava Šuby a Terezy Scheibové. AOPK ČR ocenila citlivé umístění provozu lihovaru s pěstitelskou pálenicí v blízkosti chráněné krajinné oblasti Český ráj. Pozitivně je vnímáno především jednoduché hmotové řešení objektů, využití dřeva jako přírodního materiálu na fasádě a propojení objektu na zpracování ovoce, tedy typického místního produktu z Českého ráje, přímo s přilehlým sadem. Lihovar uprostřed jabloňových sadů je spojen s bydlením majitelů, takže jde o formu hospodaření sice v prostředí moderních staveb, ale s návazností na historický způsob obývání zemědělské krajiny. Do krajiny se také otevírají

průhledy přímo z areálu pálenice. Dva investoři koupili v malebném kraji Českého ráje historickou usedlost se vzrostlými sady.

Na pozemku se nacházely tři zanedbané původní objekty, se kterými si investoři nevěděli rady, a oslovili architekty. Zadáni znělo jasně, uprostřed jabloňových sadů navrhnout pěstitelskou pálenici s rodinným bydlením. Rozhodli se pro zachování stávajícího a osvědčeného urbanistického řešení. Trojúhelníkové uspořádání půdorysných stop domů reaguje na potřeby provozu, orientaci ke světovým stranám a průhledy do krajiny. Změna typologie si vyžádala aktualizaci hmoty, která pracuje s výškovými rozdíly stávajícího terénu. Lihovar využívá konfigurace terénu pro technologický postup – přípravu ovoce v patře, nasávání a výpal kvasu v přízemí. Vysazení stromu ve středu dává vyniknout centrálnímu dvoru a dodává prostoru příjemnou energii.

Na druhém místě se umístila realizace „Vyhlička na Stráži“ od kanceláře Mjölck architekti, autorů Jana Macha a Jana Vondráka. AOPK ČR ocenila jednoduchou formu vyhlídky, která nekonkuruje výškou okolnímu lesu, použití dřeva jako přírodního materiálu i celkově jednoduchou konstrukci stavby, která svým pojetím zapadá do okolní přírody. Vyhlička navazuje na historii pohraničních hor, které bylo v určitých obdobích potřeba hlídat či strážiti, a je proto umístěna na vyvýšeném skalním útvaru. Konstrukce vstupuje do volného prostoru kvůli zajištění dostatečného výhledu, ale činí tak spíše horizontálním směrem, který symbolizuje odvahu vydat se do nebezpečného prostředí, ale přitom zůstat na výškové úrovni odpovídající okolnímu prostředí lesa.

AOPK ČR zaujala také realizace „Boží muka u Hořenic“ od 3+1 architekti autora Pavla Pláničky, kterou nominovala na třetí místo. Ocenila návaznost záměru na fenomén drobných sakrálních staveb v krajině, které spoluurčují vztah obyvatel k místu, kde žijí. Jednoduchá forma božích muk s výrazným křížem nedává prostor k pochybnostem o účelu objektu a přitom vyjadřuje moderní minimalistický přístup k řešení záměru. ■

1. Lihovar s pěstitelskou pálenicí - Cena AOPK ČR
2. Hlídky na stráži
3. Boží muka u Hořenic

Všechna foto archiv České komory architektů

rozvoje území a zástavby prostřednictvím územního plánování, zohledňují aktuální diferencovaný přístup k povolování staveb, reagují na celospolečenský požadavek odstraňování bariér pro obnovitelné zdroje energie, konkrétně pro umožnění instalace solárních panelů na objektech. Upravují také využití dalších podkladů, zejména preventivního hodnocení krajinného rázu či výstupy z jednání architektonických komisí.

Preventivní hodnocení krajinného rázu pro jednotlivé CHKO projdou v následujících letech další aktualizací, AOPK ČR připravila do OPŽP 2021–2027 projekt pro postupnou aktualizaci všech studií. Ty budou zpracovány dle nově připravované metodiky, která mimo jiné pracuje s pojmem „hodnocení krajinného rázu území“ na místo dosud používaného termínu „preventivní hodnocení“. Pro aktualizaci metodického postupu byly schválené finanční prostředky, proběhly také přípravné práce a byl sestaven tým zpracovatelů.

V roce 2022 se konalo setkání krajinářů a stavařů AOPK ČR v CHKO Český ráj v lokalitě Sedmihorky. Nejvíce se diskutovalo nad problematikou obnovitelných zdrojů energie, aktuálním tlakem na umístování fotovoltaických elektráren do zastavěných území v CHKO, koncepčním přístupem k ochraně nezastavěného území CHKO, problematikou umístování drobných staveb v krajině apod.

2.4.2 Územní systém ekologické stability

Pavčina Truhlářská, Markéta Kavková

V roce 2022 pokračovaly práce na projektu „Plán ÚSES v CHKO“ financovaném z OPŽP. Cílem projektu je sjednocení aktuálního vymezení ÚSES ve vybraných 20 CHKO. Během zpracovávání analytických i rozborových částí plánu ÚSES se odborné týmy zpracovatelů musely vypořádat s řadou problémů. Mezi ty nejčastější patří třeba vymezení ÚSES v okolí zástavby s výjimkou ploch určených pro sídelní zeleň, koridory dopravní a technické infrastruktury a jejich ochranná pásma či plochy ložisek nerostných surovin a dobývací prostory, tedy zejména limity v území, které mohou významně ovlivnit funkčnost prvků ÚSES. Řešením těchto problémů se zabývala i odborná skupina pro ÚSES při svých pravidelných setkáních.

V roce 2022 se odevzdalo 15 analytických a 11 návrhových částí, které dále byly konzultovány a připomínkovány MŽP, krajskými úřady a úřady obcí s rozšířenou působností. Připomínky těchto úřadů byly do dokumentace zpracovány a změny vymezení ÚSES byly odůvodněny, aby nedošlo k rozporům při projednávání u aktualizací územně plánovacích dokumentací. AOPK ČR převzala od zpracovatelů kompletní díla pro následující území: CHKO Blaník, CHKO Blanský les, CHKO České středohoří (ORP Louny, Most, Bílina, Teplice, Lovosice), CHKO Český kras, CHKO Český ráj, CHKO Jeseníky (Olomoucký kraj), CHKO Moravský kras, CHKO Pálava (box 13), CHKO Železné hory (Pardubický kraj) a CHKO Jizerské hory. Tyto dokončené plány ÚSES bude AOPK ČR postupně prosazovat do aktualizací územně plánovacích dokumentací.

2.4.3 Významné krajinné prvky

Tereza Štefanová

V rámci jednotlivých krajů ČR provádí AOPK ČR postupný sběr informací k registrovaným VKP (box 14), a to na úrovni obcí s pověřeným obecním úřadem, které mají registraci VKP ve své kompetenci. Cílem je na jejich základě získat ucelenou představu o stavu registrovaných VKP na území ČR a v neposlední řadě zjistit, jak k tomuto nástroji v ochraně přírody a krajiny přistupují příslušné obce.

V roce 2022 byla provedena analýza registrovaných VKP v Olomouckém kraji, ve kterém bylo zjištěno 71 registrovaných VKP. Nejvíce VKP připadá na území Prostějova, jakožto obce s pověřeným obecním úřadem, a to 18, což představuje čtvrtinu z celkového množství VKP registrovaných v Olomouckém kraji. S velkým odstupem následují obce Olomouc (8) a Jeseník (7). Registrované VKP nebyly zaznamenány v Hlubočkách a Moravském Berouně. Téměř polovina všech VKP byla registrována v letech 1992–1995. Poslední registrace VKP proběhla v roce 2011. Více než polovinu registrovaných VKP představují porosty stromů a keřů. Stejně jako v ostatních dosud proběhlých aktualizacích byla častým problémem absence registračních listin.

V roce 2022 vypracovala AOPK ČR v rámci podpory výkonu státní správy 17 odborných stanovisek k registraci, zrušení registrace či zásahům do VKP.

2.4.4 Dřeviny rostoucí mimo les

Brigita Neumannová

I letos probíhaly práce na vývoji a aktualizacích standardů péče o přírodu a krajinu. Zahájena byla aktualizace arboristických standardů SPPK A02 009 „Speciální zá-sahy na stromech“ a SPPK A02 003 „Výsadba a řez keřů a lián“ a standardu z řady C (ÚSES a krajinotvorné prvky) SPPK C02 003 „Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině“. Podrobnou revizí prochází SPPK A02 002 02 002 „Řez stromů“ a pokračoval vývoj nových standardů – arboristického standardu SPPK A 02 008 „Zakládání a péče o porosty dřevin“, který prošel odbornou oponenturou a standardu z řady E (speciální opatření druhové ochrany) SPPK E02 005 „Péče o stromy jako biotop vzácných druhů organismů“, který se finalizoval před veřejnou oponenturou.

Netradičně až v listopadu se uskutečnilo dvoudenní odborné setkání dendrologů AOPK ČR, tentokrát v CHKO Poodří. Kromě představení památných a významných stromů Poodří se terénní exkurze zaměřila i na problematiku jmelí včetně ukázek ošetřených stromů. Diskuze probíhaly zejména ohledně efektivita a účinnosti chemického postřiku.

V září se v Jihlavě konala již tradiční konference Strom pro život – život pro strom s podtitulem „Myšlenky současnosti, stíny budoucnosti“, na které přednášeli také zástupci AOPK ČR.

Začátkem roku byla spuštěna nová verze metodiky AOPK ČR „Oceňování dřevin rostoucích mimo les“ včetně webové kalkulačky, která je jedním z výstupů tříletého projektu „Ověření kalkulace společenské hodnoty dřevin rostoucích mimo les za účelem výpočtu rozsahu kompenzačních opatření při jejich kácení“ realizovaného z programu TA ČR Éta, jehož byla AOPK ČR odborným garantem.

2.4.5 Ekosystémové služby

Tomáš Görner

V roce 2022 probíhaly aktivity v rámci výzkumu a aplikace přínosů ekosystémů lidem (ekosystémových služeb) v integrovaném projektu LIFE Jedna příroda, který byl zahájen již v roce 2019. Mezi hlavní počiny aktivity C.6 tohoto projektu, která je zaměřena na ekosystémové služby, patří založení Národní platformy pro ekosystémové služby (NPES). NPES byla ustanovena jako vědecko-politické rozhraní, které má pomoci reagovat na mezinárodní vývoj a začleňovat ekosystémové služby do rozhodování. NPES by se měla postupně stát trvalým poradním orgánem Ministerstva životního prostředí. Organizačně činnost NPES podporuje kromě MŽP Ústav výzkumu globální změny AV ČR (CzechGlobe) a další partneři projektu Jedna příroda (COŽP UK, AOPK ČR, Biologické centrum SoWa). Přípravě NPES předcházela dvouletý konzultační proces. V současnosti bylo do NPES nominováno na 60 zástupců vládních institucí a agentur, akademického sektoru, svazů a nevládních organizací. Cílem platformy jsou výměna informací a sdílení zkušeností, podpora rozhodování a tvorby politik a strategií, koordinace zapojení do mezinárodních procesů a podpora výzkumných a aplikačních programů. NPES by měla podpořit rozvoj národní sítě institucí spolupracujících v oblasti ekosystémových služeb a dále rozvíjejících jednotlivá témata v této oblasti.

Zástupci AOPK ČR se také stali součástí Pracovní skupiny pro ekosystémové účetnictví. Tu koordinuje Český statistický úřad a v roce 2022 proběhly dvě schůzky, kde byly vysvětleny úkoly a možnosti pracovní skupiny. Cílem je reportovat data v jednotlivých segmentech ekosystémového účetnictví podle norem EU, které toto od členských států vyžadují.

2.5 Památné stromy

Libor Sedláček

K 31. 12. 2022 bylo v Ústředním seznamu ochrany přírody (ÚSOP) evidováno 5 527 objektů památných stromů (solitér, skupin a stromořadí), což dohromady činí 25 085 jedinců. Během roku 2022 bylo v ÚSOP zaznamenáno 45 nově vyhlášených objektů (7 skupin, 1 stromořadí, 37 solitér) památných stromů, což celkově činí 72 jedinců. Mezi těmito nově vyhlášenými památnými stromy převažovaly především naše domácí druhy lip (25 jedinců) a dubů (17 jedinců), dále pak 3 buky lesní, 3 jírovce maďaly, po dvou jedincích šlo o jilmy, hrušně, jeřáby oskeruše, 1 borovici lesní a olši lepkavou. Z introdukovaných taxonů se jednalo o 10 moruš (v jednom stromořadí)

a 3 samostatné jedince dalších nepůvodních druhů (cedr, jinan, zerav).

Největší z nově vyhlášených památných stromů byly Dub u bojanského jezu s obvodem kmene 560 cm při výšce 25 m, Dalešická lípa s obvodem kmene 548 cm při výšce 18 m, Dub v zámeckém parku v Plavči s obvodem kmene 534 cm při výšce 21 m a 1 dub letní s obvodem kmene 525 cm při výšce 20 m. Za stejné období bylo v ÚSOP na základě aktuálně i dodatečně doručené dokumentace označeno 29 objektů památných stromů za zrušené, což představuje 31 jedinců, z toho 18 lip, 4 buky, 2 jilmy, 2 smrky a 5 dalších různých dřevin (borovice, topol, jasan, klen a břek).

Zástupce AOPK ČR se opět zúčastnil zasedání poroty celonárodní ankety Strom roku, která každý rok hledá nejzajímavější (vzrůstem, vizuálním projevem, nevhodným přiběhem) strom České republiky, který následně usiluje o titul Evropský strom roku. Mezi nominovanými finalisty byla i řada stromů památných, jako například Bratská lípa v Kunvaldu, Javor babyka v Ústí nad Orlicí či Jinan na Mendlově náměstí v Brně.

V závěru roku přednesl zástupce AOPK ČR na konferenci Naše příroda, která byla tematicky věnována péči o nelesní zeleň, příspěvek k problematice památných stromů pod názvem „Památné stromy jako nástroj k posílení ochrany mimořádně hodnotných dřevin“ V souvislosti s osvětou v oblasti managementu a ošetřování zajistila AOPK opakovaně také v roce 2022 externí výukovou činnost na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, na Fakultě lesnické a dřevařské České zemědělské univerzity v Praze a také na Lesnické a dřevařské fakultě Mendelovy univerzity v Brně.

Stejně jako v uplynulých letech i v loňském roce AOPK ČR zajistila s vlastníky a arboristy v rámci národních dotačních programů péči o řadu památných stromů na území České republiky (box 15).

2.6 Ochrana neživé přírody

Zuzana Stanzelová, Luboš Stárka

V oblasti neživé přírody AOPK ČR odborně podporuje a vykonává státní správu, zajišťuje podklady a zpracovává plány péče pro ZCHÚ. Většina úkonů státní správy v oblasti ochrany neživé přírody byla v roce 2022 vázána na povolení průzkumu a výzkumu v jeskyních, vyjádření pro povolení k nakládání s podzemními vodami a stanoviska ke stabilizaci skal v území ve správě AOPK ČR. Pokračovala spolupráce s Českou geologickou službou ohledně evidence význačných geologických lokalit. Kromě dílčích doplnění a aktualizací do ní byly přidány informace k nově vyhlášeným geologickým PP Vystřokov, Koniček a Rudice-Seč (box 4) a novou PR Kloubouček.

Přímá péče o neživou přírodu tradičně spočívá hlavně v odstraňování vegetace z výchozů a odkryvů, budování uzávěr jeskyní, odstraňování nelegálního odpadu ze starých lomů a odpadků z okolí stratotypů. Jako typové příklady provedených zásahů lze za rok 2022 uvést odstranění vegetace na instruk-

Zpracování plánu ÚSES v CHKO RP Jižní Morava

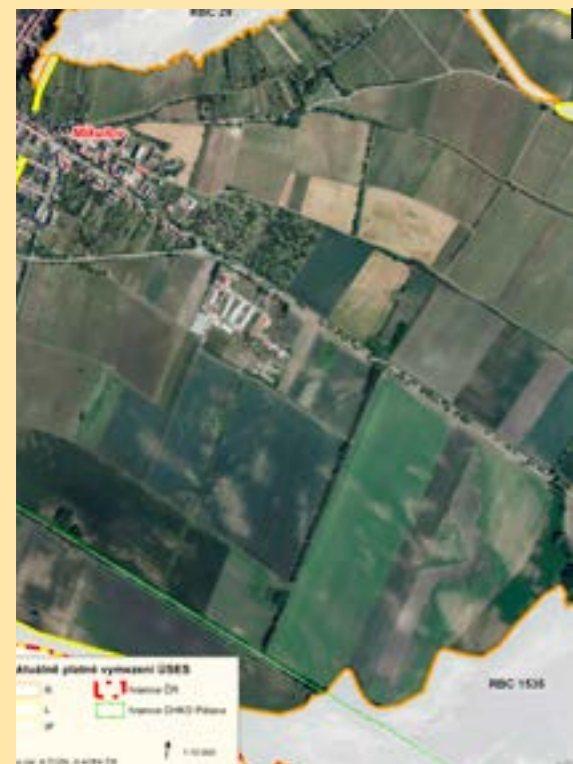
Markéta Kavková, Pavlína Truhlářská, Ingrid Forczek

V roce 2022 byly v rámci projektu „Plán ÚSES v CHKO“ kompletně zpracovány plány ÚSES v CHKO Pálava a CHKO Moravský kras. Zpracovatelé primárně při vymezování vycházeli ze standardů AOPK ČR a Metodiky vymezování ÚSES (MŽP 2017), avšak s ohledem zejména na specifické požadavky ochrany přírody a krajiny na území CHKO byl více zdůrazněn specifický biologický aspekt řešeného území, tedy zejména větší zahrnutí vybraných přírodních biotopů.

Při celkové tvorbě návrhu byl kladen zvláštní důraz na luční, lesostepní a vodní ekosystémy. Nacházejí se v celé řadě vymezených prvků ÚSES nebo v částech prvků nadmístního významu. Tyto lokality jsou často hodnotnější a s vyšší biodiverzitou než kompaktní lesní porost. Je proto žádoucí zachovat v těchto prvcích ÚSES jejich různorodost a mozaikovitost a upřednostňovat pravidelnou seč před zalesněním. Na exponovaných místech jsou tyto prvky více zahuštěny stromy a keři, aby byl umocněn efekt refugia těchto ploch v jinak zemědělské krajině. Limitováno je začlenění vodních prvků, protože se vyskytují zejména v intravilánech a jsou silně antropogenně ovlivněny. Lesní ekosystémy jsou také vymezovány, a to hlavně s cílem zachování zbytků přirozených lesních společenstev, zlepšování stavu přírodě blízkých lesních ekosystémů a zvyšování ekologické stability lesních porostů.

V Plánu ÚSES CHKO Pálava bylo revidováno celkem 29 nadmístních prvků ÚSES (3 NRBC, 13 NRBK, 4 RBC a 9 RBK), 110 místních prvků (48 LBC a 62 LBK) a 219 interakčních prvků.

Jednou z nově vymezených větví je např. mezofilní větev lokálního významu spojující severovýchodní cíp RBC 29 (Svatý kopeček)

1

2

s krajinou směrem na jih od Mikulova k RBC 1535 (Nový rybník). Prvky jsou navrženy tak, aby nahradily stávající nefunkční koridor, který vede skrz zástavbu města Mikulov. Nové propojení tvoří koridor LBK 1.11 (1), který zahrnuje polní cestu s alejemi starých stromů. Do sítě ÚSES je začleněn extenzivní meruňkový sad LBC 1.11. Hlavním cílem je zachování a využití sadu jako příměstské zeleně nebo extenzivního parku u Mikulova. Koridor LBK 1.11 (2) pokračuje podél silnice Valtická na východ, část se odkloňuje jižně. Koridory jsou tvořeny linií rozptýlenou zelení. Interakční prvky IP 299 a IP 301 jsou nově vysazeny a navrženy dle KPÚ jako větrolam. Byly založeny jako mozaika stromů, keřů a bylinných porostů.

V Plánu ÚSES v CHKO Moravský kras bylo revidováno celkem 33 nadmístních prvků ÚSES (2 NRBC, 31 NRBK, 13 RBC a 42 RBK), 181 místních prvků (93 LBC a 88 LBK) a 269 interakčních prvků.

V CHKO Moravský kras byla nově navržena mezofilní větev, která propojuje NRBC 31 s prvky ležícími severním směrem od obce Rudice. Zde se nacházejí velmi cenné biotopy typické pro CHKO. Do ÚSES je zahrnut bývalý lom, který je unikátní a má vysoký biologický potenciál. V roce 2022 byl vyhlášen jako přírodní památka Rudice Seč. Ve středové části obce Rudice jsou nově vymezeny prvky LBC v3.2 (1) a (2) s mnoha menšími vodními plochami a navazujícími břehovými porosty v matici luční vegetace a polních společenstev. Obě biocentra propojuje koridor LBK v3.2 (1), který vede přes luční ekosystémy a ornou půdu. V severozápadním výběžku obce Rudice je nově vymezen LBK v3.2 (2), který propojuje lokality závrtů, které jsou nově zařazené do I. zóny CHKO a probíhá zde zatravnovací management. Podobný charakter má rozšířené LBC Novinky, které bylo do ÚSES začleněno vzhledem k unikátnosti biotopů a provázaností s ostatními prvky.

Srovnání stavu vymezení ÚSES před (1) a po (2) aktualizaci Plánu ÚSES

Aktualizace registrovaných VKP v Olomouckém kraji

Tereza Štefanová

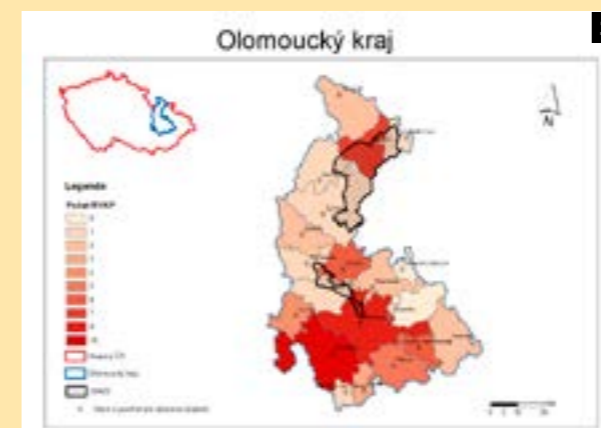
Významné krajinné prvky (dále jen „VKP“) představují území ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná, která utvářejí typický vzhled krajiny nebo přispívají k udržení její

ny kraje Středočeský, Královéhradecký, Ústecký, Plzeňský, Karlovarský, Liberecký, Jihočeský, Pardubický, Zlínský, Olomoucký, Vysočina a Hlavní město Praha.

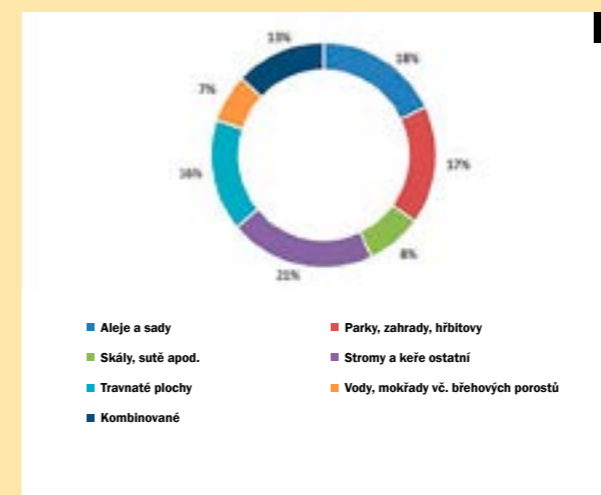
Analýza registrovaných VKP v Olomouckém kraji

V Olomouckém kraji leží 20 obcí s pověřeným obecním úřadem rozdělených do šesti okresů. Během sběru dat bylo v Olomouckém kraji zjištěno celkem 71 registrovaných VKP. Průměrně je v každé obci registrováno cca 3,6 VKP, pokud budeme počítat pouze obce, které mají alespoň 1 registrovaný VKP, dostaneme se na hodnotu 4. Po převedení tohoto čísla na plošné jednotky zjistíme, že v oblasti se průměrně nachází jeden registrovaný VKP na 74,2 km², a pokud vycházíme pouze z rozlohy obcí, které mají registrované VKP, dostaneme se na 1 registrovaný VKP na 69,6 km². Nejvíce registrovaných VKP se nachází v obci s pověřeným obecním úřadem Prostějov (18), s větším odstupem je následována obcemi Olomouc (8) a Jeseník (7). V Olomouckém kraji se nachází 5 obcí (Hranice, Javorník, Kojetín, Šternberk a Zábřeh) s dvěma či třemi registrovanými VKP. Zcela bez registrovaných VKP jsou obce Hlubočky a Moravský Beroun. Mezi obce s největší rozlohou patří Šumperk, Olomouc a Prostějov.

Zaměříme-li se na prostorové rozložení VKP, při porovnání rozlohy obce a počtu VKP zjistíme, že převahu má obec Lipník nad Bečvou (0,51 VKP/10 km²). Následují obce Prostějov (0,34 VKP na 10 km²), Kojetín (0,29 VKP na 10 km²), Uničov (0,29 VKP na 10 km²) a Jeseník (0,27 VKP na 10 km²). Největší počet významných krajinných prvků byl v Olomouckém kraji registrován v roce 1996 (15), dále pak v roce 1993 (14) a v roce 1994 (12). Celkově bylo v Olomouckém kraji nejvíce VKP registrováno v letech 1993–2000 (celkem 81 %). Na území Olomouckého kraje převládají registrované VKP v kategorii stromy a keře ostatní (21 %), následují aleje a sady (18 %), parky, zahrady a hřbitovy (17 %), travnaté plochy (16 %), kombinované prvky (13 %), skály, sutě apod. (8 %) a vody, mokřady vč. břehových porostů (7 %).

1

2

stability. AOPK ČR shromažďuje data o registrovaných VKP na území ČR postupně od roku 2013. Dosud byly zpracová-

1. Distribuce registrovaných VKP podle jednotlivých obcí s pověřeným obecním úřadem v Olomouckém kraji, mapa Tereza Štefanová
2. Zastoupení registrovaných VKP v Olomouckém kraji podle druhu

tivních geolokalitách Kamenná slunce, Mořská transgrese nebo Kosířské lomy, oprava uzávěry jeskyně Kalova propast, nově uzavřený vstup jeskyně Křížový kluk, výměna žebříku ve Svážné propasti, čištění jeskyně Staré skály od naplaveného odpadu ve spolupráci s Pivovarem Starobrnno, sběr odpadků kolem Tvarožných děr a v oblasti Rešovských vodopádů. Naplno pokračoval rozsáhlý projekt OPŽP „Ochrana vybraných jeskyní a krasových jevů ve zvláště chráněných územích ČR“. Projekt zahrnuje širokou škálu činností: zabezpečení vstupů do jeskyní, nápravu starých narušení jeskyní, zabezpečení přesunových tras v jeskyních, mapování a fotodokumentaci jeskyní, mapování závrtů v Moravském krasu, výzkum bezobratlých, monitoring kvality vod, výzkum mikroklimatu a koncentrace CO₂ v jeskyních, monitoring návštěvnosti vybraných jeskyní.

Jedním z předmětů činnosti AOPK ČR je dle její zřizovací listiny vedení Jednotné evidence speleologických objektů (dále jen JESO). Postavení JESO se počátkem roku 2022 změnilo, je nově vedeno v zákoně č. 114/1992 Sb. jako součást ISOP – informačního systému veřejné správy, s výhradní odpovědností AOPK ČR. JESO bylo pro rychlejší načítání a lepší propojení s dalšími systémy převedeno na novější bázi PHP8. Do JESO bylo ve spolupráci s autory implementováno zpřesněné a doplněné karsologické členění a upřesněné členění pseudokrasu dle Baláka a Suldovské (2022), několika ob-

jektům databáze musel být v této souvislosti změněn kód. Karsologické členění republiky bylo publikováno jako veřejná mapová služba. Došlo k úpravě a rozšíření mapových služeb navázaných na evidenci, např. závrtu je nově možno zobrazovat jako centroid i jako plochu celého závrtu. Obě mapové služby využívá mapová prohlížečka JESOVIEW.

Do databáze JESO byly doplňovány další objekty a informace a postupně také dokončované výstupy z výše uvedeného projektu OPŽP. Mimo projekt bylo zejména vloženo 157 nových krasových hydrologických objektů – pramenů a ponorů, včetně všech informací a základní bibliografie. Jednalo se převážně o prameny z Českého krasu a z oblasti série Branné. K objektům databáze byly doplňovány další informace z publikované literatury a z nových inventarizačních průzkumů.

AOPK ČR byla spolupořadatelem odborné konference Kras, jeskyně a lidé, která se konala koncem září v Českovicích u Blanska a byla zaměřena na vodu v krasu.

Zástupce AOPK ČR aktivně působil v poradním orgánu ministra životního prostředí – Národní radě geoparků. Organizace uzavřela smlouvu o partnerství a spolupráci s národním geoparkem Krajina břidlice. ■

Zajištění péče o Lukasovu „Zpívající“ lípu, Strom roku 2021

Ondřej Bystřický, Libor Sedláček

Lukasova nebo také „Zpívající“ lípa roste v severní části obce Telecí. Jedná se o lípu velkolistou (*Tilia platyphyllos*). Jméno Lukasova odkazuje na majitele gruntu v blízkosti lípy – rod Lukasů zde žil od roku 1700 přes 200 let (poslední z rodu, Josef Lukas, padl na italské frontě roku 1915). Přízvisko „Zpívající“ se odvíjí od pověsti o stařečku Jirouškovi, který v duté lípě za doby temna přepisoval Nový zákon a žalmy. Při přepisu si žalmy zpíval a zpěv, který se mísil s šuměním listů, se nesl krajem. Variací na pověst však existuje celá řada.

Podle obvodu kmene (více než 1 163 cm) se jedná o nejmohutnější strom v CHKO Žďárské vrchy a pravděpodobně třetí nejmohutnější památný strom u nás. Jeho stáří se odhaduje minimálně na 600–700 let. V roce 2021 získal titul Strom roku 2021.

Pro lípu je mimo jiné charakteristická mohutná centrální dutina s přístupem v úrovni země. Strom je již ve stadiu přirozeného snižování/rozpadu koruny. Ošetřování stromu dlouhodobě finančně zajišťuje AOPK ČR z Programu péče o krajinu.

Podle výzkumu fytopatologa Aloise Černého byl strom už v období mezi lety 1560–1600 napaden dřevomorem kořenovým – *Hypoxylon deustum* (nyní spálenka skořepatá – *Kretzschmaria deusta*). Agresivní dřevokazná houba masivně napadá kořeny a způsobuje zánik stromu v řádu několika, maximálně nižších desítek let. Tento strom však koexistuje s patogenem více než 400 let.

Dne 19. června 1986 byla koruna stromu zasažena bleskem a část jedné z kosterních větví odumřela. Později byla výrazně

zredukována a zabezpečena bezpečnostním lanovým systémem Cobra. Dodnes se však jedná o problematické místo koruny.

Lípa navzdory ne zcela příznivému biomechanickému stavu a úctyhodnému věku vyniká mimořádnou fyziologickou vitalitou, která se projevuje pravidelnými přírůstky v délce až desítek centimetrů. Velice pěkně prosperují zapěstované výhony, které budou velice důležité v budoucnu při postupném redukování koruny.

Za posledních 20 let lípa prošla řadou ošetření (2002, 2004, 2006, 2008, 2009, 2010, 2013, 2022), která významně přispěla ke zlepšení její vitality. Správa CHKO Žďárské vrchy nechala v roce 2018 vypracovat plán péstebních opatření, podle kterého realizuje jednotlivé zásahy. Poslední ošetření proběhlo v červenci 2022 a spočívalo v redukčním řezu větví nad střechou přilehlého stavení, odlehčení kosterní větve poškozené bleskem, zapěstování vitálních výhonů, novém zastřešení vstupu do kmene, ověření funkčnosti stávajících bezpečnostních vazeb.

Pro Lukasovu lípu je zásadní pokračovat v pravidelné péči, postupně redukcí výšky stromu a odlehčováním kosterních větví. V horizontu 20 let by se koruna měla redukovat až o polovinu. Péče o dutinu bude spočívat v otevírání nových vstupů a odvětrávání dutiny. Kvůli prevenci požáru bude i nadále vhodné zabránit přístupu veřejnosti do dutiny. ■

Lukasova lípa, foto Zdeněk Zálíš

Evropsky významná lokalita Košťálov, monitoring kavylu olýsalého, foto Jiří Bělohoubek

3. Péče o přírodu a krajinu | Pavel Štěrba

Pro zajištění péče o přírodu a krajinu využívá AOPK ČR několik ekonomických nástrojů. Vedle dotačních programů, jejichž prostřednictvím realizuje činnosti ve zvláště chráněných územích ve správě AOPK ČR a zároveň na území s majetkem státu s příslušností hospodaření AOPK ČR (viz [kap. 3.2](#)) či administruje žádosti externích žadatelů, je to vyplácení náhrady újmou za ztížení hospodaření ([kap. 2](#)) a administrace náhrad za škody způsobené vybranými ZCHD živočichů ([kap. 2.3.4](#)).

AOPK ČR je od roku 2022 nově poskytovatelem dotací ([kap. 3.3](#)). Hlavními zdroji pro zajištění péče v roce 2022 byly Operační program Životní prostředí, program LIFE, Program obnovy přirozených funkcí krajiny, resp. Národní plán obnovy – program obnovy přirozených funkcí krajiny, Program péče o krajinu, Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích v rámci programu Rozvoj a obnova materiálně technické základny systému řízení MŽP (řazeno abecedně). Významným nástrojem pro zabezpečení péče je Informační systém ochrany přírody, jehož rozvoj se v roce 2022 dále posunul ([kap. 5.2](#)).

3.1 Metodická podpora péče o přírodu a krajinu

AOPK ČR zpracovává a vydává odborné podklady pro realizaci opatření péče o přírodu a krajinu (především metodiky a standardy), které jsou dostupné na webových stránkách AOPK ČR; v případě potřeby zpracování detailnějších prací, často i výzkumného charakteru, jsou to tzv. studie (podkladové a osvětové materiály pro krajinotvorné programy), které jsou dostupné v knihovně AOPK ČR. Zároveň AOPK ČR pro Ministerstvo životního prostředí každoročně připravuje aktualizaci Nákladů obvyklých opatření. V rámci odborné podpory veřejné správy a pro zainteresovanou veřejnost AOPK ČR vydává oborový časopis Ochrana přírody ([kap. 6.2.1](#)).

3.1.1 Standardy péče o přírodu a krajinu

Standardy péče o přírodu a krajinu AOPK ČR zpracovává ve spolupráci s akademickými pracovišti. Slouží především jako podklad pro zadávání, kontrolu a přebírání prací financovaných z dotačních programů. Sjednocením používaných termínů zároveň přispívají k lepší komunikaci mezi projektanty, dodavateli, odběrateli, úřady, odbornými institucemi, orgány státní správy a dalšími subjekty. Pro činnosti realizované s podporou dotačních programů v oblasti péče o přírodu a krajinu jsou standardy závazné, případně konkrétní odlišnosti je nutné zdůvodnit.

V roce 2022 bylo zveřejněno šest nových standardů: SPPK B 02 002 „Obnova vodního režimu rašelinišť a pramenišť“, SPPK B 02 003 „Revitalizace drobných vodních toků a jejich niv“, SPPK B 02 004 „Péče o vodní toky vč. břehových porostů“, SPPK B 02 007 „Výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží přírodě blízkým způsobem“, SPPK E 02 004 „Opatření k zabezpečení venkovního elektrického vedení proti zraňování ptáků“ a SPPK E 02 007 „Opatření v rámci prevence kolizí ptáků s transparentními a reflexními materiály“. Kompletní seznam dosud zveřejněných standardů je dostupný v [tabulce 6 \(box 16\)](#). Schválené standardy i pracovní verze standardů k připomínkování veřejnosti jsou dostupné na standardy.nature.cz.

3.1.2 Metodiky péče

AOPK ČR vydává metodiky s doporučenými postupy pro orgány ochrany přírody, veřejnou správu, širší odbornou veřejnost i hospodáře a uživatele krajiny. Přehled metodik nejen v oblasti péče o přírodu a krajinu je uveden na <https://www.nature.cz/metodiky>. V roce 2022 byly vydány metodiky „Oceňování dřevin rostoucích mimo les“ (aktualizace) a „Osvědčené komunikační postupy v ochraně přírody“. Byl proveden dotisk metodiky „Invasní nepůvodní druhy s významným dopadem na Evropskou unii“ vydané v roce 2021.

3.1.3 Náklady obvyklých opatření

Náklady obvyklých opatření (NOO) slouží jako podklad při stanovování výše příspěvků pro vlastníky a nájemce a k posuzování nákladovosti projektů v rámci dotačních programů podporujících péči o přírodu a krajinu. Cílem NOO je zajištění efektivního vynakládání finančních prostředků. Aktuálně jsou NOO členěny na jedenáct tematických oblastí: lesní ekosystémy, vodní ekosystémy, zemědělské činnosti, zeleň rostoucí mimo les, podpora druhů, invazní a expanzivní druhy, návštěvnická infrastruktura, geologické fenomény, dokumentace a plány, monitoring, geodetické práce. K dispozici jsou na stránkách MŽP a www.dotace.nature.cz, které AOPK ČR zřídila a provozuje pro orientaci žadatelů o podporu projektů péče o přírodu a krajinu.

AOPK ČR pro MŽP provedla na základě vlastních šetření i externího připomínkování obvyklou roční aktualizaci NOO. Mezi zásadnější změny patřilo využití indexů Českého statistického úřadu pro navýšení cen položek a do toho se odvíjející diferencované navýšení cen. Nadále byl rozvíjen systém pro správu číselníků činností, na něž jsou NOO přímo napojeny.

Tabulka 6 Přehled standardů péče o přírodu a krajinu k 31. 12. 2022

Řada	Standard péče o přírodu a krajinu	Rok**
A - Arboristické standardy	01 001 Hodnocení stavu stromů	2018
	01 002 Ochrana dřevin při stavební činnosti	2017
	02 001 Výsadba stromů	2021*
	02 002 Řez stromů	2015*
	02 003 Výsadba a řez keřů	2014
	02 004 Bezpečnostní vazby a ostatní stabilizační systémy	2019
	02 005 Kácení stromů	2018
	02 006 Ochrana stromů před úderem blesku	2016
	02 007 Úprava stanovištních poměrů dřevin	2020
	02 008 Zakládání a péče o porosty dřevin	ve vývoji
	02 009 Speciální zásahy na stromech	2019
	02 010 Péče o dřeviny kolem veřejné dopravní infrastruktury	2020
	02 011 Péče o dřeviny kolem veřejné technické infrastruktury	2018
	B - Voda v krajině	02 001 Vytváření a obnova tůní
02 002 Obnova vodního režimu rašelinišť a pramenišť		2022
02 003 Revitalizace drobných vodních toků a jejich niv		2022
02 004 Péče o vodní toky vč. břehových porostů		2022
02 005 K přírodě šetrné hospodaření na rybnících		ve vývoji
02 006 Rybí přechody		2014
02 007 Výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží přírodě blízkým způsobem		2022
C - ÚSES a krajino- tvorné prvky	01 001 Hodnocení funkčnosti ÚSES	ve vývoji
	01 002 Vytváření ÚSES (plány a projekty)	ve vývoji
	02 001 Realizace biocenter a biokorodů ÚSES	ve vývoji
	02 002 Vytváření krajino- tvorných a interakčních prvků	ve vývoji
	02 003 Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině	2016
	02 004 Péče o skladebné části ÚSES vč. krajino- tvorných a interakčních prvků	ve vývoji
	02 005 Péče o funkční výsadby ovocných dřevin	2016
D - Péče o vybrané terestrické biotopy	02 006 Zakládání a péče o genofundové plochy odrůd ovocných dřevin	2018
	02 007 Krajinné trávníky	2018
	02 001 Obnova travních společenstev s využitím regionálních směsí	2017*
	02 002 Obnova dlouhodobě neohospodařovaných travních společenstev (vč. likvidace náletových dřevin)	2021
E - Speciální opatření druhově ochrany	02 003 Pastva	2021*
	02 004 Sečení	2017
	02 005 Opatření ke zlepšení druhové skladby lesních porostů	2014
	02 006 Disturbanční management na nelesních plochách	2018
	02 007 Likvidace vybraných invazních druhů živočichů (vč. následné péče o lokality)	2016
	02 008 Likvidace vybraných invazních druhů rostlin (vč. následné péče o lokality)	ve vývoji
	02 001 Zřizování a provoz mobilních zábran pro obojživelníky podél komunikací	2020
F -Návštěvnícká infrastruktura	02 002 Trvalá opatření k zajištění průstupnosti komunikací pro obojživelníky	2021
	02 003 Opatření k zajištění průstupnosti komunikací pro vydry a další drobné savce	ve vývoji
	02 004 Opatření k zabezpečení venkovního elektrického vedení proti zraňování ptáků	2022
	02 005 Péče o stromy jako biotop vzácných druhů organismů	ve vývoji
	02 006 Ochrana hospodářských zvířat před útoky velkých šelem	2021
	02 007 Opatření v rámci prevence kolizí ptáků s transparentními a reflexními materiály	2022
	01 001 Monitoring návštěvnosti v ZCHÚ	ve vývoji
02 001 Zpevnění cest a povalové chodníky	ve vývoji	
02 002 Vyhlídky a překonávání výškových rozdílů (stupně, žebříky, zábradlí apod.)	ve vývoji	
02 003 Lávky a mostky	ve vývoji	
02 004 Značení cest a cyklostezek	ve vývoji	
02 005 Hraniční značení chráněných území a památných stromů	ve vývoji	
02 006 Informační tabule a panely	ve vývoji	
02 007 Vybavení odpočinkových míst (lavičky, přístřešky, altány apod.)	ve vývoji	

Pozn. 1: V tabulce jsou uvedeny pouze zveřejněné standardy či ve fázi vývoje.
Pozn. 2: Tučně vyznačeny standardy zveřejněné na standardy.nature.cz (stav k 31. 12. 2022)
* zveřejněna aktualizovaná verze
** rok zveřejnění schváleného standardu

3.2 Péče o chráněná území ve správě AOPK ČR

Jitka Klíbaniová, Jiřina Hejdová, Michal Pánek, Markéta Curatolo Jůnová

AOPK ČR zajišťuje péči o zvláště chráněná území na území CHKO a zvláště chráněná území národního významu prostřednictvím smluv o dílo či veřejnoprávních smluv (dohod) s vlastníky či nájemci pozemků. Na spravovaných územích se nacházejí různé typy biotopů. Celkem má AOPK ČR ve správě 316 tis. ha přírodních biotopů, z čehož 208 tis. ha zaujímají lesní biotopy, téměř 16 tis. ha vodní biotopy a 92 tis. ha nelesní biotopy. Blíže viz [tabulka 7](#).

AOPK má také svěřené hospodaření na části státních pozemků v ZCHÚ (v roce 2022 se jednalo o pozemky ve vlastnictví státu o celkové rozloze 12 753 ha). Podrobnější struktura vývoje vlastnictví pozemků podle druhu pozemku je uvedena v [tabulce 8](#). Na těchto pozemcích je AOPK ČR povinna zajistit přiměřenou péči s ohledem na předměty ochrany ZCHÚ. Zajišťované činnosti vycházejí nejčastěji z povinnosti vlastníka plynoucí ze zvláštních předpisů a plánů péče.

V roce 2022 byly na péči o zvláště chráněná území ČR uzavřeny smlouvy celkem za téměř 348,6 mil. Kč, které byly hrazeny z následujících zdrojů:

- Program péče o krajinu, Podprogram pro péči o zvláště chráněná území (PPK A). Celkem byly v roce 2022 realizovány akce za 109,4 mil. Kč.
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny a Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK, NPO-POPFK). Pro rok 2022 bylo umožněno čerpat z podprogramů 115 172, 115 173 a 115 177 na již zaslíbené závazky. Z podprogramu 115 172, který je zaměřen na zajištění povinností orgánů ochrany přírody ve vztahu k zvláště

chráněným územím a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany lokalit Natura 2000, bylo čerpáno 6,1 mil. Kč, z podprogramu 115 173, který je určen na realizaci a přípravy záchranných programů, programů péče o zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů a regionálních akčních plánů, bylo čerpáno 5,8 mil. Kč. Z podprogramu 115 177, který je zaměřen na financování studií, bylo v roce 2022 financováno 11 studií v celkové hodnotě 3,6 mil. Kč. NPO-POPFK byl spuštěn v druhé polovině roku 2022. Oblasti podpory byly sdruženy do podprogramu 115 164 a byly z něj proplaceny práce za 2,5 mil. Kč. Celkově byly v rámci POPFK a NPO-POPFK zaslíbeny akce za 32,1 mil. Kč.

- Podprogram Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích MŽP (MaS). V roce 2022 AOPK ČR uzavřela smlouvy v celkové výši 11,7 mil. Kč. a proplatila akce za 13,2 mil. Kč včetně dobíhajících víceletých smluv.
- Operační program Životní prostředí (OPŽP). Z tohoto programu se z oblasti podpory 4.1 zaměřené na péči o chráněná území ve správě AOPK ČR v roce 2022 podařilo vyčerpat 164 mil. Kč.
- Program LIFE. V roce 2022 bylo vynaloženo téměř 31,2 mil. Kč na krajino-
tvorná opatření v rámci tří projektů zabývajících se péčí o chráněná území začleněná do soustavy Natura 2000 (5,1 mil. Kč z prostředků Evropské komise, 24,5 mil. Kč z programu PPK A a téměř 1,7 mil. Kč spolufinancovalo MŽP). Dále se v rámci projektů realizovala osvětová činnost a akce pro širokou veřejnost.

Podrobnější informace jsou uvedeny v [tabulce 9](#).

AOPK ČR se také dlouhodobě věnuje výkupu a směně pozemků cenných pro ochranu přírody. Jedná se především o pozemky v národních přírodních rezervacích a památkách a I. zónách CHKO. Z národního programu Státního fondu životního prostředí ČR, Programu na podporu výkupu pozemků ve zvláště

Tabulka 7 Přírodní biotopy na území ve správě AOPK ČR

	2020	2021	2022
Název kategorie biotopů	(ha)	(ha)	(ha)
Lesní biotopy (lesy přírodního charakteru)	205 070	206 359	207 919
Nelesní biotopy (sekundární trávníky a vřesoviště, alpské bezlesí, křoviny)	91 388	88 532	92 262
Vodní biotopy (vodní toky, rašeliniště, mokřady)	15 644	15 682	15 764
Celkem	312	310 573	315 945

Tabulka 8 Pozemky s příslušností hospodařit AOPK ČR

Kategorie	Rok/Rozloha (ha)						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lesní pozemky	2 894	3 165	2 886	2 745	2 753	2 781	2 873
Vodní pozemky	3 450	3 472	3 479	3 475	3 484	3 477	3 483
Nelesní pozemky	6 591	6 438	6 431	6 375	6 353	6 413	6 397
Celkem	12 936	13 075	12 796	12 595	12 590	12 671	12 753

chráněných územích, jejich ochranných pásmech a významných krajinných prvcích, bylo v roce 2022 vykoupeno 52 ha za více než 9,4 mil. Kč, viz **tabulka 10**. Více v **kapitole 8.4** této ročenky.

Tabulka 9 Zaslouženě finanční prostředky na péči o zvláště chráněná území v péči AOPK ČR v letech 2021–2022 (dle skupin opatření)

Typ opatření/ mil. Kč	Rok 2021	Rok 2022
Lesní ekosystémy	26,86	37,41
Vodní ekosystémy	16,89	69,67
Travní ekosystémy	81,47	91,86
Dřeviny rostoucí mimo les	41,07	29,34
Podpora druhů	4,05	5,36
Invazní a expanzivní druhy	2,62	2,96
Návštěvní infrastruktura	33,63	12,92
Geologické fenomény	0,06	0,06
Dokumentace a plány	28,60	30,83
Monitoring	63,84	54,66
Geodetické práce	0,58	0,24
ISOP	6,43	13,29
Celkem	306,11	348,59

Tabulka 10 Přehled výkupů v ZCHÚ z Národního programu SFŽP ČR včetně vynaložených finančních prostředků na jejich výkup

Rok	Rozloha (ha)	mil. Kč
2016	114	38,5
2017	79	23,1
2018	38	4,9
2019	19	10,2
2020	14	2,1
2021	35	6,1
2022	52	9,4

3.2.1 Péče o vodní ekosystémy

Jitka Klíbaniová

Na podporu zadržování vody v krajině, jako je tvorba a obnova tůní a mokřadů, opatření na zlepšování funkcí rašelinišť i s ohledem na výskyt zvláště chráněných druhů a zajištění péče o ekologickou i technickou funkci rybníků, AOPK ČR v roce 2022 zasloužila akce za 69,7 mil. Kč a proplatila celkem 72,5 mil. Kč, včetně nákladů na běžící víceleté akce. Rozloha státních vodních pozemků s právem hospodaření AOPK ČR činila 3 483 ha. Většinu tvoří vodní nádrže, z celkového počtu 153 nádrží jich AOPK ČR 83 pronajímá.

V roce 2022 AOPK začala s realizací akcí „Opatření k ochraně mokřadních ekosystémů rybníků Loch a Velká Kamenice v CHKO Žďárské vrchy“ a „Revizace EVL Kochánovické rybníky a PR Maršálka“. Z Programu péče o krajinu (PPK A) byla realizována například obnova mokřadního biotopu v PR

Ježířka u Rozvadova (**box 17**). Z programu Rozvoj a obnova materiálně technické základny MŽP (MTZ) dokončila AOPK ČR „Dílčí rekonstrukci Horního rybníka v přírodní rezervaci Rybníčky u Podbořánek“ (**box 18**).

Dále AOPK ČR poskytovala odbornou pomoc vlastníkům vodních děl III. kategorie při výkonu technickobezpečnostního dohledu nad rybníky Kačležský, Velký Pařezitý, Novozámecký a Máchovo jezero.

3.2.2 Péče o lesní ekosystémy

Veronika Havlíčková, Gabriela Kubátová, Pavel Kolibáč

Rozloha lesních pozemků ve vlastnictví státu, na kterých má AOPK ČR právo hospodařit, činila 2 873 ha.

Lesní porosty jsou vždy spravovány zejména s ohledem na cíl a předmět ochrany chráněného území, vždy však se zaměřením na podporu mimoprodukčních funkcí lesů. Důraz se klade na:

- členité prostorové, druhové a věkové struktury porostů,
- stanovištně odpovídající druhové skladby porostů s přednostním využitím přirozené obnovy dřevin,
- přednostní využití nepasečných forem hospodaření a postupný přechod k výběrnému způsobu hospodaření a ponechání porostů přirozenému vývoji,
- ponechávání výstavků a zajištění dostatečného množství mrtvého dříví v porostech,
- výchovu porostů prováděnou formou pozitivních těžebních zásahů, zejména s cílem zajištění druhové pestrosti porostů,
- komplexní šetrnost v přístupu k lesní půdě, k vodě a vodním zdrojům (optimalizace užití dopravní sítě, zákaz pojezdu techniky v porostech, vyloučení meliorací atd.),
- omezení užití chemických přípravků, zejména biocidů.

Na péči o lesy bylo v roce 2022 vynaloženo celkem 37,4 mil. Kč. Hospodaření na lesních pozemcích bylo stejné jako v minulých letech poznamenáno kúrovcovou kalamitou. Na asanaci kúrovcové hmoty bylo vynaloženo cca 1,42 mil. Kč. Jedním ze základních cílů péče o lesní porosty je zvyšování podílu melioračních a zpevňujících dřevin formou výsadeb, podsadeb a podporou přirozené druhové skladby, na které bylo v lesích celkem vynaloženo cca 8,3 mil. Kč. Nedílnou součástí obnovy porostů je jejich ochrana před poškozením zvěří, a to mechanickou (oplocenky, individuální ochrana) a chemickou ochranou (nátěr dřevin repelenty proti okusu). Celkem bylo na tyto činnosti vynaloženo cca 14,6 mil. Kč. Na ochranu proti bušení byla realizována opatření celkem za cca 600 tis. Kč. Například v porostech CHKO Křivoklátsko byla realizována opatření na podporu melioračních a zpevňujících dřevin v celkové výši 1,04 mil. Kč (**box 19**). Veškerá lesnická opatření a stav porostů respektují cíle a předměty ochrany daného území.

V rámci projektu „Ze života hmyzu“ (program LIFE) byla během roku 2022 realizována opatření v rozsahu 49,2 ha za účelem vytvoření či obnovení dřívě běžných variant světlého lesa, a to především v CHKO Bílé Karpaty. Na tato opatření bylo vynaloženo celkem 873 457 Kč

z národního programu PPK A v rámci spolufinancování projektu a 2 081 278 Kč ze zdroje Evropské komise. Více o projektu v **boxu 6**.

Projekt „LIFE České středohoří“ (program LIFE) přispěl ke zlepšení druhové skladby lesních porostů na celkové ploše 8,4 ha, a to výsadbou 8 925 ks cenných listnáčů. Především se sázel dub zimní, lípa srdčitá, jeřáb břek a buk lesní v EVL Milešovka, Košťálov, Lovoš a Porta Bohemica. Jde již o čtvrtou vlnu zásahů, které jsou na těchto lokalitách realizovány. Na tato opatření bylo vynaloženo celkem 568 197 Kč ze zdroje Evropské komise.

Množství lesnických opatření proběhlo rovněž v rámci projektu IP LIFE „Jedna příroda“, a to v rozsahu 113,5 ha provedených opatření za 3,6 mil. Kč z programu PPK A po celé ČR.

Lesní majetky jsou spravovány také s podporou dotačního titulu MaS, ze kterého bylo v roce 2022 vyčerpáno na lesnická opatření 476 784 Kč.

Mimo lesnická opatření spadající do běžné lesnické praxe se v rámci projektů za účelem podpory ubývajících druhů zkouší návrat k tradičním hospodářským formám, kterými jsou například pařezení a využívání výmladků dřevin při obnově lesa. Sem spadá hospodaření formou lesa středního a nízkého, často spojené s pastvou dobytka v lesích.

3.2.3 Péče o travní ekosystémy

Jiřina Hejdová, Veronika Havlíčková, Gabriela Kubátová

V roce 2022 bylo na péči o travní porosty (skupina opatření Zemědělské činnosti) vynaloženo celkově 91,9 mil. Kč. Z národních dotačních programů bylo nejčastěji financováno sečení křovinořezem za téměř 53 mil. Kč, které je využíváno zejména v náročných podmínkách členitých, svažitéch či podmačených lokalit, kde nelze využít pojiždnou ani ručně vedenou mechanizaci. Pro sečení malých luk s výskytem vzácných druhů bezobratlých živočichů nebo dvouděložných rostlin je nevhodnějším nástrojem kosa. Seč kosou je prováděna v daleko menší míře (v roce 2022 za 1,5 mil. Kč), ale díky své šetrnosti nachází stále využití zejména v chráněných územích.

Dalším tradičním způsobem údržby travních ekosystémů je pastva, zejména pastva extenzivního charakteru. V loňském roce byla z národních programů realizována pastva za 25,3 mil. Kč (z toho extenzivní za 22,8 mil. Kč). Nejčastěji pasenými zvířaty jsou ovce a kozy, ale výjimkou nejsou ani krávy, koně nebo exmoorští pony. Z programu PPK A byla v loňském roce financována pastva smíšeným stádem ovcí a koz na suchých širokolíkových trávnících v CHKO České středohoří (**box 20**).

Díky projektům financovaným z programu LIFE byla realizována krajinotvorná opatření za 15,2 mil. Kč (11,3 mil. Kč z národního programu PPK A a 2,2 mil. Kč ze zdroje Evropské komise a 1,6 mil. Kč poskytlo MŽP v rámci kofinancování), v celkovém rozsahu 870 ha. Jednalo se o využití tradičních způsobů hospodaření – pastva ovcemi či

dalšími hospodářskými zvířaty či sečení. U projektu „Ze života hmyzu“ byla účelem obnova vlhkých luk a suchých pastvin, u projektu „LIFE České středohoří“ se jednalo o podporu teplomilných stepních stanovišť. Největší podíl krajinotvorných opatření má projekt IP LIFE „Jedna příroda“, jehož různorodé zásahy mají přímý vliv na zlepšení stavu předmětů ochrany napříč celou soustavou Natura 2000.

Rozloha nelesních státních pozemků s právem hospodaření AOPK ČR činila 6 397 ha. Hlavní činností, která se na těchto pozemcích zajišťuje, je sečení a pastva.

3.2.4 Péče o zeleň rostoucí mimo les

Zdena Koberová

V roce 2022 bylo na péči o zeleň rostoucí mimo les zahrnující i kácení bez odstranění pařezů, založení trávníku a zatravnění vynaloženo celkově 19 mil. Kč (národní programy). V rámci programu LIFE (z programu PPK A) bylo v roce 2022 vynaloženo na péči o zeleň rostoucí mimo les celkem 4,8 mil. Kč. Z národních dotačních programů byla nejčastěji financovaná položkou výsadba dřevin, celkem bylo vysazeno 12 tisíc kusů dřevin za cca 11,9 mil. Kč. Dalším často realizovaným opatřením bylo ošetření stávajících stromů řezy, redukcemi a vazbami v celkové výši 11,8 mil. Kč a výřezy náletových dřevin na ploše 204 ha za cenu 12,9 mil. Kč. V rámci péče o zeleň bylo zatravněno 7 ha ploch a sadovnickým způsobem založen trávník na 1,22 ha ploch.

Z podprogramu Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích (MaS) byla realizována údržba sadu včetně výchovného řezu ovocných dřevin (**box 21**).

Z programu PPK A je dlouhodobě podporováno odstraňování náletových dřevin z biotopů, které obývají vzácné druhy vázané na otevřená stanoviště, jako například v NPR Soos (**box 22**).

Z programu OPŽP se v rámci péče o chráněná území ve správě AOPK ČR podařilo financovat péči o zeleň rostoucí mimo les za 3,4 mil. Kč.

3.2.5 Speciální opatření pro druhy

Jitka Klíbaniová, Jindřiška Jelínková

Záchranné programy a programy péče se věnují specifikaci opatření pro nejvíce ohrožené a zvláště chráněné druhy. Jedná se o aktivní druhovou ochranu (péče o populace a jejich prostředí).

Speciální opatření jsou realizována především pro druhy sýček obecný, sysel obecný, užovka stromová, hnědásek osikový, okáč skalní, perlorodka říční, koniklec otevřený, hořeček mnohotvarý, matizna bahenní atd. V roce 2022 bylo vynaloženo na tato opatření celkem 6,1 mil. Kč. Mezi nejčastější činnosti patří ruční seč, seč lehkou a těžkou mecha-

Standard PPK „Opatření v rámci prevence kolize ptáků s transparentními a reflexními materiály“

Martin Strnad

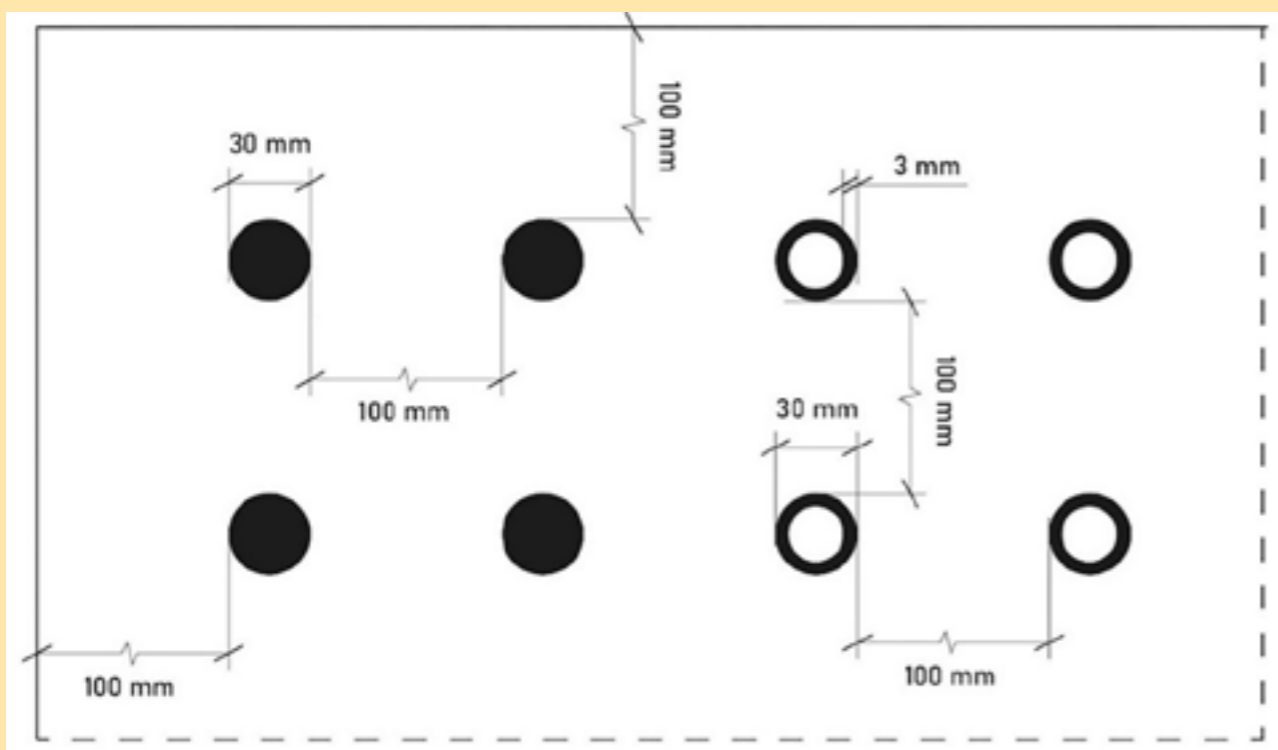
AOPK ČR ve spolupráci s Českou společností ornitologickou vydala nový standard k prevenci kolizí ptáků s transparentními a reflexními materiály. Kolize ptáků s těmito materiály jsou jednou z nejčastějších příčin úhynu a poranění ptáků. Podle odhadů se v České republice roční úmrtnost ptáků pohybuje v řádu stovek tisíců jedinců. V celé Evropě jdou odhady až k 100 milionům ptáků.

Nový standard obsahuje doporučené postupy a opatření při zabezpečování rizikových transparentních (průhledných) nebo reflexních ploch, na kterých se odráží okolní vegetace. Doporučuje se jeho využití nejen při projektování nových staveb, ale také pro dodatečné zabezpečení již realizovaných staveb. Mezi opatření na již realizovaných stavebách patří například polepy a mechanické úpravy povrchu výplní, venkovní

žaluzie, závěsy před okny, ochranné sítě a pergoly. Důležitým faktorem je také úprava zeleně v okolí stavby. Opatření na nově projektovaných stavebách by se měla zaměřit zejména na správný typ stavebního materiálu, konstrukci a design obvodového pláště, atrií nebo spojovacích krčků budov. Dalším rizikovým faktorem, který hraje významnou roli při kolizích ptáků, je vnější i interiérové osvětlení. Součástí standardu je také tabulková příloha, která slouží k orientačnímu posouzení rizikovitosti budov.

Standard včetně tabulkové přílohy je ke stažení na:
<https://nature.cz/platne-standardy>

Správná velikost a vzdálenost jednotlivých bodů polepu je klíčová.

Bagry pro masožravky

Miroslav Žižka

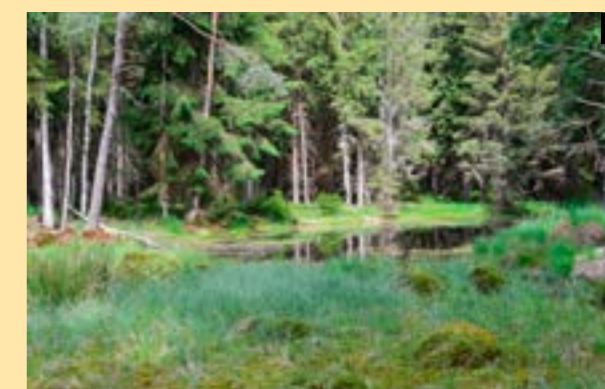
Přírodní rezervace Jezírka u Rozvadova byla vyhlášena v roce 1984 nedaleko stejnojmenné obce v bezprostřední blízkosti státní hranice se SRN. Předmětem ochrany je hluboké lesní vrchoviště s rašelinnými jezírky a společenstva zvláště chráněných rostlin, která jsou na ně vázána.

V roce 2012 proběhl první zásah v rašelinném jezírku, které bylo zarostlé silným travním drnem. Drn byl pomocí bagru odstraněn a byla obnažena podmáčená půda, která je ideálním stanovištěm pro klíčení a růst rosnatek okrouhlostých. Tento managementový pokus ukázal, že populace rosnatek se z několika desítek rozrostla na více než pět set jedinců.

Proto bylo v dalších částech jezírek v roce 2022 odstraněno 450 m² zapojeného travního drnu. Zásah provedl zkušený zhotovitel pomocí speciálního kráčivého bagru tak, aby v chráněném území zůstalo co nejméně stop po stroji a nebylo nutné prokácet široké přístupové linky. Snad bude tento iniciační management stejně úspěšný jako předešlý a pomůže rozvoji populací zvláště chráněných druhů. Toto opatření bylo financováno částkou 114 481 Kč včetně DPH z Programu péče o krajinu, podprogramu PPK A.

Dále je v roce 2023 plánován zásah do starých melioračních kanálů v ochranném pásmu rezervace tak, aby voda z hlubokých kanálů byla vyběžena pomocí přehrázek a nedocházelo k jejímu rychlému odtoku mimo chráněné území. Tímto zásahem by mělo být dosaženo zvýšení hladiny spodní vody v přírodní rezervaci, která v posledních suchých letech začala výrazně klesat.

1. Rosnatka okrouhlostá, foto Jana Juráková
2. Odstranění drnu v roce 2022, foto Miroslav Žižka
3. Zásah v roce 2012, foto Jana Juráková
4. Několik let po zásahu, foto Miroslav Žižka

Dílčí rekonstrukce Horního rybníka v přírodní rezervaci Rybníčky u Podbořánek

Petra Královcová

Na podzim roku 2021 započala částečná rekonstrukce Horního rybníka v přírodní rezervaci Rybníčky u Podbořánek, správcem pozemků je AOPK ČR. Hlavním důvodem byl nevyhovující technický stav bezpečnostního přelivu, jehož kapacita nesplňovala podmínku pro převedení kontrolní povodňové vlny s dobou opakování 100 let ($Q_{100} = 10,7 \text{ m}^3/\text{s}$). Při rekonstrukci byl kladen důraz na zachování přírodních a estetických hodnot chráněného území.

Bohužel neexistovaly žádné doklady o vzniku, údržbě či rekonstrukcích rybníka. Projektovalo se při plné hladině a skutečný stav se ukázal až po vypuštění rybníka.

Prvním krokem stavby bylo částečné odbahnění nádrže, vytvoření manipulačního pruhu cca 10 m u paty hráze. Avšak po odtěžení předpokládaného množství sedimentu nebylo možné do odvodněné zátopy technikou bezpečně vjet. Po desetiletí akumulovaný sediment z lesního povodí vytvořil iluzi pevného písčitého dna, nicméně realitou bylo dno mnohem méně únosné. Zkouška prokázala, že oproti předpokládané únosnosti dna přes 40 do 60 kPa se technika pohybuje na terénu s únosností přes 0,15 do 40 kPa.

Vznikla oprávněná obava, že nový, významně větší a těžší požerák by takové dno nemuselo unést. Mohlo by dojít k sedání a následně porušení napojení na stávající výpustné potrubí. Realizační tým rozhodl, že požerák se měnit nebude, udělá se maximální údržba stávajícího a opraví se dřevěné loviště.

Rekonstrukce postupovala, z původně překrásného místa se na čas stalo staveniště s rozjezděnými cestami, stavebním materiálem a blátem. Ale zhotovitelská firma se činila a rybníček se postupně vylupoval do nové a krásnější podoby. Lomový kámen z mladotického lomu na lokalitu dobře zapadl. Byl doplněn kamenný zához na návodní straně hráze, výpustné potrubí na vzdušné straně zabezpečeno kamennou rovnaninou.

Původní trubní bezpečnostní přeliv (BP) byl vyměněn za kapacitní obdélníkový profil (š 3 m x v 1 m) s kapacitou Q_{100} . Následně byl opevněn nátok a odpad od BP kamennou rovnaninou. Finální podobu bezpečnostního přelivu doladilo dřevěné zábradlí. Na hrázi byly vhodnou zeminou vyplněny nerovnosti a prosedliny, které vznikly pojezdy těžké techniky a čtyřkolek. Hráz byla zneprůjezdněna pomocí jedné opravené a druhé zcela nové závory. Niveleta hráze byla dorovnána na jednotnou úroveň. V samém závěru byla osazena limniografická lať.

Zdroj financování: Rozvoj a obnova MTZ systému řízení MŽP podprogram 115V033 Pořízení a obnova staveb v majetku MŽP, - 115V03300B037 „Vodní díla AOPK ČR v ZCHÚ“ Náklady: 3 117 097,11 Kč včetně DPH

1. Návodní strana zpevněná kamenivem z lomu Mladotice
2. Zrekonstruované výpustné zařízení
3. Dorovnaná niveleta hráze
4. Nový bezpečnostní přeliv
5. Horní rybník po rekonstrukci
6. Dílčí rekonstrukce byla provedena s ohledem na hodnoty území

Všechna foto Petra Královcová

Opatření v lesích LČR, s. p., v CHKO Křivoklátsko

Pavel Kolibáč

Lesy Křivoklátska jsou tvořeny převážně listnatými a smíšenými porosty, zauímají celkem 62 % chráněné krajinné oblasti a biosférické rezervace Křivoklátsko. Celková výměra lesů je 38 000 ha. Zachovaly se tu všechny druhy původních dřevin, kterých je včetně keřů více než 80 druhů. V území se nedochovalo původní, člověkem nedotčené lesy, ale je zde množství porostů přirozených lesů se zachovalou dřevinnou skladbou. Křivoklátsko je známé vysokým výskytem silně ohrožené dřeviny tisů červeného. Odhadem zde roste na 5 000 jedinců. V mnohých lesních částech probíhá nepřetržitě již více než 300 let přírodě blízké, tedy trvale udržitelné hospodaření.

Snahou současných lesních hospodářů při obnově porostů je přiblížení dřevinné skladby budoucích lesů vlastnostem staniště. Zajištění pestré směsi dřevin je předpokladem stability lesů. Na celkem 30 lokalitách v MZCHÚ, I. a II. zóně CHKO, EVL a v ptačí oblasti Křivoklátsko, byla realizována následná opatření na podporu a zajištění výsadby a sítí listnatých dřevin a jedle bělokore, které jsou zakládány a financovány z Programu péče o krajinu již od roku 1998.

Jednalo se o prořezávky na ploše 2,08 ha na podporu jedle bělokore a melioračních a zpevňujících dřevin přirozené druhové skladby. Dále bylo odstraněno a zlikvidováno již nefukční oplocení v celkové délce 2 719 m u skupin přirozeného zmlazení nebo výsadby a výsevů dřevin přirozené druhové skladby, včetně jedle bělokore a tisů červeného. Nahrazeno bylo

668 kusy trvalé individuální ochrany, které byly instalovány na vybrané nepoškozené a perspektivní jedince rovnoměrně na celou plochu obnovní skupiny. Opatření bylo opět zaměřeno na ochranu jedle bělokore a tisů červeného. Zároveň byla v lokalitách se zvýšeným tlakem spárkaté zvěře provedena výstavba nových oplocenek v celkové délce 1 340 m (840 m do 160 cm výšky a 500 m nad 180 cm výšky), a to na lokalitách přirozeného zmlazení a nových výsadby dřevin přirozené druhové skladby. Vyšší pozornost byla věnována ohroženým dřevinám, především tisům červenému a jedlím bělokore. Výsadby v celkovém množství 6 050 ks (jedle 1 550 ks, jilm 1 200 a buk 3 300 ks) byly realizovány zejména na plochách po kalamitách smrku v MZCHÚ a v lokalitách s nedostatkem autochtonních dřevin v rámci obnovy přirozených stanovišť a podpory biodiverzity.

Celkově bylo v rámci těchto opatření vynaloženo na majetku Lesy ČR, s. p., v CHKO Křivoklátsko 1 034 829,51 Kč (z toho 282 197,41 Kč z projektu IP LIFE „Jedna příroda“ a 752 632,10 Kč z Programu péče o krajinu). ■

1. Individuální ochrana jedle v porostech starších než dvacet let je náhradou za nefukční lesnické oplocenky.
2. Stavba lesnické oplocenky pod porostem na ochranu přirozené obnovy tisů červeného

Obě foto Pavel Moucha

1

Odolický vrch v CHKO České středohoří

Veronika Dočekalová

Odolický vrch je se svou výškou 379 m n. m. jedním z vršků nacházejících se v lounské části Českého středohoří přibližně 0,5 km jihozápadně od obce Odolice. Jedná se o mozaiku lesnatých ploch a travnatých strání s přítomností drobných mezí a dochovaného fragmentu vysokokmenného ovocného sadu. Díky extenzivnímu hospodaření tato lokalita, obklopená především poli, umožňuje výskyt stepních druhů rostlin a živočichů a představuje tak důležitý prvek v zemědělské krajině.

Významné jsou především druhově bohaté suché širokolisté trávníky s kozincem dánským, kozincem bezlodyžným, hlaváčkem jarním, pelyňkem pontickým, hvězdnicí zlatovláskem, mochnou písečnou, koniklecem lučným nebo kavylem Ivanovým. Nejcennější částí jsou vrcholové partie, kde byl zaznamenán výskyt významných druhů bezobratlých živočichů, například stepního reliktu krasce *Cylindromorphus bifrons* a nosatce *Mogulones austriacus* či denních motýlů modráska kozincového, ostruháčka kapinického a ostruháčka trnkového. Jako nášlapný kámen může lokalita sloužit pro velmi vzácné druhy motýlů – silně ohroženého okáče skalního nebo modráska východního. Daří se zde i druhům vyžadujícím otevřenou krajinu s keřovými porosty, jako jsou ůhýk obecný a pěníce vlašská. Díky blízkosti území, kde žije sysel obecný, se rovněž jedná o jednu z lokalit s potenciálem pro reintrodukcii tohoto kriticky ohroženého druhu.

Největší ohrožení pro druhovou bohatost Odolického vrchu představuje upuštění od extenzivního hospodaření a zarůstání otevřených ploch dřevinami. Vybrané části plochy bezlesí jsou proto každoročně udržovány pastvou smíšeného stáda ovcí a koz, která probíhá na volno za pomoci ovčáckých psů pod dohledem pastevce. V roce 2022 se páslo v červenci až srpnu na ploše o celkové rozloze přibližně 10 ha. Částka 291 726 Kč byla hrazena z Programu péče o krajinu (PPK A). I v dalších letech je zde plánována pastva ovcí a koz, která je pro lokalitu nejvhodnějším managementem. V současné době jsou v k. ú. Odolice ukončovány komplexní pozemkové úpravy, díky nimž by měl být vyřešen dlouholetý problém s nevhodným zařazením přibližně poloviny plochy Odolického vrchu mezi pozemky určené k plnění funkce lesa. To v budoucnosti umožní pastvu v rámci zemědělských dotací. ■

2

3

4

5

1. Odolický vrch, foto Michal Forejt
2. Modrásek východní, foto Martin Vlček
3. Hlaváček jarní, foto Martin Vlček
4. Kozinec bezlodyžný, foto Kateřina Tremlová
5. Pastva na Odolickém vrchu, foto Michal Forejt

Výsadba experimentálního polního sadu Vilémovice

Nikola Janáková, Marie Kotyzová

Sad ve Vilémovicích se nachází v zemědělské krajině v k. ú. Vilémovice u Macochy na rozloze 1,26 ha a je součástí III. zóny ochrany přírody CHKO Moravský kras. Do roku 2019 byl pozemek intenzivně obhospodařován společností AGRIS Jedovnice s.r.o. AOPK ČR, Správa CHKO Moravský kras se dohodla se zemědělským podnikem na vyjmutí pozemku ve vlastnictví AOPK ČR z veřejného registru půdy LPIS. Z Programu péče o krajinu bylo realizováno založení extenzivního sadu ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci a spolkem Agrosadařství. V budoucnu se uvažuje o možnosti využití sadu jako experimentálního polního sadu, díky kterému bude možno v praxi ověřit metodiku těchto specifických výsadeb.

V roce 2019 byl nejprve pozemek zatravněn luční směsí a na podzim roku 2020 bylo vysazeno 75 ks vysokokmenů, 21 ks špičáků, 22 ks listnatých odrostků a 300 ks listnatých keřů. U vysokokmenů jde o staré a krajové odrůdy jablek, které jsou velmi odolné a nalezneme je v okolních obcích. Jako hlavní byly vybrány odrůdy Admiral, Jadernička moravská, Lebelovo a Strýmka. Pro větší pestrost odrůd je sad doplněn o 9 jabloňových vysokokmenů starých a krajových odrůd Smiřické vzácné, Grafštýnské, Ontário, Parména zimní zlatá a Matčino. Pro snížení rychlosti větru a vytvoření vhodného biotopu pro široké spektrum fauny byla východní a západní hranice pozemku osázena stromo-keřovým krytem.

Zatravnění, výsadba a povýsadbové řezy byly financovány z Programu péče o krajinu (PPK A) ve výši 243 450 Kč. Údržba sadu byla hrazena v roce 2021 opět z PPK A a v roce 2022 byly finanční prostředky poskytnuty z podprogramu Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích (MaS) ve výši 77 730 Kč. Z toho na údržbu dřevin řezem bylo vynaloženo 11 310 Kč a na údržbu plochy sadu sečením 66 420 Kč.

I když se jedná o nově založený sad, v roce 2022 dozrály první plody u staré odrůdy Lebelovo a opylovače odrůdy Smiřické vzácné. Sad podporuje nejen zvýšení biodiverzity v zemědělské krajině, ale má pozitivní vliv na ochranu půdy proti erozi a zadržování vody v krajině. Cílem projektu je změna extenzivního sadu na modelový silvoorební systém v podmínkách ekologického zemědělství. ■

1. Sad v prvním roce od výsadby
2. Mozaikovitá seč křovinořezem v roce 2022
3. Sad Vilémovice v roce 2022
4. První plody v roce 2022 u odrůdy Lebelovo

Všechna foto Zdeněk Špišek

1

2

3

4

1

Pryč s vrbami z bažin

Petr Krása

Národní přírodní rezervace Soos byla vyhlášena v roce 1964. Nachází se v Chebské pánvi 6 km severovýchodně od Františkových Lázní. Předmětem ochrany je soubor unikátních vodou ovlivněných biotopů, především rašelinišť a slanišek, a na ně vázaných rostlinných i živočišných druhů. Území je též vedeno jako evropsky významná lokalita soustavy Natura 2000.

V roce 2022 proběhl management obnovující biotop v pěti plochách přechodových rašelinišť a třasovišť. Jednalo se o plošný výřez zejména vrbového, v menší míře březového a borovicového zmlazení a vrbového pařezového zmlazení. Řez byl proveden křovinořezem s pilovým kotoučem. Zapojení zmlazení nežádoucích dřevin v porostu bylo značně rozdílné, od úplné pokryvnosti po roztroušenou. Vzniklá hmota byla odstraněna mimo zájmové území. Tento zásah napomohl k zachování otevřených rašelinišť, která jsou jedním z předmětů ochrany území. Neprovedení zásahu by znamenalo postupný přechod otevřeného rašeliniště v rašelinný les. Odstraněním dřevin se otevřely možnosti k postupnému rozvoji konkurenčně slabších druhů vázaných na toto stanoviště, jako například rosnatky okrouhlolisté nebo některých světlomilných mechů rašeliničů.

Provedený management pomůže k zachování významných biotopů a podpoří některé cenné druhy národní přírodní rezervace. Toto opatření bylo financováno částkou 118 997 Kč z Programu péče o krajinu (PPK A). V následujících letech jsou plánována navazující opatření zaměřená na podporu druhů zdejších slanišek a zlepšení vodního stavu území. ■

1. Rašeliniště před výřezem vrbového zmlazení
2. Stejná plocha po výřezu vrbového zmlazení
3. Rašeliniště před výřezem borovicového zmlazení
4. Stejná plocha po výřezu borovicového zmlazení
5. Rosnatka okrouhlolistá
6. Klikva bahenní

Všechna foto Petr Krása

2

3

4

5

6

Péče o přírodní rezervaci Kovašínské louky

Jan Chlumský

Přírodní rezervace Kovašínské louky leží na Strakonicku v katastru obce Doubravice v nivě Brložského potoka. Její rozloha činí 27,3 ha, z čehož 9,5 ha je vodní plocha rybníka Kovašín a drobného bezejmenného rybníčka v jihovýchodní části PR. Vodní část rybníka Kovašín nemá větší ochranný význam – kvalita a průhlednost vody je zpravidla nízká a není zde tedy vyvinuta makrofytní vegetace. V litorálu je však vyvinut rozsáhlý porost orobince a rákosu, který má význam především pro zdejší bohatou avifaunu – např. čírku obecnou, potápku černokrkou a roháče, kopřivku obecnou, motáka pochopa a další. Na litorál pak navazuje pestrý komplex lučních, mokřadních a rašelinných společenstev (svazy *Arrhenatherion*, *Violion caninae*, *Molinion* a *Caricion fuscae*).

Jihozápadní čtvrtina rezervace je v majetku státu a spravuje ji AOPK ČR. Management je na pozemcích pravidelně financován z podprogramu Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích. V loňském roce byl na tomto území proveden management za 109 920 Kč.

Litorální porosty orobince přecházejí k západu v nejcennější část vlhkých rašelinných luk s výskytem řady ohrožených a chráněných druhů rostlin, jako jsou např. prstnatec májový, tolíje bahenní, všivec bahenní, vachta trojlistá, vrbina kytkokvětá a mnoho dalších. Tyto louky jsou koseny jednou ročně křovinořezem v průběhu srpna a září. Pozornost je věnována i ohniskům třtiny křovištní, která jsou lokálně potlačována před vymetáním.

Problémem, se kterým je nutné se aktuálně vypořádat, je výrazný přísun živin při spouštění rybníka Nahošín. Stoky mezi rybníky Nahošín a Kovašín jsou již výrazně zaneseny a eutrofní rybníční voda se rozlévá do travních porostů v okolí. V letošním roce proto Krajský úřad Jihočeského kraje dohodl s rybáři pročištění těchto stok.

1

2

V minulosti byla především severozápadní část PR spravovaná krajským úřadem bohatá na hořec hořepník, který byl živnou rostlinou pro populaci modráška hořcového pravého. Nálezová databáze ochrany přírody uvádí početnou populaci modráška ještě v roce 2008. Od té doby bohužel zřejmě vlivem sušších let hořec hořepník z lokality téměř vymizel a s ním i modrášek hořcový. Poslední zdokumentovaný zálet jednoho jedince je z roku 2014.

Hořce však byly v roce 2015 nalezeny i ve smilkových trávnících ve střední části pozemků ve správě AOPK ČR a od roku 2016 zde probíhá management pro udržení a expanzi populace tohoto cenného druhu – seč dvakrát ročně a především narušování drnu vertikutací. K výraznější expanzi druhu sice zatím nedochází, ale několik jedinců se v místě managementu pravidelně objevuje. Nezbyvá tedy než vytrvat v úsilí a počkat na „hořcový rok“, kdy by se populace mohla opět posunout do stavu, který by byl atraktivní i pro modráška hořcového. ■

1. Ruční seč nejcennějších částí přírodní rezervace, foto Josef Albrecht
2. Druhově bohatý porost s prstnatcem májovým a vachtou trojlistou, foto Josef Albrecht
3. Hořec hořepník, foto Jan Chlumský

3

Zviditelnění lesnických oplocenek kvůli tetřívku obecnému v CHKO Jizerské hory

Pavel Kolibáč

1

CHKO Jizerské hory je jednou z posledních oblastí v České republice s relativně početnou populací tetřívka obecného. Pro ochranu tohoto silně ohroženého druhu zde byla vyhlášena tzv. ptačí oblast evropské soustavy Natura 2000.

Domovem tetřívka jsou rašeliniště, podmáčené louky, paseky a jiná otevřená stanoviště s roztroušeným porostem stromů a keřů. Tetřívek není dobrým letcem a zejména samečci stráví celý svůj život na jedné lokalitě. Ve spolupráci s Lesy ČR byla zřízena síť tzv. tetřívčích center a podpora tohoto druhu je kritériem i pro řízení vývoje lesních porostů v celé oblasti jeho výskytu.

Jeden z rizikových faktorů pro tetřívky obecné (a ptáky obecně) jsou nárazy do drátěných lesnických oplocenek. Tetřevovití ptáci se často pohybují na zemi. Při rozletu, např. při vyplašení, jsou pro ně nebezpečné zejména nízké překážky. Klasické drátěné lesnické pletivo, využívané pro stavbu oplocenek, je pro ně zejména při zhoršené viditelnosti ráno, večer a za špatného počasí téměř neviditelné. V oblastech výskytu tetřevovitých je proto potřeba provádět taková opatření, která zamezí nárazům ptáků do oplocenek. Standardním opatřením jsou „bezpečné oplocenky“ s dřevěnými ráhny. V CHKO Jizerské hory je od roku 2020 v tetřívčích centrech, na tradičních tokaništích a v jejich nejbližším okolí využívána nová metoda zviditelnění drátěných oplocenek. Jde o zviditelnění pomocí vyplétání páskou ze zbytkové plachtoviny, které bylo poprvé použito v 90. letech minulého století v sousedním Polsku.

Páska o šířce cca 10 cm se proplétá zhruba do každého druhého až třetího oka pletiva ve vodorovném směru po celé délce oplocenky. Pásky jsou v rozestupech cca 30 cm nad sebou (2–3 pruhy pásky dle výšky oplocenky) a přitloukají se na každý dřevěný sloupek oplocenky tak, aby byly vypnuté

2

3

a bez přehybů. Tato metoda je jednodušší a levnější než instalace a údržba dřevěných ráhen a zkušenosti z uplynulých sezón potvrzují, že je i velmi účinná. Její výhodou je také, že lesnické oplocenky s pouze lehkou páskou bez přidaných zviditelňovacích dřevěných ráhen jsou mnohem stabilnější a podléhají menšímu poškození vlivem mechanického tlaku sněhové pokrývky na podélná dřevěná ráhna.

V loňském roce byla z projektu IP LIFE „Jedna příroda“ realizována instalace zviditelňovacích gumotextilních pásek na 1 439 m lesnických oplocenek na celkem sedmi objektech v pěti lokalitách v oblastech se zvýšeným výskytem tetřívka obecného, a to celkem za 30 219 Kč. ■

1. Tetřívka obecná, foto Tomáš Vrkoslav
2. Instalace pásek v lokalitě Na Skalce, foto Jitka Feřtová
3. Instalace pásek v lokalitě Smědavská hora – Pavlova cesta, foto Jitka Feřtová

Péče o lokality koniklece otevřeného na Zvoníčkově

Radek Fišer

Koniklec otevřený je evropsky významným druhem naší flóry, je chráněn zákonem jako kriticky ohrožený druh a do stejné kategorie jej zařazuje i Červený seznam. Pro tento druh byl zpracován záchranný program.

Koniklec otevřený se vyskytuje pouze v Čechách – v Doupovských horách, v okolí Chomutova, v Českém středohoří, Hradčanských stěnách a jižně od Prahy. Nejbohatší lokality se nacházejí na severovýchodním okraji Doupovských hor, kde je takřka erbovní rostlinou. Výskyt rostliny v Doupovských horách lze zjednodušeně popsat jako pás území od Humnického vrchu (706 m n. m.) jihovýchodně od Okounova po Dubový vrch (691 m n. m.) šest km jižně od Kadaně. Zde rostlina dosud nalézá vhodná stanoviště a stráně se tak každým rokem na přelomu dubna a května rozzáří stovkami jejích květů.

Jednou z lokalit v Doupovských horách, kde koniklec otevřený dosud hojně roste, jsou louky nad bývalou vesnicí Zvoníčkov, na táhlém severovýchodním svahu Dubového vrchu. Komplex luk a pastvin protkaných kamennými snosy a mezemi s jalovci byl až do 50. let minulého století extenzivně obhospodařován. Poté však bylo mnoho doupovských vesnic kvůli odsunu obyvatelstva a zřízení vojenského výcvikového prostoru Hradiště vysídleno. Tento osud potkal i vesnice Zvoníčkov a Dlouhý Luh, jejichž obyvatelé svahy Dubového vrchu zemědělsky využívali. Od té doby pastviny a louky postupně zarůstaly, nejdříve vysokostébelnými druhy trav, následně i dřevinami. Hromadila se stařina a opad a stanovištní podmínky se pro druhy rostlin a živočichů vázané na sušší stanoviště rychle měnily k horšímu.

Výskyt koniklece otevřeného na svazích Dubového vrchu je znám „odedávna“, teprve od 90. let minulého století začínají snahy o zachování a podporu zdejších biotopů. Roste tu plicník úzkolistý, zimostrázek alpský, pochybek prodloužený, ovsířík štíhlý, náholník plamatý, koniklec luční český, třemdava bílá, zvoneček hlavatý nebo mochna bílá. Unikátní jsou dlouhé kamenné meze s porosty jalovců obecného. Z živočichů tu lze zahlédnout strnada lučního, čápa černého, krutihlava obecného, včelojeda lesního, sluku lesní nebo pěnici vlašskou. Velmi bohatě je zastoupen hmyz, a to i druhy, které se v ČR vyskytují jen na několika málo posledních lokalitách, například bourovec pryšcový nebo okáč metlicový. Území je mozaikou suchých a mezofilních trávníků, nízkých xerofilních a mezofilních křovin a vegetace efemér a sukulentů.

V současnosti se o lokalitu na Dubovém vrchu pečuje především formou pravidelných postupných sečí. Seče jsou prováděny mozaikovitě a pomalu, v rámci jednotlivých ploch nejméně s týdenním odstupem. Pokosená hmota se nechává doschnout na ploše, následně se odváží k dalšímu využití. Takto se kosí plochy se suchými stepními trávníky. Mezofilní travní porosty se kosí lehkou mechanizací a pokosená hmota se opět nechá uschnout na místě s následným odvozem. Nepravidelně se na této lokalitě vybírají nové naděžné plochy, ze kterých se odstraňuje dřevinná vegetace, opět včetně odstranění vyřezané hmoty.

1

2

3

Práce jsou pravidelně financovány z Programu péče o krajinu, podprogramu B pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinového prostředí. ■

1. Stráně Dubového vrchu ostře kontrastují s industriální krajinou Podkrušnohorské pánve. V pozadí typická silueta stolové hory Úhošť se stejnojmennou NPR. Ještě dále elektrárna Pruněřov a město Kadaň
  2. Porost koniklece otevřeného
  3. Vzácným zástupcem zdejší entomofauny je také stepník černonohý
- Všechna foto Radek Fišer

Elektronický formulář podání dotace

Pavla Pokorná, Eva Sochová

AOPK ČR se od roku 2022 stala poskytovatelem dotací a vyhlásila dotační výzvy v programech Operační program Životní prostředí (OPŽP), Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO–POPFK) a v Programu péče o krajinu (PPK). Pro tuto novou agendu bylo nutné nastavit velké množství nových procesů. Povinnou přílohou žádosti o dotaci je ve všech třech programech rozpočet v podrobnosti na činnostech z Nákladů obvyklých opatření MŽP (NOO). Celý číselník činností, které je možné podpořit z programů administrativních AOPK ČR, je od roku 2022 veřejně dostupný na adrese cinnosti.nature.cz.

Pro podávání žádostí o dotace vznikl automatizovaný formulář pro vyplňování rozpočtu, který dokáže pracovat s číselníkem činností a doplňuje je některé údaje. Důvodem bylo zjednodušení procesu podávání žádosti žadateli i snížení chybovosti díky automatické kontrole. Pro aplikaci se postupně zažil název Elf (Elektronický formulář) či „aplikace *rozpocet.nature.cz*“.

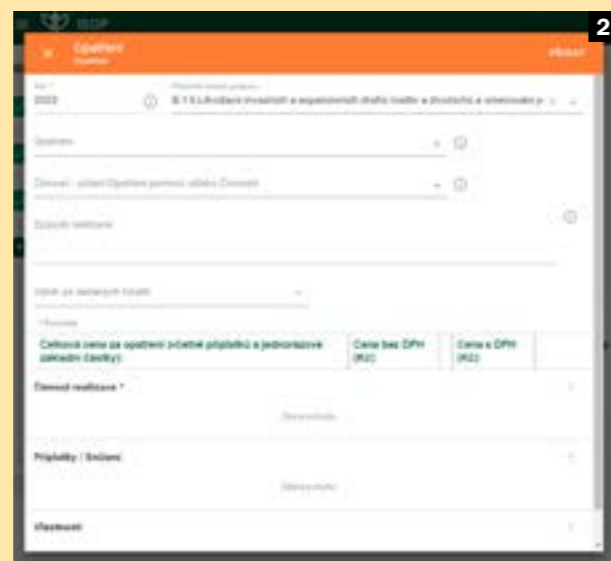

Zadání vytvořit elektronický formulář pracující s databází činností vzniklo v rámci projektu Sjednocený informační systém ochrany přírody ČR (ISOP 2). Analýza potřeb pro tento formulář začala v březnu 2022. Na základě připraveného zadání a konzultace se zhotovitelem bylo jasné, že i přes rozpočtové provizorium a tím posunutí vyhlášení výzev nebude aplikace připravená včas pro výzvu v programu PPK, podprogramu B.

První program, který elektronického formuláře využil, byl program NPO–POPFK, v rámci kterého byla výzva vyhlášena až začátkem srpna 2022. Důvodem byla nejen nutnost dokončení elektronického formuláře pro tvorbu rozpočtu, ale také posun schválení dokumentace programu a uvolnění financí. V další fázi došlo k rozvoji aplikace *rozpocet.nature.cz* za účelem přenesení povinnosti vytvářet zákresy v elektronické podobě na žadatele. Do aplikace přibýlo mapové okno pro zakreslování činností, na něž je navázáno množství funkcionalit. První výzvy, které vytváření zákresů žadatelem využijí, budou spuštěny v roce 2023.

A jak vytváření rozpočtu přes aplikaci *rozpocet.nature.cz* fungovalo u výzev NPO–POPFK a dvou výzev OPŽP v roce 2022?

Příprava rozpočtu je rozdělena do několika kroků. V prvním kroku žadatel zadá základní informace o sobě i projektu. V druhém si vybere dotační program, výzvu i podporované opatření / podaktivitu, ve kterých žádost podává. Od tohoto kroku se aplikace pro každý program mírně liší.

V dalším kroku u všech programů žadatel na žádost přidává jednotlivá opatření a činnosti, které se mu nabízejí dle nastavení výzev. Aplikace pak doplňuje informace z číselníku činností i NOO. Na jednotlivá opatření žadatel může přidávat nejen příplatky a snížení. V následujících krocích zadává množství plněných indikátorů, zobrazuje si souhrnný rozpočet a ukládá rozpracovaný rozpočet. Po tomto kroku žadateli dorazí e-mail s odkazem, na kterém může rozpočet upravit nebo finalizovat. Po finalizaci žadatel získá PDF, které přiloží k žádosti o dotaci. Pomocí odkazu v e-mailu pak může již finalizovaný rozpočet kopírovat a následně upravit. To využívá při nutnosti opravy rozpočtu v průběhu administrace žádosti nebo při žádosti o změnové rozhodnutí.

Data zadaná do aplikace *rozpocet.nature.cz* žadatelem pracovník AOPK ČR může nahrát do mapové aplikace AOPK ČR – LandMan a nemusí je tak opisovat ze žádosti jako v předchozích letech.

Po spuštění ISOP 2 v plné šíři na začátku roku 2024 jsou plánovaná další rozšíření aplikace, která budou sloužit k lepšímu uživatelskému prostředí i možnosti větší automatizace. ■

1. Úvodní stránka aplikace *rozpocet.nature.cz*
2. Formulář přidání opatření na činnost

Obnovy tůní Lesy ČR, s. p., napříč republikou

Eva Sochová, Bohumila Jermlová

V roce 2022 byla spuštěna první výzva programu Národní plán obnovy – Podpora přirozených funkcí krajiny (NPO–POPFK) v podprogramu 165 – Adaptace, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu, která byla zaměřena na podporu různých typů adaptačních opatření.

Tradičně jsou z krajinotvorných programů podporována opatření zaměřená na tvorbu a obnovu vodních prvků v krajině. Zájem o podporu byl velký, což bylo z části umocněno i tím, že v rámci Programu péče o krajinu, podprogramu B, tento typ opatření v roce 2022 nebyl podporován právě proto, že byla spuštěna první výzva NPO–POPFK. Nejčastějším typem opatření byla tvorba či obnova tůní a žadatelem s nejvyšším počtem žádostí byl státní podnik Lesy České republiky. Kromě tvorby tůní bylo několik projektů Lesů ČR zaměřeno na zlepšení vodního režimu v lesích budováním přehrázek v melioračních strouhách.

Celkem bylo podpořeno 64 projektů Lesů ČR za bezmála 6,5 mil. Kč (a to ve všech koutech České republiky, viz tabulka). Průměrná výše dotace na jednu akci tak byla cca 100 tis. Kč.

Cílem akcí je zvýšení schopnosti zadržet vodu v krajině, zpomalení povrchového odtoku a zvýšení infiltrace srážkových vod. Nedílnou součástí je zlepšení podmínek pro vodní a na vodu vázané rostliny a živočichy a zvýšení biologické rozmanitosti v tůních a jejich okolí.

Příkladem jednoho přínosného projektu za všechny je akce s názvem Tůně Kozlov II., která byla podána a administrována na RP SCHKO Žďárské vrchy. Lokalita se nachází v lesním komplexu v okrese Jihlava jihovýchodně od obce Kozlov. Plocha je po těžbě kůrovcového dřeva částečně vyklizená a se stopami po pohybu těžební mechanizace. Na rovinatém pozemku, kde pramení nevidovaný drobný vodní tok, byla provedena již druhá etapa úprav, která spočívala ve vybudování osmi drobných zemních tůní o celkové ploše 250 m². Vybudovány byly tůně různých velikostí od 15 do 90 m². Tůně jsou prostorově i hloubkově členité, vyhloubené v podmáčených místech, zátopy tůní byly vymezeny původními terénními depresiemi. Využity byly stávající zbytky zemních valů, které byly doplněny vhodným výkopkem získaným z budoucích zátop. Ostatní materiál nevhodný do konstrukce valů (zvodnělý organický materiál) byl vytěžen na předepsanou úroveň a rozprostřen v místě

stavby v dostatečné vzdálenosti od tůní, aby nedocházelo k jeho splavování zpět do vodních ploch. Tímto materiálem byly překryty vytěžené pařezy a dřevní zbytky (větve a části kmenů) z prostoru zátop. Některé pařezy však byly vloženy zpět do tůní, aby rozčlenily vodní prostředí a poskytly úkryt živočichům. Celkem bylo odtěženo 160 m³ zeminy. Břehy tůní byly vysvahovány v rozmezí 1:3 až 1:4. Dno tůní je nepravidelné s maximální hloubkou přibližně 1,2 m a obsahuje mělké partie pozvolně navazující na okolní terén, tak aby byly vytvořeny optimální podmínky pro jejich oživení. Hlavním cílem opatření je podpora biodiverzity a zadržet vodu v krajině.

Akce Lesů ČR, s. p., podpořené z NPO – POPFK v r. 2022		
Lokalita	Počet akcí Lesů ČR, s. p. zaměřených na retenci vody v krajině	Výše dotace z NPO – POPFK v Kč
RP Bílé Karpaty	1	57341
RP Jižní Čechy	8	1557008
RP Jižní Morava	8	533443
RP Liberecko	4	377086
RP Olomoucko	3	230282
RP SCHKO České středohoří	4	351745
RP SCHKO Český les	7	653054
RP SCHKO Poodří	7	447950
RP SCHKO Slavkovský les	1	168500
RP SCHKO Žďárské vrchy	10	676375
RP Střední Čechy	6	879349
RP Východní Čechy	5	620668
Celkový součet	64	6552801

1. Pohled na jednu z vybudovaných tůní. Rozčleněná břehová linie napomáhá k rychlejšímu osídlení místními druhy rostlin a k přirozenému zapojení do okolí.
2. Největší ze soustavy osmi tůní před dosažením plné hladiny. Maximální nadržet se dá očekávat po jarním tání.

všechna foto Bohumila Jermlová

nizací, pastva hospodářskými zvířaty, stavba líníšť, šetrné narušování půdního povrchu, výsev semen, výsadby jedinců na lokalitě, záchranné kultivace, odchov, repatriace, monitoring, osvěta apod. Nejvíce finančních prostředků bylo vynaloženo na péči o perlorodku říční a její biotop, a to 5 mil. Kč (kap. ročenky 2.3).

Mimo záchranné programy a programy péče jsou opatření pro druhy realizována také v rámci každoroční péče o chráněné lokality s výskytem ohrožených druhů.

Z podprogramu MaS bylo v roce 2022 financováno opatření s cílem podpory silně ohroženého hořce hořepníku a zároveň kriticky ohroženého modráska hořcového pravého v jižních Čechách (box 23).

V oblasti výskytu silně ohroženého tetřívka obecného v CHKO Jizerské hory byla z programu IP LIFE „Jedna příroda“ hrazena instalace signalizačních pásek na lesnické oplocenky, aby se předešlo riziku zranění nízkou létajícími ptáky (box 24).

3.2.6 Ostatní opatření při správě chráněných území

Michal Pánek

V rámci ostatních opatření při správě chráněných území bylo v roce 2022 vynaloženo z programů PPK A, PPK B, POPFK, NPO-POPFK a MaS celkem 7,2 mil. Kč. Mezi tato opatření patří především péče o geologické lokality a fenomény (např. odstranění suti, čištění skalní stěny geologického profilu nebo obnova minerálního pramene), dále geodetické práce (zaměření a vytyčení hranic) a práce související s tvorbou odborných dokumentů a materiálů, včetně tvorby plánů péče.

Dále pokračovalo financování projektu „Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu v České republice“. V průběhu roku 2022 byly v souladu s harmonogramem zpracovávány souhrny doporučených

opatření (dále jen „SDO“) pro evropsky významné lokality, SDO pro ptačí oblasti a plány péče o maloplošná zvláště chráněná území v překryvu s územím soustavy Natura 2000. Vynaloženy byly finanční prostředky ve výši 13,6 mil. Kč.

3.3 Poskytování dotací

Pavel Štěrba, Anna Limrová

V návaznosti na novelu zákona č. 114/1992 Sb. se AOPK ČR v roce 2022 stala poskytovatelem dotací externím žadatelům. AOPK ČR tak nově zajišťuje celý proces finanční podpory konzultacemi žadatelů na regionálních pracovištích AOPK ČR od příjmu žádostí, jejich hodnocení, přebírání prací až po proplacení a kontrolu udržitelnosti. V roce 2022 se jednalo o tři níže uvedené programy.

3.3.1 Program péče o krajinu

Eva Sochová

V roce 2022 MŽP vydalo novou dokumentaci Programu péče o krajinu na období 2022–2026, která stanoví postupy pro žadatele v podprogramu pro zlepšení dochovaného přírodního a krajinného prostředí (PPK B) a podprogramu pro zabezpečení péče o ohrožené a handicapované volně žijící živočichy (PPK C). Kvůli rozpočtovému provizoriu došlo ke zpoždění vyhlášení výzev a příjem žádostí byl v obou podprogramech spuštěn až 1. května. V případě PPK B příjem žádostí nově probíhal prostřednictvím Jednotného dotačního portálu Ministerstva financí (MF). Administrace jednotlivých žádostí na straně AOPK ČR, která si vyžádala řadu nových postupů, probíhala nově v Evidenčním dotačním systému spravovaném rovněž MF.

Podprogram PPK B slouží k financování projektů ve volné krajině (tj. mimo ZCHÚ). Podporovány jsou jednoleté pro-

jekty neinvestičního charakteru zaměřené na péči o vzácné části přírody a krajiny, podporu biologické rozmanitosti a ekologické stability krajiny. Opatření zaměřená na tvorbu krajinných prvků, jako jsou např. výsadby nelesní zeleně či tvorba a obnova tůní, v rámci výzvy podporovány záměrně nebyly, neboť jejich podpora byla ve větším finančním objemu umožněna v novém programu Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO-POPFK).

Maximální poskytovaná dotace je 250 tis. Kč a míra podpory může dosáhnout až 100 %. V roce 2022 bylo do podprogramu PPK B podáno 617 žádostí, z nichž 582 bylo podpořeno v celkovém finančním objemu 38,3 mil. Kč. Z velké části se jednalo o sečení ručními nástroji (křovi-nožez či sekačka) na celkové rozloze 537 ha za více než 19,3 mil. Kč. Příkladem je dlouhodobá péče o lokalitu s výskytem koniklece otevřeného nad zaniklou vesnicí Zvoníčkov v Doupovských horách, která je pravidelně udržována postupnou sečí (box 25). Bylo podpořeno 100 žádostí na ošetření památných nebo významných stromů za více než 5,6 mil. Kč.

Podprogram PPK C je zaměřen na péči o zraněné a handicapované živočichy a jejich návrat do přírody či na péči o trvale handicapované živočichy. Finanční prostředky jsou vynakládány nejenom na odchyt a návrat zraněných zvířat, ale i na péči o trvalé handicapy spojenou s osvětovými účely. V rámci PPK C se v roce 2022 vynaložilo 20 mil. Kč. Příjemcem byl Český svaz ochránců přírody provozující Národní síť záchranných stanic, která zahrnuje 33 záchranných stanic s působností na celém území ČR.

3.3.2 Projektové schéma AOPK ČR financované z OPŽP

Anna Limrová

V roce 2022 pokračovala příprava programového období 2021–2027. Stěžejní činností AOPK ČR byla stejně jako v loňském roce spolupráce na nastavení pravidel pro zjednodušené metody vykazování (ZMV). Během roku probíhala intenzivní práce na zpracování detailních podmínek pro všechny fáze administrace žádostí, např. pro předkládání žádostí o dotaci, jejich hodnocení, proplácení finančních prostředků a pro ověření výstupu projektu. Podmínky byly zpracovány do Příručky AOPK ČR vč. jejích příloh a dalších vzorů pro žadatele a příjemce. V prosinci roku 2022 byla ze strany MŽP schválena dvě Projektová schémata AOPK ČR a na základě tohoto kroku mohly být vyhlášeny výzvy pro konečné příjemce. První dvě výzvy k předkládání žádostí do Projektového schématu vyhlásila AOPK ČR dne 15. 12. Ještě do konce roku byly podány 4 žádosti o dotaci, které budou administrovány v roce 2023.

3.3.3 Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

Eva Sochová

V roce 2022 byl spuštěn program Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO-POPFK). NPO-POPFK je součástí Národního plánu obnovy, na základě kterého žádá Česká republika o finanční příspěvek z evropského Nástroje pro oživení a odolnost na realizaci opatření a reformem, která mají za cíl pomoci zotavit se z následků pandemie a podpořit investice do ekologické a digitální transformace české ekonomiky.

MŽP schválilo Dokumentaci programu na období 2022–2025 shrnující postupy pro žadatele v programu. AOPK ČR je u NPO-POPFK poskytovatelem dotací v rámci komponenty 2.9 Podpora biodiverzity a boj se suchem, investice 4. Pro externí žadatele jsou určeny tři podprogramy:

- Podprogram 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu
- Podprogram 166 – Komplexní vodohospodářské studie
- Podprogram 167 – Opatření k naplňování komplexních vodohospodářských studií

První polovina roku 2022 se nesla v duchu přípravy systému administrace žádostí na AOPK ČR, coby nového poskytovatele dotací a dokumentace programu. Přípravy na administraci žádostí zahrnovaly i vývoj formuláře pro zadávání rozpočtu žadateli tzv. aplikace rozpočet.nature.cz (box 26).

První výzva NPO-POPFK, podprogramu 165 (Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu) byla vyhlášena 3. srpna s příjmem žádostí do 13. října 2022. Příjem a administrace žádostí probíhaly v systémech spravovaných MF – Jednotném dotačním portálu a Evidenčním dotačním systémem. Program NPO-POPFK a jeho podprogram 165 je zaměřen na péči o cenné nelesní terestrické biotopy, tvorbu a obnovu mokřadů, revitalizace a renaturace vodních toků, výsadby dřevin mimo les a zlepšení druhové a prostorové skladby lesa. Maximální poskytovaná dotace je 250 tis. Kč

Tabulka 11 Čerpání finančních prostředků z Programu péče o krajinu (PPK B) v letech 2016–2022

Název dotačního titulu	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022	
	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n
Péče o přírodní a přírodě blízké biotopy a biotopy druhů uvedených v červených seznamech ve volné krajině – B1 např. sečení, výřez křovin na podporu zvláště chráněných druhů	16,5	366	23,8	539	18,9	625	18,9	389	21,5	455	25,6	466	30,5	443
Péče o krajinné prvky – B2 např. výsadba ovocných a neovocných dřevin, ošetření památných stromů	11,7	228	4,9	135	11,3	155	16,5	298	51,2	581	8,6	169	7,8	139
Tvorba krajinných prvků – B3											25,2	225		
Celkem	28,1	594	28,7	674	30,2	780	35,3	687	72,7	1 036	59,4	860	38,3	582

n – počet žádostí

Tabulka 12 Přidělené finanční prostředky z programu Národní plán obnovy – Programu podpory obnovy přirozených funkcí krajiny (podprogram 165) na rok 2022

Plněný indikátor	Rok 2022	
	mil. Kč	Počet žádostí
Zlepšení druhové a prostorové skladby lesa	0	0
Péče o cenné nelesní terestrické biotopy	4,4	59
Tvorba a obnova mokřadů (vč. tůní a malých vodních nádrží)	7,3	75
Revitalizace a renaturace vodních toků	0,3	1
Výsadba dřevin mimo les	7,4	46
Celkem	19,4	181

Tabulka 13 Čerpání finančních prostředků z Programu podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (115164-6, 115174-6) v letech 2016–2022

Název podprogramu	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022	
	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n
Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na vodní ekosystémy - 164,174 např. obnova a tvorba tůní, mokřadů	4,2	34	8,4	61	1,5	17	2,56	21	4,4	38	11,9	75	2,3	14
Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na nelesní ekosystémy - 165, 175 např. výsadba ovocných a neovocných dřevin, sečení	14,0	102	11,5	95	6,8	69	3,17	34	5,6	42	16,1	104	4,6	42
Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na lesní ekosystémy - 166, 176 např. výsadba a ochrana melioračně-zpevňujících dřevin, ponechávání výstavků v porostu	0,6	4	0,8	6	0,9	7	0,33	2	0,5	2	1,6	9		
Celkem	18,8	140	20,7	162	9,2	93	6,1	57	10,5	82	29,6	188	6,9	56

n - počet žádostí

a míra podpory může dosáhnout až 100% u projektů, jejichž realizace může probíhat až do roku 2025.

V roce 2022 bylo přijato celkem 466 žádostí, z nichž podpořeno bylo 292 ještě v roce 2022, u části žádostí se administrace protáhla do roku 2023. Realizována byla v roce 2022 alespoň část opatření u 181 žádostí celkem za 19,4 mil. Kč. Záměr byl zejména o podporu opatření zaměřených na retenci vody v krajině. Celkem bylo v roce 2022 podpořeno 75 žádostí zaměřených na tvorbu a obnovu mokřadů za více než 7,2 mil. Kč. Významným žadatelem byl státní podnik Lesy ČR, který žádal o podporu na zlepšení vodního režimu lesů téměř ve všech regionech ČR (box 27). Velký zájem byl tradičně také o vytváření krajinných prvků a výsadby dřevin mimo les, kde bylo podpořeno 46 žádostí za necelých 7,4 mil. Kč. Program uspokojil také žadatele, kteří provádějí péči ve prospěch zachování či zvýšení biologické rozmanitosti prostřednictvím údržby či vytváření potenciálu pro vznik přírodních a přírodě blízkých terestrických biotopů, kde bylo podpořeno 59 žádostí za téměř 4,4 mil. Kč.

3.4 Administrace dalších dotačních programů v oblasti péče o přírodu a krajinu

Pavel Štěrba, Anna Limrová

AOPK ČR se dlouhodobě podílí na dalších dotačních programech zejména formou zpracování odborných posudků či vydávání stanovisek.

Vedle rozvíjejícího se nového programového období OPŽP byly vyhlášeny ještě výzvy OPŽP 2014+.

Obdobně vedle nového programu NPO-POPFK fungoval dotační program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK, podprogram 115 174-6), který byl spuštěn v roce 2019 s platností do roku 2023. Podporována jsou z něj adaptační opatření zmírňující dopady klimatických změn na lesní, nelesní a vodní ekosystémy, podpora je poskytována na opatření investičního a neinvestičního charakteru až do výše 100%. V roce 2022 nebyla však z důvodu nedostatku finančních prostředků vyhlášena žádná výzva pro příjem žádostí, pokračovala však realizace opatření z víceletých projektů podaných do výzev v předchozích letech. Realizace v roce 2022 probíhala u 56 projektů za 6,9 mil. Kč.

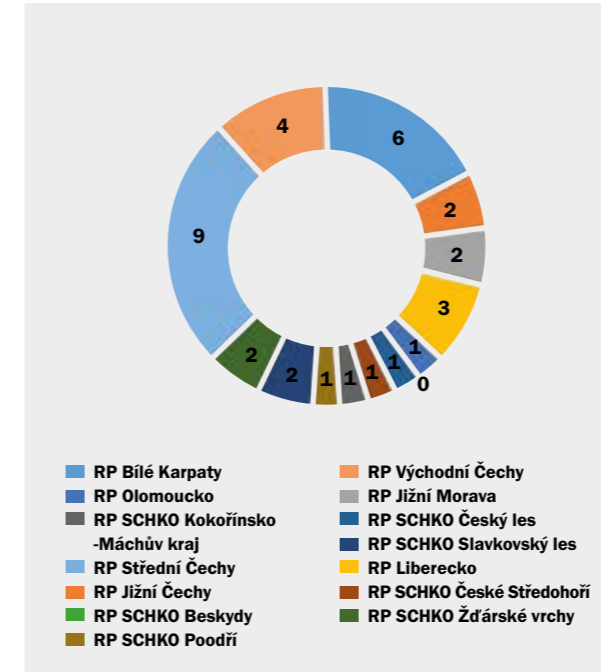
Zcela nově byla AOPK ČR zapojena do Integrovaného regionálního operačního programu (IROP), a to v roli zpracovatele odborného stanoviska. V roce 2022 probíhala metodická příprava.

3.4.1 Operační program Životní prostředí 2014+

Martina Muchová

V roce 2022 vyhlásilo MŽP prostřednictvím AOPK ČR dvě výzvy pro specifické cíle (dále jen „SC“) 4.1 a 4.4, které byly pravděpodobně poslední pro období 2014–2020. Jednalo se o výzvy s čísly 160 a 161. Dále pokračoval příjem žádostí do dříve vyhlášených výzev (156, 157 a 158).

V rámci výzev administrovaných AOPK ČR bylo v roce 2022 podáno celkem 35 žádostí, v nichž si žadatelé nárokovali finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj (dále jen „EFRR“) ve výši přes 240 mil. Kč. Poměrné rozdělení přijatých žádostí v roce 2022 dle jednotlivých RP je znázorněno na grafu 5. Nejvíce žádostí přijalo a administrovalo RP Střední Čechy, dále pak RP SCHKO Bílé Karpaty a RP Východní Čechy.

Graf 5 Poměrné rozdělení přijatých žádostí o podporu z OPŽP dle regionálních pracovišť

U všech přijatých žádostí o dotaci bylo během tohoto roku provedeno hodnocení z hlediska formálních náležitostí, přijatelnosti i věcné způsobilosti.

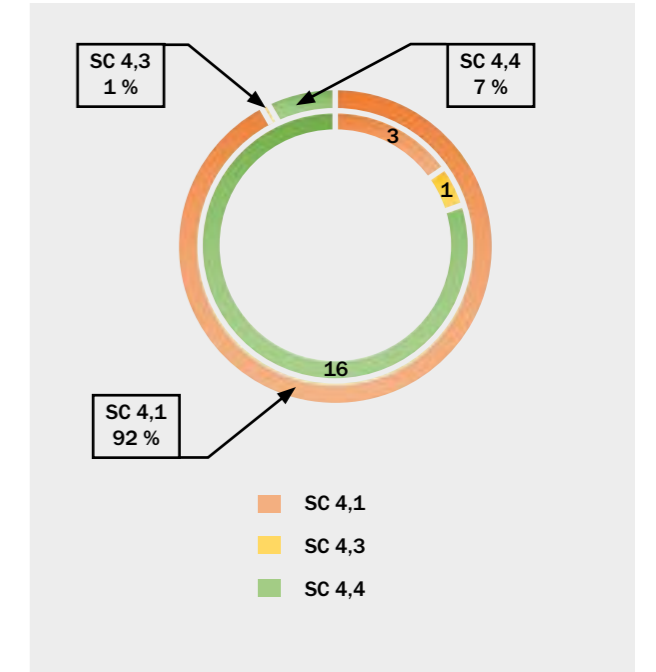
V roce 2022 prošlo úspěšně věcným hodnocením 20 projektů s nárokovanou výší podpory z EFRR téměř 220 mil. Kč. Většinu finančního objemu pokryly žádosti ve SC 4.1 (3 projekty úspěšné ve věcném hodnocení s dotací EU ve výši 202 mil. Kč).

Graf 6 znázorňuje jak počet schválených žádostí v jednotlivých SC (vnitřní kruh), tak finanční objem prostředků z EFRR, který připadl z celkové schválené částky v roce 2022 na jednotlivé SC (vnější kruh). V tabulce 1 jsou zaneseny informace o počtech a finančním objemu příspěvku z EFRR u podaných a úspěšných projektů.

Vzhledem k blížícímu se konci tohoto programového období již žádné z výzev nepokračovaly do roku 2023 a je tak možné předběžně shrnout i celkovou úspěšnost čerpání OPŽP 2014–2020 v části, kde AOPK ČR žádosti přijímala a hodnotila jak z hlediska formálních náležitostí a přijatelnosti, tak z hlediska věcného obsahu. RP budou nadále zpracovávat podklady pro Závěrečné vyhodnocení akce a monitorovat projekty během jejich udržitelnosti.

Tabulka 14 Přehled administrovaných žádostí podle SC OPŽP v průběžných výzvách v roce 2022

SC	Počet přijatých žádostí o podporu	Počet úspěšných žádostí	Příspěvek EU v úspěšných žádostech
SC 4.1	162	103	1 021 413 778
SC 4.2	273	174	311 821 546
SC 4.3	1707	1155	5 377 445 966
SC 4.4	834	490	630 298 390
Celkem	2975	20	7 340 979 680

Graf 6 Počty úspěšných žádostí podle SC OPŽP včetně finančního objemu příspěvku z EFRR

Za celé období 2014+ bylo AOPK ČR přijato celkem 2 976 žádostí, z nichž bylo 1 922 úspěšných v celkové hodnotě přes 7,3 mld. Kč.

V programovém období 2014–2020 bylo podáno nejvíce projektů na regionální pracoviště Jižní Morava, SCHKO Bílé Karpaty a Střední Čechy. Na RP Jižní Morava byly schváleny a realizovány projekty za 1,4 mld. Kč.

Mezi nejpobulárnější výzvy patřily v uplynulém období výzvy č. 140 a 131 (specifický cíl 4.3), v nichž uspělo dohromady téměř 550 projektů, příspěvek EU činil přibližně 2,6 mld. Kč. Zmíněné výzvy tak byly i díky vysokým počtům podaných a úspěšných žádostí nejšťedřejší. Na třetí místo se z pohledu nejvíce rozdělených financí umístila výzva č. 13, ve které byl navzdory menšímu počtu schválených projektů (10) souhrn příspěvku EU v hodnotě přes 750 mil. Kč.

Co se týče průběhu administrace a vyhlášení výzev, bylo nejvíce výzev vyhlášeno v roce 2017 – rovných 14.

Největší objem finančních prostředků byl schválen u projektů podaných v roce 2020, a to přes 1,7 mld. Kč.

Tabulka 15 Regionální pracoviště, souhrn 2014–2020

Regionální pracoviště	Počet přijatých projektů	Úspěšné projekty	
		Počet projektů	Součet příspěvek EU
RP Bílé Karpaty	359	235	958 192 317
RP Jižní Čechy	328	232	1 099 076 726
RP Jižní Morava	359	276	1 467 591 036
RP Liberecko	189	115	368 939 556
RP Olomoucko	231	150	875 811 048
RP SCHKO Beskydy	51	32	79 504 116
RP SCHKO Český les	128	78	208 267 328
RP SCHKO České Středohoří	77	36	98 288 010
RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	125	76	194 299 986
RP SCHKO Poodří	213	118	257 675 039
RP SCHKO Slavkovský les	96	54	142 457 322
RP SCHKO Žďárské vrchy	250	184	546 514 852
RP Střední Čechy	355	211	701 971 595
RP Východní Čechy	215	125	342 390 750

3.4.2 Operační program Životní prostředí 2021–2027

Kateřina Kujanová

V programovém období 2021–2027 je administrace žádostí do Operačního programu Životní prostředí (dále jen OPŽP) rozdělena na projekty spadající pod projektové schéma AOPK ČR (podrobněji kap. 3.3.2.) a projekty mimo ně. K žádostem do specifického cíle 1.3, opatření 1.3.1 (s výjimkou podaktivity 1.3.1.2.2 Zavádění půdoochranných technologií) a 1.3.2, a dále k žádostem do specifického cíle 1.6, opatření 1.6.1 – 1.6.3 (s výjimkou modernizace a rozvoje záchranných center CITES pro ohrožené druhy živočichů) mimo projektové schéma zajišťuje AOPK ČR zpracování závazného odborného posudku. Příjem žádosti o posudek a jeho vydání je realizováno prostřednictvím 14 regionálních pracovišť. Místně příslušné regionální pracoviště AOPK ČR dále poskytuje žadatelům odborné konzultace při přípravě projektu, vydává stanovisko k případným věcným změnám projektu a závazné stanovisko k závěrečnému vyhodnocení akce.

V roce 2022 pokračovala spolupráce na přípravě nastavení pravidel podporovaných opatření a zejména samotné nastavení činností souvisejících s implementací OPŽP 2021–2027. Prioritou bylo dokončení a vydání několika standardů péče o přírodu a krajinu, které přispějí ke zjednodušení a zkvalitnění realizace prováděných opatření, a jejichž dodržení je zároveň jedním z kritérií přijatelnosti žádosti. Činnosti související s administrací žádostí do OPŽP zajišťované ze strany AOPK ČR stanovuje Dohoda mezi AOPK ČR a Ministerstvem životního prostředí (MŽP), která byla uzavřena v říjnu 2022.

Spolupráce AOPK ČR a SFŽP ČR v této věci byla následně upřesněna oboustranně schváleným protokolem.

Dne 31. 10. 2022 vyhlásilo MŽP první tři výzvy pro příjem žádostí v OPŽP 2021–2027 na opatření ze specifického cíle 1.6, ke kterým AOPK ČR zpracovává odborné posudky (konkrétně 28., 30. a 31. výzva). Do konce roku 2022 bylo podáno 6 žádostí o odborný posudek AOPK ČR. Všechny tyto žádosti směřují do 28. výzvy a jsou zaměřeny na vytváření a obnovu vodních prvků, jedna z žádostí specificky na migrační zprůchodnění vodního toku. Posudky k těmto žádostem budou vypracovány v roce 2023.

3.4.3 Integrovaný regionální operační program

Jaromír Kosejk

V roce 2022 se AOPK ČR na základě uzavřené dohody mezi Ministerstvem pro místní rozvoj a Ministerstvem životního prostředí (MŽP) o náplni činnosti věcného garanta při přípravě a realizaci specifického cíle 2.2 „Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury, a to i v městských oblastech, a omezování všech forem znečištění“ Integrovaného regionálního operačního programu pro období 2021–2027 (SC 2.2 IROP) a o další spolupráci Řídících orgánů IROP a Operačního programu Životní prostředí v programovém období 2021–2027 výrazně zapojila do přípravy a nastavení SC 2.2 IROP.

AOPK ČR se podílela na přípravě specifických kritérií přijatelnosti SC 2.2 pro oblast sídelní zeleně včetně příro-

dě blízkých vodních prvků a hospodaření se srážkovými vodami, vypracovala vzor stanoviska k projektům a vzor stanoviska k žádostem o změnu v projektech pro žadatele v SC 2.2 IROP pro oblast sídelní zeleně včetně přírodě blízkých vodních prvků (sídelní zeleň) a připravila metodiku pro hodnocení a vydávání stanovisek v SC 2.2 IROP pro sídelní zeleň, podle které bude v dané oblasti hodnotit podané projekty.

AOPK ČR poskytla prostřednictvím regionálních pracovišť i ústředí odborné konzultace k desítkám projektů připravovaných k podání do SC 2.2 IROP.

3.4.4 Dotační programy v působnosti MZe

Jiřina Hejdrová

AOPK ČR se podílí na administraci některých dotačních programů, které jsou v působnosti Ministerstva zemědělství (MZe). AOPK ČR vydává stanoviska k některým žádostem o investiční dotace. Ve stanoviscích jsou posuzovány potenciální dopady záměrů na přírodu a krajinu a AOPK ČR je oprávněna stanovit podmínky či doporučení, za kterých je možné dané záměry uskutečnit. AOPK ČR také vydává souhlasná vyjádření k úpravě podmínek dotačního titulu Agroenvironmentálně-klimatická opatření.

Program rozvoje venkova 2014-2020 (PRV)

AOPK ČR vydávala stanoviska MŽP pro vybraná opatření Programu rozvoje venkova na celém území ČR, mimo území národních parků, a to v Prioritě 2 – „Zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů“ a v Prioritě 4 – „Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím“. V roce 2022 bylo vydáno celkem 156 stanovisek MŽP k poskytnutí dotace, z toho nejvíce k opatření 4.3.2 Lesnická infrastruktura – výstavba a rekonstrukce lesních cest (97). Dále jsou stanoviska vydávána zejména pro opatření 4.1.1 Investice zemědělských podniků a 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců, konkrétně jde o budování pas- tevních areálů (51).

Agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO)

Cílem opatření je podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí, krajiny a jejich vlastností. Opatření podporuje zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny.

Největší část rozpočtu AEKO je cílena na extenzivní péči o trvalé travní porosty (podopatření Ošetřování travních porostů), a zahrnuje také konkrétní způsoby hospodaření ve zvláště chráněných územích (včetně ochranných pásem národních parků) a na plochách v soustavě Natura 2000 nebo na plochách s výskytem vybraných biotopů či druhů

ve volné krajině. AOPK ČR má působnost pro AEKO na území CHKO, v maloplošných chráněných územích národní kategorie mimo CHKO a národní parky a na cenných biotopech a v místech výskytu cílových druhů ve volné krajině (mimo vojenské újezdy a EVL). Do podopatření Ošetřování travních porostů náleží deset dotačních titulů s dalším podrobnějším rozdělením (jako je různý termín první seče či možnost podzimního přepasení porostu). Nástrojem pro jejich vymezení je vrstva ENVIRO v evidenci zemědělské půdy LPIS. V chráněných územích přiřazuje AOPK ČR tyto dotační tituly: Mezofilní a vlhkofilní louky hnojené a nehnojené, Horské a suchomilné louky hnojené a nehnojené, Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana chřástala polního, Ochrana modrásků, Druhově bohaté pastviny, Suché stepní trávníky a vřesoviště a Obecná péče o extenzivní louky a pastviny. Mimo chráněná území (v tzv. „volné krajině“) vymezuje AOPK ČR čtyři tituly: Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana chřástala polního, Ochrana modrásků a Suché stepní trávníky a vřesoviště.

Orgány ochrany přírody stanovují dotační tituly s vhodnými podmínkami hospodaření pro daný biotop či cílové druhy obvykle na pět let dopředu. Víceletá doba platnosti titulu na konkrétním pozemku zaručuje stabilní péči o porost. Při výběru titulu vycházejí pracovníci AOPK ČR především z diagnostiky porostu z mapování biotopů Natura 2000 a Nálezové databáze ochrany přírody. Při rozhodování o podmínkách managementu berou v potaz také krajinný kontext a reálné možnosti hospodáře (udržitelosti péče).

AOPK ČR také vydává prostřednictvím aplikace v LPIS souhlasná stanoviska, kterými v daném roce upravuje některé podmínky managementu na konkrétních travních porostech. V roce 2022 bylo vydáno AOPK ČR 385 těchto souhlasných stanovisek celkem pro 3 194 dílů půdních bloků (DPB). Nejčastěji byla vydávána souhlasná vyjádření k vynechání jedné seče nebo pastvy (1 256 DPB). Byl vydán také velký počet souhlasů s provedením smykování (550), změnou povinnosti seče nedopasků (361) a s provedením mulčování (330). Dále byla udělena souhlasná stanoviska s odložením seče nebo pastvy (232), provedením obnovy (111) a provedením přísevu (109), se stanovením dřívějšího termínu seče nebo pastvy (87) či s provedením vápnění (58). Regionální pracoviště se také vyjadřují třeba k možnosti přísevu či obnovy nebo k příkrmu pasených zvířat.

3.4.5 Společná zemědělská politika

Klára Čámská

Strategický plán Společné zemědělské politiky (SZP) na období 2023–2027 byl schválen vládou ČR (říjen 2022) a Evropskou komisí (listopad 2022). Zástupci AOPK ČR se účastnili pracovních skupin a jednání ke konkrétním opatřením jako odborná podpora MŽP. AOPK ČR se podílela na připomínkování návrhu Strategického plánu SZP v rámci mezirezortního připomínkového řízení v červenci (současně s vyjádřením k SEA) a v listopadu 2022, s podporou odborné skupiny pro Společnou zemědělskou politiku AOPK ČR. AOPK ČR se stala členem Monitorovacího výboru Strategického plánu SZP.

Nový typ AEKO závazku „Platba za výsledek“ byl představen zemědělcům v CHKO Železné hory na dvou podzimních seminářích, pořádaných společně s MŽP, MZe a SZIF. Byla dokončena studie financovaná z POPFK na ověření metodiky hodnocení travních porostů v CHKO Železné hory. Výsledkem studie je Katalog indikátorových druhů a Metodika hodnocení porostů. Dohodla se forma odborné podpory SZIF při kontrole plnění titulu ze strany AOPK ČR.

3.4.6 Operační program Rybářství 2021–2027

Jakub Starý

AOPK ČR je členem Monitorovacího výboru Operačního programu (OP) Rybářství, který byl ustanoven Ministerstvem zemědělství. Monitorovací výbor posuzuje provádění programu a pokrok při plnění milníků a cílů. Monitorovací výbor dále schvaluje metodiku a kritéria použítá při výběru operací, včetně jakýchkoli jejich změn, závěrečnou zprávu o výkonnosti programu a plán hodnocení spolu s veškerými jeho změnami.

AOPK ČR je členem odborné skupiny OP Rybářství. Ta má na starosti stanovení analýzy potřeb odvětví rybářství a vymezení základních aktivit podporovaných z ENRF (Evropský námořní a rybářský fond), projednávání návrhu nařízení o ENRF, nařízení č. 508/2014 a delegovaných a implementačních aktů ENRF, vypracování VNSPA (Víceletý národní strategický plán pro akvakulturu pro období 2021–2030) a přípravu OP Rybářství.

V říjnu 2022 byly spuštěny první výzvy z OP Rybářství 2021–2027.

OP Rybářství je nástrojem čerpání prostředků z Evropského námořního, rybářského a akvakulturního fondu (ENRAF) v programovém období 2021–2027 a přispívá především k plnění cílů Společné rybářské politiky, Zelené dohody pro Evropu a Víceletého národního strategického plánu pro akvakulturu.

3.4.7 Národní program Životní prostředí

Jaromír Kosejk

V rámci Národního programu Životní prostředí vydala AOPK ČR jeden doporučující odborný posudek k obdržené žádosti. Posuzovaný projekt 1+1 Stromy pro krajinu i sídla byl dle zadání dotační výzvy č. 5/21 Státního fondu životního prostředí motivován ke zdvojnásobení veřejných zdrojů na adaptační opatření (výsadba listnatých stromů) od soukromých dárců, a to v době, kdy je životním zájmem České republiky výrazně posílit schopnost naší krajiny a měst odolávat změně klimatu.

Prstnatec pleťový v CHKO Broumovsko, foto Lucie Berkovcová

4. Výzkum a monitoring biodiverzity | Karel Chobot

AOPK ČR zajišťuje odbornou i praktickou péči o ohroženou přírodu na území ČR. Pro zajištění odborné podpory vyvíjí řadu aktivit výzkumného charakteru, mezi nejvýznamnější pak patří aktivity (oblasti výzkumu), jež lze shrnout pod pojem monitoring biodiverzity, který zahrnuje jak sběr dat, tak jejich efektivní správu i interpretaci. Tyto aktivity pak doplňují dílčí projekty i specializované studie. Na národní úrovni mají dosavadní aktivity AOPK ČR, např. výzkumná data získávaná a interpretovaná AOPK ČR nezpochybnitelný význam a v řadě případů jsou i přímo využívána.

Sběr dat o stavu a vývoji složek přírodního prostředí (především druhů a jejich společenstev) a jejich ukládání a komfortní využívání pro AOPK ČR, MŽP a veřejnou správu, vědecké instituce i širokou veřejnost, je jedním z klíčových předpokladů efektivní ochrany přírody a krajiny. Řešená oblast pokrývá odborné zázemí, které AOPK ČR buduje pro plnění úkolů vyplývajících především z druhové ochrany. Druhová ochrana spočívá zejména v získávání informací o rozšíření a početnosti zvláště chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů, tzv. mapování druhů, a sledování dlouhodobého vývoje společenstev a populací druhů na vybraných lokalitách, tzv. monitoring. Monitoring biodiverzity na AOPK ČR zahrnuje především sledování stavu druhů a biotopů, s ohledem na naplňování závazků z evropské i tuzemské legislativy. Výstupy sledování stavu jsou využívány pro analýzy na lokální, národní i mezinárodní úrovni, jsou podkladem pro základní indikátory biodiverzity v ČR i v Evropě: stav evropsky významných druhů a přírodních stanovišť, výstup hodnotících zpráv dle článku 17 směrnice o stanovištích a článku 12 směrnice o ptácích, které jsou podávány v šestiletých cyklech, naposledy v roce 2019.

Sledování druhů je základním kamenem monitoringu biodiverzity na AOPK ČR. Jde o soubor aktivit systematického mapování, případně monitoringu na trvalých plochách, především, ale nejen, evropsky významných druhů živočichů a rostlin. Každá systematická skupina druhů má své specifické přístupy k monitoringu odpovídající tradicím daného oboru. Sledování stavu druhů navazuje jak na v ČR dlouhodobě rozvíjené aktivity, např. sledování kolonií netopýrů, monitoring ptáků či detailní opakované průzkumy lokalit cévnatých rostlin, zároveň se však v řadě případů systematické sledování zavedlo nově a představovalo tak významný impuls pro poznání ekologie a rozšíření sledovaných druhů. Monitoring je i nezbytnou součástí záchranných programů jako konceptů aktivní péče o vybrané druhy. Mapování a monitoring poskytují data využitelná analyticky nebo pro potřeby hodnocení na lokální či regionální úrovni. Navíc díky dalším výzkumným aktivitám jsou data o výskytu druhů, shromažďovaná v Nálezové databázi ochrany přírody, velmi bohatá a četná. Jsou využívána jednak pro rozhodování v praxi či hodnocení projektů či dalších aktivit, ale jejich analytický potenciál zatím není plně využit.

Mapování biotopů je velkorysým konceptem vzniku a následné údržby celoplošné informace o výskytu a stavu přírodních a zčásti i nepřírodních biotopů na celém úze-

mí České republiky. Data lze považovat za průzkum stavu a dynamiky přírodních stanovišť, jsou svým rozsahem a detailem unikátní na evropské úrovni. Konkrétní náplň mapování biotopů je sice určována požadavky směrnice o stanovištích, ale její potenciální využití a analytické možnosti jdou daleko nad tento základní rámec a doposud nebyly adekvátně využity. Díky pravidelné aktualizaci mohou data sloužit nejen pro popis stavu, ale i k hodnocení trendů vývoje, mapování poskytuje také robustní datovou sadu o výskytu druhů cévnatých rostlin.

Práce v rámci sledování stavu biotopů a evropsky významných druhů v roce 2022 probíhaly podle zavedeného schématu, jednak výběrem externích dodavatelů a jejich zaslavním na základě dostupných prostředků, jednak pomocí zapojení zaměstnanců AOPK ČR. Vzhledem k finančnímu rozsahu jde v řadě případů, především v mapování biotopů, o administrativně a organizačně náročnou přípravu nadlimitní veřejné zakázky. Tato činnost je završována přebíráním hotových děl a kontrolou jejich kvality, posléze pak vyhodnocováním získaných dat. AOPK ČR ve sledování stavu využívá dostupné kapacity vlastních zaměstnanců (v roce 2022 dosáhlo interní zapojení v celkovém součtu 7 164 osobodní). Míra zapojení je mj. jedním z ukazatelů pro stanovování finančních odměn ředitelům regionálních pracovišť.

Data získaná v rámci sledování stavu biotopů a druhů jsou využívána i pro tvorbu červených seznamů. Ty jsou zdrojem informací o stavu všech druhů živočichů, rostlin i hub. Hodnocení probíhá za použití standardních kategorií a kritérií. Na jejich zpracování se podílejí přední odborníci v daných oborech. AOPK ČR vydala aktuální řadu červených seznamů pro bezobratlé, obratlovce a cévnaté rostliny v roce 2017; v roce 2020 byl vydán červený seznam přírodních biotopů ČR.

Součástí monitoringu biodiverzity je i správa (věcná gestce) nálezových dat druhů v Nálezové databázi ochrany přírody. V databázi je prováděna validace a garance dat v zájmu ochrany přírody. V jejím prostředí jsou ukládány a zveřejňovány údaje i mimo systém pravidelného monitoringu. Na Portálu ISOP jsou v sekci Monitoring biodiverzity, <https://portal.nature.cz/monitoring> k dispozici souhrnné přehledy hodnocení stavu, spolu s metodikami monitoringu i hodnocení. K popularizaci mapování a monitoringu druhů a biotopů slouží www.facebook.com/Biodiverzitanadzlato. Data a informace o mokřadech jsou zveřejňovány v prostředí Databáze mokřadů ČR na adrese <http://mokrady.ochranaprirody.cz/>. Využíváno je i prostředí ESRI story map, např. aktuální přehled rozšíření našich raků i račího moru (<http://racimor.nature.cz>), místa bez nálezů druhů (<http://bilamista.nature.cz>) či mapování denních motýlů Prahy (<http://motyliprahy.nature.cz>).

Snahou AOPK ČR je většinu dat poskytovat veřejně. Výsledky mapování biotopů jsou v plném rozsahu zveřejněny na adrese data.nature.cz. Nálezová data druhů jsou

z převažující části (99,5 % celého obsahu) zveřejněna v prostředí Názevové databáze ochrany přírody, pouze data o druhích citlivých jsou předmětem žádostí a smluv o poskytnutí dat pro specifický účel. V roce 2022 bylo vyřízeno 11 žádostí o názevová data. Konsolidovaná vrstva ekosystémů (KVES) byla v roce 2022 aktualizována a všechny její varianty byly zveřejněny na adrese data.nature.cz.

V mezinárodní spolupráci došlo k výrazné změně. V třetím čtvrtletí roku 2022 byla ze strany Evropské agentury pro životní prostředí ukončena činnost současného konsorcia Evropského tematického střediska pro biodiverzitu (European Topic Centre on Biological Diversity, ETC/BD), díky němuž byla AOPK ČR účastna důležitých odborných hodnocení na evropské úrovni. Vedle toho se experti účastní pracovních skupin Evropské komise (Expert Group on Reporting).

V rámci monitoringu biodiverzity probíhají semináře. Z nich je nejrozsáhlejší pravidelný předjarní interní seminář ke sledování stavu. V roce 2022 se konal v Koutech u Ledče (163 účastníků). Seminář slouží jako shrnutí výstupů z monitoringu, prostor pro formulaci či diskusi nad dílčími úkoly a dvoudenní konference k aktuálním oborovým poznatkům.

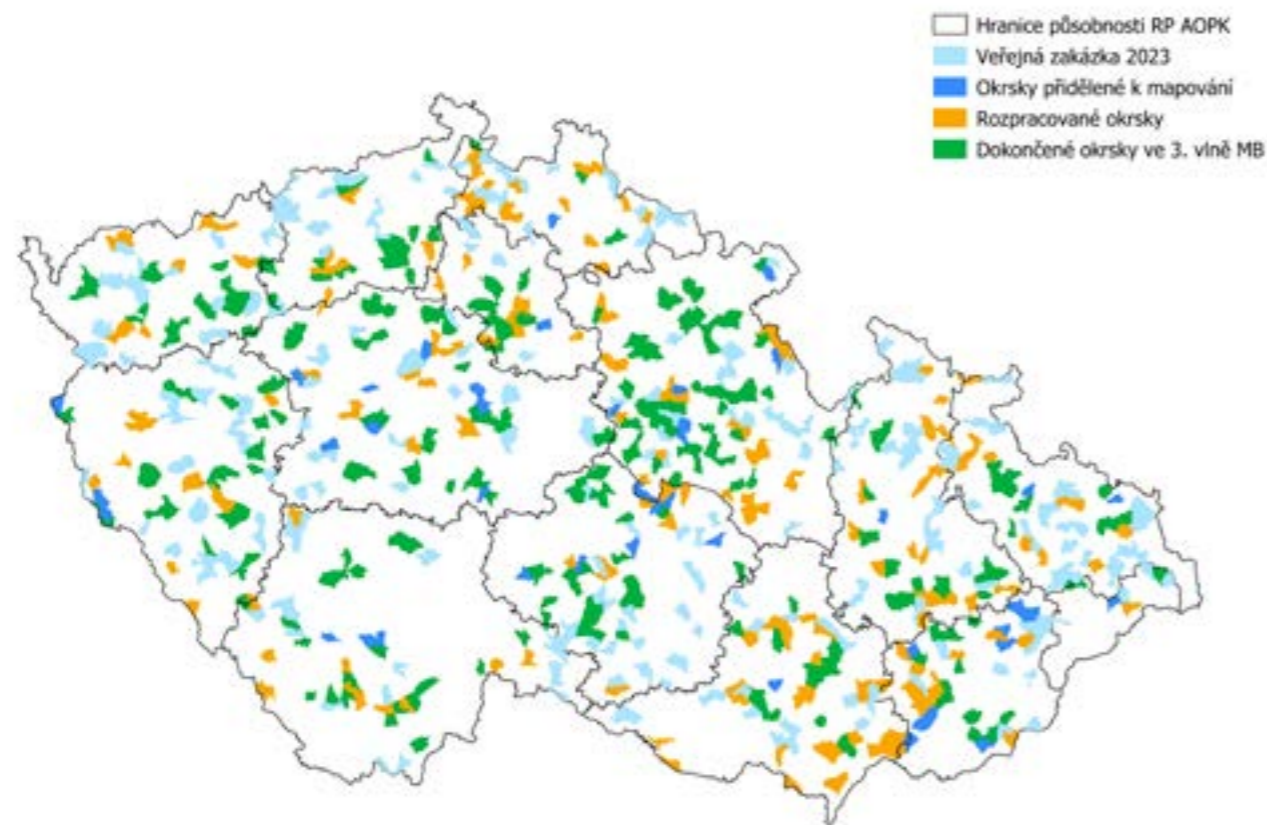
Projekty monitoringu

V roce 2022 zdárně pokračovalo řešení projektu OPŽP „Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů

a inventarizace maloplošných zvláště chráněných území v národních významných územích v České republice“ (projekt Mon&Inv). Během trvání projektu (od roku 2018) se podařilo uzavřít přes dva tisíce dohod o provedení práce. Tyto dohody jsou uzavírány se zpracovateli, kteří pracují na jednotlivých částech projektu jak v části monitoring, tak i v inventarizačních průzkumech. Rámcový plán se daří u většiny skupin splnit. Naopak inventarizační průzkumy lišejníků a hub se stále nedaří zasloužit v požadovaném tempu. Důvodem je pokračující nedostatek zpracovatelů. Interní zapojení do mapování a monitoringu cévnatých rostlin probíhá dle plánu, v případě prací na dohody se však pravděpodobně nezmapuje kýžený počet lokalit.

Pro lepší komunikaci s interními pracovníky v rámci projektu je čtvrtletně pořádána organizační schůzka pro projektové pracovníky z regionálních pracovišť.

V rámci integrovaného projektu LIFE „Jedna příroda“ je důležitá i komponenta hodnocení stavu chráněných území, která je těsně spjata a rozvíjí sběr dat o biodiverzitě i jejich hodnocení. Jedním z řady způsobů využití dat o výskytu a stavu druhů živočichů a rostlin i typů stanovišť je hodnocení stavu chráněných území z hlediska dosažení cílového stavu předmětu ochrany definovaného plánovací dokumentací. Hodnocení druhů pro tento účel využívá data cíleného monitoringu sebraná za pomoci nově vyvinutých formulářů v aplikaci ArcGIS Survey123 a ukládaná v NDOP včetně podstatných údajů o parametrech prostředí. Jednotlivé ná-

Obrázek 1. Stav prací v třetím mapování biotopů

lezy druhů tak i bez hodnocení nesou důležité informace o stavu monitorovaných lokalit předmětů ochrany. V případě hodnocení stavu typů stanovišť je hlavním zdrojem dat mapování biotopů, kde jsou získávány detailní informace o výskytu i kvalitě přírodních stanovišť. Podstatným aspektem hodnocení druhů i stanovišť je propojování více datových zdrojů. Jejich integraci tak lze prezentovat například rozlohu preferovaného biotopu druhu na hodnocené lokalitě či naopak varovat před výskyt invazních druhů cévnatých rostlin na území sledovaného stanoviště.

4.1 Sledování stavu biotopů

Sledování stavu biotopů se provádí prostřednictvím aktualizace vrstvy mapování biotopů (VMB) a monitoringem trvale monitorovacích ploch (TMP).

4.1.1 Mapování biotopů

Dan Leština, Eva Černínová

Mapování biotopů (MB) je celoplošný průzkum stavu a dynamiky přírodních rostlinných společenstev v České republice. Dle Katalogu biotopů, který AOPK ČR bere jako základ pro své mapování, jich v ČR rozlišujeme 135 typů a podtypů. Mapuje se plošně včetně nechráněné krajiny, ale podrobně se pracovávají pouze přírodní biotopy, které tvoří pouze 16 % rozlohy území ČR (a oblasti nepřirodních biotopů, které s přírodními přímo sousedí). Mapování probíhá průzkumem přímo v terénu, k zápisu a předání dat využívá AOPK ČR vlastní softwarové nástroje (WANAS). Grafickým výstupem je vrstva mapování biotopů, která obsahuje jednotlivé polygonové segmenty vymezující hranice jednotlivých biotopů v míře detailu, který je mezi evropskými zeměmi ojedinělý.

Území ČR je pro účely mapování biotopů rozděleno na 3 493 okrsků. V letech 2000 až 2004 bylo provedeno první celoplošné mapování, mimo jiné pro účely prvního vymezení soustavy Natura 2000. Na něj roku 2007 navázala druhá vlna mapování (známá také jako „první vlna aktualizace VMB“), která je nyní z 99 % dokončena. V plném běhu je již vlna následující. U přibližně 10 % okrsků má již AOPK ČR k dispozici data z této třetí vlny mapování a u dalších přibližně 9 % dat očekává nejpozději po následující sezóně (v době uzávěrky textu Ročenky probíhá přebírání dat z poslední sezóny a zároveň zadávání práce interním i externím mapovatelům na sezónu nadcházející). Metodicky stanovený cíl je zajistit podrobný terénní průzkum každého okrsku jednou za 12 let. Blíže [box 28](#).

Na mapování biotopů se v roce 2022 podílelo 32 interních zaměstnanců AOPK ČR, 24 externistů a na území NP Šumava nově sami zaměstnanci a dodavatelé Správy NP a CHKO Šumava. Externisté jsou vybírání veřejnou zakázkou, v roce 2022 byla vyhlášena jedna o 136 částech, na základě které dodavatelé uzavřeli celkem 109 smluv o celkové hodnotě 4 947 265 Kč. Pro rok 2023 AOPK ČR navýšila nabídku a i proto očekává nárůst intenzity mapování.

Použití VMB je široké, od akademických publikací, praktického využití v ochraně přírody po státní správu ve všech oblastech, které se dotýkají využití území. Díky pravidelné aktualizaci VMB mohou data sloužit nejen pro popis stavu, ale i k hodnocení trendů vývoje. Údaje ze sledování stavu biotopů jsou také početně nejvýznamnějším zdrojem dat NDOP. Z aktualizace vrstvy mapování biotopů pochází celkem 11 693 543 záznamů o výskytu rostlin.

4.1.2 Monitoring biotopů

Dan Leština, Eva Černínová

Monitoring biotopů je doplňkem k mapování biotopů, slouží k zpřesnění údajů o každém z mapovaných biotopů. Probíhá metodou opakovaných fytoocenologických snímků. Celkem je založeno 2 474 těchto trvalých monitorovacích ploch. V roce 2022 se již desátým rokem uskutečnil opakovaný monitoring, kdy se na dříve založených plochách provedl opětovný zápis fytoocenologického snímku, aktuálně se jedná již o 1 348 ploch, které tak umožňují první analýzy. Většinu ploch zpracovávají zaměstnanci AOPK ČR.

Zajímavým vedlejším produktem monitoringu biotopů je několik stovek fotografií biotopů, které monitorovatelé povinně vkládají do databáze společně se zjištěnými vegetačními daty.

4.2 Sledování stavu druhů

4.2.1 Mechorosty, lišejníky a houby

Aleš Tenčík

V roce 2022 pokračovalo sledování stavu evropsky významných druhů mechorostů na lokalitách, kde jsou předmětem ochrany, a probíhal také pravidelný monitoring či mapování nových lokalit u dvouhrotce zeleného, srpnatky fermežové, vycpálky okrouhlé a mozolky skalní.

Dvouhrotec zelený byl v roce 2022 ověřován na 8 lokalitách a na všech byl jeho výskyt potvrzen. Pozitivním výsledkem je také zvětšující se populace na většině lokalit. V rámci sledování stavu byl druh monitorován v evropsky významné lokalitě (EVL) Netřeb. Ta je výjimečná tím, že se zde dvouhrotec zelený vyskytuje na kamenech, kde však hůře odolává konkurenčně silným druhům. Zdejší populace je proto dlouhodoběji na ústupu a její stav je zde hodnocen jako nepříznivý. Z nově mapovaných lokalit byl druh ve dvou malých mikropopulacích (2 stromech) zjištěn na Ševcově hoře. Naopak marné bylo jeho hledání v rozlehlém území NPR Jizerskokohorské bučiny, a to i přes podrobný průzkum na 7 lokalitách. Na severu území celé ČR tak prozatím zůstává jedinou lokalitou druhu NPR Jezevčí vrch u Cvikova.

Pravidelný monitoring srpnatky fermežové probíhal v loňském roce na 8 lokalitách z toho na šesti s pozitivním nálezem. U Novozámeckého rybníka a Červeného rybníka u Pihele její vý-

skyt potvrzen nebyl. V případě Novozámeckého rybníka u Doks jde s velkou pravděpodobností o zánik populace, protože zde vlivem nedostatečného managementu došlo postupně k zárůstu rákosím a náletem olší. Druh zde nebyl nalezen ani při minulém monitoringu v roce 2019 a poslední potvrzený výskyt je z roku 2017. V PR Podtrosecká údolí byla srpnatka na stávající lokalitě potvrzena i během inventarizačního průzkumu.

Šikoušek zelený je vzhledem k velkému počtu recentně známých lokalit v současnosti pravidelněji monitorován jen v EVL v rámci sledování stavu. V EVL Beskydy byl v roce 2022 a 2020 z 10 zkoumaných lokalit potvrzen na 7 místech. Jako příznivý byl jeho stav vyhodnocen na 5 lokalitách (minimálně 3 štěty či tobolky a dostatečné množství mrtvého dřeva). V rámci interního monitoringu byl jeho výskyt potvrzen na třech lokalitách v Moravském krasu (pravidelný monitoring) a po 10 letech také na izolované lokalitě u Seletic na Nymbursku. Po delší přestávce byl výskyt šikoušku ověřován či mapován také v Hrubém Jeseníku a na Králickém Sněžníku. Nalezeny byly dvě nové perspektivní lokality a na dalších 6 byl jeho výskyt potvrzen. Vloni skončil i rozsáhlejší tříletý průzkum výskytu šikoušku a dalších vzácných epixylických druhů v Krkonoších (projekt KRMAP). Prozkoumáno bylo přes 120 lokalit, z toho na 19 byl jeho výskyt ověřen a 39 je nových. V současnosti je tak jen v Krkonoších známo 58 lokalit šikouška zeleného, skutečný počet však bude pravděpodobně výrazně vyšší (to platí i pro řadu dalších území ČR).

V loňském roce byl také mapován nebo monitorován výskyt vycpálky okrouhlé, a to na 18 polích na severní a severovýchodní Moravě a ve Žďárských vrších. Nalezena byla pouze na poli u Nového Pole na Rýmařovsku, což je potvrzený výskyt na u nás pravděpodobně nejbohatší lokalitě druhu. Vzhledem k nepříliš vhodným mikroklimatickým podmínkám zde bylo nalezeno pouze 10 jedinců, což je výrazně méně než v minulých letech.

Už přes 20 let trvajícím monitoringem jediné známé lokality mozolky skalní přinesl na jaře loňského roku třetí nejlepší výsledek v počtu přítomných ramen stélek, a to 555. Po delší době došlo také k drobným managementovým úpravám lokality v podobě svedení odtékající vody mimo stávající mikrolokalitu, aby nedošlo k narušení či odplavení celé populace.

Druhým rokem probíhalo na Kokořínsku pátrání po vzácné dutohlávce *Cladonia stellaris* (druh přílohy V směrnice o stanovištích). Tentokrát bylo hledání úspěšné a po více než 90 letech se ji zde podařilo znovu objevit na 2 lokalitách (Kokořín a Močidla). Během inventarizačního průzkumu v NPR Kokořínský důl pak byla nalezena dokonce na 15 lokalitách, a to nejen v území mezi Kokořínským Dolem a Vojtěchovem (většina nálezů), ale také v jižní části rezervace (Rážkova rokle, Nebuželský důl). Jej výskyt byl také potvrzen na 5 lokalitách v CHKO Brdy, kde byl sledován její stav v souvislosti s klimatickou změnou (projekt ČSOP).

4.2.2 Cévnaté rostliny

Ondřej Popelka

Monitoring evropsky významných druhů proběhl vyjma druhů pelyněk Pančičův, hvozdík písečný český, svízel sudetský

a vláskatec tajemný v roce 2022 alespoň na některých lokalitách u všech druhů, pro které jsou vypracovávány hodnotící zprávy (37 druhů). Celkem bylo navštíveno 639 z celkového počtu 1 579 pravidelně monitorovaných lokalit. Z toho bylo v roce 2022 monitorováno více než 400 lokalit interně a 228 lokalit externě. Dlouhodobě je externě zajišťován monitoring především u druhů hořeček mnohotvarý český, hvozdík písečný český, koniklec otevřený, kuřička hadcová, Iněnka bezlistenná, mečík bahenní, oměj tuhý moravský, pcháč žlutoostenný, sinokvět chrpovitý, starček dlouholistý moravský, svízel sudetský, včelník rakouský, všivec sudetský, zvonek český, zvonovec liliiolistý a žabníček vzplývavý.

Nejvíce lokalit bylo na konci roku 2022 evidováno u druhů koniklec velkokvětý (403), oměj tuhý moravský (257), puchýřka útlá (222) a střevočnick pantoflíček (155). Dalším druhem s velkým počtem lokalit je zvonek český. V roce 2022 byl ale zahájen monitoring dle nové metodiky, která upravuje princip vymezení jednotlivých lokalit. Přesný počet lokalit tedy není možné uvést. Naopak celkem u šesti druhů evidujeme méně než tři lokality. Jedná se o matiznu bahenní, zvonek jesenický, hvozdík písečný český, sinokvět chrpovitý, lipnici jesenickou a Iněnku bezlistennou.

Také počet lokalit v územní působnosti jednotlivých regionálních pracovišť AOPK ČR je výrazně disproporční. Více než třetina lokalit se nachází v územní působnosti RP Jižní Morava (543 lokalit), následuje RP SCHKO Beskydy (255 lokalit, především oměje tuhého moravského), RP SCHKO Žďárské vrchy (160 lokalit) a RP Jižní Čechy (143 lokalit, především puchýřky útlé). Co se týká počtu druhů, nejvíce se jich opět vyskytuje na území RP Jižní Morava (14). S velkým odstupem následuje RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj (8 druhů). Po sedmi druzích je pak evidováno v RP Olomoucko, RP SCHKO Bílé Karpaty, RP SCHKO Žďárské vrchy a RP Střední Čechy.

V roce 2022 byl monitoring evropsky významných druhů paralelně zadáván do dvou aplikací. Do staré aplikace MOD bylo zadáváno 16 druhů, do nové aplikace ArcGIS Survey123 pak 21 druhů. Používání aplikace Survey zatím nepřineslo žádné zásadnější problémy, její zavedení tedy probíhá úspěšně. Zároveň byl spuštěn automatický přenos dat do Nálezové databáze ochrany přírody, což představuje významné urychlení přenosu dat. V roce 2023 bude dokončena tvorba formulářů v aplikaci ArcGIS Survey123 pro zbývající druhy, včetně revize jejich metodik monitoringu. Rok 2022 byl tak posledním rokem využití aplikace MOD v rámci monitoringu cévnatých rostlin.

Monitoring evropsky významných druhů z přílohy V pokračoval v dlouhodobě zavedeném režimu. Principem monitoringu těchto druhů je ověřování jejich výskytu ve čtvercích síťového mapování EEA (10 x 10 km). Na podzim roku 2022 byla avizována změna monitorovací jednotky u druhů prha arnika a sněžěnka podsněžník. U těchto druhů už nebude nadále možné v hodnotící zprávě uvádět počet polí EEA. Přípustnou jednotkou bude nadále pouze plocha populace (m²). V dalších letech bude tedy nutné změnit způsob monitoringu těchto druhů. Případné změny jsou momentálně ve stadiu příprav.

Monitoring ostatních druhů cévnatých rostlin byl opět prováděn především v rámci projektu Mon&Inv, který v roce 2023

vstupuje do své závěrečné fáze. V rámci projektu mělo být interně monitorováno 91 taxonů na 196 lokalitách. Mimo tento projekt bylo interně monitorováno dalších 79 taxonů na 274 lokalitách. Nejvíce lokalit bylo navštíveno u druhu vstavač kukačka. Největší objem lokalit monitorovali kolegové z RP SCHKO Bílé Karpaty.

4.2.3 Bezobratlí

Radek Hejda, Alois Pavlíčko

V rámci monitoringu hmyzu byl sledován stav druhů ze čtyř skupin: brouků, motýlů, vážek a rovnokřídlých.

Sběr nálezoých dat byl zajištěn primárně dvěma aktivitami, první z nich je projekt Mon&Inv, který je zajištěn zejména externími pracovníky. Interní zapojení je omezeno pouze na část „extenzivní mapování motýlů,“ do kterého se v roce 2022 zapojilo 6 regionálních pracovišť, jejichž pracovníci navázali na předešlé roky s cílem zmapovat celkový počet 122 mapovacích polí 1. řádu určených pro interní pracovníky AOPK ČR pro roky 2018–2023. V roce 2022 se z nich podařilo zmapovat celkem 25 polí, na poslední rok projektu jich tak chybí již pouze 14.

Druhá hlavní datasběrná aktivita je ověřování výskytu evropsky významných druhů (EVD) v rámci mapovacích polí 1. řádu, kde je cílem během každých šesti let ověřit přítomnost monitorovaného druhu v každém poli, ze kterého je k dispozici starší údaj.

I v této aktivitě hrají interní pracovníci AOPK ČR (zapojilo se jich 28) důležitou roli a v roce ověřili výskyt evropsky významných druhů v 249 polích. Dalších 460 polí bylo vymapováno 26 externisty. Intenzivní úsilí interních a externích mapovatelů je tak zárukou, že se v rámci reportovacího období 2019–2024 podaří zmapovat všechna pole s evidovaným výskytem EVD. Díky dalším datasběrným aktivitám, náhodným nálezům interních pracovníků či zapojení veřejnosti se dokonce počet polí se známým výskytem EVD ještě výrazně navýší.

Rok 2022 byl také ve znamení dokončení mapovacích formulářů pro další EVD v aplikaci ArcGIS Survey123. Tato aplikace a použití standardizovaného formuláře nám přináší nejen informace o prosté přítomnosti druhu, ale i dostatek dat o typu biotopy a přítomném managementu a umožní tak získané poznatky lépe interpretovat v rámci praktické ochrany. Získaná komplexní data nám umožní využít tuto aplikaci i pro hodnocení stavu předmětů ochrany evropsky významných lokalit.

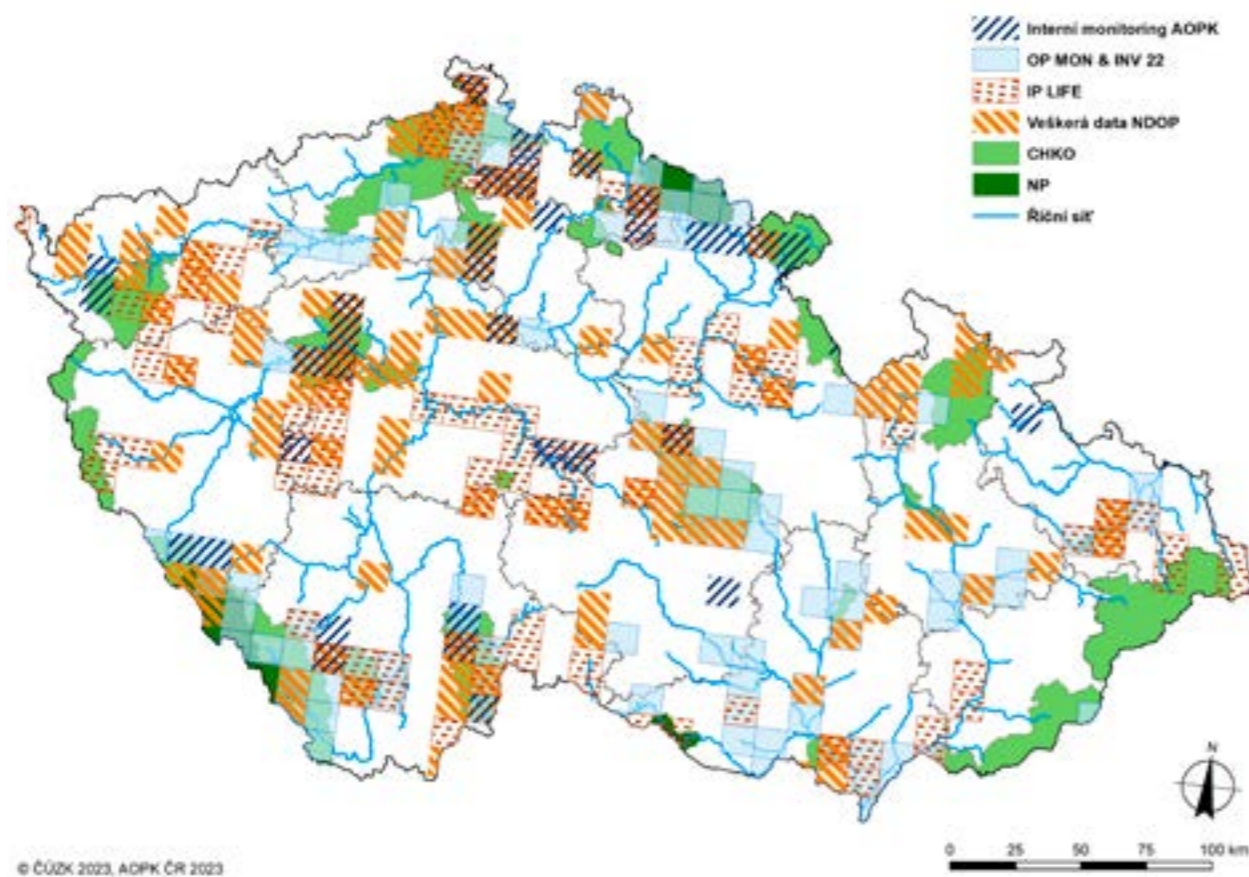
Mimo mapovací aktivity byl podpořen i monitoring neohroženějších druhů, rok 2022 byl zaměřen na intenzivní sledování stavu bourovce trnkového na všech lokalitách jeho výskytu. Tento druh, recentně známý z pouhých několika málo lokalit na jižní Moravě, patří k neohroženějším zástupcům hmyzu v ČR. Výsledky monitoringu bohužel negativní stav jeho populace pouze potvrdily.

Z vážek se monitorovací úsilí mimo mapování ve známých polích zaměřilo na hledání dalších potenciálních lokalit

s výskytem páskovce *Cordulegaster heros*, dosud známého jen z malé oblasti Chřibů. Zde se bohužel další lokality výskytu najít nepodařilo.

Z rovnokřídlých byl rok 2022 ve znamení monitoringu kobylky ságy, kde naopak lze konstatovat uspokojivý stav. Výskyt byl ověřen na velké části zkoumaných jihomoravských ploch se vzrůstající početností. Zde lze vidět vliv oteplování krajiny, které umožnilo kobylce sáze návrat na řadu ploch, ale i výsledek dlouhodobě prováděného managementu na většině osídlených lokalit.

Monitoring ostatních bezobratlých byl v roce 2022 zajištěn na 108 lokalitách. Čtvrtým rokem byl zajištěn sběr dat z monitoringu raků a pijavky lékařské pomocí aplikace ArcGIS Survey123 a v plánu je rozšíření datových formulářů i na další skupiny (měkkýši). Interní monitoring proběhl na 74 lokalitách u 7 druhů (velevrub, raci, pijavka, vrkoči). Externisté monitorovali 3 druhy (rak kamenáč, pijavka lékařská, štírek Stellin). Pijavka lékařská se monitorovala ve 4 oblastech (24 tůní nebo slepá ramena), rak kamenáč potom na 87 lokalitách (42 toků) a k tomu byl jeho monitoring doplněn mapováním na 11 profilech v Českém středohoří. Vyhnutí místní populace (opakovaná negativní zjištění) bylo zaznamenáno u 9 toků a na 19 profilech. Jde například o toky Bělídlo, Bzovský, Kublovský, Lidický, Medvědí, Švarcava, Všenorský nebo Zbirožský potok. Monitoring byl doplněn pomocí projektu IP LIFE „Jedna příroda“ o dalších 13 toků (součástí EVL, kde je předmětem ochrany). Například na dřívě račím morem postiženém Zákolanském potoce se pomalu obnovuje výskyt raků, ale ještě zdaleka nelze hovořit o obnově populace (na 4 profilech bylo zaznamenáno jen 62 jedinců). V roce 2022 proběhl kompletní monitoring štírka Stellina v celém areálu rozšíření naším nejlepším specialistou, a to i na historických lokalitách, bohužel všechny lokality měly negativní výsledky. Celkem bylo monitorováno 46 dutin a pouze ve 4 byly nalezeny jiné druhy štírků (9 druhů). Ukazuje se, jak zranitelné jsou druhy žijící ve starších dutinových stromech. Další lokality monitorovaných druhů byly zařazeny do projektu Mon&Inv nebo nově do IP LIFE „Jedna příroda“ (např. perlorodka v EVL Šumava a Boletice, EVL s rakem kamenáčem 13 lokalit). V projektu Mon&Inv se pokračovalo v monitoringu 13 lokalit svinutce tenkého. Projekt se také významně podílí na mapování lupenonožců (po roce 2022 zbývá dokončit – zasloužit 8 z 242 mapových polí a v rámci interního mapování dokončit 35). Významný podíl z monitoringu i v tomto roce měly inventarizační průzkumy vodních měkkýšů v MZCHÚ (7). Do 2 let projektu zbývá ještě dokončit 7 (nezasloužit jsou již jen 4 území) z celkového počtu 77. U perlorodky říční je zaznamenáván setrvalý úbytek početnosti populací na většině lokalit, včetně EVL Zlatý potok, kde je předmětem ochrany. Monitoring ztěžovala administrativní opatření (vojenský výcvikový prostor Boletice). Nově došlo k vymapování vhodných úseků na řece Otavě a jejich přítocích. Během monitoringu pijavky lékařské, jež byla monitorována na 31 plochách (24 lokalit) bylo zaznamenáno 53 jedinců. Většina lokalit byla postižena dlouhodobým kolísáním hladiny a dřívějšími suchými roky, což lze považovat za zásadní a dlouhodobý negativní faktor. Na račí mor byly prověřovány lokality především na úpatí Beskyd a ve středních nebo jižních Čechách. Více v **boxu 29**.

© ČÚZK 2023, AOPK ČR 2023

Obrázek 2 Přehled mapových polí sledování stavu ryb v roce 2022

4.2.4 Ryby a mihule

Milan Muška

Sledování stavu ryb a mihulí bylo v roce 2022 zaměřeno i díky projektům (OP projekt Mon&Inv a IP LIFE „Jedna příroda“) soustředěno převážně na evropsky významné lokality (EVL) soustavy Natura 2000. Z celkového počtu 119 EVL pro ryby a mihule bylo předmětem monitoringu 98 EVL, kde bylo celkem navštíveno 681 profilů. Tento rozsah sledování přinesl pozitivní zjištění v podobě potvrzení výskytu jednotlivých předmětů ochrany na většině lokalit. Poměrně optimistická zjištění přinesl monitoring vyhynutím ohrožené mihule ukrajinské (*Eudontomyzon mariae*) v EVL Račinka. Mihule zde stále osídluje relativně dlouhý úsek potoka (cca 0,2 a 1,7 ř. km), početnost jedinců však stále zůstává kriticky nízká (cca 1 ex. na 1 m² náplavu). Pozitivním zjištěním tak bylo překvapivé prokázání několika metamorfovaných jedinců. Existuje tak šance, že by zde v roce 2023 mohlo dojít k reprodukci. Letošní výsledky navíc prokázaly přítomnost několika málo jedinců z pravděpodobně loňské úspěšné reprodukce. I tyto pozitivní zprávy však pravděpodobně neznamenají zvrat ve vývoji místní populace, která se stále nachází v kritickém stavu, její celková maximální početnost dosahuje přibližně 100 až 200 jedinců různých věkových kategorií, a je třeba urgentně provést další z kroků na její záchranu doporučených v regionálním akčním plánu.

Dalším pozitivním zjištěním bylo opětovně prokázání výskytu hrouzka banátského (*Romanogobio banaticus*) v Bečvě, která byla v minulosti postižena rozsáhlou havárií. Tyto výsledky naznačují, že i přes masivní úhyn dominantních druhů rybního společenstva část jedinců menších druhů pravděpodobně otravě unikla. I přes letošní zjištění zatím rekordního počtu 18 jedinců zůstává ale populace hrouzka banátského v EVL Bečva–Žebračka dlouhodobě hodnocena v nepříznivém stavu, početnost populace je na hranici zjištělnosti a měla by být podniknuta opatření na její podporu.

V části projektu Mon&Inv věnované mapování rybních společenstev v CHKO proběhl průzkum v šesti vybraných CHKO (Žďárské vrchy, Lužické a Železné hory, Poodří, Pálava a Moravský kras), a to celkem na 116 lokalitách. V roce 2022 také probíhaly intenzivní práce na inventarizaci ryb a mihulí ve vybraných MZCHÚ. Byly realizovány inventarizační průzkumy všech MZCHÚ ve správě RP SCHKO České středohoří, Jižní Morava, Český les i Liberecko (např. PP Nebočadský luh, PP Na Kolmu, PR Údolí Říčky, NPP Peklo, PP Rybník Vražda či PR Údolí Plakánek). Tyto průzkumy přinesly také některá překvapivá zjištění. Například přímo pod hradem Kost (PR Údolí Plakánek) i v PP Na Kolmu byly objeveny prosperující populace kriticky ohroženého karasa obecného (*Carassius carassius*). Tato zjištění jsou o to cennější, že se v případě tůňky pod Kostí se jedná o jediný potvrzený nálezy tohoto druhu pro CHKO Český ráj.

Významná část monitoringu ryb a mihulí je tradičně zajišťována pracovníky AOPK ČR. Systematický interní monitoring proběhl loni na 72 trvale monitorovaných lokalitách. Na většině lokalit jsou předmětem monitoringu populace vranky obecné a mihule potoční (35 pro vranku/30 pro mihuli). Vloni proběhl ale také monitoring populace sekavce (*Cobitis* sp.) v Pšovce v CHKO Kokořínsko – Máchův kraj a piskoře pruhovaného (*Misgurnus fossilis*) na Třeboňsku.

Celkově tak byly v roce 2022 v rámci cíleného monitoringu a mapování organizovaného AOPK ČR získány informace o rozšíření ryb a mihulí ze 188 mapových polí, což představuje 28 % plochy České republiky. Připočteme-li i údaje získané z mapování ryb organizovaného ve spolupráci se serverem Biolib, necíleného sběru faunistických údajů pracovníky AOPK ČR a ostatní datové zdroje, vzroste počet polí se získanými informacemi o ichtyofauně na celkových 239 (tj. 35 % ČR).

4.2.5 Obojživelníci a plazi

Lenka Jeřábková

Sledování stavu obojživelníků a plazů probíhalo v roce 2022 na několika úrovních. Monitoring byl v tomto roce ze 70 % realizován zaměstnanci AOPK ČR a z 30 % externisty. Terénní práce probíhaly převážně v první polovině roku na konkrétně určených lokalitách podle stanovených metodik.

V roce 2015 byl dokončen projekt celoplošného mapování obojživelníků a plazů. Na něj se o rok později navázalo a započalo tak další období celoplošného mapování, na kterém se opět podílejí interní i externí pracovníci. Předpokládá se, že mapování bude pokračovat do roku 2023 a za toto období bude opět zmapována celá Česká republika. Během prvních šesti let druhého cyklu bylo získáno celkem 106 600 recentních nálezových dat o výskytu obojživelníků a 35 300 dat o výskytu plazů. Získané údaje jsou velmi cenným podkladem pro analýzy stavu druhů.

V roce 2022 se pokračovalo ve sledování EVL, kde je předmětem ochrany obojživelníků. Část lokalit (45) byla sledována interně, část (135) externě. V rámci monitoringu obojživelníků a plazů a sledování předmětů ochrany EVL byly v roce 2022 opět použity terénní neboli mobilní aplikace za účelem sběru dat. Byla vytvořena webová editační aplikace (WEB EDIT Monitoring obojživelníků a plazů), která sloužila k prohlížení již existujících zákresů monitorovaných lokalit a v případě potřeby k zakreslení nové dílčí podlokality. V aplikaci ArcGIS Survey123 byly vyplňovány formuláře k jednotlivým monitorovaným druhům a lokalitám. V roce 2022 bylo 51 interními uživateli a 23 externími uživateli pomocí těchto aplikací vytvořeno 2 729 formulářů pro obojživelníky a 280 pro plazy.

Data z prvního cyklu celoplošného mapování byla využita při přípravě nového Atlasu rozšíření plazů České republiky od dvojice autorek Lenka Jeřábková a Blanka Mikátová. Kromě map rozšíření bude obsahovat i informace o biotopových nárocích druhů a jejich ohrožení, fenogramy, hypsogramy a klimatogramy.

4.2.6 Ptáci

Ivan Mikuláš

V roce 2022 se uskutečnil poslední rok tříletého cyklu monitoringu druhů přílohy I směrnice o ptácích v ptačích oblastech (PO). Podíleli se na něm jak interní zaměstnanci, tak formou veřejné zakázky pracovníci České společnosti ornitologické (36 monitorovaných PO) a NSEV Kladno–Čabárna (PO Křivoklátsko, Českolipsko – Dokeské pískovce a mokřady, Rožďalovické rybníky a Žehuňský rybník). V oblastech s dlouhou historií monitoringu sledovaných druhů bylo požadováno dodržení stejné metodiky a srovnatelného terénního úsilí, zejména kvůli možnosti srovnání dat z různých časových období. Kromě každoročně sledovaných předmětů ochrany byl poslední rok věnován hlavně monitoringu lejska bělokrkého, lejska malého a šplhavců.

Lejska malý byl monitorován v 16 ptačích oblastech. Tradičně nejvyšších populačních hustot dosahuje v pohořích na severu Moravy, v Jeseníkách a v Beskydech. Výsledky monitoringu potvrzují pokles početnosti na celém území republiky, na Křivoklátsku, kde se jedná o předmět ochrany PO, nebyl v roce 2022 ani navzdory výraznému terénnímu úsilí lejska malý vůbec zaznamenán. Stav biotopu minimálně v MZCHÚ, která vždy tvořila jádro populace, se jeví beze změn. Ústup druhu je patrný i v jiných zemích na okraji areálu výskytu v Evropě a je tedy velmi pravděpodobné, že důvody mizení lejska malého z našeho území leží mimo její hranice. Kromě ptačích oblastí byl monitoring lejska malého proveden také v Moravském krasu nebo celoplošně v kraji Vysočina, celkem však byla na všech historických hnízdištích druhu na Vysočině zaznamenána jen tři teritoria.

Naproti tomu populace příbuzného lejska bělokrkého jsou v současnosti u nás na vzestupu, což ukázal i monitoring druhu, který byl proveden nejen v celkem 30 PO, ale i ve volné krajině na Benešovsku. Lejska bělokrký nebyl potvrzen jen v PP Džbán na pomezí okresů Louny, Kladno a Rakovník, dá se však očekávat, že se tam do příhodných biotopů v blízké budoucnosti rozšíří.

Ze šplhavců byl sledován stav datla černého, žluny šedé, strakapouda prostředního, strakapouda bělohřbetého, strakapouda jižního a datlíka tříprstého. Potěšitelný je stav datlíka tříprstého v Novohradských horách, kde byl zjištěn na takřka neuvěřitelných 62 ze 157 sčítacích bodů. Tomuto druhu vyhovuje aktuální rozpad smrčín, způsobený přemnoženým podkorním hmyzem. Je však otázkou, jak se na populačních trendech projeví postupné mizení potravní nabídky v plošně uschlých, hlavně však úplně vykáčených porostech.

Na více místech republiky byla podpořena také činnost sestávající z dohledávání hnízd dravců, krkavcovitých a čápa černého. Konkrétně to bylo v Beskydech, na Hané a v Litovelském Pomoraví, na Jičínsku, Plzeňsku a v Posázaví. Všechna nalezená hnízda byla zaznamenána s přesnou lokalizací a v roce 2023 proběhne kontrola obsazenosti jednotlivých dohledaných hnízd. Na Jičínsku a v sousedních okresech bylo v roce 2022 kontrolováno 8 hnízd orla mořského, z toho bylo 5 aktivních a 4 s úspěšným vyhnížděním. Kromě toho bylo na 4 dravčích hnízdech pozorováno úspěšné vyvedení mláďat výra

velkého, který právě v nížinách vyhledává k hnízdění velká hnízda dravců.

Celorepublikově byl v roce 2022 mapován výskyt a sledována početnost hýla rudého. Celkem mapování proběhlo v 11 vybraných oblastech. Hýl rudý patří k mizejícím druhům naší fauny, o jak velký propad početnosti se ale jedná, odhalil až cílený monitoring v roce 2022. Početnost hýla rudého v České republice byla na základě výsledků cíleného monitoringu a údajů z dlouhodobě sledovaných lokalit stanovena na 300–550 „párů“, co je propad o neuvěřitelných 80 % oproti stavům z 90. let minulého století. Za ústupem druhu stojí pravděpodobně směs negativních faktorů od stavu hnízdních biotopů u nás, přes potíže na migrační trase či zimovišti, až po problémy globálních rozměrů – klimatickou změnu.

V rámci projektu Mon&Inv byly zaměstnanci AOPK ČR realizovány inventarizační průzkumy v 95 MZCHÚ s cílem zachytit celé druhové spektrum ptáků na zákonem chráněných lokalitách. Mnoho inventarizačních průzkumů hlavně na rozsáhlejších MZCHÚ je přitom víceletých kvůli lepšímu zachycení vzácnějších nebo nepravidelně hnízdících druhů.

Při projektovém akustickém monitoringu ptáků byla zaměřena pozornost především na sovy a sluku lesní, v některých oblastech s cílem doplnit záznamy z monitoringu druhů přílohy I směrnice o ptácích. Na Vysočině byl akustický monitoring zaměřen především na další druh mizející z naší volné krajiny – koroptev polní. Celkem bylo zmapováno 99 polí 0 řádu převážně v jednotlivých CHKO, z toho 70 polí mapovali interní zaměstnanci AOPK ČR. Kromě toho proběhl akustický monitoring sov také v Chřibech a na Opavsku.

Monitoring zájmových druhů ptáků se v roce 2022 uskutečnil v 87 polích síťového mapování, celkem na vyšších stovkách lokalit, z toho práce v 75 polích byla provedena zaměstnanci AOPK ČR. Z okruhu zájmových druhů byly sledovány hlavně druhy metodické skupiny racek chechtavý (41 polí), volavka popelavá (27 polí) a sýček obecný (16 polí). Zaměstnanci AOPK ČR se v rámci spolupráce s externími subjekty zapojili již tradičně i do Mezinárodního sčítání vodních druhů ptáků (IWC, koordinuje ČZU), Jednotného programu sčítání ptáků, Liniového sčítání druhů (JPSP a LSD, koordinuje ČSO) a do monitorovacích programů RAS a CES (koordinuje kroužkovací stanice Národního muzea). Za zmínku jistě stojí i vlastní regionální projekty zaměřené na různé ochrannásky významné druhy ptáků, například každoroční monitoring tetřívka obecného v Krušných horách, monitoring chřástala polního v Českém lese, inventarizační průzkum Lánské obory (prakticky jediného pravidelného místa hnízdění skřivana lesního na Křivoklátsku) a monitoring rybáka obecného na jižní Moravě, jedné z tří klíčových oblastí výskytu druhu v ČR.

4.2.7 Savci

Vladimír Hanzal

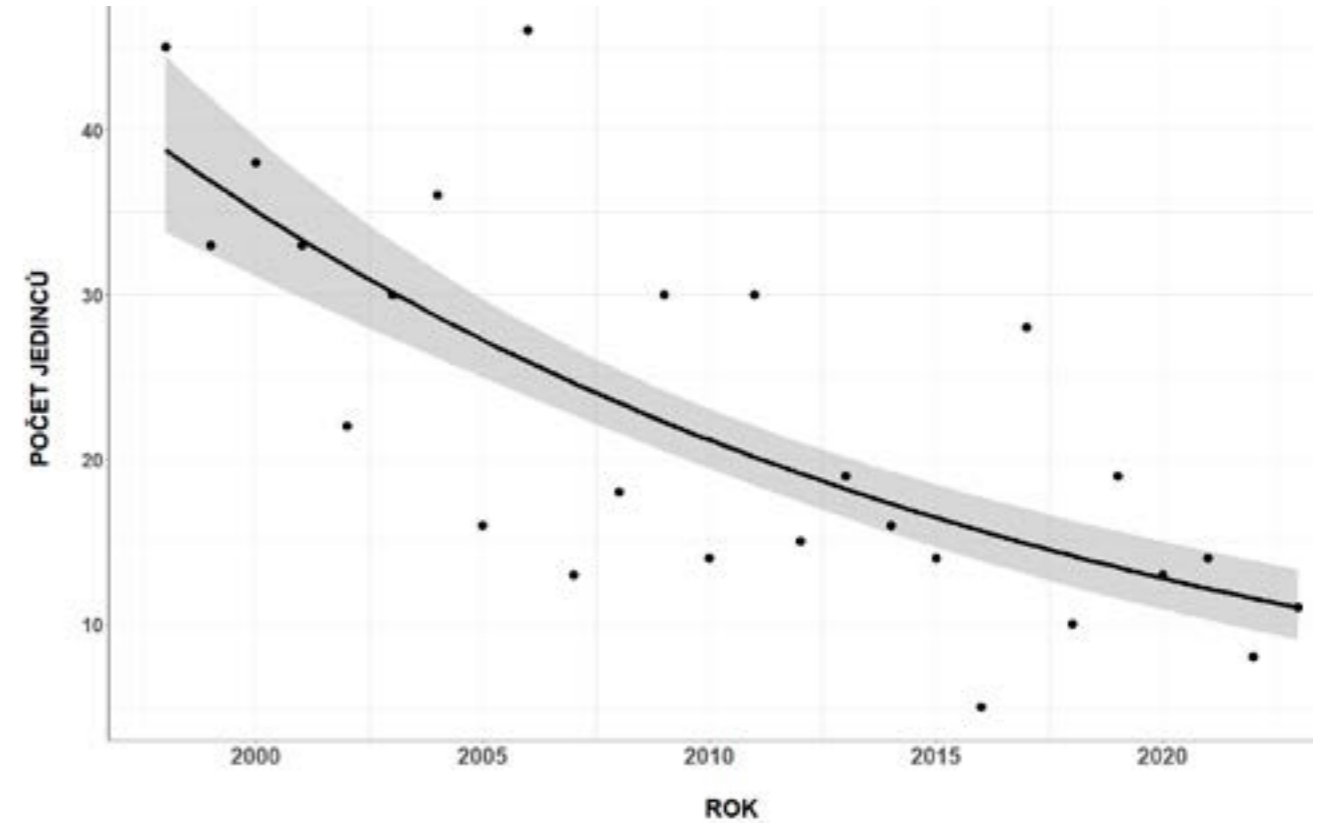
Největší taxonomickou skupinou savců, která je předmětem monitoringu, jsou netopýři (27 druhů). V roce 2022 sledování opět zahrnovalo především: 1) sčítání netopýrů

na zimovištích (cca 500 lokalit); 2) sledování letních reprodukčních kolonií (cca 150 lokalit). Jedná se ve své podstatě o pokračování dlouhodobého projektu, který byl zahájen již v 50. letech minulého století, a získaná data tak zásadně přispívají k řešení problematiky dlouhodobých změn rozšíření a početnosti jednotlivých druhů na území ČR. V roce 2022 byl mj. potvrzen pokračující růst početnosti netopýra brvitého a vrápence malého. Stavy netopýra velkého se po stagnaci či úbytku (dle jednotlivých lokalit) v předchozích letech také zvýšily. Naopak u netopýra dlouhouchého je dlouhodobě evidován pokles početnosti. Na tento druh bude v příštích letech zaměřena pozornost za účelem definování příčin tohoto úbytku.

V roce 2022 byl proveden monitoring populací sysla obecného celkem na 42 lokalitách v ČR, což zahrnuje většinu lokalit s potvrzeným výskytem v roce předchozím. V rámci výše uvedeného počtu byla kontrolována jedna nově zasměnaná lokalita. Výskyt byl potvrzen na celkem 40 lokalitách. Celková početnost populace syslů v ČR byla odhadnuta na více než 6 030 jedinců. Trend vývoje početnosti sysla obecného v ČR se jeví jako setrvalý, až mírně pozitivní, a to i v případě, pokud posuzujeme trendy na jednotlivých lokalitách. V roce 2022 došlo k zániku dvou populací – na louce u recepce kempu Bor (Trhový) a na letišti ve Strakoniciích. Příčinou byla dlouhodobě nízká početnost jedinců, respektive často opakované nevhodné meteorologické podmínky – přívalové srážky. Výskyt syslů se nepodařilo prokázat ani na lokalitě Újezd u Brna, která je považována za zaniklou od roku 2021, a také na lokalitě Medláňky-trávník u trafostanice, kde byl v roce 2018 náhodně zaznamenán výskyt jednoho jedince. Naproti tomu byla objevena nová satelitní populace syslů nedaleko obce Hnanice na Havranickém vřesovišti.

V případě velkých šelem bylo za rok 2022 z území ČR získáno téměř 1 500 nových údajů o výskytu rysa ostrovida, vlka obecného a medvěda hnědého. Získané údaje spolu s těmi z předchozích let potvrzují stálý výskyt všech tří velkých šelem v oblasti Beskyd. U vlka obecného je již několik let zaznamenáván nárůst pozorování z celé ČR. U rysa ostrovida se počet pozorování v posledních letech dosti dynamicky mění. V předchozích obdobích (resp. od roku 1997 do roku 2003) se pravděpodobně především kvůli ilegálnímu lovu početnost rysa snižovala a zmenšovala se i oblast jeho výskytu; v období 2003–2008 naopak počet pozorování mírně stoupal, avšak v letech 2009–2010 se tento nárůst zastavil. Od této doby početnost osciluje s drobnými či většími výkyvy (70–100 jedinců). Kromě ilegálního lovu představují největší negativní faktory fragmentace krajiny a s tím související kolize na komunikacích.

Při mapování výskytu křečka polního se v roce 2022 zaměřila pozornost na území středních Čech, výskyt byl potvrzen ve 12 polích síťového mapování. Plíšák lískový byl cíleně mapován ve středních Čechách, na jižní Moravě a v Olomouckém kraji – výskyt byl celkem potvrzen v 18 polích. Průběžně se také evidovaly pozorování a nálezy všech ostatních druhů savců, což platí i pro zbývající EVD šelem a hlodavců (kočka divoká, kuna lesní, vydra říční, tchoř stepní, tchoř tmavý, plch lesní a myšivka horská). V případě bobra evropského byla pozornost zaměřena na území EVL Kateřinský a Nivní potok a EVL Labské údolí.

Graf 7 Změny početnosti netopýra dlouhouchého na zimovištích CHKO Český kras v letech 1998–2023

Nově pak byla věnována intenzivní pozornost výskytu a šíření šakala obecného. Byl zaznamenán prudký nárůst pozorování, především na jižní Moravě. Stejně tak byl zaznamenán nárůst počtu juvenilních jedinců.

V rámci projektu Mon&Inv byl mapován výskyt letounů v 44 MZCHÚ, v případě ostatních savců v 32 MZCHÚ a 57 polích síťového mapování. Za zmínku stojí nárůst evidence výskytu druhů, které se na území ČR objevily v nedávné době (např. netopýr Saviův a n. jižní).

4.3 Hodnocení péče o přírodu a krajinu

Dan Leština

Dlouhodobě probíhá sledování dopadů managementu, v roce 2021 proběhla další sezóna sběru dat. Jedná se jednak o hodnocení úspěšnosti péče o cílové druhy rostlin, dále dopadů opatření pro podporu druhové rozmanitosti travních společenstev, úspěšnosti vytváření biotopů pro obojživelníky a likvidace invazních rostlin. Celkem terénní pracovníci AOPK ČR sledují více než 300 lokalit.

4.4 Studie

Pavel Šterba, Karel Chobot, David Lacina

AOPK ČR pro vybrané potřeby v oblasti ochrany přírody a krajiny a zajištění péče o přírodu zadává zpracování odborných studií. Vybrané studie jsou zadávány v rámci odborné podpory MŽP, (tabulka 16). Všechny studie jsou dostupné v knihovně AOPK ČR.

4.5 Projekty TA ČR

Karel Chobot, Jana Hofmanová

AOPK ČR se zapojuje i do projektů výzkumného charakteru. Významné jsou především dva konsorciální projekty financované se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí v rámci programu Prostředí pro život: Centrum pro krajinu a biodiverzitu (DivLand) a Vodní systémy a vodní hospodářství v ČR v podmínkách změny klimatu (Centrum Voda). Další projekt je financován se státní podporou Technologické agentury ČR a Ministerstva dopravy v rámci Programu DOPRAVA 2030: Průchodnost dopravní infrastruktury pro faunu jako podmínka bezpečné a udržitelné dopravy (TRIPASS).

Tabulka 16 Studie dokončené v roce 2022	
Název studie	Finanční zdroj
Posouzení vlivu zásahů v klečových porostech vrcholových partií Jeseníků na parametry jejich hydrické a půdoochranné účinnosti	PPK
Inventarizační průzkumy suchozemských měkkýšů v NPP Dalejský profil a PR Radotínské údolí (box 30)	PPK
Inventarizační průzkumy suchozemských měkkýšů v NPP U Nového mlýna a NPP Barrandovské skály	PPK
Vodní makrofyta, péče o vodní plochy ve správě AOPK ČR	PPK
Studie proveditelnosti „Prioritizace a identifikace ploch pro využití ekologické obnovy pro území lomu ČSA“	PPK
Analýza a zhodnocení vhodnosti lomu Vršany pro využití přirozené sukcese jako nástroje rekultivace	PPK
Vliv přírodních objektů na migraci reofilních druhů ryb v malých vodních tocích. Případová studie v CHKO Beskydy	POPFFK
Vyhodnocení průběhu hnízdění na skalních hnízdištích sokola stěhovavého (<i>Falco peregrinus</i>) na vybraných lokalitách na území CHKO České středohoří	POPFFK
PR/EVL Březina – prioritizace managementových opatření prostřednictvím identifikace stáří slatinného rašeliniště, upřesnění předmětů ochrany	POPFFK
Vliv ponechávání dočasně neposečených ploch na biodiverzitu trvalých travních porostů	POPFFK
Ověření metodiky hodnocení travních porostů v AEKO na výsledek	POPFFK
Osecká Bečva - fluvialně geomorfologická studie s hodnocením kvality vodního prostředí se zaměřením na nepříznivé dopady pro populaci reofilních druhů ryb	TA ČR Centrum Voda

4.5.1 DivLand

Karel Chobot, Jana Hofmanová

Hlavní náplní projektu je vytvoření odborné platformy, která bude na základě vědeckých poznatků navrhovat řešení aktuálních problémů, které se v krajině a jejích ekosystémech objevují, a formulovat klíčové strategie v oblasti ochrany přírody, krajiny a biodiverzity. Po druhém roce řešení projektu se daří tyto cíle postupně naplňovat – ať už formou prvních závazných výsledků, nebo i dílčích, méně formálních výstupů, jakými jsou návrhy strategií v ochraně přírody a krajiny, aplikace, opatření nebo prezentace popularizačního charakteru.

Předmětem zájmu výzkumného centra jsou krajina jako celek, specifické typy ekosystémů (zejména lesní ekosystémy, agroekosystémy) a biodiverzita, včetně fenoménu biologických invazí. Centrum si klade za cíl formulovat nové systémy monitoringu a vytvořit provázaný systém hodnocení jevů a procesů definujících současnou podobu krajiny, ekosystémů a na ně navázané biodiverzity. Tyto aktivity jsou rozčleněny do pěti

tematických pracovních skupin: Resilientní krajina, Lesní ekosystémy, Agrosystémy a půda, Invaze a Funkční biodiverzita. AOPK ČR je jedním z partnerů jedenáctičlenného konsorcia projektu pod vedením VÚKOZ a podílí se zejména na aktivitách tematické skupiny Funkční biodiverzita.

Hlavními cíli pracovní skupiny WG E Funkční biodiverzita v jednotlivých pracovních balíčcích jsou finalizace a verifikace konceptu indikačních druhů pro biotopy ČR, zavedení komplexního monitoringu biodiverzity a hodnocení jejího stavu. Úkoly posledního pracovního balíčku WP E4 Ohrožení biodiverzity, za který zodpovídá AOPK ČR, pak směřují k identifikaci významných faktorů ohrožení biodiverzity a tvorbě nástrojů a opatření na jeho minimalizaci, resp. na zajištění podpory biodiverzity.

AOPK ČR se v roce 2022 významně podílela na následujících činnostech a dílčích výstupech:

Průběžně pokračovala aktualizace Konsolidované vrstvy ekosystémů (KVES). V zimě 2022 byla vydána její další verze, ve které byly opraveny technické i faktické chyby, které se vyskytovaly v předchozí podzimní verzi 2021. V průběhu oprav byl také redukován objem datové sady vrstvy, což umožnilo rychlejší výpočty a provedení operací. V úzké spolupráci s dalšími kolegy v rámci konsorcia je rozvíjena sada indikátorů pro monitoring vývoje chráněné krajiny. V závěru roku 2022 proběhla rešerše plánů péče o CHKO jako zdrojů specifikace nutných vlastností pro výpočet indikátorů a jejich vazeb na existující indikátory na úrovni krajiny.

Významnou aktivitu představuje aktualizace Koncepte záchranných programů. V únoru 2022 byla zaslána dílčí aktualizace záchranných programů a programů péče ke schválení na MŽP. Tato verze zpřesnila jak roli MŽP při schvalování a financování záchranných programů dle požadavků interního auditu z roku 2021, tak proces aktualizace probíhajících a nově schválených záchranných programů. V první polovině roku 2022 byla dále diskutována a revidována kritéria výběru kandidátních druhů pro záchranné programy a stanovena kritéria výběru druhů pro regionální akční plány. Následně byla kritéria otestována na vybraných živočišných i rostlinných druzích. Ve druhé polovině roku byl zahájen výběr kandidátních druhů pro záchranné programy, průběžně byly získávány informace o jednotlivých druzích. Postupně jsou vyřazovány druhy, které daná kritéria nesplňují. Byla upravena struktura Konceptu, aby více odpovídala současným potřebám.

V roce 2022 také pokračovala tvorba sad indikátorů cílového stavu předmětů ochrany MZCHÚ a řešení souladu této vznikající metodiky s metodikou hodnocení stavu předmětů ochrany EVL (častý překryv MZCHÚ a EVL). Pro ekosystémové předměty ochrany MZCHÚ byl vytvořen číselník indikačních fenoménů (ochranářsky významné druhy, nežádoucí druhy a parametry prostředí), kterými se liší od hodnocení stanovišť v EVL. Hodnocení bylo provedeno na vzorku ekosystémových předmětů ochrany z 80 MZCHÚ a následně porovnáno s hodnocením v plánech péče. U druhových předmětů ochrany MZCHÚ budou hodnoceny stav populace, stav lokality a negativní vlivy. Pro útvary neživé přírody byl vytvořen číselník indikačních fenoménů, hodnocených dle parametrů prostředí a negativních vlivů.

Zaměstnanci AOPK ČR spolupracují průběžně na dalších aktivitách v rámci tematické skupiny Funkční biodiverzita, Invaze a Resilientní krajina s ostatními členy konsorcia projektu.

4.5.2 Centrum Voda

Boris Prudík, Kateřina Kujanová

Centrum Voda je výzkumný projekt, který se snaží odpovědět na otázku, zda budeme mít i nadále dostatek kvalitní vody. Po druhém roce řešení projektu se daří cíle postupně naplňovat – ať už formou prvních závazných výsledků nebo i dílčích, méně formálních výstupů, jakými jsou návrhy strategií v ochraně přírody a krajiny, aplikace, opatření nebo prezentace popularizačního charakteru.

Předmětem zájmu výzkumného centra je především výzkum v oblasti vodního hospodářství. Centrum si klade za cíl zhodnotit stav hospodaření s vodou a navrhnout změny k vypořádání se s přicházející klimatickou krizí. Aktivity k naplnění tohoto cíle jsou rozčleněny do sedmi tematických pracovních skupin, které lze zjednodušeně uvést takto: budoucnost vodních zdrojů, opatření ke zlepšení stavu vod a snížení povodňových rizik, adaptační opatření v oblastech s nedostatkem vody, snižování znečištění vypouštěných odpadních vod z průmyslu, nové postupy pro snižování znečištění průmyslových vod, identifikace zdrojů původů a množství znečištění ve vodě a zlepšení stavu vodních a na vodu vázaných ekosystémů. Specifické postavení má pracovní skupina TAP zaměřená na mezinárodní spolupráci a výměnu informací.

AOPK ČR je jedním z partnerů konsorcia projektu pod vedením Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka, v. v. i. (VVÚ TGM) a podílí se na řešení dílčích cílů a aktivit výzkumného tématu Zlepšení stavu vodních a na vodu vázaných ekosystémů. Hlavními cíli této pracovní skupiny je pomocí identifikace negativních vlivů a ohrožujících faktorů, monitoringu včetně posouzení fragmentace říční sítě a návrhu opatření přispět k zachování nebo zlepšení stavu ekosystémů. Tomu se děje napříč dílčími cíli. Hlavní náplní je tvorba koncepčních dokumentů a podkladů k hodnocení.

AOPK ČR se v roce 2022 významně podílela na následujících činnostech a dílčích výstupech:

Důležitým přispěním k druhové ochraně živočichů, ale i vodních ekosystémů je záchranný program pro raka kamenáče, který byl v průběhu roku 2022 dopracován, a jehož návrh bude v prvním kvartálu roku 2023 postoupen oponentuře a po zapracování oponentských posudků následně schválen MŽP. Paralelně se zpracováváním programu byla zahájena studie výzkumné povahy zaměřující se na fekunditu raka kamenáče, jejíž výsledky bude možno promítnout do realizace zmíněného záchranného programu.

Dalšími splněnými cíli je publikování článku Možnosti využití renaturačních procesů při správě vodních toků (Vodní hospodářství 11/2022), který přiblížil potenciál renaturací upravených koryt vodních toků, a článku Stav reofilních druhů ryb v České republice a negativní vlivy na ně působící (Příroda 44/2023).

Velká část práce se také odvíjela z nastavení aktivit projektu předchozích let. Jednalo se například o průběžný monitoring a hodnocení rybích přechodů, dokončení studie Osecká Bečva zaměřené na zhodnocení samovolně renaturovaného úseku řeky a jejího dalšího vývoje, pokračování v jednání o instalaci zařízení pro 3D monitoring ryb na vodní elektrárně Štětí, shromáždění podkladů pro rešeršní článek o laterální migraci ryb nebo prezentaci průběžných výsledků fragmentace říční sítě na mezinárodní konferenci Fish passage 2022.

Kromě průběžného plnění a dokončování některých aktivit byly rozvíjeny také aktivity nové. Například bylo vytvořeno rozhraní pro aktualizaci databáze migračních bariér, pracovníci AOPK ČR se podíleli na vývoji fyzikálního modelu rybního přechodu nebo na rozpracování osnovy metodiky k potenciálu samovolných a řízených renaturací drobných vodních toků v zemědělské krajině.

4.5.3 TRIPASS

Guzal Azizová

V roce 2022 byl zahájen projekt „Průchodnost dopravní infrastruktury pro faunu jako podmínka bezpečné a udržitelné dopravy (TRIPASS)“. Na projektu spolupracují AOPK ČR (hlavní partner projektu) společně s firmami HBH Projekt spol. s r.o. a CDV, v.v.i. Hlavním cílem projektu je zajištění udržitelnosti dopravy omezením jejího vlivu na fragmentaci krajiny a zvýšení bezpečnosti dopravy zlepšením průchodnosti dopravní infrastruktury pro živočichy. Konkrétně se jedná o vytvoření a zavedení hodnocení účinnosti odpuzovačů a stanovení zásad pro jejich používání, podkladem bude testování vybraných typů odpuzovačů v praxi, vytvoření a etablování metodiky pro hodnocení účinnosti a navrhování průchodů pro faunu, prezentaci informací o ekoduktech formou specializované mapy a veřejné databáze ekoduktů s hodnocením jejich účinnosti, zajištění části podkladů pro aktualizaci předpisu TP 180.

AOPK ČR se v roce 2022 významně podílela na následujících činnostech a dílčích výstupech:

Byly vybrány kontrolní a sledované úseky pro sledování mortality živočichů na vybraných silnicích I. a II. třídy na Vysočině. Na všech úsecích byl zahájen monitoring mortality živočichů, který probíhá pravidelně jednou týdně. Na konci roku 2023 budou na sedmi sledovaných úsecích v délce 19 km instalovány dva typy kombinovaných odpuzovačů (opticko-akustický a opticko-pachový). Cílem aktivity je ověření účinnosti těchto odpuzovačů a zavedení jednotného systému hodnocení účinnosti odpuzovačů a stanovení zásad pro jejich používání. Získané údaje přispějí k omezení fragmentace prostředí jako základního negativního dopadu dopravy na životní prostředí.

V rámci aktivity „Průchody fauny“ byl proveden prvotní screening ekoduktů (technické parametry, popis povrchu objektu, rozsah zeleně) a zahájen monitoring živočichů pomocí fotografií na vybraných ekoduktech.

O stavu některých travinných společenstev v EVL Beskydy

Veronika Kalníková, Jan Juřica

Evropsky významná lokalita Beskydy má rozlohu 1200 km². Předmětem ochrany je celkem 18 různých stanovišť a 13 druhů rostlin a živočichů. Zaměřili jsme se na travinná společenstva, konkrétně louky a pastviny, a ptali jsme se, jestli, jak a proč se od vyhlášení EVL Beskydy změnila rozloha tří těchto největších nelesních stanovišť?

Do šířeji pojatých lučních a pastvinných stanovišť spadá v této EVL několik biotopů (Chytrý et al. 2010). Jejich rozšíření a stav se aktualizují v rámci mapování biotopů. K vyhodnocení současné rozlohy stanovišť jsme použili vrstvu aktualizace mapování biotopů z roku 2020 a data porovnali s údaji z doby vyhlášení EVL Beskydy (2008). K tomu jsme z vrstev opatření Agroenvironmentálně-klimatických opatření a Programu péče o krajinu doplnili údaje o managementech realizovaných v roce 2021.

Výsledky v tabulce níže ukazují, že ke změně rozlohy došlo u všech stanovišť. Důvodů poklesu, ale i nárůstu počtu hektarů je více, podívejme se na některé z nich.

Příčinou, která stojí za nesourodými hodnotami u pastvinných stanovišť 6230 *Druhově bohaté smilkové louky* a 5130 *Formace jalovce na vřesovištích*, je méně známá změna klasifikace jednotlivých biotopů v rámci stanovišť. Při vyhlášení EVL patřil biotop T2.3A *Podhorské a horské smilkové trávníky s jalovcem* spolu s T2.3B *Podhorské a horské smilkové trávníky bez jalovce* k jednomu stanovišti 6230 *Druhově bohaté smilkové louky*. Ačkoli se jedná jen o varianty jednoho biotopu, tak na základě pokynů Evropské komise byl biotop smilkových trávníků s jalovcem T2.3A přeřazen ke stanovišti 5130 *Formace jalovce na vřesovištích*, zatímco smilkové trávníky bez jalovce

zůstaly u stanoviště 6230 *Druhově bohaté smilkové louky* (Chytrý et al. 2010). Tato skutečnost stojí za radikálním nárůstem rozlohy u stanoviště 5130 *Formace jalovce na vřesovištích*.

Zároveň ale došlo i ke zvětšení rozlohy u druhého typu pastvin. Naopak výrazný úbytek rozlohy nastal u stanoviště 6510 *Extenzivní sečené louky*. Údaje, které byly použity při vyhlášení EVL, pochází z prvního mapování biotopů. Data současná už z navazujících vln aktualizací. V krajině samotné přitom k tak radikálním změnám za posledních 20 let nedošlo. Co se děje? Zjevně dochází k součtu více fenoménů. I když by se to příliš dít nemělo, rozlohy se mohly změnit v souvislosti s různými přístupy mapovatelů. Podstatnou roli zřejmě mají také metodické změny, kdy se např. při aktualizacích již nemapují mozaiky (nebo jen výjimečně), a mapovatel se tak musí přiklonit k jednomu typu biotopu. Roli někdy může hrát i období mapování.

U maloplošných vzácných stanovišť, jejichž konkrétní lokality často známe (v Beskydech např. luční pěnovcová prameniště), se důvody změn hledají poměrně snadno. Stačí patřičná místa obejít. Komplikovanější je to u velkoplošných stanovišť, jako je stanoviště 6510 *Extenzivní sečené louky*. V EVL Beskydy jde o mezofilní louky svazu *Arrhenatherion* – podhorské louky, ve kterých převažují mezofilní trávy nižšího vzrůstu a louky nížin a pahorkatin s dominantním ovsíkem vyvýšeným. V těchto loukách jsou hojné i širokolisté, na živiny náročné byliny a rostou na nich některé vstavačovitě druhy (Chytrý et al. 2007). Od vyhlášení EVL jich podle výpočtů ubylo zhruba 600 ha. Důvodem mohou být některé výše zmíněné metodické příčiny, ale i degradace a přeměna na nepřirodní biotopy, v menší míře potom záměrné zalesňování. Ohrožené jsou zarůstáním neobhospodařovaných ploch náletem dřevin, nebo naopak přehnojováním na intenzivně hospodařených plochách. Víme ale, že se v současnosti hospodaří na většině mezofilních luk (viz tabulka). Další příčinou může být celková eutrofizace naší krajiny. Plíživou a nevratnou změnou je zástavba stanoviště.

Který důvod je ten hlavní, se při tomto zběžném porovnávání nepodařilo rozklíčovat. Pro objasnění by bylo žádoucí provést podrobnou analýzu stavu stanoviště a zavést jednotný metodický přístup sledování a vyhodnocení podobných případů. ■

Ovsíková louka (svaz *Arrhenatherion*) s dominantní kostřavou červenou na hřebeni hraničícím se Slovenskem, foto Veronika Kalníková

stanoviště	zařazené biotopy	rozloha (ha) při vyhlášení EVL (2008)	rozloha (ha) v EVL v současnosti (2020)	v současnosti (2021) v EVL dotováno (%)
6510 Extenzivní sečené louky nížin až podhůří (<i>Arrhenatherion</i> , <i>Brachypodio-Centaureionnemoralis</i>)	T1.1	9317,3	8715,4	68,3
6230*Druhově bohaté smilkové louky na silikátových podložích v horských oblastech	T2.3B, T2.2 (dříve i T2.3A)	647,6	751,2	43,7
5130 Formace jalovce obecného (<i>Juniperus communis</i>) na vřesovištích nebo vápnitých trávnících	T2.3A, T3.4B, T8.2A	10,9	195,9	32,7

Zajímavé nálezy fytofágního hmyzu z CHKO Bílé Karpaty

Tomáš Ernest Vondřejc

Na území CHKO Bílé Karpaty byla v rámci projektu Mon&Inv objevena celá řada vzácných a zvláště chráněných druhů. Z fytofágních brouků jmenujme např. štítonoše *Cassida canaliculata*, jehož centrum výskytu v České republice je právě zde. Dospělce lze najít někdy již od začátku dubna na xerothermních biotopech. Živnými rostlinami jsou různé druhy šalvějí, jako je šalvěj hajní nebo šalvěj luční. Je ohrožený, podobně jako další druhy vázané na tento typ biotopu, zejména absencí údržby a následným zarůstáním lokalit. Dalším významným zástupcem rodu je *Cassida panzeri*, vzácný a lokální druh zachovalých luk a pastvin, bionomicky vázaný na hvězdnicovitě. Z dalších fytofágních brouků zmíníme ojediněle se vyskytujícího drabčička *Dibolia foersteri*, stenotopního monofága žijícího na bukvisci lékařské. Typickým druhem pro Bílé Karpaty je pak dřepčik *Sphaeroderma rubidum*, stenotopní oligofág na zástupcích hvězdnicovitých, zejména na chrpě luční. Jednou z nejvzácnějších mandelinek je *Cryptocephalus gridelii*. V České republice je známá pouze z Bílých Karpat. Bionomicky je vázaná na krvavec toten. Další mandelinkou typickou pro zachovalá a přírodně bohatá luční společenstva je *Smaragdina xanthaspis*. A v obdobném výčtu lze pokračovat mnohem déle: *Lachnaia sexpunctata*, *Longitarsus pallidicornis*, *Argopus ahrensi*, *Psylliodes reitteri*, *Aphanisticus elongatus* či *Cryptocephalus marginatus*. Většina z nich spadá dle červeného seznamu do kategorie ohrožených, až kriticky ohrožených druhů. Za nejvýznamnější nález v tomto ohledu však lze jistě označit objevení druhu *Danacea*

marginata, a to hned na třech lokalitách v CHKO Bílé Karpaty. V České republice se jedná o jeho první doložený výskyt. Neméně významné nálezy lze najít napříč všemi dalšími skupinami živočichů.

Získané údaje jsou cenné také z hlediska plánování managementu na ochránářsky hodnotných plochách. Dlouhodobě se z pohledu ochrany přírody potvrzuje nutnost údržby lokalit v podobě co nejpestřejší mozaiky. V případě kosení je ideální území kosit nejlépe ručně nebo jen lehkou mechanizací, která nezpůsobuje zhutnění půdy. Kosení by mělo probíhat mozaikovitě v prostoru i čase, tedy alespoň ve dvou termínech, které budou od sebe vzdáleny nejméně jeden měsíc. Vždy by přitom mělo zůstat nejméně 10 % území nepokoseného a tyto nepokosené části každý rok měnit. Stejný princip mozaikovitosti lze uplatnit i u pastvy, po které je zásadní vyhnout se odstraňování nedopasků. Podobně klíčový je také management mrtvého dřeva. Ponechání silnějších větví a kmenů, případně hromad klestů, podpoří nejen faunu bezobratlých živočichů. Při čištění okrajů lučních biotopů od náletů je nutné tyto zásahy provádět tak, aby přechody mezi lesem a loukou byly plynulé a vznikl co nejširší ekoton. ■

Štítonoš *Cassida canaliculata*, foto Zdeněk Chalupa

Studie spojené s inventarizačními průzkumy suchozemských měkkýšů v okrajových částech Prahy

Alois Pavlíčko

1

hů ČR (Beran et al. 2017). V území mají vysokou vypovídací hodnotu skalní a stepní druhy jako *Truncatellina claustralis* (velmi drobný plž žijící v trsech vegetace na skalách a stepích), zrnovky *Pupilla sterrii* a *P. triplicata*, ovsenka *Chondrina avenacea*, *Bulgarica nitidosa*, *Granaria frumentum*, ochlupka *Pseudotrachia rubiginosa* a také vzácný mokřadní vrkoč *Vertigo angustior*, který je také samostatně monitorován z pozice evropsky významného druhu (například v Oboře Hvězda). Zajímavý je výskyt nového druhu naproti osadě Cikánka, hladovky horské (*Ena montana*), který se podobně jako *Macrogastera ventricosa* nestihl rozšířit přes antropogenní bezesé biotopy vznikající kolem Prahy v době klimatického optima. Dnes se však k Praze šíří díky rozrůstání lesních porostů.

Obdobná je situace i v NPP Dalejský profil, kde velká část svahů byla začátkem 20. století osázena nepůvodními dřevinami (např. akátem, borovicí černou, modřínem, smrkem), což mělo zásadní negativní vliv na vývoj bylinného podrostu i malakofauny. V tomto území proběhl srovnávací monitoring na 6 plochách a výsledkem je nález 20 druhů ve srovnání s 24 druhy vyskytujícími se zde v minulosti. Na příkladu endemické *Bulgarica nitidosa*, žijící na skalách a v kamenišťích, podobně jako ovsenka, která je v jádrových částech Českého krasu hojným druhem, je zjevné, že z pražské oblasti od poloviny 20. století ustupují kvůli vyšší citlivosti k zaprášení (Podroužková et al. 2021).

Společenstva měkkýšů jsou často negativně ovlivněna záměrnou výsadbou nepůvodních druhů stromů nebo jejich spontánním šířením s následkem okyselení prostředí jejich opadem. V PR Radotínské údolí jde o jehličnany, např. porosty borovice v severní části. Negativní vliv na skalní společenstvo má i činnost horolezců na skále Zubák a nejvíce ohrožuje nejcennější otevřené plochy samovolné zarůstání. Doporučený management pro území je potlačení negativních jevů, tj. otevřená stanoviště dlouhodobě extenzivně pást a vyřezávat náletové dřeviny (dlouhodobá blokáce sukcese).

Poděkování za úsilí v terénu a vyčerpávající práci při srovnání výskytu druhů a vývoje chráněných území patří specialistce a autorce studií Štěpánce Podroužkové. ■

1. Ovsenka skalní (*Chondrina avenacea*), epiliticky žijící plž, který se v Česku vyskytuje pouze v oblasti čistých vápenců Českého krasu. Jeho výskyt v PR Radotínské údolí je o to významnější, že z jiných pražských částí v důsledku znečištění vymizel. Foto Jan Podroužek

Ve významných krasových územích NPP Dalejský profil a PR Radotínské údolí probíhala v rámci projektu Mon&Inv inventarizace a hodnocení stavu lokalit s výskytem měkkýšů. Nálezy a stav stanovišť byly srovnávány s historickými údaji, aby byl zjištěn směr vývoje. Na příkladu PR Radotínské údolí, která je považována za nejlépe zachovaný soubor krasových stanovišť severovýchodní části Českého krasu, se nejvýrazněji projevil vliv trvalého lidského osídlení (především odlesňování). V jeho důsledku se na území nestihly rozšířit některé citlivé lesní druhy. Současně sem významně zasáhla těžba nerostů a hornin. Právě na xerothermních biotopech je zaznamenán dramatický úbytek některých druhů měkkýšů (změna stanovišť – dřevinná sukcese se zastíněním, eutrofizace a další).

Ke srovnání bylo využito 9 oddělených ploch, na kterých bylo objeveno 39 druhů suchozemských plžů, z toho celkem 9 druhů je zapsáno v Červeném seznamu ohrožených dru-

Alej u Farského potoka, foto Daniela Hlinková

5.1 Ústřední seznam ochrany přírody

Jan Votrubec, Pavel Žofka

Na základě aktuální i dodatečně dodané dokumentace doručené v roce 2022 bylo do Digitálního registru Ústředního seznamu ochrany přírody (DR ÚSOP) zapsáno 11 nových maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ), bylo aktualizováno 32 přehlášených MZCHÚ a 1 území bylo zrušeno (tabulka 17).

Tabulka 17 Vyhlášená, přehlášená a zrušená MZCHÚ zpracovaná v DR ÚSOP v r. 2022

V DR ÚSOP zpracováno	Kategorie MZCHÚ				
	NPR	NPP	PR	PP	Celkem
nově vyhlášených MZCHÚ			2	9	11
přehlášených MZCHÚ		1	8	23	32
zrušených MZCHÚ				1	1

Do ÚSOP byla zaevidována a uložena dokumentace ke znovu-vyhlášení CHKO Blanský les. V případě evropsky významných lokalit a ptačích oblastí nedošlo k žádným změnám. Bylo zapsáno 1 nové smluvně chráněné území (SCHÚ). Změny týkající se památných stromů jsou uvedeny v tabulce 18. Z ní je patrné i zpoždění, s jakým jsou některé dokumenty do ÚSOP doručovány.

Do DR ÚSOP bylo nově vloženo 90 inventarizačních průzkumů a dalších odborných dokumentů, 44 souhrnných doporučených opatření a 250 plánů péče. Došlá dokumentace byla spolu s dalšími podklady uložena do Sbírký listin a zároveň v DR ÚSOP zpřístupněna uživatelům. Byly zajištěny služby pro návštěvníky studovny Sbírký listin a během roku vyřízeno téměř 250 žádostí o zaslání dokumentů v elektronické podobě.

Ve spravovaných geografických datech byly prováděny dávkové aktualizace. Vymezení MZCHÚ bylo aktualizováno 6x, vymezení VZCHÚ 4x, data o památných stromech 5x, o SCHÚ 1x, dílčí plochy MZCHÚ byly aktualizovány 3x. Pokračovaly práce na úpravách zákresů vybraných MZCHÚ a SCHÚ tak, aby odpovídaly současnému stavu katastru nemovitostí a dostupné geodetické dokumentaci. Upraveno bylo 39 dalších zákresů. Pokračovala také revize vymezení hranic VZCHÚ a práce na jejich zpřesnění podle hranic parcel vedených v katastru nemovitostí. Upraveny byly v menší míře hranice Krkonošského národního parku a NP Podyjí a jejich ochranných pásem, NP České Švýcarsko a CHKO Jeseníky. Byla dokončena příprava správy dat ÚSOP v geodatabázi namísto dosavadních SHP souborů. V geodatabázi jsou v současnosti vedena data o všech kategoriích objektů evidovaných v ÚSOP, včetně zónace VZCHÚ a arondovaných a klidových území NP.

Byla aktualizována data zobrazující koncepční vymezení nadregionálních biocenter ÚSES a vrstva zvláště chráněných druhů národního významu. Upravena byla i geodata o geoparcích.

I v roce 2022 pokračovala spolupráce s krajskými úřady a v rámci ní kontroly podkladů vyhlášovacích dokumentace CHÚ před jejich vyhlášením či znovuyhlášením. Bylo zkontrolováno 40 navrhovaných CHÚ.

AOPK ČR je zapojena do procesu příprav technologie zápisu dat ochrany přírody do Informačního systému územní identifikace, přes který budou data v budoucnu putovat k zobrazení v Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN). Odtud budou vybraná data přebírána do Informačního systému katastru nemovitostí. Tento projekt je řízen Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním. V roce 2022 probíhala revize vyhlášovacích dokumentace a lokalizačních údajů MZCHÚ, SCHÚ a památných stromů. S žádostmi o součinnost bylo osloveno asi 400 příslušných orgánů ochrany přírody. Cílem revize je doplnění chybějících dokumentů i dat a oprava chyb, aby byla zajištěna co nejvyšší kvalita údajů zapisovaných do RÚIAN. Tato rozsáhlá revize bude pokračovat i v letech 2023 a 2024.

Tabulka 18 Vyhlášené, přehlášené a zrušené památné stromy doručené a zpracované v DR ÚSOP v r. 2022

V DR ÚSOP zpracováno	Dokumentace z roku											
	2013	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Celkem	
vyhlášené	1	1	1	1		2	2		37		45	
přehlášené									1	7	1	9
zrušení částí aleje či skupiny									1	15	1	17
zrušené		2		1	1	1		3	19		27	

Pozn.: Uzávěrka ročních statistik ÚSOP probíhá vždy ke konci ledna. Proto tabulka obsahuje i rok 2023.

5.2 Informační systém ochrany přírody

Jan Zárybnický

Rok 2022 byl stejně jako předchozí spojen s rozvojem služeb a technologií Informačního systému ochrany přírody (ISOP). Realizovaný integrační projekt podpořený z OPŽP s názvem „Sjednocený informační systém ochrany přírody ČR – nástroj podpory hodnocení stavu chráněných území a chráněných druhů (ISOP 2)“ vstoupil do své druhé realizační fáze. Interní tým tvořený odborem zástupci AOPK ČR ve spolupráci s externím dodavatelem firmou Asseco Central Europe a.s. (dále Asseco) dokončil v polovině roku analytickou fázi projektu zakončenou finalizací a odsouhlasením komplexního dokumentu s názvem Cílový koncept ISOP, který obsahuje 909 stránek a má 11 příloh a definuje celkový budoucí rozsah inovovaného systému.

Ještě předtím však byl v počátku roku vypracován Cílový koncept hlavního webu s vazbou na ISOP a nasazen redakční systém hlavního webu AOPK ČR. Ten byl v polovině roku společně s podweby spravovaných CHKO spuštěn na adrese (<https://nature.cz>). Dohromady tak bylo spuštěno 29 podwebů s přímou vazbou na informační a mapové služby ISOP.

Během podzimu 2022 byl pak nasazen další podweb věnovaný problematice poskytování dotací v ochraně přírody <https://dotace.nature.cz>, jehož spuštění bylo záměrně odloženo vzhledem k nutné vazbě na datové zdroje ISOP.

Agendový ISOP

Po přípravě testovací HW infrastruktury v polovině roku 2022 došlo ze strany Asseco nejprve k nastavení vlastního SW prostředí pro testovací provoz. Následně probíhaly analytické workshopy s odbornými garanty jednotlivých agend a na základě těchto workshopů proběhlo 5 iterací nasazení agendových modulů ISOP2 s průběžně zapracovávanými úpravami.

Portál ISOP

Během roku 2022 proběhlo celkem 16 jednání k portálu ISOP, na kterých se definoval vzhled, funkce a datové zdroje pro

Obrázek 3 Agendový ISOP, úvodní rozcestník

Obrázek 4 Připravovaný vzhled portálu ISOP, úvodní rozcestník

portál ISOP. Spolu s agendovým ISOP2 vzniklo SW prostředí i pro Portál ISOP, během druhé poloviny roku 2022 proběhlo rovněž 5 iterací nasazení portálu ISOP s průběžně zapracovávanými úpravami.

Podpora administrace dotací

V souvislosti se svěřenou agendou administrace dotačních programů v roce 2022 vyvstala potřeba poskytnout žadatelům a administrátorům ze strany AOPK ČR technická SW prostředí, která umožní vypsání výzev, přípravu žádosti a rozpočtu v odpovídajících limitech jednotlivých výzev a následně umožní vlastní technické zvládnutí samotné administrace včetně potřebné digitální evidence podpořených a vyplacených žádostí. Po celý rok tak v rámci ISOP vznikaly služby, které umožnily zvládnutí tohoto administrativně složitějšího procesu. Na zakázku byl vytvořen komfortní webový nástroj <https://rozpočet.nature.cz> sloužící ze strany žadatele pro přípravu rozpočtové přílohy Žádosti o dotaci ve struktuře jednotlivých dotačních výzev za dodržení omezení vycházejících z Číselníku činností spravovaného v rámci ISOP. Od poloviny roku, kdy byl spuštěn, se podařilo díky němu žadatelům vytvořit téměř 1000 strukturovaných rozpočtů žádostí.

Kvůli nové agendě administrace dotačních programů vznikl v rámci Intranetu nový modul pro evidenci Žádostí OPŽP a byl rozšířen stávající modul Žádostí POPFK o evidenci Žádostí NPO-POPFK a výrazně modifikován modul Žádostí PPK-B. Pro všechny tyto moduly je nově zdrojem dat Jednotný dotační portál (JDP) a vlastní evidence podaných je spravována pomocí automatizovaných importů. Ve vlastních modulech je tak potřeba provádět jen minimální editace údajů.

Dále byl pro všechny moduly realizované péče připraven nový tiskový server, který výrazně zjednodušil údržbu šablon (došlo k výraznému snížení počtu šablon z několika desítek

Obrázek 5 Portál pro tvorbu rozpočtové přílohy žádosti o dotaci

na jednotky) a exportním formátem tiskového výstupu je nově dokument Word.

V rámci aplikace LandMan na podporu prostorové evidence realizované péče v lokalitách národního a evropského významu vedle běžné údržby a zlepšování funkcí byl vyvinut kompletní modul Přebírek, který umožňuje referentovi řízené převzít realizované činnosti a vytisknout předávací protokoly. Dále byly implementovány importní procesy, které z aplikace rozpočet.nature.cz načítají automatizovaně na základě tokenu kompletní strukturu podaných žádostí ze strany žadatele, a to včetně všech jím plánovaných Opatření a Činností s uvedením množství, předpokládaných nákladů a vlastní lokalizace. Odpadá tak pracná a chybová digitalizace a dochází k zjednodušení a urychlení evidence vlastních Žádostí.

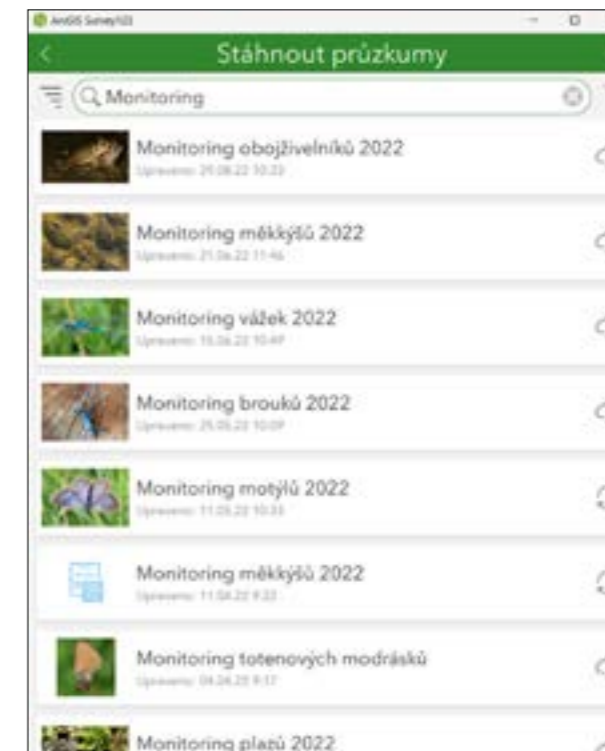
Vedle vlastních aplikačních rozhraní na podporu administrace byla velká část práce věnována rovněž standardizaci a technické podpoře správy jednotlivých verzí číselníků. Byla uveřejněna nová verze Číselníku činností s integrovanými Náklady obvyklých opatření pro rok 2022 a připravena nová verze pro rok 2023. Pro uživatele byla vytvořena aplikace na jejich prohlížení <https://cinnosti.nature.cz>.

Obrázek 6 Číselník činností

Obrázek 7 LandMan – aplikace pro evidenci interní a externí realizované péče

Obrázek 8 Ukázka části monitorovacích aplikací vytvořených v roce 2022 v prostředí ArcGIS Survey123

Díky této číselníkové a finanční standardizaci tak dochází k sjednocení plánovaných a realizovaných opatření v ochraně přírody a celkově to tak zapadá do cílů vlastního projektu ISOP2.

Provoz ISOP

Vedle výše popsaného rozvoje byl po celý rok trvale a bez vážných výpadků zabezpečen chod a aktualizace všech provozovaných aplikací a databází ISOP. Oblíbenost a využitelnost jím poskytovaných dat a služeb v oblasti ochrany přírody dokládá i narůstající počet registrovaných uživatelů (aktuálně již více než 5 500).

Spolupráci s veřejností na plnění ISOP se daří navazovat hlavně v oblasti sledování biodiverzity. Externí badatelé, ale i laická veřejnost již trvale přispívají pomocí mobilní aplikace BioLog, kde bylo za sledovaný rok zapsáno více než 186 tisíc pozorování fauny a flóry. V roce 2022 proběhla i technologická modernizace a rozšíření webových aplikací BioLog. Mnozí samoregistrovaní uživatelé ISOP využívají ale převážně otevřenosti Nálezové databáze ochrany přírody, kde byla překročena hranice 31 milionů evidovaných odborných pozorování fauny a flóry na území celé České republiky. V průběhu roku bylo provedeno více než 383 tisíc uživatelských filtrů do nálezové databáze a přibýlo více než 1,5 miliónu nálezů. Nálezová databáze tak plní důležitou roli základní báze údajů o rozšíření, ale i stavu poznání pro jednotlivé druhy organismů v rámci celé ČR.

V průběhu roku byla plynule zajišťována podpora mapovacích aktivit na sledování stavu biotopů v chráněných územích a mimo ně. Portfolio mapovacích a monitorovacích aplikací

bylo doplněno o novou funkcionalitu generování závěrečné zprávy.

Opětovně se podařilo vysoutěžít tříletou podnikovou licenci na geografické informační nástroje od firmy Esri, a díky tomu se podařilo vytvořit mnoho dalších dílčích užitečných řešení pro agendy v rámci celé instituce. V průběhu roku tak byla interním týmem dotvořena velká část monitorovacích aplikací sloužících pro sledování stavu předmětu ochrany v chráněných územích národního významu a na lokalitách soustavy Natura 2000. Velkou část aplikací tvoří aplikace určené do terénu založené na aplikaci Survey123.

V průběhu roku byla rozšířena aplikace GeoReport o další verze reportů pro externí subjekty, a to SPÚ, GFŘ a ÚZSVM. Dále bylo v aplikaci přidáno dotazování do vrstvy Správního členění, vrstvy RUIAN (parcely a katastrální území) a datové vrstvy Dílů půdních bloků, Enviro a Závazků DPB, datové doplněná vrstva Kategorizace sídel a Míst krajinného rázu za většinu CHKO. V druhé polovině roku 2022 byly funkce dosud dostupné přes webové uživatelské rozhraní přepsány na programově dotazovatelné API, které bude využíváno v budoucích agendách ISOP2 a umožní tak řízené jednotné dotazování v rámci administrace jednotlivých agend. Cílově se tak můžeme těšit na finální část realizace projektu ISOP2 v roce následujícím, kdy by mělo dojít k ještě větší integraci již tak ohromného množství služeb tohoto prostředí.

5.3 Poskytování informací a dat

Jan Votrubec, Tereza Begić

AOPK ČR je jakožto správní úřad povinným subjektem ve smyslu zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, v platném znění, a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění. Z toho postavení vyplývá AOPK ČR povinnost poskytovat podle těchto zákonů informace. Většina informací a dat (včetně povinně zveřejňovaných) je přístupná na internetových stránkách, které AOPK ČR provozuje. Jsou to zejména:

- www. stránky AOPK ČR – <http://www.nature.cz>
- Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody – <https://drusop.nature.cz>
- Portál ISOP – <https://portal.nature.cz>
- Informační systém úmluvy o biologické rozmanitosti – <http://chm.nature.cz>
- Soustava Natura 2000 v ČR – <http://www.natura2000.cz>
- Invazní druhy – <http://invaznidruhy.nature.cz>
- Poskytování dat AOPK ČR – <https://data.nature.cz>

V průběhu roku 2022 AOPK ČR vyřídila podle těchto zákonů 2 468 individuálních žádostí o informace, z nichž 7 bylo odmítnuto. V případě nepříslušnosti AOPK ČR k vyřízení žádostí byly tyto žádosti postupovány příslušnému povinnému subjektu k vyřízení. AOPK ČR za rok 2022 eviduje celkem 6 odvolání proti vydaným rozhodnutím. V roce 2022 nebyly vydány žádné rozsudky soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí AOPK ČR o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace.

V průběhu roku byly poskytovány statistické výstupy a přehledy o chráněných územích spolupracujícím organizacím v ČR (např. Český statistický úřad, CENIA). Na úrovni mezinárodní spolupráce byl v březnu odeslán pravidelný roční reporting do Common Database on Designated Areas (CDDA), spravované Evropskou agenturou životního prostředí, a to včetně geografických dat.

Většina datových sad je nadále poskytována jako otevřená data ke stahování za podmínky dodržení licence „Creative Commons Uvedte původ 4.0“. Data jsou podle přístupnosti rozdělena do dvou skupin: 1. otevřená data (velká většina), 2. data s řízeným přístupem. Pro získání přístupu k vybraným datům z druhé skupiny je nutno se zaregistrovat do informačních systémů AOPK ČR, malá část dat s řízeným přístupem je poskytována na základě žádosti o data a speciální datové sady jsou poskytovány na základě licenční smlouvy.

Již šestým rokem je v provozu webové rozhraní Poskytování dat AOPK ČR na adrese <http://data.nature.cz>, které výrazně zpřehledňuje a pro uživatele přibližuje trvale rozšiřovaný katalog poskytovaných dat z ISOP. Toto rozhraní výraznou měrou zjednodušuje a urychluje poskytování většiny spravovaných prostorových dat pod otevřenou licencí s možností exportu do oblíbených souborových formátů (shapefile a další). V ostatních případech je možné zde podat elektronicky žádost o výdej dat. Poskytována jsou data o stavu přírody v Česku a o její ochraně na národní i mezinárodní úrovni.

Průběžně jsou aktualizována metadata poskytovaných otevřených geografických dat spravovaná v metainformačním katalogu MICKA (<https://metadata.nature.cz>). MICKA je propojena s Národním katalogem otevřených dat (NKOD, <https://data.gov.cz>). Na NKOD se v současnosti harvestuje 33 metadatových záznamů otevřených datových sad AOPK ČR.

V roce 2022 byly vyřízeny pouze jednotky oficiálních žádostí o poskytnutí geografických dat mimo AOPK ČR, jelikož valná většina dat je volně dostupná ke stahování. Nově byla mezi otevřená data zařazena i konsolidovaná vrstva ekosystémů. Bylo uzavřeno 12 licenčních smluv o poskytnutí dat z Nálezové databáze ochrany přírody. Proběhla také pravidelná předání a výměna dat dle stávajících smluv o spolupráci.

Údaje o území pro zpracování územně analytických podkladů (ÚAP) dle zákona 183/2006 Sb. a jeho prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb. byly nadále z ústředí AOPK ČR poskytovány prostřednictvím webové aplikace pro výdej údajů o území na adrese <http://uap.nature.cz>. Od března 2020 je touto aplikací v souladu s požadavky novelizované vyhlášky č. 500/2006 Sb. poskytováno pro 12 údajů o území celkem 19 vrstev geografických dat.

AOPK ČR je povinným poskytovatelem vybraných geografických dat stanovených v příloze I a v příloze III směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES ze dne 14. března 2007 o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE). Konkrétně se jedná o data pro témata I.9. Chráněná území, III.17. Bioregiony, III.18. Stanoviště a biotopy a III.19. Rozložení druhů. Data zpracovaná v souladu se směrnicí INSPIRE byla aktualizována dle stanoveného harmonogramu a zpřístupňována na stránce AOPK ČR – INSPIRE na adrese <http://webgis.nature.cz/inspire>. ■

Vstavač kukačka v přírodní památce Cínová hora, foto Marcel Bartoš

Upolín nejvyšší v evropsky významné lokalitě Bukovec, foto Šárka Mazánková

6. Práce s veřejností | Tomáš Růžička

AOPK ČR chce posílit zájem lidí o ochranu přírody a krajiny a také ukázat, jak AOPK ČR o naši přírodu pečuje. Komunikuje proto s médií, pořádá konference a semináře pro odbornou veřejnost, vydává nejrůznější typy publikací a časopis Ochrana přírody, přímo v terénu pak využívá informační tabule a stezky a ve spolupráci s partnery naplňuje ambiciózní program Dům přírody.

Priority v této oblasti stanoví Strategie práce s veřejností AOPK ČR pro roky 2018–2023, priority na jednotlivé roky vymezují akční plány. Stejně jako v roce předchozím byly některé aktivity omezeny kvůli pandemii.

6.1 Média

Karolína Šulová

Důležitým komunikačním nástrojem jsou internetové stránky. V letošním roce se podařilo spustit stránky nové. Jde o hlavní web AOPK ČR (nature.cz) a 24 webů chráněných krajinných oblastí, dále web zaměřený na invazní druhy (invaznidruhy.nature.cz) a finanční nástroje na péči o přírodu a krajinu (dotace.nature.cz). Podrobnější informace jsou uvedeny v [boxu 31](#).

Návštěvnost webových stránek není bohužel možné od data spuštění nových webových stránek porovnat s daty návštěvnosti starých webových stránek. Tuto nekompatibilitu způsobily dvě skutečnosti. Jedna z nich je povinnost zapojení tzv. cookie lišty, která umožňuje uživatelům odmítnout takové cookies, které například sbírají informace o chování uživatele na webu. Další věcí, která má zásadní vliv na výsledná data o počtu uživatelů a jejich chování, je nasazení nové služby GA4 společností Google.

Nové měření bylo zapojeno od spuštění webových stránek, tedy k 15. červnu. Z dat vyplynulo, že do konce roku 2022 všechny tyto weby navštívilo 53,5 tisíce uživatelů. Celkový počet i opakovaných návštěv všech webů byl k 31. 12. celkem 380 534. Není ale zřejmé, kolik uživatelů odmítlo analytické cookies. Dá se předpokládat, že tato skupina uživatelů nebyla malá. Víme však, že průměrná doba strávená na stránkách se zvýšila a míra okamžitého opuštění se naopak snížila. Data vykazují pravidelné víkendové poklesy návštěvnosti.

Mezi weby CHKO s nejvyšší návštěvností tradičně patří CHKO Moravský kras a Pálava. Vysokou návštěvnost stránek mají také weby CHKO Beskydy, Český kras, Broumovsko, Slavkovský les nebo Křivoklátsko a České středohoří.

Pro veřejnost atraktivní informace jsou zveřejňovány formou aktualit na hlavním webu www.nature.cz. To doplňuje profil AOPK ČR na facebooku, kde se každý všední den objevuje jeden příspěvek. V roce 2022 vzrostl nejen počet fanoušků profilu, ale především dosah příspěvků, který vypovídá nejen o jejich kvalitě, ale také o responzivité a aktivitě základny followerů. Návštěvnost stránky byla 7029 a má stoupající

tendenci. Medián dosahu příspěvků byl kolem 2000 oslovených lidí, obdobně jako v předchozím roce. Největší zájem je o fotografie a grafiky, zájem o příspěvky s odkazy je menší. Atraktivní jsou tematické seriály s pěknými fotografiemi – představovány byly například invazní druhy, úspěšné jsou i infografiky k významným dnům, například Světovému dni mokřadů. Některá regionální pracoviště provozují vlastní profily, které jsou mnohdy vyhledávaným informačním zdrojem – například profil CHKO Jeseníky, Pálava či Life České středohoří. Celkový součet fanoušků regionálních facebookových profilů byl ke konci roku více než 52 000, počet fanoušků profilu AOPK ČR pak více než 8 800. Nově byl zřízen účet na sociální síti twitter, který se v prostředí postupně etabluje. Na instagramový účet AOPK ČR je jednou týdně umístěna fotografie z kalendáře AOPK ČR s popiskem. A především na nábor nových kolegů je zaměřen profil na sociální síti LinkedIn.

Ústředí AOPK ČR vydalo více než 50 tiskových zpráv, které se věnovaly celé škále nejrůznějších aspektů činnosti AOPK ČR, od záchranných programů až po managementová opatření. Největší mediální ohlas měly tradičně tiskové zprávy o velkých šelmách či ptácích. V Lidových novinách vycházel pravidelně každý pátek krátký článek o některém z ohrožených druhů od autorů z AOPK ČR. Pravidelnou rubriku zaměřenou především na přírodní zajímavosti s tipy na výlet má AOPK ČR v turistickém magazínu KAM po Česku.

6.2 Publikační činnost

Květa Černohlávková

AOPK ČR každoročně přináší čtenářům řadu odborných i popularizačních materiálů. Vydává publikace odborné, metodické i osvětové. Část publikací také prodává, všechny jsou uvedeny na webových stránkách, většina volně ke stažení.

Mezi hlavní periodika AOPK ČR patří především dvouměsíční Ochrana přírody, k tradičním titulům pak sborník Příroda a vyhledávanými tituly jsou publikace z metodické řady s doporučenými postupy pro ostatní orgány ochrany přírody, veřejnou správu, dodavatele prací, hospodáře a uživatele krajiny.

6.2.1 Časopis Ochrana přírody

Časopis Ochrana přírody vychází v tištěné podobě již od roku 1946. Jedná se o odborný časopis, který se zabývá problematikou ochrany přírody a krajiny v nejširších souvislostech. Je určen především profesionálním pracovníkům ochrany přírody a vědecko-výzkumných institucí, dále zájemcům z řad nestátních neziskových organizací, pedagogickým pracovníkům a všem, kteří se o přírodu zajímají.

V roce 2022 vyšlo klasických šest pravidelných čísel časopisu Ochrana přírody, mezi hlavní témata například patřila

Nový web je vizuálně atraktivní a přehledný

Lucie Záhorová

V červnu 2022 byly po téměř deseti letech spuštěny nové stránky AOPK ČR. Změna se dotkla nejen hlavních stránek, ale také 24 webů chráněných krajinných oblastí a webu Invazní druhy. V listopadu se pak podařilo spustit stránky věnované finančním nástrojům na péči o přírodu a krajinu. Cílem bylo stránky zatraktivnit a přiblížit veřejnosti krásy a rozmanitosti naší přírody a krajiny. Záměrem také bylo akcentovat témata, která návštěvníci stránek řeší nejčastěji. Jsou to životní situace, které se dotýkají ochrany přírody a krajiny. Jim je nyní věnovaná samostatná část webu – Potřebuji vyřídit.

Celkově došlo k jinému uspořádání stránek v rámci rodiny agenturních webů. Zanikly webové stránky jednotlivých regionálních pracovišť a weby chráněných krajinných oblastí jsou více zaměřeny na informování o daném území než o agendách dané správy. To přispívá k vnímání AOPK ČR jako jedné instituce.

Struktura hlavních stránek (www.nature.cz) se vytvářela s ohledem na složitost a široké rozpětí všech agend, které AOPK ČR zastává. Pro návštěvníky chráněných území je určena tematická část Poznávám přírodu. Pro každou ze stránek bylo nutné rozhodnout, jaké prvky na ní budou a jak se budou chovat. Požadavek byl i na zatraktivnění stránek, proto vznikla jejich zcela nová grafická podoba. Tu zajistila společnost AITOM Digital, s. r. o.

Vývoj a realizace webových stránek pak byla součástí projektu Sjednocený informační systém ochrany přírody ČR – nástroj podpory hodnocení stavu chráněných území a chráněných druhů ISOP (ISOP2), který stále probíhá a je financovaný z Operačního programu Životní prostředí. Vysoutěžená firma Asseco Central Europe, a. s., postavila webové stránky na platformě redakčního systému Liferay. Administraci a správu jednotlivých webů zajišťují příslušní zaměstnanci z ústředí a regionálních pracovišť. Školení obsluhy webů se uskutečnilo během února, a pak již probíhalo plnění prostředí obsahem. Termín spuštění stránek byl stanoven na 15. 6. 2023 a ten se podařilo dodržet. Samotné přepnutí starých webových stránek na nové proběhlo bez problémů.

Důležitou součástí nových webových stránek je také integrace některých prvků na vnitřní databáze spravované AOPK ČR nebo na portál ISOP. Tato část realizace webu bude dodána v další fázi projektu ISOP2.

Spuštěním nových webových stránek se podařilo dohnat to, na co už kvůli novým technologiím i trendům ve webovém zobrazování staré stránky nestačily. Nové weby jsou opět moderní, vizuálně atraktivní a snad i přehledné. ■

1. Ukázka webových stránek AOPK ČR v roce 1998
2. ... v roce 2005
3. ... v roce 2013
4. ... v roce 2022

Atlas rozšíření hmyzožravců České republiky

Miloš Anděra, Vladimír Hanzal

Publikace navazuje na předchozí etapy mapování této skupiny savců v letech 2000 a 2010 a shrnuje více než 24 000 údajů (10 druhů) zapsaných v Nálezové databázi ochrany přírody (NDOP) s datem nálezu do 31. 12. 2021. Soubor dat vychází především z rozsáhlé bibliografie, dále z nepublikovaných rukopisů, výpisů z muzejních sbírek a archivů, zpráv z inventarizačních průzkumů a monitorovacích projektů AOPK ČR, využita byla po předchozí důkladné revizi i data od amatérských přírodovědců a v neposlední řadě byly použity i vlastní údaje autorů atlasu.

U každého z druhů je uvedeno 6–7 kapitol, z nichž první dvě jsou věnovány celkovému areálu rozšíření a výskytu v České republice. Následují kapitoly popisující historii mapování a hodnotící výskyt z hypsometrického hlediska. Jsou použity 3 druhy map: 1) souhrnná, zobrazující pokrytí mapovací sítě se znázorněním reliéfu ČR, 2) bodová, prezentující distribuci všech známých lokalit výskytu, 3) chronologická, popisující historii mapování jednotlivých druhů. V dalších kapitolách jsou podrobně rozebírány stanovištní nároky a stav populací a problematika ochrany (ohroženosti) jednotlivých druhů. U některých druhů jsou pak uvedeny i poznámky týkající se variability zbarvení či taxonomie. V této souvislosti je nezbytné uvést u rejsce menšího provedenou podrobnou genezi tohoto nového českého názvu (dříve rejsce černý).

Další zásadní součástí je plnohodnotně použitelný klíč k určování našich druhů hmyzožravců uvedený v závěru publikace. Zde je proveden i prognostický výhled možného výskytu dalších dvou druhů na území ČR (bělozubky tmavé a rejska západoevropského), přičemž výskyt prvního z nich byl opravdu v nedávné minulosti prokázán pracovníky Ústavu biologie obratlovců, a to v oblasti v atlase hmyzožravců předpokládané. Texty jsou doplněny množstvím zdařilých fotografií, řadou grafů a komplexními anglickými souhrny. ■

Rejsce menší (*Neomys milleri*), foto Miloš Anděra

revize druhové ochrany, Nature Restoration Law, Společná zemědělská politika, 30 let zákona o ochraně přírody, požár v NP České Švýcarsko či 50 let CHKO Český kras. Speciální číslo v angličtině tvoří překlady článků z předchozího ročníku, které by mohly být zajímavé pro zahraniční čtenáře. V roce 2022 bylo využito i při příležitosti českého předsednictví Radě EU.

Spoluvydavatelem časopisu je Správa jeskyní ČR a správy všech čtyř národních parků. Časopis lze sledovat na webových stránkách www.casopis.ochranaprirody.cz, které v roce 2022 zaznamenaly 48 129 návštěv.

6.2.2 Sborník Příroda

AOPK ČR vydává od roku 1994 periodikum – Sborník Příroda. V tomto recenzovaném odborném časopisu jsou publikovány původní odborné práce v oboru ochrana přírody a krajiny se zaměřením na území České republiky, respektive střední Evropy. V roce 2022 bylo vytištěno již dříve elektronicky publikované číslo 42, které se zaměřuje na rozšíření a početnost syce rousného, stav populace bolena dravého v EVL Želivka a sekavce podunajského v EVL Nová Říše, výskyt patogenní plísně *Batrachochytrium dendrobatidis* v evropsky významných lokalitách našich obojživelníků a na mapování vodních makrofyt v řekách s využitím bezpilotního letadla.

6.2.3 Regionální odborná a populařizáční periodika

Více než polovina regionálních pracovišť AOPK ČR vydává sama nebo ve spolupráci s místním partnerem regionální periodikum. Jde například o Zpravodaj CHKO Beskydy, Bílé/Biele Karpaty, časopis Český les: příroda a historie, Krkonoše a Jizerské hory, Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje, Jeseníky – Rychlebské hory, Poodří či Pod Blaníkem.

6.2.4 Samostatné publikace

Rok 2022 přinesl čtenářům například Atlas rozšíření hmyzožravců (box 32), který je již třetím atlasem této řady. V metodické řadě vyšla aktualizovaná metodika Oceňování dřevin rostoucích mimo les nebo metodika Osvědčené komunikační postupy v ochraně přírody.

Z drobnějších tiskovin vyšly například tři nové průvodce po chráněných krajinných oblastech – CHKO Český kras, CHKO Žďárské vrchy a CHKO Litovelské Pomoraví. Obsahují základní informace o CHKO, mapu, tipy na výlety či přehled památných stromů.

Byly například vydány letáky Motýli Žďárských vrchů, Užovka stromová, Sýček obecný, obrazová brožura Proměny Pálavy či tiskoviny pro domy přírody a informační střediska. Publikace jsou k dispozici v elektronické podobě na webových stránkách <http://www.ochranaprirody.cz/publikacni-cinnost/>.

6.3 Akce pro veřejnost

Květa Černohlávková

Pro veřejnost se podařilo zorganizovat 366 akcí, kterých se zúčastnilo 21 726 lidí. Tradičně k nejoblíbenějším patří Evropská noc pro netopýry, Vítání ptačího zpěvu a regionální akce, jako jsou například Slavnosti pastvin v CHKO České středohoří či Den Českého lesa. Proběhlo také 103 exkurzí a 46 akcí pro školy. Nejčastějšími tématy byly voda v krajině (30 akcí) či velké šelmy (10 akcí). V chráněných krajinných oblastech, kde jsou domy přírody a informační střediska, se akce konají ve spolupráci s jejich provozovateli.

6.4 Odborné konference a semináře

Květa Černohlávková

AOPK ČR každoročně pořádá i větší akce pro odbornou veřejnost, jako jsou konference a semináře. V roce 2022 proběhlo hned několik významných konferencí: ve spolupráci s ČZU tradiční celostátní konference k vybraným otázkám praktické ochrany přírody (8. ročník, box 33) se zaměřením na invazní druhy.

Slavnostní zahájení konference k 50. výročí vzniku chráněné krajinné oblasti Český kras s názvem Český kras včera, dnes a zítra proběhlo v Senátu PČR, a to 2. listopadu 2022. Na toto zahájení navazovala odborná část konference v prostorách Svatojánské koleje ve Svatém Janu pod Skalou (box 34).

6.5 Knihovna AOPK ČR

Karolína Šůlová

Veřejnosti přístupná odborná knihovna AOPK ČR evidovala k 31. prosinci 2022 14 151 svazků monografií, 5 617 svazků časopisů, 3 913 výzkumných zpráv, 161 norem, 36 vysoškoškolských prací, 754 cestovních zpráv, 390 kartografických zpráv, 47 separátů, 143 audiovizuálních dokumentů a 252 svazků beletrie. Celkový stav knihovního fondu činí 53 212 knihovních jednotek. V roce 2022 docházelo do knihovny 152 titulů periodik.

V roce 2022 byly do knihovního katalogu zaevidovány všechny tituly časopisů, které dosud nebyly v počítačové evidenci. Ve fondu knihovny AOPK ČR se k 31. 12. 2022 celkem nacházelo 646 titulů periodik. V roce 2022 byla dokončena revize knihovního fondu, která má podle zákona proběhnout jednou za pět let.

6.6 Návštěvnická infrastruktura

AOPK ČR v chráněných územích, která spravuje, zabezpečuje značení, informační panely a také v neposlední řadě usměrňuje pohyb návštěvníků například pomocí povalových chodníků,

žebříků či úpravou cest. Součástí těchto aktivit je i program Dům přírody (box 35).

6.6.1 Značení chráněných území

Ondřej Vítek

AOPK ČR provádí vymezení a označení chráněných území v terénu. Značení se provádí jednak tabulemi (zpravidla umístěnými na dřevěných hraničnicích), jednak pruhovým značením (nejčastěji na stromech, případně dřevěných kůlech apod.). V roce 2022 se nepodařilo zajistit výrobu smaltovaných tabulí kvůli nárůstu cen, který byl ve střetu s omezením ceny daným rámcovou dohodou. Nová rámcová dohoda bude uzavřena začátkem příštího roku. Výměna poškozených a doplnění chybějících tabulí včetně těch pro nově vyhlášená ZCHÚ a památné stromy tak proběhne až následně.

Mimo rámcovou dohodu bylo vyrobeno a rozmístěno 99 piktoqramů upozorňujících na žádoucí chování návštěvníků. Zcela novým typem bylo v letošním roce 50 tabulí pro označení lokality Světového dědictví UNESCO Jizerskohorské bučiny.

6.6.2 Naučné stezky a informační panely

Karolína Šůlová

AOPK ČR má ve své správě několik desítek naučných stezek, které návštěvníky seznamují s nejzajímavějšími fenomény daného území. V roce 2022 se obnovovaly například informační panely naučné stezky Okolím Deštného, připravovala se obnova Beskydské horské stezky nejen pro lyžaře. Územím spravovaným AOPK ČR prochází dalších 122 stezek jiných zřizovatelů.

Základní informace o MZCHÚ se návštěvníci dozvědí ze standardizovaných informačních panelů a z infotabulek na hraničnicích. Ty se připravují ke každému nově vyhlášenému území ve správě AOPK ČR. V roce 2022 se instalovaly nové panely o CHKO Třeboňsko.

6.6.3 Program Dům přírody

Lenka Šoltysová

V roce 2022 po nepříznivém vývoji v propadu návštěvnosti v důsledku pandemie Covid-19 a s ní souvisejícím uzavřením středisek opět vzrostla návštěvnost.

V roce 2022 AOPK ČR přispěla provozovatelům dle smluv o zajištění provozu domů přírody průměrnou částkou 465 tisíc Kč a informačních středisek částkou 150 tisíc Kč z národního programu POPFK v celkové výši 4 917 286 Kč. To při počtu 411 947 platících a neplatících návštěvníků v roce 2022 představovalo cca 12 Kč na jednoho návštěvníka a průměrně to pokrývalo necelých 21 % z celkových potřebných finančních prostředků na zajištění provozu 19 návštěvnických a informačních středisek. Náklady na provoz objektů, údržbu

areálů a expozic včetně ostatních nákladů na zajištění programů v roce 2022 činily 10,290 mil. Kč a 14,104 mil. Kč byly náklady na mzdy a OON. Návštěvníci přispěli částkou 12,174 mil. Kč, když zaplatili vstupné do expozic, koupili si program nebo regionální produkty. Aby provozovatelé pokryli všechny nezbytné náklady, tak si 5,270 mil. Kč museli zajistit jinou činností z příspěvků místních partnerů a realizací různých projektů.

Návštěvnická a informační střediska poskytla 140 green jobs, z toho jen 32 lidí bylo zaměstnáno na plný či částečný úvazek a ostatní byli brigádníci vypomáhající střediskům převážně v letních měsících. V domech přírody a v informačních střediscích pracovalo i 35 dobrovolníků.

V domech přírody a v informačních střediscích se konalo celkem 1 928 akcí. Oproti loňskému roku se podařilo uspořádat 1 506 speciálních programů a komentovaných prohlídek expozic. Druhým nejpočetnějším a nejoblíbenějším produktem jsou celodenní akce, kterých bylo 120, v oblíbenosti zůstávají stále tradiční exkurze, přednášky, semináře a krátkodobé výstavy.

V roce 2022 pokračovaly stavební práce na dalších nových domech přírody - Domu přírody Českého krasu v Koněprusích, Domu přírody Brd v lokalitě Tři trubky, Domu přírody Bílých Karpat ve Veselí nad Moravou a zahájeny byly stavební práce i na Domě přírody Hodonínské Důbravy v Hodoníně a na Domě přírody Pálavy v Dolních Věstonicích.

6.7 Stráž přírody

Ondřej Vítek

Stráž přírody je na AOPK ČR vykonávána především dobrovolními spolupracovníky. Od roku 2021 je v každé CHKO ustanoven alespoň jeden strážce přírody či zpravodaj, ať už z řad dobrovolníků, nebo zaměstnanců. Strážců ustanovených z řad zaměstnanců je na AOPK ČR stejně jako vloni celkem 49. Počet dobrovolných strážců však výrazně klesl z 280 na 230, a to zejména na pracovištích s vyšším počtem. Méně je i zpravodajů (celkem 54, pokles o 3). Na ustanovení se připravuje 52 čekatelů (o 10 méně než vloni). Přítomnost ochránářů v terénu je velmi důležitá, proto AOPK ČR dlouhodobě usiluje o získání míst pro profesionální strážce v CHKO. Zatím neúspěšně.

Jednou z činností strážců, i když ne tou hlavní, je ukládání pokut za přestupky příkazy na místě. Takových pokut bylo strážci uloženo celkem 228 v souhrnné výši 309 200 Kč. To představuje další pokles počtu, ale přitom nárůst celkové částky, což může souviset s inflací, ale i závažností některých pokutovaných přestupků. Průměrná výše strážci udělených pokut stoupla téměř o 400 Kč na 1 356 Kč. Přesto stále platí, že většinu neúmyslných přestupků strážci řeší domluvou. Nejčastěji pokutovaným přestupkem je stále vjezd vozidel mimo silnice. Zhruba polovina pokut uložených příkazem na místě na celé AOPK ČR připadá právě na strážce přírody. Nejsilnější pravomocí strážců je v případě zjištění rušivé probíhající činnosti její pozastavení na místě (§ 81 odst. 8 ZO PK). Tento nástroj využili strážci přírody v roce 2022 v rámci AOPK ČR jednou. Šlo o práce ve skiareálu v Orlických horách, které probíhaly mimo povolené období chránící chrástala polního.

Pivovar a profesor: ceny AOPK ČR udělovány počtvrté

Karolína Šůlová

Cena Agentury ochrany přírody a krajiny ČR se v roce 2022 udělovala počtvrté, již tradičně na konferenci Vybrané problémy naší přírody a krajiny, kterou AOPK ČR pořádá spolu s Českou zemědělskou univerzitou, Fakultou životního prostředí. V kategorii Počin ji získal pivovar Radegast za reklamní spot s motivem pastevce a vlka a za podporu projektů, které se zaměřují na zadržování vody v krajině a péči o beskydské louky. Cenu v kategorii Osobnost si odnesl za celoživotní práci profesor Karel Šťastný. Ceny předával předseda Rady AOPK ČR Vladimír Bejček a ředitel AOPK ČR František Pelc.

Pivovar Radegast vytvořil několik reklamních spotů s motivem velkých šelem. Hrdina spotu, ve kterém se vlk chystá napadnout nedostatečně zabezpečené ovce, se po chvíli váhání rozhodne, že zvíře nezastřílí a nechá je odběhnout. To v kontextu tuzemské, mnohdy vyhocené debaty o návratu vlků do naší krajiny není úplná samozřejmost. Naopak je to velmi potřebný postoj a byl také jedním z motivů pro udělení ceny. AOPK ČR dlouhodobě zdůrazňuje, že tyto přísně chráněné šelmy do naší přírody patří, chovatelé dostávají finance na zabezpečení stád i kompenzace za případné škody. Vlcí pomáhají regulovat přemnožená prasata divoká, srnce a jeleny, kteří brání přirozené obnově našich lesů a působí velké škody i zemědělcům.

Cenu AOPK ČR v kategorii Osobnost získal ornitolog Karel Šťastný za celoživotní studium rozšíření ptáků a jejich početnosti v ČR. Podařilo se mu také do praxe zavést exaktní metody výzkumu ptačích populací a společenstev a významně tak pomohl k ochraně ptactva. Vydal stovky článků a 50 knih. Byl dlouholetým jednatelem a předsedou České společnosti ornitologické a v roce 1990 spoluzakladatelem Lesnické a dřevařské fakulty ČZU v Praze. Nyní působí jako profesor na Fakultě životního prostředí ČZU.

Cena Agentury ochrany přírody a krajiny ČR se uděluje na základě doporučení Rady AOPK ČR. Chce upozornit na zajímavé osobnosti či počiny, které pomáhají zlepšit stav naší přírody. V roce 2018 získalo ocenění Arcibiskupství pražské za šetrné lesní hospodaření na Rožmitálsku a manželé Burešovi za celoživotní přínos pro ochranu a výzkum přírody v Jeseníkách. V roce 2019 to byla firma ZEMSPOL za šetrné zemědělské hospodaření v Moravském krasu a Petr Moucha za celoživotní

práci pro naši přírodu, zejména pro ochranu lesů. Za rok 2020 si ocenění odneslo Povodí Moravy za některé revitalizační a renaturační projekty v povodí řek Morava a Dyje, v kategorii Osobnost byly oceněny dvě výjimečné ženy – Jarmila Kubíková a Dana Bartošová.

1. V kategorii Počin si ocenění odnesl z pivovaru Radegast.
2. Karel Šťastný byl oceněn za celoživotní práci ve prospěch ochrany přírody, foto Tom Jůnek

CHKO Český kras padesátiletá

František Pojer, Hana Hofmeisterová

První návrhy na ochranu částí Českého krasu vznikly před více než sto lety. Chráněná krajinná oblast byla vyhlášena v roce 1972.

Vyvrcholením akcí k tomuto výročí byla odborná konference „Český kras včera, dnes a zítra“, která se konala ve dnech 3. a 4. listopadu 2022 ve Svatém Janu pod Skalou v areálu zdejšího kláštera, kde sídlí Svatojánská kolej – vyšší odborná škola pedagogická. Ve stejných kulisách unikátního místa se specifickým geniem loci probíhala také konference k 40. výročí před deseti lety. Konference byla slavnostně zahájena ve Valdštejnském sále Senátu Parlamentu ČR v předvečer konání její odborné části.

Ta začala ve čtvrtek dopoledne pěší vycházkou na vrch Třesina u Hostimi. Téměř stovka účastníků se seznámila s různorodým managementem ve prospěch zvláště chráněných druhů rostlin a bezobratlých živočichů. Vlajkovým druhem je zde okáč metlicový a další druhy motýlů. Na předem připravená místa jsou úspěšně vysazovány ohrožené druhy rostlin a motýlů.

Čtvrteční odpoledne uvedl prof. Bedřich Moldan zamyšlením nad ochranou přírody Českého krasu v globální perspektivě. Hlavní čas byl pak věnován souhrnným přednáškám a prezentacím na klasická témata paleontologie, geologie, karstologie, hydrogeologie a živé přírody na příkladu vyšších rostlin, měkkýšů a brouků. Většina autorů se přednostně věnovala poznatkům v uplynulých deseti letech a zasadila nové poznání do mezinárodních souvislostí. Petr Budil z České geologické služby připomněl obrovské zásluhy prof. Ivo Chlupáče a stejně tak Lucie Juříčková vyzdvihla zásluhy dr. Vojena Ložka při poznávání a ochraně Českého krasu.

Druhý den konference byl představen rozmanitý výzkum probíhající v Českém krasu, který je svou unikátností a také blízkostí Prahy cílem mnoha projektů, diplomových prací a dal-

ších výzkumných činností. Většina těchto aktivit se odehrává ve spolupráci či na podnět AOPK ČR. Byly představeny hlavní oblasti aktivní péče o ekosystémy a ohrožené druhy s využitím finančních prostředků ze státního rozpočtu i fondů EU. Většina přednášek je k dispozici ve formě ppt prezentací na webu AOPK ČR, kde se s nimi zájemci mohou seznámit podrobněji.

Exkurze do kostela s vynikajícím výkladem Michala Šedivého, správce areálu Svatojánského kláštera, obohatila všechny účastníky. V chodbách kláštera bylo po celou dobu konference ke zhlédnutí několik výstav a výběr snímků Českého krasu „z nebe“ od Jiřího Jirouška, které doplnila nová kniha vydaná autorem při příležitosti výročí a konference.

1. Slavnostní zahájení v Senátu Parlamentu ČR, foto Michal Pavlík, Senát PSP ČR
2. 50 let CHKO připomněla i Muzejní noc, foto archiv AOPK ČR

Celostátního setkání strážců, které AOPK ČR uspořádala v dubnu v Kozově u Litovelského Pomoraví, se zúčastnilo 59 osob.

6.8 Monitoring návštěvnosti

Ondřej Vítek

AOPK ČR zajišťuje monitoring návštěvnosti ve vybraných lokalitách již řadu let. Od roku 2009 jsou údaje o návštěvnosti získávány převážně metodou automatických sčítačů a jde tedy o počty průchodů zaznamenané na vytípaných profilech. V roce 2022 probíhal monitoring na 60 profilech. Většinou byly měřeny průchody bez rozlišení uživatelských skupin a směrů, některé profily však sledovaly zvlášť průjezdy cyklistů nebo aut nebo směry pohybu. Na několika profilech na vodních tocích byl zaznamenáván počet lodí. Na většině profilů běžel monitoring celý rok.

Například na Křivoklátsku se počty průchodů dále vracely k trendu před pandemií Covid-19. Takže i když představují počty za roky 2021 i 2022 na většině profilů pokles oproti roku 2020, v dlouhodobějším měřítku jde o setrvalý mírný nárůst. Opačně tomu bylo na Třeboňsku, kde po redukci zůstal měřený jediný profil. Na něm se počty v roce 2020 naopak propadly a v posledních dvou letech se postupně zase navyšují, ale úroveň z roku 2019 zatím nedosáhly. V CHKO Blaník se podařilo navázat spolupráci s regionálním partnerem. Spolek Kraj blanických rytířů tak nově financuje monitoring na dvou profilech a AOPK ČR na jiných dvou v regionu, výsledky se však společně sdílí. Díky tomu je známo, že noční návštěvnost na severním přístupu na Velký Blaník činí 4,2%, což je zhruba dvojnásobek průměrných hodnot z ostatních sledovaných míst. Na Velkém i Malém Blaníku jsou denní maxima spojená s hromadnými pochody na Silvestra a Nový rok. V Českém krasu nepřekvapuje, že maxima návštěvnosti jsou na většině míst v květnu, což souvisí s blízkostí Prahy a typickými jarními jednodenními výlety. Horolezci však mají větší aktivitu až

v létě, což prokázalo měření na profilu Kobyla. Nádherné říjnové počasí pak přitáhlo rekordní počty výletníků na skálu nad Svatým Janem. Tento profil také patří k těm výjimečným, kudy projde aspoň nějaký návštěvník každý den v roce. Podrobnější vyhodnocení bude provedeno po získání zatím chybějících dat z většiny oblastí za poslední čtvrtletí.

Data jsou vkládána do internetové databáze Eco-Visio přímo smluvními dodavateli monitoringu návštěvnosti. Databáze umožňuje i jejich vizualizaci a základní vyhodnocení. Usnadňuje rovněž sdílení dat s externími subjekty. I v letošním roce byla data poskytnuta například pro pokračující projekty „Omezování negativních dopadů turismu na ekosystémy prostřednictvím inteligentního softwarového průvodce“ a „Podpora alternativních řešení mobility v environmentálně citlivých oblastech“, dále i jako podklad pro několik studentských prací.

6.9 Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO

Lenka Šoltysová

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností (KPNV) postupně vznikají pro všechny CHKO. Cílem je vytvoření interpretačního plánu pro celé území CHKO a stanovení limitů pro cestovní ruch. Jsou také podkladem pro plány péče chráněných krajinných oblastí. K 1. 1. 2021 bylo schváleno 9 KPNV pro CHKO Beskydy, Bílé Karpaty, Brdy, Broumovsko, Český kras vč. aktualizace, Jizerské hory, Kokořínsko – Máchův kraj, Pálava, Třeboňsko, Český ráj, Žďárské vrchy a Železné hory. V roce 2022 pokračovaly práce na dalších čtyřech pro CHKO Jeseníky, Křivoklátsko, Orlické hory a Moravský kras. ■

Oprava zemních schodů a zábradlí ve Vlčí rokli v NPR Adršpašsko-teplické skály

Petr Kuna

Druhou největší národní přírodní rezervací v České republice jsou Adršpašsko-teplické skály. Patří do rodinného stříbra nejstarších chráněných území vyhlášených již v roce 1933, dnes jsou součástí I. zóny CHKO Broumovsko a evropské soustavy Natura 2000. Jedná se o geomorfologicky mimořádně významné území s lesními ekosystémy, asi jednu třetinu pokrývají přírodní biotopy, především bory, štěrbinová vegetace silikátových skal a droln, kyselá bučiny a horské a rašelinné smrčiny v roklích s klimatickou inverzí. K nejvýznamnějším zástupcům fauny patří vzácní dravci a sovy, jako jsou sokol stěhovavý, výr velký, sýc rousný a kulíšek nejmenší. Skutečné bohatství druhů představují mechy a lišejníky, mezi vyššími rostlinami zaujmou především zástupci horské flóry na dně chladných roklí, například mléčivec alpský, violka dvoukvětá, podbělice alpská a oměj pestrý, nebo druhy vázané na rašeliniště, jako jsou suchopýry, klikva bahenní, rojovník bahenní.

Pískovcové skalní oblasti vytvářejí mimořádně krásné přírodní scenérie. Návštěvnost území je proto velmi vysoká a dosahuje okolo 0,5 milionu turistů ročně. Spojnicí mezi nejvíce atraktivními skalními městy je stezka vedoucí Vlčí rokli. V této přírodovědně cenné jádrové části vykoupila AOPK ČR v roce 2006 pozemky o rozloze 42 ha. Dřevěné chodníky a schodiště na značené stezce, kterou každým rokem projde okolo 100 tis. návštěvníků, jsou v majetku AOPK ČR. Přes podmáčená místa jsou položeny dřevěné chodníky z modřínového a dubového řeziva, které v roce 2016 nahradily staré povaly, soutěskami přes potok a přes jezírko na Metuji vedou dřevěné lávky se zábradlím, skalní hřebínek překonávají dřevěná schodiště a zemní schůdky.

Na jaře roku 2022 bylo zjištěno, že některé konstrukční prvky již značně poškodila hniloba. Byla provedena výměna 28 ks

zemních schůdků a dřevěného zábradlí v délce 33,15 m. Dřevo není chemicky konzervováno a tak mohly být staré díly ponechány skryté k zetlení v okolí stezky. Ty původní byly ze smrku, kvůli vyšší předpokládané trvanlivosti bylo nově použito modřínové dřevo. Současně byla provedena údržba kovových sloupků zábradlí v počtu 48 ks, tj. očištění drátěným kartáčem od nečistot a rzi a dvojitý nátěr antikorozní barvou hnědého odstínu.

Akce byla provedena z finančních prostředků podprogramu Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích ve výši 138 341,72 Kč. Oprava byla náročná zejména na ruční donášku nového materiálu a na organizaci práce v době turistické sezóny, protože práce byly prováděny bez uzavírky stezky. ■

1. Suchopýr pochvatý u stezky na rašeliništi ve Vlčí rokli, foto Petr Kuna

2. Opravené zemní schody a zábradlí, foto Lucie Vítková

Pastva v evropsky významné lokalitě Rašeliniště Jizerky, foto Šárka Mazánková

7. Mezinárodní spolupráce | Jan Plesník

7.1 Mezinárodní závazky

Jan Plesník

Kromě tradičních činností, souvisejících s mezinárodní ochranou přírody a krajiny, se druhá polovina roku 2022 nesla ve znamení předsednictví České republiky v Radě Evropské unie (CZ PRES 2022), konkrétně agendy péče o biologickou rozmanitost (box 36). Aktivity, vztahující se k naplňování legislativy Evropské unie (směrnice o ptácích, směrnice o stanovištích, nařízení o invazních nepůvodních druzích, připravované nařízení o obnově přírody), jejích základních koncepčních dokumentů nebo k realizaci příslušných dotačních programů, podrobně přibližují kapitoly, resp. podkapitoly 2.1.3., 2.2.3., 3.3.2., 3.3.3., 3.4.1., 3.4.2., 3.4.5. a 4.

■ Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti (ETC/BD)

Činnost AOPK ČR se v rámci ETC/BD, konsorcia 9 institucí z 8 zemí ustaveného odbornou institucí EU – Evropskou agenturou životního prostředí (EEA), v roce 2022 zaměřila na revizi populačních jednotek a skupin druhů flóry a fauny podle článku 17 směrnice o stanovištích. V únoru 2022 bylo již podruhé vypsáno výběrové řízení na zřízení Evropského tematického střediska pro biologickou rozmanitost a ekosystémy (ETC/BE), které bude působit v období 2023–2026. Návrh podaný konsorciem ETC/BD v něm neuspěl, takže konsorcium ukončilo činnost ke dni 31. 12. 2022: AOPK ČR byla partnerem ETC/BD nepřetržitě od roku 2005.

■ Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)

V druhé části 24. zasedání Poradního orgánu CBD pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SBSTTA-CBD), konaného hybridní formou v březnu 2022 v Ženevě, byl pracovník AOPK ČR zvolen členem předsednictva SBSTTA. Čtyřikrát odložené 15. zasedání konference smluvních stran CBD (CBD COP 15) se uskutečnilo v kanadském Montrealu 7. – 19. 12. 2022, tedy v době CZ PRES 2022.

■ Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernská úmluva)

Pracovník AOPK ČR působil také v roce 2022 v předsednictvu Stálého výboru Bernské úmluvy, současně řídil skupinu specialistů Rady Evropy pro Evropský diplom pro chráněná území a pracovní skupinu pro přípravu vize a strategického plánu Bernské úmluvy do roku 2030 a zúčastnil se v rámci CZ PRES 2022 42. zasedání Stálého výboru, jež proběhlo na přelomu listopadu a prosince 2022 ve Štrasburku.

■ Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Pařížská úmluva)

V červenci 2021 byla na prestižní Seznam světového dědictví UNESCO zapsána jako součást stávající lokality Dlouhověké bukové lesy a pralesy Karpat a dalších oblastí Evropy NPR Jizerskohorské bučiny: jedná se o vůbec

první přírodní lokalitu světového dědictví UNESCO (WHS) v České republice. AOPK ČR připravila v roce 2022 odborné podklady pro revizi zásad zonace uvedené WHS, které připravuje Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) jako vědecký poradce úmluvy, a poskytla materiály pro aktualizaci internetové stránky lokality a na výstavu snímků ze všech bukových ekosystémů tvořících součást zmiňované lokality.

■ Mezinárodní úmluva o regulaci velrybářství

Na 68. zasedání Mezinárodní velrybářské komise (IWC) v říjnu 2022 ve slovinském Portoroži zastupovala EU delegace ČR, jejímž členem byl také pracovník AOPK ČR.

■ Mezivládní platforma pro biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES)

Pracovník AOPK ČR se v červenci 2022 zúčastnil v rámci CZ PRES 2022 9. zasedání IPBES.

■ Evropské sdružení představitelů institucí ochrany přírody (ENCA)

V roce 2022 se AOPK ČR mj. podílela na vypracování společného odborného stanoviska ENCA k globální transformaci lidské civilizace předloženého Evropské komisi a CBD COP 15.

■ Evropské partnerství Biodiversa+

Biodiversa+, mezinárodní iniciativa ustavená v roce 2021 a spolufinancovaná EU, podporuje výzkum nejrůznějších aspektů biologické rozmanitosti s dopadem do praxe. V současnosti je do ní zapojeno 74 institucí z 36 zemí. AOPK ČR, která v iniciativě řeší monitorování druhů a biotopů, usiluje o to, aby se stala co nejdříve jejím řádným partnerem.

■ přímá spolupráce s jinými státy

V roce 2022 pokračoval twinningový projekt EU „Posílení ochrany biologické rozmanitosti a jejího udržitelného využívání v Arménii v souladu s evropskými standardy“ řešený od března 2021 AOPK ČR ve spolupráci s Finským ústavem pro životní prostředí SYKE.

7.2 Vědecký orgán CITES

Silvie Ucová

Rovněž v roce 2022 představovalo hlavní agendu vědeckého orgánu CITES (tedy Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin) posouzení splnění podmínek pro vydání výjimek ze zákazu komerčních činností pro exempláře CITES v souladu s nařízením Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu

s nimi. Celkem bylo vydáno více než 700 stanovisek, především pro suchozemské želvy rodu *Testudo*, papoušky rodu *Amazona*, žaka šedého, drápkaté opice, dravce a sovy a další druhy chráněné úmluvou CITES. V naprosté většině se jednalo o živé exempláře narozené a odchované v lidské péči.

Další významná činnost českého vědeckého orgánu CITES se týkala stanovisek pro dovoz a vývoz ohrožených druhů CITES ze/do třetích zemí do/z ČR, kterých bylo prostřednictvím webové aplikace Registr CITES vydáno téměř 600. Ve složitějších případech importů ze třetích zemí, především v případě první žádosti o dovoz druhu do ČR či dokonce do EU, byla záležitost konzultována s vědeckým orgánem vyvázejícího státu. Ze zajímavých případů lze uvést alespoň import dosud nedotčených druhů orchidejí z Thajska, varanů z Indonésie, kaktusů z Íránu, sukulentů z Madagaskaru a tukanů z Argentiny. Naopak v rámci stanovisek k povolení vývozu vědecký orgán prověřoval odchov vyvážených exemplářů: jednalo se například o vývoz kakaduů havraních, kakaduů černých a amazónků krátkoocasých do Bangladéše, gekončků rodu *Goniosaurus*, gekonů rodu *Phelsuma* a trnočolků bradavčitých do Japonska, gekonů rodu *Nephrurus* do Hongkongu, trich orlích do Venezuely a australských gekonů rodu *Saltuarius* do Kanady. Česká republika zůstává z pohledu dovozu a vývozu exemplářů CITES i nadále významnou jak spotřebitelskou, tak zdrojovou zemí.

V roce 2022 provedl vědecký orgán čtyři odborná šetření v chovatelských zařízeních, kde posuzoval odchované želvy zelenavé, sokoly stěhovavé, outloně malé a ary hyacintové, u kterých byl zároveň protokolárně odebrán krevní vzorek pro analýzu DNA a určení rodičovství.

V roce 2022 zpracovával vědecký orgán také odborné vyjádření pro účely trestního řízení na žádost soudu týkající se mj. zjištění ceny rohu nosorožce tuponosého jižního v roce 2012. Dále byl vědecký orgán dotazován Českou inspekcí životního prostředí (ČIŽP) na ceny exemplářů druhu kakadu molucký a ara arakanga.

Na žádost MŽP se pracovníci vědeckého orgánu vyjadřovali ke třem zařízením, která žádala o status záchranného centra CITES, v nichž mohou být umístěni živí jedinci zadržení/zabavení podle zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy. Vědecký orgán se rovněž věnoval chovu velkých kočkovitých šelem v ČR a monitoroval jejich pohyb mezi jednotlivými chovateli.

Odborná skupina pro CITES se v roce 2022 sešla dvakrát a zabývala se mj. zapojením do předsednictví ČR v Radě EU (CZ PRES 2022), návrhy na změny příloh CITES na nadcházejícím 19. zasedání konference smluvních stran CITES, dodržováním zákona na ochranu zvířat proti týrání především při chovu velkých kočkovitých šelem (všechny druhy spadají pod CITES), probíhajícími projekty Centra environmentálních forenzních věd (Ústav pro životní prostředí, PŘF UK) zaměřenými na velké kočkovité šelmy, prokazováním původu papoušků žako (ČIŽP), regulací chovu exotických zvířat na úrovni EU, novinkami v databázi pro pracovníky CITES v EU (Captive Breeding Database) a propagací nové putovní výstavy CITES s názvem Tváře úmluvy CITES.

Zástupci vědeckého orgánu se zúčastnili také tří zasedání Vědecké prověřovací skupiny (SRG) Evropské komise v Bruselu, v níž se diskutují a sjednocují přístupy k obchodování s ohroženými druhy fauny a flóry v celé EU. V Budapešti se konalo setkání skupiny V4 pro pracovníky CITES, kde měla AOPK ČR také zástupce.

V průběhu celého roku 2022 byli pracovníci intenzivně zapojeni do předsednictví České republiky v Radě Evropské unie. V první polovině roku se jednalo především o přípravu na 74. zasedání Stálého výboru CITES (Lyon, březen 2022), v druhém pololetí aktivně koordinovali přípravu odborných stanovisek EU k novým návrhům na 19. zasedání konference smluvních stran CITES (COP 19). Všichni pracovníci se pak 14. – 25. listopadu 2022 zúčastnili COP 19 v Panamě City a přispěli k úspěšnému zvládnutí CZ PRES 2022 v agendě CITES. ■

Zapojení AOPK ČR do předsednictví ČR v Radě Evropské unie

Jan Plesník

1. července 2022 se Česká republika ujala předsednictví v Radě Evropské unie (CZ PRES 2022). Protože zastupuje zájmy členských států EU, zůstává hlavním rozhodovacím orgánem Unie a skládá se proto z ministrů vlád jednotlivých členských států, v našem případě ministrů zodpovědných za péči o životní prostředí. Předsedající členský stát přitom neřídí jen zmiňované Rady ministrů, ale i všechny pracovní skupiny připravující pro jednání ministrů nezbytné podklady a zastupuje EU při všech mezinárodních jednáních. Ochranou přírody se zabývají tři podskupiny Pracovní skupiny Rady EU pro mezinárodní otázky životního prostředí (WPIEI) řešící problematiku biodiverzity, CITES a velrybářství.

Hned první červencový týden proběhlo v Bonnu 9. zasedání Mezivládní platformy pro biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES) zabývající se zejména udržitelným využíváním fauny a flóry a metodami hodnocení přírody. AOPK ČR ve spolupráci s Magistrátem hlavního města Prahy připravila 14. července pro účastníky neformálního zasedání ministrů životního prostředí členských států EU návštěvu lokality Litožnice na východě naší metropole představující modelovou ukázkou obnovy přírody. Exkurze do CHKO Český kras zpestřila 18. července jednání atašé stálých zastoupení členských států EU sídlících v Bruselu zodpovědných za životní prostředí. Tradiční zasedání ředitelů EU institucí ochrany přírody v jednotlivých členských státech EU konané 29. – 30. září debatovalo hlavně návrh legislativy EU na obnovu přírody a účastníkům představilo péči o EVL Raná v CHKO České středohoří.

Na 68. zasedání Mezinárodní velrybářské komise (IWC) v říjnu ve slovinském Portoroži české předsednictví EU prosadilo mj. posílení ochrany kytovců před umělými hmotami shromážděnými se v oceánu. Po 19. zasedání konference smluvních stran CITES, zorganizovaném 14. – 25. listopadu 2022 v Panamě City, bude moci nově těžít z přísnější regulace obchodu více než 500 druhů a poddruhů fauny a flóry (viz 7.2). Ve Štrasburku uskutečněné 42. zasedání Bernské úmluvy chránící přírodní dědictví šířeji pojaté Evropy projednávalo ilegální zabíjení ptáků, šíření patogenních organismů invazními nepůvodními druhy nebo ochranu jeseterovitých a velkých šelem.

Nejdůležitějším výsledkem přelomového 15. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti (Montreal, 7. – 19. prosince 2022) se stalo přijetí dlouho očekávaného Kchun-mingsko-montrealského globálního rámce pro biodiverzitu (GBF). Dokument, jehož schválení představuje výrazný úspěch CZ PRES 2022, obsahuje čtyři obecné cíle či spíše vize, které by se měly do roku 2050 stát skutečností tak, aby v té době lidstvo žilo v souladu s přírodou. Zastavit a zvrátit úbytek biologické rozmanitosti má pomoci 23 značně ambiciózních konkrétních cílů, jež se smluvní strany včetně ČR zavázaly splnit již do roku 2030. ■

1. Rozlehlou vstupní halu sídla Rady EU zdobí logo předsednictva daného členského státu, v druhém pololetí České republiky,
2. Seznámení evropských ministrů s projektem revitalizace Litožnice na okraji Prahy
3. Český tým řídí jednání podskupiny WPIEI pro biodiverzitu ve velkém sále bruselského sídla Rady EU.

Všechna foto Jan Plesník

8. Hospodaření a provoz | Jan Zohorna

8.1 Rozpočet AOPK ČR

Miloš Benedikt

AOPK ČR hospodařila v roce 2022 dle schváleného a v průběhu roku upraveného rozpočtu dle pravidel stanovených příslušnou legislativou, především zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů v aktuálním znění.

AOPK ČR vykazala celkem 140 060 tis. Kč příjmů.

Plánovaný limit příjmů ve výši 9 000 tis. Kč byl naplněn v částce 15 004 tis. Kč. Hlavní skladbu tvořily zejména příjmy z pronájmu pozemků, poskytování služeb a příjmy z prodeje DHM. Ostatní příjmy představují investiční a neinvestiční transfery od veřejných rozpočtů, Evropské unie a ze zahraničí.

Celkový rozpočet výdajů činil 2 112 312 tis. Kč, čerpání dosáhlo hodnoty 1 134 987 tis. Kč. Čerpání nároků z nespotebovaných výdajů činilo 140 588 tis. Kč a čerpání rezervního fondu dosáhlo výše 11 937 tis. Kč.

Platy zaměstnanců s příslušenstvím činily 452 796 tis. Kč. Náhrady mezd v době nemoci byly ve výši 2 096 tis. Kč.

Provozní a režijní výdaje 14 regionálních pracovišť a ústředí činily 77 900 tis. Kč. Schválený rozpočet provozních výdajů byl současně posílen díky realizaci projektů. Největší podíl výdajů představovaly položky za stravenkový paušál, pohonné hmoty, platby za energii, cestovné, poštovní služby, náklady na opravy, materiálové náklady a další služby.

AOPK ČR měla v roce 2022 v realizační fázi 185 akcí, z nichž bylo 56 akcí v rámci POPFK (Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny), 30 akcí v rámci NPO-POPFK a v rámci MaS (Majetek státu) bylo 57 akcí. V rámci ICT bylo celkem 14 akcí, z běžných staveb 12 akcí, stroje a zařízení 3 akce a 13 akcí bylo financováno z EU.

Mimo výše uvedené bylo v roce 2022 realizováno 32 projektů. Z toho 15 projektů bylo hrazeno z Operačního programu Životní prostředí, projekt TP OPŽP, 3 projekty hrazeny z programu LIFE, 1 projekt z programu Twinning out, 3 projekty z TA ČR, projekt Aragvi v Gruzii, PPK, Natura 2000 a projekt ETC/BD.

V návaznosti na novelu zákona 114/1992 Sb. se AOPK ČR stala poskytovatelem dotací ze státních i evropských zdrojů. V rámci prvních výzev bylo žadatelům vyplaceno ze státního rozpočtu 38 334,54 tis. Kč v podprogramu PPK B a 20 000 tis. Kč v podprogramu PPK C. V rámci evropských zdrojů bylo žadatelům vyplaceno z programu Národní plán obnovy

Tabulka 19 Výčet nejdůležitějších položek čerpání AOPK ČR k 31. 12. 2022 (v tis. Kč)

Položka čerpání	Skutečnost	Nároky z nespoteř. výdajů	Rezervní fond	Čerpání celkem
Platy kmenových zaměstnanců v pracovním poměru	26 832	1 080	0	27 912
Platy kmenových státních zaměstnanců	196 768	122	0	196 890
Sociální a zdravotní pojištění	75 006	2 466	550	78 022
FKSP	4 432	129	32	4 593
OON	379	1 151	432	1 962
Náhrady mezd v době nemoci	2 042	54	0	2 096
TP OPŽP	30 940	10 127	0	41 067
Újmy	199 933	50	0	199 983
PPK A	132 571	885	0	133 456
Natura 2000	2 952	6 307	0	9 259
Programové financování	92 286	63 323	0	155 609
Projekty (EU účast)	88 558	37 923	11 674	138 155
Dotace celkem	64 806	0	0	64 806
z toho:				
Národní plán obnovy - POPFK	6 471	0	0	6 471
PPK B, PPK C	58 335	0	0	58 335

Tabulka 20 Veřejné zakázky soutěžené v období 1.1. – 31.12.2022

	počet VZ	počet částí tj. soutěžených smluv	předpokládaná hodnota v Kč bez DPH
Celkem soutěžených VZ	143	443	112 702 829,45
z toho nadlimitní VZ	4	4	30 320 384,03
z toho podlimitní VZ	3	6	20 243 125,15
z toho VZMR	136	433	62 139 320,27
z toho zrušené VZ	16	40	6 080 362,84
z toho nedokončené VZ	7	-	29 581 941,11

– POPFK 6 471,04 tis. Kč, z toho DPH financované státním rozpočtem ve výši 360 225 Kč. Celkem za dotační tituly bylo čerpání 64 805,59 tis. Kč. Celkový přehled je uveden v **tabulce 21**.

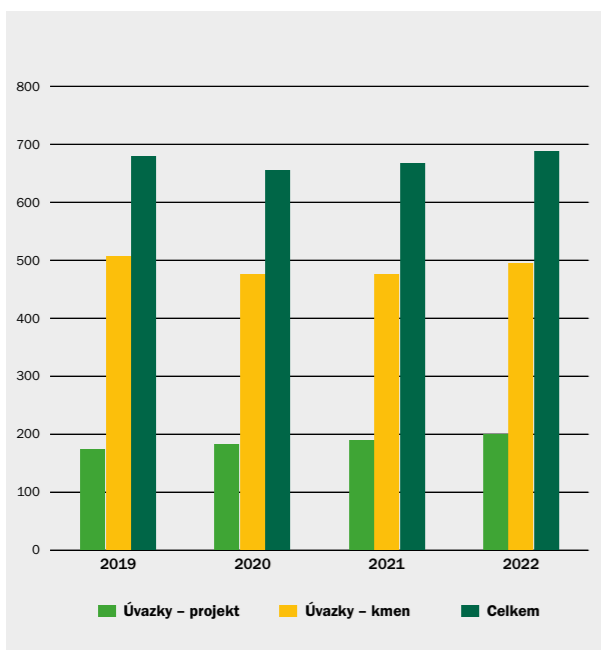
7 zakázek nebylo do konce roku 2022 ukončeno a 16 jich bylo zrušeno.

Celkový objem finančního plnění z vysoutěžených zakázek činil 84 381 051,30 Kč vč. DPH, což představuje 387 uzavřených smluv.

8.2 Zadávání veřejných zakázek

Pavla Hůlová

AOPK ČR během roku 2022 administrovala celkem 143 veřejných zakázek (dále jen „VZ“) v celkovém součtu předpokládaných hodnot 112 702 829,45 Kč bez DPH. Z toho bylo 136 zakázek malého rozsahu, tj. mimo režim zákona v celkové předpokládané hodnotě 62 139 320,27 Kč bez DPH a 7 zakázek soutěžených v rámci zákona v celkové předpokládané hodnotě 50 563 509,18 Kč bez DPH. Z celkového počtu 143 administrovaných zakázek bylo 120 zakázek zadáno,

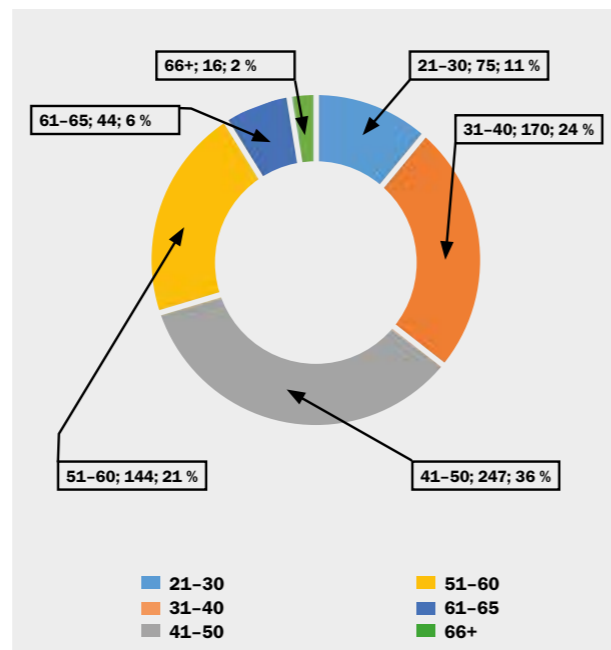

Graf 8 Vývoj počtu kmenových a projektových úvazků 2019–2022

8.3 Personální zajištění

Miloš Benedikt

Personální zajištění činností AOPK ČR v roce 2022 vycházelo z limitů stanovených státním rozpočtem pro rok 2022 a systemizací pro rok 2022 schválenou vládou. V rozpočtu pro rok 2022 (stav k 1. 12. 2022) bylo pro AOPK ČR schváleno 547,62 přepočtených úvazků služebních míst, 128,66 z nich bylo financováno z EU/FM; a dále 140,57 přepočtených úvazků pracovních míst, z toho 59,97 z nich financováno z EU/FM. Celkem tedy 688,19 přepočtených úvazků (**graf č. 8**).

Graf 9 Struktura zaměstnanců AOPK ČR podle věku

V roce 2022 bylo přijato 68 nových zaměstnanců, z toho 25 do služebního poměru. Oproti roku 2021 se jedná o nárůst počtu nově přijatých kolegů. V roce 2022 odešlo 72 zaměstnanců, o 18 více než v roce 2021.

Struktura zaměstnanců podle věku ukazuje, že největší podíl tvoří zaměstnanci ve věku 41–50 let, což je 36 % stávajících zaměstnanců AOPK ČR, tedy 247 zaměstnanců. Nejmenší podíl tvoří zaměstnanci ve věkové skupině 66+, pouhých 2 %, tedy 16 zaměstnanců (**graf č. 9**).

Podíl mužů a žen podle je v rámci AOPK ČR obecně vyrovnaný (mírně převažují ženy). Průměrný věk zaměstnanců AOPK ČR je 44 let.

8.4 Správa majetku a materiálně-technické zajištění

Dagmar Heřmanová

K 31. 12. 2022 hospodařila AOPK ČR s movitým a nemovitým majetkem státu o celkové hodnotě 2,88 mld. Kč v následujícím členění:

- Dlouhodobý majetek (hmotný, nehmotný, revitalizace) – výjma pozemků v celkové hodnotě 1 585 796 615,16 Kč;
- Drobný dlouhodobý hmotný i nehmotný majetek (vč. OOPP a zapůjčeného majetku z MŽP/SFŽP) v celkové hodnotě 288 918 695,08 Kč;
- Pozemky v celkové hodnotě 1 003 877 651,90 o celkové výměře 127 587 747 m², celkem 14 501 ks.

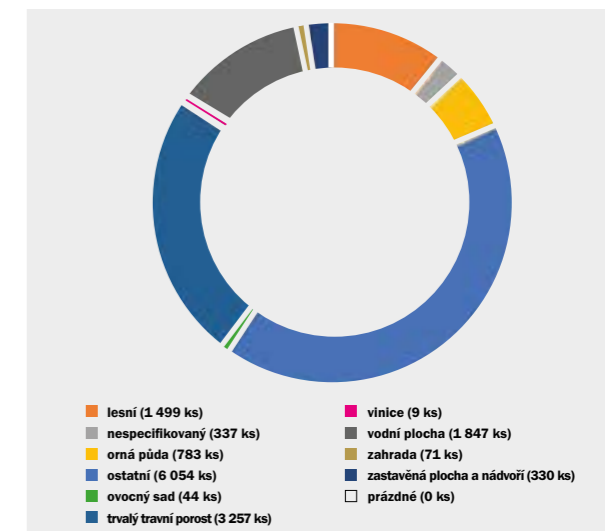
V roce 2022 byl vyřazen majetek (DHM, DDHM, DDNM, OOPP) bezúplatným převodem, likvidací, prodejem a v důsledku škodních událostí o celkové hodnotě 14 880 143,44 Kč. Vyřazený majetek již nesloužil účelu, ke kterému byl pořízen, a byl vyhodnocen pro AOPK ČR jako trvale nepotřebný.

V roce 2022 využívala AOPK ČR pro svou činnost celkem 145 služebních vozidel, z toho 116 osobních a 29 terénních. V souladu s plněním jednoho z úkolů Národního programu snižování emisí je při přípravě podkladů pro centrální nákup služebních vozidel kladen důraz na zvýšení podílu „ekologicky přátelských vozidel“ na alternativní pohon. K 31. 12. 2022 byla AOPK ČR příslušná hospodařit se 4 osobními automobily na elektrický pohon a 41 na CNG.

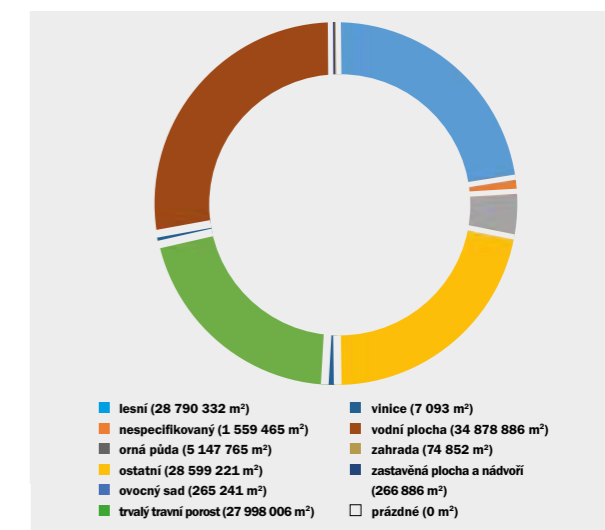
V roce 2022 byly vyřazeny a zařazeny pozemky (bezúplatné převody mezi organizačními složkami státu (ÚZSVM) a jinými státními organizacemi, komplexní pozemkové úpravy, obnova katastrálního operátu, výkupy, aj.) následovně:

Vyřazeno 829 ks, 24 440 678,24 Kč v pořizovacích cenách, výměra 790 410 m² (cca 80 ha)

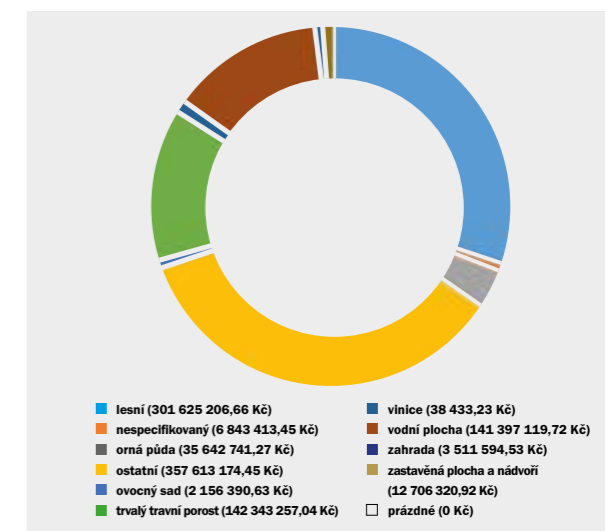
Zařazeno 335 ks, 34 906 119,72 Kč v pořizovacích cenách, výměra 4 188 425 m² (cca 419 ha)

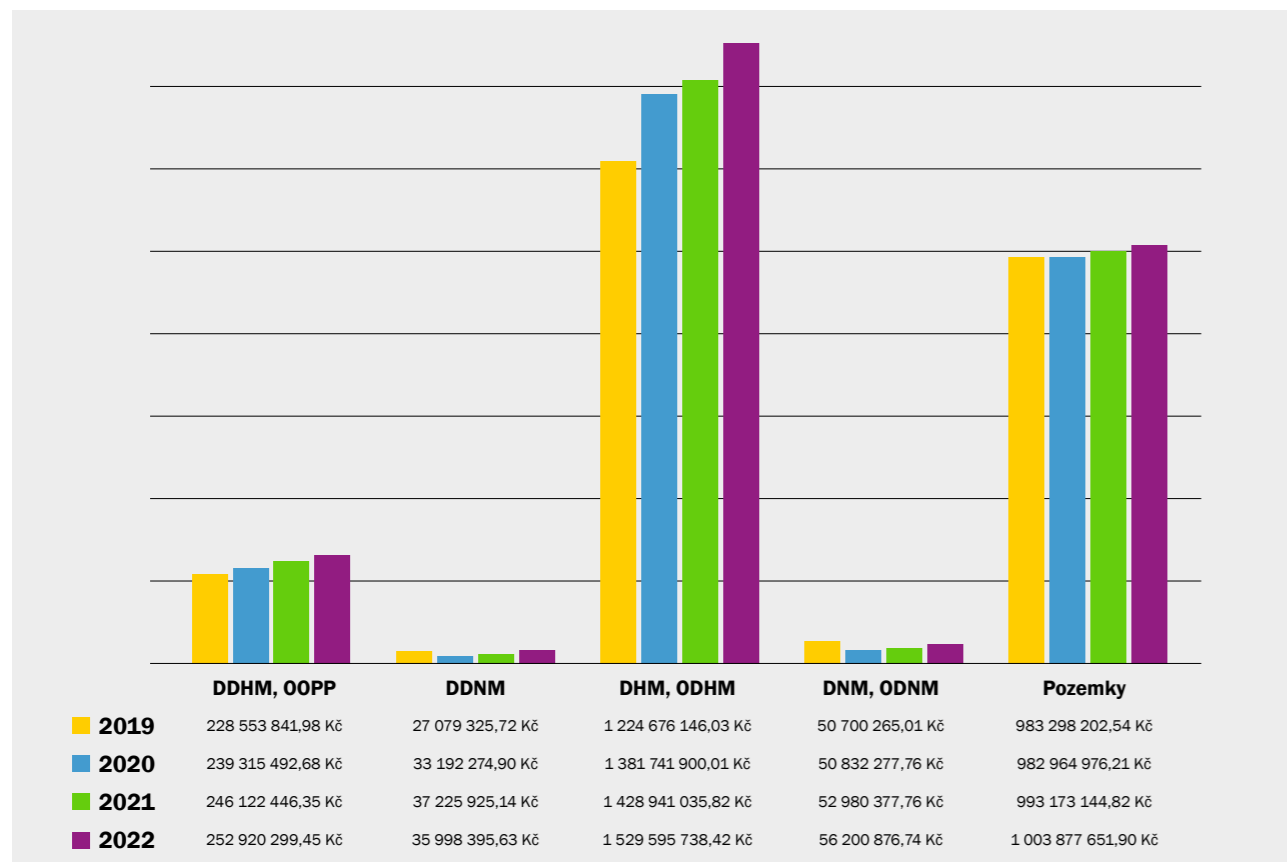
Graf 10 Struktura pozemků AOPK ČR podle počtu

Graf 11 Struktura pozemků AOPK ČR podle výměry

Graf 12 Struktura pozemků AOPK ČR podle hodnoty

Graf 13 Majetek v evidenci AOPK ČR k 31. 12. 2019, 31. 12. 2020, 31. 12. 2021 a 31. 12. 2022

V souladu s novelou zákona č. 219/2000 Sb. a příslušnými právními předpisy byly v systému Centrálního registru administrativních budov (CRAB) průběžně aktualizovány údaje o 43 administrativních budovách, se kterými je AOPK ČR příslušná hospodařit nebo je užívá ke své činnosti na základě smluvních vztahů.

Na základě uzavřené smlouvy č. 08241931 o poskytnutí podpory ze Státního fondu životního prostředí ČR (na období 2020–12/2024, ZVA 03/2025), Národní program Životní prostředí Státního fondu životního prostředí ČR na podporu výkupu pozemků ve zvláště chráněných územích, byly vykupy do vlastnictví České republiky, příslušnosti hospodařit s majetkem státu pro AOPK ČR, pozemky v ZCHÚ o celkové výměře 515 554 m² v celkové kupní ceně 9 407 650 Kč. Ke smlouvě č. 03521731 ve výši 20 mil. Kč bylo zpracováno ZVA 03/2022.

AOPK ČR eviduje a zpracovává 151 výzev k vydání majetku (730 pozemků) církvím a náboženským společnostem. Řeší žaloby na vydání nemovitého majetku dle zák. č. 428/2012 Sb., vedené s Arcibiskupstvím pražským, Benediktinským opatstvím sv. Václava v Broumově, Římskokatolickou farností Lidečko, Římskokatolickou farností Široký Brod, aj. SPÚ rozhodlo o nevydání pozemků Význačné kolegiální kapitule sv. Václava v Mikulově v přírodní rezervaci Svatý kopeček. Liechtensteinské knížectví podalo žaloby proti rozhodnutím SPÚ k okresním soudům v Břeclavi, České Lípě, Olomouci, Šumperku a Ústí nad Orlicí o vyklizení a určení vlastnického

práva k nemovitostem. Okresní soudy žaloby zamítly, žalobci se odvolali ke krajským soudům v Ostravě, Hradci Králové a Brně, spory pokračují (jedná se cca o 214 pozemků).

AOPK ČR podala na 14 krajských finančních úřadů přiznání k dani z nemovitých věcí dle zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, na zdaňovací období roku 2022. Celková daň za nemovitosti byla vyměřena finančními úřady ve výši 1 813 509 Kč.

V roce 2022 bylo dokončeno několik rekonstrukcí objektů: Žďár nad Sázavou – Výměna oken, oprava fasády, nátěr dřevěných prvků, opěrná zeď, Jince – Odvedení dešťové vody od objektu budovy SCHKO Brdy, Turnov – statické zajištění a sanace vlhkého suterénu.

8.5 Správa a podpora ICT

Jan Vostatek

V období roku 2022 byla dokončena investiční akce na rekonstrukce a rozšíření strukturovaných kabeláží na regionálních pracovištích, která se dotkla 19 objektů s finančním objemem 3 200 000 Kč. Tato akce byla realizována z důvodů již nevyhovujících parametrů původní kabeláže nebo z důvodu navýšení počtu zaměstnanců v objektech.

Další investiční akcí v oblasti infrastruktury byla obnova serverů a záložních zdrojů napájení (UPS) v 37 regionálních datacentrech. Obnova technologií regionálních datacenter byla realizována z důvodů končící podpory serverů, navýšení datových kapacit a zvýšení dostupnosti. Mimo uvedeného je třeba zmínit environmentální hledisko této investiční akce, kdy výměnou serverů za servery s vyšší efektivností dochází k roční úspoře 40 MWh elektrické energie, to znamená roční „úsporu“ 16 tun vyprodukovaného CO₂. Finanční objem této investiční akce přesáhl 9 000 000 Kč.

V oblasti bezpečnosti proběhl upgrade zálohovací technologie, tj. upgrade zálohovacího SW, diskového úložiště pro krátkodobé zálohy a výměna zálohovací páskové knihovny. Celková kapacita nové zálohovací technologie je 3,6 petabajtů. Důvodem realizace této akce byla potřeba náhrady technologií s končící podporou a potřeba zálohování stále rostoucího objemu ukládaných dat. Součástí projektu upgrade zálohovací technologie bylo provedení kontrolních obnov významných informačních systémů. Finanční objem této investiční akce byl 2 300 000 Kč.

V oblasti informačních systémů byl proveden komplexní upgrade a konsolidace serverů a klientů infrastruktury HCL Domino/Notes, včetně dalších používaných produktů od firmy HCL jako je HCL Sametime Meetings (okamžité zaslání zpráv a videokonference), HCL Verse (webový přístup do e-mailu), HCL Verse Mobile (přístup do e-mailu, kalendářů a kontaktů v mobilním telefonu). Projekt upgradu uvedeného prostředí se týkal 50 serverů a 720 klientů. Součástí tohoto projektu bylo zavedení centrální správy konfigurací klientů HCL Notes pomocí tzv. politik a implementace nástroje na centrální řízení upgradů a instalací nových verzí klientů. Dále byl nasazen produkt HCL Leap (prostředí pro efektivní vývoj formulářových a schvalovacích aplikací), ve kterém v současnosti probíhá projekt vývoje elektronizace personálních dokumentů. V prostředí HCL Domino/Notes byla interně vyvinuta a implementována nová aplikace „Evidence budov“. Na období dalších 3 let byla uzavřena veřejná zakázka na maintenance (SW podpora a údržba) tohoto prostředí s finančním objemem 5 500 000 Kč.

Tabulka 21 Přehled projektů AOPK ČR s vyčísleným čerpáním v roce 2022

Název projektu	Zdroj financování	Doba trvání (celé roky)	Celkem za projekt v Kč	Celkem rok 2022 čerpáno v Kč
Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu v České republice	OPŽP 2014–2020	2016–2023	103 005 307	13 644 627
Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů a inventarizace maloplošných zvláště chráněných území v národně významných územích v České republice	OPŽP 2014–2020	2017–2023	348437442	47 867 724
Podpora managementového plánování a biodiverzity horských biotopů v oblasti Pradědu	OPŽP 2014–2020	2017–2023	25 130 850	2 257 486
Obnovní management území národního významu na Jižní Moravě	OPŽP 2014–2020	2017–2023	27 047 507	4 769 129
Obnovní management pozemků AOPK ČR v EVL, NPP Na požárech	OPŽP 2014–2020	2018–2023	5 767 489	624 360
Obnova rákosin a podmačených luk jako významného hnízdiště vodních a mokřadních druhů ptáků v Poodří	OPŽP 2014–2020	2019–2023	8 717 799	1 601 910,23
Ochrana vybraných jeskyní a krasových jevů ve zvláště chráněných územích ČR	OPŽP 2014–2020	2019–2023	24 150 824	5 023 561
Sjednocený informační systém ochrany přírody ČR – nástroj podpory hodnocení stavu chráněných území a chráněných druhů	OPŽP 2014–2020	2019–2023	93 634 660	14 407 208
Studie NPR Lednické rybníky	OPŽP 2014–2020	2019–2023	5 962 827	1 746 947,55
Management kleče (<i>Pinus mugo Turra</i>) v NPR Praděd a PR Břidličná a podpora managementového plánování a druhové rozmanitosti lesních ekosystémů v NPR Králický Sněžník	OPŽP 2014–2020	2020–2023	28 184 462	1 509 234
Plán ÚSES v CHKO	OPŽP 2014–2020	2020–2023	35 527 998	8 799 509
Odstranění nežádoucích objektů v ZCHÚ v péči AOPK ČR	OPŽP 2014–2020	2020–2022	26 822 482	128 448
Opatření k ochraně mokřadních ekosystémů rybníků Loch a Velká Kamenice v CHKO Žďárské vrchy	OPŽP 2014–2020	2021–2024	95 949 644	55 132 560
Opatření k ochraně pralesních ekosystémů v NPR Žofínský prales	OPŽP 2014–2020	2021–2023	206 395	7 713 018
Obnova Vrboveckého rybníka	OPŽP 2014–2020	2021–2023	29 115 622	4 406 618
Revitalizace EVL Kochánovické rybníky a PR Maršálka	OPŽP 2014–2020	2021–2023	11 722 796	1 329 496
Posílení ochrany biodiverzity v Arménii a její udržitelné využívání v souladu s evropskými standardy	Twinning	2020–2022	25 849 726	8 310 139
Zajištění udržitelné správy CHKO Aragví v Gruzii	Program Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky	2018–2022	2 910 180	273 440
LIFE České středohoří – Aktivní ochrana evropsky významných teplomilných stanovišť a druhů v Českém středohoří	Program LIFE	2017–2023	62 545 992	10 389 948
Ze života hmyzu – Ochrana vybraných druhů hmyzu soustavy Natura 2000 v přeshraniční oblasti Západních Karpat (ČR-SK)	Program LIFE	2017–2022	41 392 314	11 039 060
Integrovaný projekt LIFE pro soustavu Natura 2000 v České republice	Program LIFE	2019–2026	374 688 968	56 774 558
Centrum pro krajinu a biodiverzitu (DivLand)	TA ČR – Prostředí pro život	2021–2026	18 129 998	2 247 100
Vodní systémy a vodní hospodářství v ČR v podmínkách změny klimatu	TA ČR – Prostředí pro život	2020–2026	17 989 998	2 505 460
Průchodnost dopravní infrastruktury pro faunu jako podmínka bezpečné a udržitelné dopravy (Třipass)	TA ČR – Doprava 2020+	2022–2026	11 649 150	993 522
Celkem			1 321 178 394	263 495 062

Evropsky významná lokalita Jestřebsko-Dokesko, Břežňanský rybník, foto Šárka Mazánková

Rada AOPK ČR

Přehled externích členů Rady Agentury ochrany přírody a krajiny ČR:

Ing. Miroslav Zámečník – ekonomický expert, bývalý zástupce ČR ve Světové bance

doc. Ing. Tomáš Vrška, Dr. – expert v lesnické ekologii a pěstění lesa Mendelovy univerzity, ředitel Školního lesního podniku Masarykův les Křtiny

Adolf Vondrka – majitel a jednatel firmy Rybníční hospodářství, s.r.o.

Mgr. Milan Šťovíček – ředitel Schola Humanitas v Litvínově, bývalý poslanec a starosta Litvínova

prof. Ing. Dr. Bořivoj Šarapatka, CSc. – krajinný ekolog a pedolog, Univerzita Palackého Olomouc, Přírodovědecká fakulta, bývalý poslanec

prof. RNDr. David Storch, CSc. – biolog a ekolog, Centrum pro teoretická studia Univerzity Karlovy a Akademie věd České republiky

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc. – krajinný ekolog, rektor České zemědělské univerzity

PhDr. Ivan Rynda – sociální a kulturní ekolog, Fakulta humanitních studií UK, vedoucí katedry, bývalý poslanec

Daniel Pítek – soukromý zemědělec, držitel Ceny Josefa Vavrouška

Petr Orel – bývalý senátor, záchraná stanice Bartošovice, Dům přírody Podřít

Ing. Petr Moucha, CSc. – expert v ochraně přírody, dlouholetý náměstek ředitele Správy chráněných krajinných oblastí, bývalý vedoucí Správy CHKO Český kras

prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc. – ekolog, zástupce ředitele Centra pro otázky životního prostředí UK, bývalý ministr ŽP

JUDr. Svatomír Mičoch – právní expert, bývalý náměstek ministra ŽP

doc. RNDr. Ladislav Miko, Ph.D. – poradce ministra životního prostředí, bývalý ministr ŽP

Ing. Zbyněk Linhart – senátor, předseda výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a ŽP

Ing. Michal Kučera – poslanec, předseda Zemědělského výboru

Ing. Jana Krutáková – poslankyně, předsedkyně výboru pro ŽP

prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc. – geobotanik, bývalý děkan Přírodovědecké fakulty UK

Mgr. Vojtěch Kotecký, Ph.D. – biolog, Centrum pro otázky životního prostředí UK, držitel Ceny ministra ŽP

Ing. Dan Jiránek – Svaz měst a obcí, bývalý primátor Kladna

prof. Dr. Ing. Libor Jankovský – děkan Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně

prof. RNDr. Helena Illnerová, DrSc. – fyzioložka, bývalá předsedkyně AV ČR a České učené společnosti

doc. RNDr. Jan Hradecký, Ph.D. – děkan Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity

Ing. Jan Hřebačka – expert v ochraně přírody, bývalý ředitel Správy KRNP

PhDr. Robin Böhnisch – ředitel Správy KRNP

Mgr. Richard Brabec – poslanec, bývalý ministr ŽP

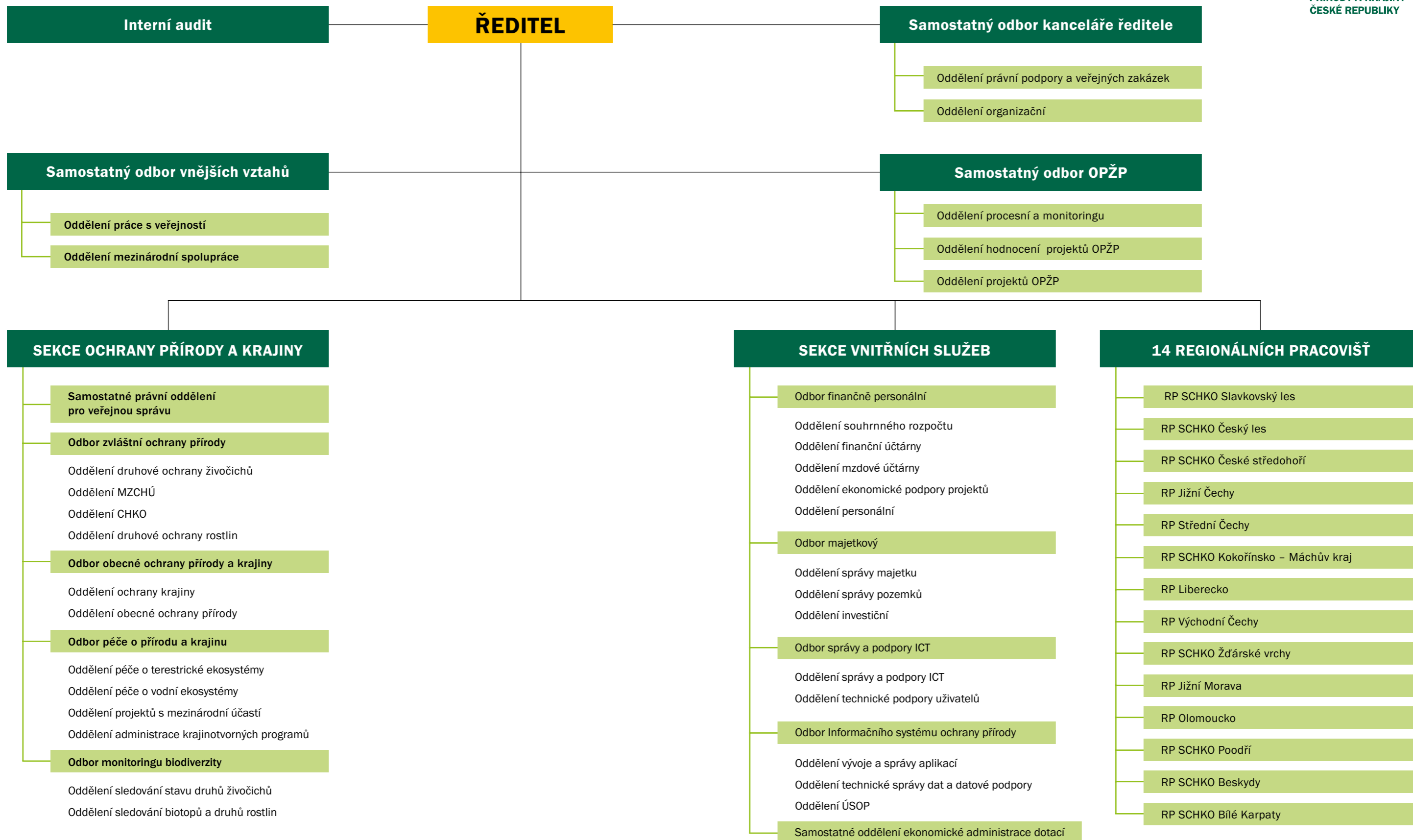
prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc. – zoolog, děkan Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity, předseda Rady AOPK ČR

RNDr. Libor Ambrozek – botanik, předseda ČSOP, bývalý ministr ŽP

Pozn.: zaměstnání je uvedeno k 31. 12. 2022.

Rada AOPK ČR byla ustanovena s cílem otevřít profesionální ochranu přírody zainteresované veřejnosti z řad uznávaných osobností zejména z oblasti vědy, zákonodárců, veřejné správy a neziskového sektoru. Rada je platformou pro výměnu názorů, znalostí a zkušeností, výsledkem jednání jsou doporučení Rady řediteli AOPK ČR. Členství je čestné, bez nároku na odměnu. V září 2022 se členové Rady AOPK ČR sešli na Rejvízu v CHKO Jeseníky, kde se seznámili s přístupem AOPK ČR a lesních hospodářů k obnově zdejších lesů. Při setkání v prosinci diskutovali především o přípravě na vyhlášení národního parku Křivoklátsko.

Organizační schéma AOPK ČR

Kontakty

Přehled platných kontaktů k 31. 12. 2022

Ředitel AOPK ČR:
RNDr. František Pelc

Sekretariát ředitele
Marie Hofmannová
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11

Samostatný odbor kanceláře ředitele
Ředitelka odboru:
Ing. Pavla Hůlová

Sekce ochrany přírody a krajiny

Ředitel sekce:
Ing. Pavel Pešout

Odbor zvláštní ochrany přírody
Ředitel odboru:
Mgr. David Lacina

Odbor obecné ochrany přírody a krajiny
Ředitel odboru:
Mgr. Jaromír Kosejk

Odbor péče o přírodu a krajinu
Ředitel odboru:
Ing. Pavel Štěrba

Odbor monitoringu biodiverzity
Ředitel odboru:
Mgr. & Mgr. Karel Chobot, Ph.D.

Samostatný odbor vnějších vztahů
Ředitel odboru:
Mgr. Tomáš Růžička

Samostatný odbor OPŽP
Ředitelka odboru:
Ing. Anna Limrová

Tisková mluvčí
Mgr. Karolína Šůlová

Sekce vnitřních služeb a informatiky

Ředitel sekce:
Ing. Jan Zohorna

Odbor finančně personální
Ředitel odboru:
Ing. Miloš Benedikt

Odbor majetkový
Ředitelka odboru:
Dagmar Heřmanová

Odbor správy a podpory ICT
Ředitel odboru:
Jan Vostatek

Odbor Informačního systému ochrany přírody
Ředitel odboru:
Mgr. Jan Zárybnický

Kontakty – regionální pracoviště

RP SCHKO Slavkovský les
Ředitel RP: Ing. Jindřich Horáček, Ph.D.
Hlavní 504
353 01 Mariánské Lázně

RP SCHKO Český les
Ředitel RP: RNDr. Tomáš Peckert, Ph.D.
Náměstí Republiky 287
348 06 Přimda

RP České středohoří
Ředitel RP: Ing. Vladislav Kopecký
(pověřen řízením)
Michalská 260/14
412 01 Litoměřice

RP Jižní Čechy
Ředitel RP: Ing. Jiří Bureš
Nám. Přemysla Otakara II. 34
370 01 České Budějovice

RP Střední Čechy
Ředitel RP: RNDr. Jaroslav Obermajer
Podbabská 2582/30
160 00 Praha 6

RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj
Ředitel RP: Ing. Ladislav Pořízek
Česká 149
276 01 Mělník

RP Liberecko
Ředitel RP: Ing. Jiří Hušek
U Jezu 10
460 01 Liberec

RP Východní Čechy
Ředitel RP: Mgr. Josef Rusňák
Jiráskova 1665
530 02 Pardubice

RP SCHKO Žďárské vrchy
Ředitel RP: Ing. Václav Hlaváč
Brněnská 39
591 01 Žďár nad Sázavou

RP Jižní Morava
Ředitel RP: Ing. Stanislav Koukal
Kotlářská 51
602 00 Brno

RP Olomoucko
Ředitel RP: Ing. Michal Servus
Husova 906/5
784 01 Litovel

RP SCHKO Poodří
Ředitel RP: Mgr. Jan Klečka, Ph.D.
Trocnovská 2
702 00 Ostrava – Přívoz

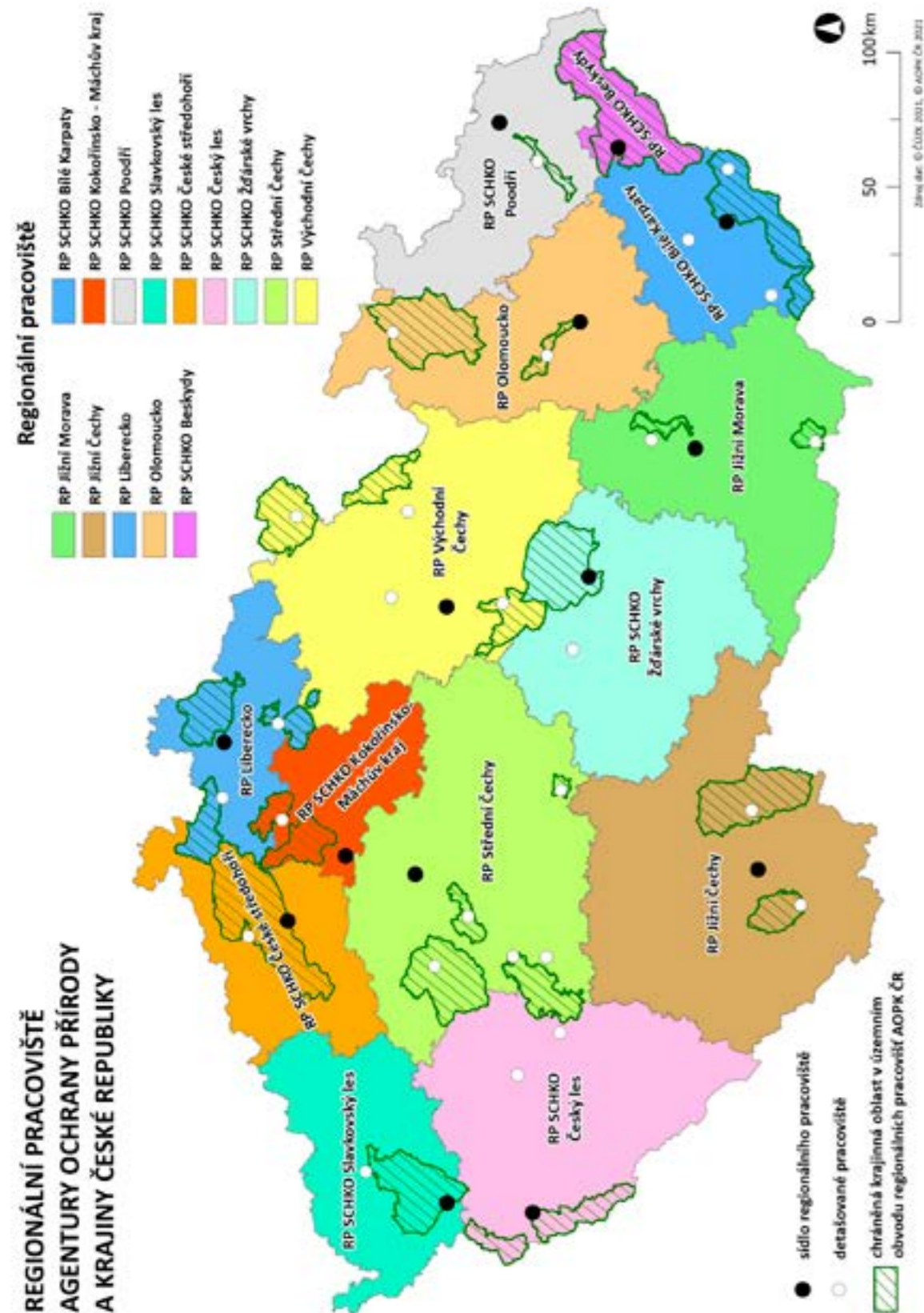

RP SCHKO Beskydy
Ředitel RP: Mgr. František Jaskula
Nádražní 36
756 61 Rožnov pod Radhoštěm

RP SCHKO Bílé Karpaty
Ředitelka RP: Ing. Jiřina Gaťáková
Nádražní 318
763 26 Luhačovice

Územní působnost regionálních pracovišť AOPK ČR

Zkratky

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR	NPP	národní přírodní památka
AEKO	Agroenvironmentálně-klimatická opatření	NPR	národní přírodní rezervace
ASZ	Asociace soukromého zemědělství	OOP	orgán ochrany přírody
AV ČR	Akademie věd ČR	OPŽP	Operační program Životní prostředí
CBD	Úmluva o biologické rozmanitosti	PLO	přírodní lesní oblast
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin	PO	ptačí oblast
COŽP UK	Centrum pro otázky životního prostředí při Univerzitě Karlově	POPFK	Program obnovy přirozených funkcí krajiny
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí	PP	přírodní památka
ČKA	Česká komora architektů	PPK	Program péče o krajinu
ČMMJ	Českomoravská myslivecká jednota	PR	přírodní rezervace
ČSOP	Český svaz ochránců přírody	PRV	Program rozvoje venkova
ČŽU	Česká zemědělská univerzita v Praze	PS	památný strom
DDHM	drobný dlouhodobý hmotný majetek	PS PČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
DDNM	drobný dlouhodobý nehmotný majetek	RAP	regionální akční plán pro záchranu ohroženého druhu
DHM	dlouhodobý hmotný majetek	SC	specifický cíl
DNM	dlouhodobý nehmotný majetek	SDF	standard data form
DPB	díl půdního bloku	SDO	souhrn doporučených opatření
DR ÚSOP	Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody	SFŽP	Státní fond životního prostředí České republiky
EEA	Evropská agentura životního prostředí / European Environment Agency	SCHÚ	smluvně chráněné území
ENCA	Evropské sdružení představitelů institucí ochrany přírody	SPPK	standard péče o přírodu a krajinu
EK	Evropská komise / European Commission	SVOL	Sdružení vlastníků soukromých a obecních lesů
ETC/BD	Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti	SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
EVL	evropsky významná lokalita	SZP	společná zemědělská politika
FKSP	Fond kulturních a sociálních potřeb	TMP	trvalá monitorovací plocha
GIS	Geografický informační systém	TTP	trvalé travní porosty
GND	geneticky nepůvodní druh	ÚAP	územně analytický podklad
CHKO	chráněná krajinná oblast	UCSZOO	Unie českých a slovenských zoologických zahrad
CHÚ	chráněné území	UHÚL	Ústav pro hospodářskou úpravu lesů
IPBES	Mezivládní platforma pro biodiverzitu a ekosystémové služby	UK	Univerzita Karlova
ISOP	Informační systém ochrany přírody	UNEP	Program OSN pro životní prostředí
IUCN	Mezinárodní unie ochrany přírody	UNESCO	Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
JESO	Jednotná evidence speleologických objektů	ÚSES	Územní systém ekologické stability
KN	katastr nemovitostí	ÚSOP	Ústřední seznam ochrany přírody
KRNAP	Krkonošský národní park	ÚZSVM	Úřad pro zastupování ve věcech majetkových
KÚ	krajský úřad	VD	vodní dílo
KVES	konsolidovaná vrstva ekosystémů	VKP	významný krajinný prvek
LHO	lesní hospodářské osnovy	VÚKOZ	Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví
LHP	lesní hospodářský plán	VÚV	Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.M.
LPIS	veřejný registr půdy	VMB	vrstva mapování biotopů
MaS	program péče o majetek státu	VZCHÚ	velkoplošné zvláště chráněné území
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj	WG MAES	Pracovní skupina Evropské komise pro hodnocení ekosystémových služeb
MZe	Ministerstvo zemědělství	ZCHÚ	zvláště chráněné území
MZCHÚ	maloplošné zvláště chráněné území	ZCHD	zvláště chráněný druh
MŽP	Ministerstvo životního prostředí	ZOPK	zákon o ochraně přírody a krajiny
NDOP	Nálezová databáze ochrany přírody	ZÚR	zásady územního rozvoje
NOO	náklady obvyklých opatření	ŽP	životní prostředí

Časopis Ochrana přírody

Odborný časopis Ochrana přírody vychází v tištěné podobě již od roku 1946. Zabývá se problematikou ochrany přírody a krajiny v nejširších souvislostech. Jedná se o dvouměsíčník, ročně vychází 6 pravidelných čísel. Speciální číslo v angličtině tvoří překlady článků z předchozího ročníku, které by mohly být zajímavé pro zahraniční čtenáře.

Všechny články i kompletní vydání jsou volně k dispozici na www.casopis.ochranaprirody.cz

Níže jsou ukázky titulních stran časopisu Ochrana přírody v roce 2022.

1 / 2022

2 / 2022

3 / 2022

4 / 2022

5 / 2022

6 / 2022

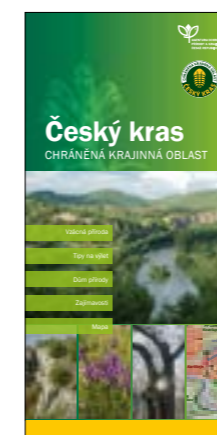
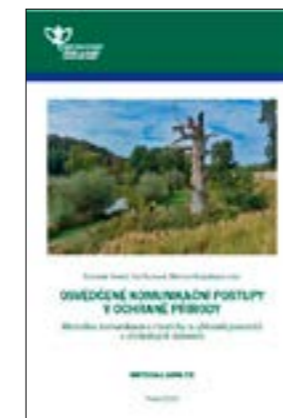
Ediční činnost AOPK ČR

Kromě časopisu Ochrana přírody v ediční řadě AOPK ČR pravidelně vycházejí tyto typy publikací:

- sborník Příroda, který je recenzovaným odborným časopisem zaměřeným na přírodu střední Evropy.
- metodiky, které popisují doporučené postupy při realizaci činností péče o přírodu a krajinu
- atlasy rozšíření, které popisují výskyt vybraných skupin živočichů v ČR
- Bohemia Centralis, regionální sborník vědeckých a odborných článků pro střední Čechy
- regionální periodika zaměřená na prezentaci krás přírody a problematiky její ochrany v konkrétním regionu
- tiskoviny pro širší veřejnost

Všechny publikace jsou dostupné v knihovně AOPK ČR, případně v jejím katalogu na www.nature.cz.

Níže jsou ukázky titulních stran některých publikací zaměřených na širší veřejnost, které byly vydány v roce 2022.

AOPK ČR | ROČENKA 2022 | www.nature.cz